

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТР СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції)

31 січня – 1 лютого 2019 р.

ОДЕСА ОНЕУ 2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТР СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції)

31 січня – 1 лютого 2019 р.

ОДЕСА ОНЕУ 2019

УДК 378.046(063)

Колектив авторів під керівництвом д.е.н., професора,
члена-кореспондента НАН України, ректора ОНЕУ **Звєрякова М. І.**

Відповідальні за випуск:

- Кублікова Т. Б.** – к.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи;
Танасюк І. М. – к.е.н., доцент, керівник Центру сучасних освітніх технологій;
Кіршо С. М. – к. філол. н., доцент, зав. кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки;
Морщакова Л. Р. – провідний фахівець Центру сучасних освітніх технологій

З М І С Т

ЗМІСТ	Стор. 3
 ВСТУПНЕ СЛОВО	
<i>Звєряков М. І., ректор ОНЕУ, д.е.н., професор, член-кор. НАН України</i>	14
 Секція 1. УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НАПРЯМКУ СТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЕКТОРІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ	
 Юшкевич Ю. С.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Шляхи підвищення якості української освіти в контексті її інтеграції в європейський освітній простір	19
 Орлик О. В.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Дуальна форма здобуття освіти як інноваційна технологія підготовки фахівців	22
 Дубовик О. Ю.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Щодо реалізації концепції неперервної освіти у навчальних закладах	25
 Збрицька Т. П., Табанова А. І.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Актуальність використання ІТ-технологій у навчальному процесі для викладача та студента	28
 Сухова Т. Л.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Розвиток економічної освіти в умовах цифрової економіки	31
 Семенов В. Ф., Нєчева Н. В.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Якість студентоцентрованого навчання фахівців з туризму	34
 Ластовенко М. Г.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Особливості викладання економічних дисциплін в умовах очної (вечірньої) форми навчання	37
 Чередниченко Г. А.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Економічна аналітика як важлива складова магістерської програми «Теорії та моделі управління економікою»	41
 Літвінова В. О., Малишко В. С., Танасюк І. М.	
<i>Одеський національний економічний університет, Україна</i>	
Активізація діяльності студентських стартапів та забезпечення їх результативності	44

Уханова І. О. Одеський національний економічний університет, Україна Практична підготовка студентів-магістрантів спеціальності «Міжнародні економічні відносини» як чинник підвищення конкурентоспроможності випускника	47
Жижинський Є. Варшавський університет, Республіка Польща Шелудько С. А. Одеський національний економічний університет, Україна Вплив форм організації навчального процесу на індивідуальну успішність польських студентів	50
Князькова В. Я., Борзенкова О. Д. Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Практична підготовка студентів як невід’ємна складова формування професійних компетенцій майбутніх фахівців	53
Траченко Л. А. Одеський національний економічний університет, Україна Запровадження навчальної програми-тренінгу щодо підготовки внутрішніх аудиторів систем управління якістю вітчизняних підприємств як інноваційний процес забезпечення вищої освіти в ОНЕУ	56
Даниліна С. О. Одеський національний економічний університет, Україна Дистанційне навчання в економічних дисциплінах: переваги та недоліки	59
Сало Я. В. Одеський національний економічний університет, Україна Перспективи використання «хмарних» технологій в освітньому процесі	62
Шрамко О. О. Одеський торговельно-економічний інститут Київського Національного торговельно-економічного університету, Україна Реалії дистанційного навчання в Україні	65
Симоненко С. П. Одеський національний економічний університет, Україна Інформативні технології та їх вплив на вищу освіту	68
Давиденко І. В. Одеський національний економічний університет, Україна Особливості підготовки студентів-магістрантів, що навчаються за програмою подвійних дипломів зі спеціальності «Туризм»	71
Спаський І. Д. Одеський національний економічний університет, Україна Принцип нелінійності у методиці проведення занять	74
Карпенко Ю. В., Осичка О. В. Одеський національний економічний університет, Україна Використання елементів проектної діяльності в рамках навчальних дисциплін спеціальності «Менеджмент»	77

Сукач О. О. Одеський національний економічний університет, Україна Практичне навчання при формуванні професійної компетентності економістів-міжнародників	80
Петровська О. М., Табанова А. І. Одеський національний економічний університет, Україна Вдосконалення форм системи оцінювання знань студентів з урахуванням сучасних вимог ринку праці	83
Макуха С. М. Одеський національний економічний університет, Україна Дискусія як метод вивчення економічної теорії	86
Гусенко О. С. Одеський національний економічний університет, Україна Дистанційна освіта в системі підготовки фахівців зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини»	89
Бедрадіна Г. К. Одеський національний економічний університет, Україна Практична підготовка у закладах вищої освіти як основа конкурентоспроможності випускника на ринку праці	92
Горшкова І. А. Одеський національний економічний університет, Україна Єдність теоретичного та практичного, її значимість у навчальному процесі	95
Своробович Л. М. Одеський національний економічний університет, Україна Система оперативного реагування на динаміку ринку праці	98
Никифоренко В. Г. Одеський національний економічний університет, Україна Формування варіативної частини освітньої програми зі спеціальності «Економіка»	101
Титаренко І. В. Одеський національний економічний університет, Україна Удосконалення управління освітнім процесом на основі використання комунікаційної моделі поведінки студентів	103
Патлатой О. Є. Одеський національний економічний університет, Україна Проблеми формування сучасного підходу до письмового контролю знань студентів з навчальних дисциплін економіко-теоретичного блоку	105
Белінська О. В., Шерер І. Л. Одеський національний економічний університет, Україна Дистанційні форми навчання у системі викладання облікових дисциплін	107
Луньова О. К., Несененко П. П. Одеський національний економічний університет, Україна Методика використання першоджерел при вивченні навчальної дисципліни «Історія економіки та економічної думки»	109

Купрата Н. Я. Одеський національний економічний університет, Україна Викладання української мови як іноземної та вдосконалення мовлення студентів за допомогою інноваційних технологій	111
Слободянюк О. В. Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Сучасні підходи до викладання навчальної дисципліни «Страхування» ..	113
Ковальська Н. А. Одеський національний економічний університет, Україна Роль академічної мобільності у підвищенні якості вищої освіти	115
Жданова Л. Л. Одеський національний економічний університет, Україна Системний підхід в організації дистанційного навчання у магістратурі ...	117
Єрмакова О. А. Одеський національний економічний університет, Україна Активізація науково-дослідної роботи магістрантів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»	118
Ротарь О. М. Одеський фінансово-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Викладання навчальної дисципліни «Страхові послуги» згідно адаптації до сучасних вимог роботодавців	120
Шикіна О. В. Одеський національний економічний університет, Україна Активізація науково-практичної роботи студентів	122
Кравченко В. О. Одеський національний економічний університет, Україна Можливості використання закордонного досвіду практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти України	124
Чепурна О. Є. Одеський національний економічний університет, Україна Створення умов для розвитку дуальної форми освітнього процесу для економічних ЗВО	126
Секція 2. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	127
Самотоєнкова О. В. Одеський національний економічний університет, Україна Питання вдосконалення організації самостійної роботи студентів в університеті	128
Маслов Ю. К. Одеський національний економічний університет, Україна Використання сучасних інформаційних технологій в освіті як чинник формування її якості	132

Богданова Т. І. Одеський національний економічний університет, Україна Самостійна робота студентів: види та контроль	135
Іванова Л. В. Одеський національний економічний університет, Україна Науково-дослідна робота студентів в економічному закладі вищої освіти	138
Домбровська С. О., Лапіна І. С. Одеський національний економічний університет, Україна Проблема плагіату у сучасній науковій діяльності	141
Слободяник Ю. Б., Сиротенко Н. А. Одеський національний економічний університет, Україна Digital-технології у підготовці фахівців з обліку та оподаткування	144
Баранова В. Г., Величко Г. О. Одеський національний економічний університет, Україна Застосування «інтелектуальної карти» у наукових дослідженнях студентів	147
Шикіна Н. А. Одеський національний економічний університет, Україна Особливості організації самостійної роботи студентів з економічних дисциплін	150
Гура О. Л., Бахчеван Е. В. Одеський фінансово-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Забезпечення наявності ресурсів для організації дистанційного навчання	153
Місько Г. А. Одеський національний економічний університет, Україна Студентські проекти як інструмент самостійної роботи	156
Гострик О. М. Одеський національний економічний університет, Україна Тішков Б. О. ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», Україна Використання системи ділової розвідки та перевірки контрагентів YouControl у навчальному процесі	159
Репушевська Ю. О. Одеський національний економічний університет, Україна Різноманітність самостійної роботи студентів, систематичний контроль за виконанням та критерії її оцінки	162
Шмиголь М. Ф. Одеський національний економічний університет, Україна Логіко-філософська компетентність та критичне мислення	165
Воропай Н. Л., Шинкаренко В. М. Одеський національний економічний університет, Україна Особливості організації самостійної роботи студентів на заняттях з математичних дисциплін	168

Ткалич Т. А. Институт бизнеса Белорусского государственного университета, г. Минск, Беларусь	
Стратегические направления цифровой трансформации бизнес-образования	171
Старченко А. Ю. Одеський національний економічний університет, Україна	
Використання мобільних додатків у навчальному процесі для викладання юридичних дисциплін	174
Волкова Н. А. Одеський національний економічний університет, Україна	
Організація науково-дослідної роботи на кафедрі економічного аналізу	178
Самотоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О. Одеський національний економічний університет, Україна	
Шляхи активізації самостійної роботи студентів в умовах індивідуального навчання	181
Гловацька О. П. Одеський національний економічний університет, Україна	
Динаміка співвідношення ролей викладача та інформаційних технологій у навчальному процесі	184
Милашко О. Г. Одеський національний економічний університет, Україна	
Організація самостійної роботи студентів з вивчення навчальної дисципліни «Методологія національного рахівництва»	187
Чернишев В. Г. Одеський національний економічний університет, Україна	
Окара Д. В., Стаматакі Л. М. Одеська державна академія будівництва і архітектури, Україна	
Інформатизація самостійної роботи студентів як шлях підвищення якості вивчення математичних дисциплін	189
Тарасова К. І. Одеський національний економічний університет, Україна	
Використання інноваційно-комунікаційних технологій при викладанні статистичних методів оцінювання ризиків	192
Лебедєв І. В. Одеський національний економічний університет, Україна	
Деякі аспекти удосконалення наукового керівництва самостійною роботою студентів	195
Готліб І. Г. Одеський національний економічний університет, Україна	
Інноваційні форми самостійної роботи студентів з вивчення навчальної дисципліни «Статистичне моделювання та прогнозування»	198
Тарасевич Н. В. Одеський національний економічний університет, Україна	
Активізація самостійної роботи студентів магістерського рівня	201

Семенова К. Д. Одеський національний економічний університет, Україна Використання методів моделювання в курсових і дипломних роботах студентів	204
Малікова І. П. Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Самостійна робота студента як ключовий елемент на шляху формування творчої особистості майбутнього фахівця	206
Гейна О. В. Одеський національний економічний університет, Україна Інформаційно-комунікативні технології як ефективний спосіб вдосконалення мовної компетентності іноземних студентів	208
Шараг О. С. Одеський національний економічний університет, Україна Підвищення ефективності самостійної роботи студентів під час вивчення теоретико-економічних дисциплін	210
Висоцька З. І. Одеський національний економічний університет, Україна Телеконференція як ефективний засіб використання телекомунікаційних технологій	212
Новицький М. В. Одеський національний економічний університет, Україна Ефективність використання у навчальному процесі самостійної роботи студентів та контроль за її виконанням	214
Шкурупська І. О. Одеський національний економічний університет, Україна Організація роботи студентів з розробки спільноти в соціальних мережах з метою вдосконалення їх маркетингових компетентностей	216
Бурлімова Б. М. Одеський національний економічний університет, Україна Активізація самостійної роботи студентів та оптимізація навчального процесу в університеті	218
Шатненко К. О. Одеський національний економічний університет, Україна Використання англomовних інтернет-ресурсів для розширення інформаційної бази наукових досліджень у сфері економіки	220
Корсун Л. М., Чернишев В. Г. Одеський національний економічний університет, Україна Окара Д. В. Одеська державна академія будівництва і архітектури, Україна Методичне забезпечення самостійної роботи студентів при вивченні математичних дисциплін	222

Васильченко К. Г. Одеський національний економічний університет, Україна Застосування практичного досвіду студентів-магістрантів при розробці комп'ютерних навчальних програм	224
Перепельчук Т. В. Одеський національний економічний університет, Україна Особливості організації і контролю самостійної роботи студентів при вивченні економічних дисциплін	226
Щербак А. В. Одеський національний економічний університет, Україна Удосконалення самостійної роботи студентів – умова підготовки компетентних фахівців	228
Секція 3. РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ	229
Танасюк І. М. Одеський національний економічний університет, Україна Формування професійних компетентностей в умовах навчальних тренінгів	230
Янковий О. Г., Кошельок Г. В. Одеський національний економічний університет, Україна Модерація як технологія критичного мислення	233
Степанова Д. С., Степанова І. В. Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Педагогічна майстерність та педагогічний такт	236
Літвінова В. О., Літвінов О. С., Малишко В. С. Одеський національний економічний університет, Україна Технології навчання, спрямовані на ініціювання стартапів і розвиток підприємницьких якостей студентів	239
Райлян О. Г. Одеський національний економічний університет, Україна Роль сучасного викладача в умовах цифровізації економіки	242
Сорока О. В., Кривцова М. С. Одеський національний економічний університет, Україна Використання креативних технологій навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців	245
Кубік В. Д., Мілько Л. В. Одеський національний економічний університет, Україна Оптимізація професійних навичків майбутніх економістів через імітацію ситуацій під час тренінгу	248

Грималюк А. В. Одеський національний економічний університет, Україна Продан Т. Я., Майрова Т. Р. Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Методичні особливості навчального процесу у малих групах	251
Галашова О. Г. Одеський національний економічний університет, Україна Особистісна та професійна самореалізація майбутніх фахівців економічного профілю у процесі навчання іноземної мови	254
Старенька О. М. Одеський національний економічний університет, Україна Використання інноваційних методів навчання у закладах вищої освіти ..	257
Богач О. В. Одеський національний економічний університет, Україна Психологічні компоненти індивідуального стилю професійно-педагогічного спілкування викладача	261
Нікітченко О. О., Обнявко О. В., Чернишова Л. В. Одеський національний економічний університет, Україна Формування професійно-орієнтованої дослідницької компетенції студентів у процесі роботи проблемних груп	264
Балабаш О. С. Одеський національний економічний університет, Україна Формування комунікативної активності та креативного мислення студентів шляхом використання інноваційних технологій навчання	267
Муренко Т. О., Шаровська Т. С. Одеський національний економічний університет, Україна Синергетичний підхід у викладанні навчальних дисциплін контрольного блоку	270
Нездоймінов С. Г. Одеський національний економічний університет, Україна Gwoździwicz S. The Jacob of Paradies University in Gorzow Wielkopolski, Poland Формування педагогічної майстерності фахівця з екскурсійної справи ...	273
Добриніна Л. В., Красільнікова К. В. Одеський національний економічний університет, Україна Інноваційно-інформаційні методи підготовки фінансиста в сучасних умовах	277
Артюх О. В., Добрунік Т. П. Одеський національний економічний університет, Україна «Кейс-стаді» як форма самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД»	280
Карпенко Н. В. Одеський національний економічний університет, Україна Ораторське мистецтво викладача як основа професійної майстерності ...	283

Черкашина Т. В. Одеський національний економічний університет, Україна Кейси імітаційних ситуацій з бухгалтерського обліку для практичних занять як засіб активізації навчання	286
Погорєлова Т. В. Одеський національний економічний університет, Україна Сучасні технології викладання статистики агробізнесу студентам- магістрантам	289
Ковальчук Г. В. Одеський національний економічний університет, Україна Формування культуромовної особистості майбутнього фахівця- економіста в нефілологічному виші	292
Ухлічєва І. В. Одеський національний економічний університет, Україна Кейс-метод – як форма організації навчання спеціалістів туризму	295
Неруца Л. В. Одеський національний економічний університет, Україна Роль формування компетенцій безпечності в економічному освітньому просторі	298
Терещенко О. М. Одеський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна Кейси як форма підвищення ефективності практичної підготовки майбутніх спеціалістів	301
Кіршо С. М. Одеський національний економічний університет, Україна Розвиток креативності майбутніх менеджерів	304
Тринчук О. Б. Одеський національний економічний університет, Україна Особливості навчання через тренінги	306
Подвальна Н. Е., Яцунська О. С. Одеський національний економічний університет, Україна Реалізація компетентісного підходу у підготовці фахівців з обліку та оподаткування через викладання фахових дисциплін англійською мовою	308
Пудичева Г. О. Одеський національний економічний університет, Україна Використання карти концепцій при викладанні економічних дисциплін	310
Долинська В. І. Одеський національний економічний університет, Україна Тренінгова форма удосконалення психолого-педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти	312

Колесник О. І. Одеський національний економічний університет, Україна Підвищення якості навчання через впровадження перспективних освітніх технологій	313
Спиридонова Л. К. Одеський національний економічний університет, Україна Формування особистості майбутніх підприємців на заняттях з загальної та економічної психології	315
Браславська Н. В. Одеський національний економічний університет, Україна Здоров'язберігаючі технології як алгоритм збереження та зміцнення здоров'я молоді	316
Полуніна Т. В. Одеський національний економічний університет, Україна Методичні поради студентам для попередження травматизму під час самостійних занять з фізичного виховання	319
Кона В. М. Одеський національний економічний університет, Україна Організація індивідуальної роботи збірної команди ОНЕУ з баскетболу	322
Соколов А. В. Одеський національний економічний університет, Україна Використання засобів фізичної реабілітації при складанні індивідуальних програм підготовки студентів	324
Калашнікова К. А., Нікітіна Н. О. Одеський національний медичний університет, Україна Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх лікарів на кафедрі пропедевтики педіатрії	326
РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ОНЕУ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»	329

**ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА УНІВЕРСИТЕТУ,
Д. Е. Н., ПРОФЕСОРА, ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ
М. І. ЗВЕРЯКОВА**

Шановні колеги!

Проблема забезпечення якості освіти є ключовою для світової освітньої спільноти, адже від якісно навчених фахівців залежить конкурентоздатність держави. Реформування української освіти потребувало докорінних змін, насамперед свідомості учасників цього процесу. Професорсько-викладацький склад нашого університету, керівництво постійно працюють над забезпеченням якості навчання, створенням таких умов, щоб результати цього процесу відповідали запитам студентів і обов'язково роботодавців. Конкурентні переваги, які надає якісна освіта на ринку праці, потребують особистого внеску та відповідального ставлення до навчального процесу працівника кожного структурного підрозділу університету.

5 грудня 2018 року було визначено повністю новий склад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, що дає надії на його повноцінне функціонування для надання перспективи розбудови зовнішньої загальнонаціональної системи забезпечення якості вищої освіти. Як відомо, зовнішня система забезпечення якості вищої освіти є насамперед системою інституційних суб'єктів (НАЗЯВО, МОН, незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, автономні ЗВО), яка передбачає розподіл поміж учасниками повноважень щодо забезпечення якості вищої освіти, наділення закладів вищої освіти повнотою автономії та має гарантувати відповідальність за якість підготовки фахівців.

Імплементація норм Закону «Про вищу освіту» передбачає вдосконалення університетської внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти та потребує розробки і впровадження системи процедур із забезпечення якості

освіти відповідно до чотирьох основних напрямів забезпечення якості вищої освіти:

- процедури формування та реалізації освітніх програм;
- процедури забезпечення якості викладання та науково-дослідної роботи;
- процедури оцінювання результатів навчання;
- процедури запобігання академічної недоброочесності.

Для здійснення такої роботи в університеті створено відділ якості, який має безперервно моніторити, розробляти та вдосконалювати відповідні процедури та готувати матеріали для затвердження радою університету. Центральне місце внутрішньої системи забезпечення якості займає моніторинг. Ми вже маємо досвід здійснення таких процедур. Сьогодні система моніторингу якості підготовки фахівців за напрямками та спеціальностями діє на підставі об'єктивних та вимірюваних показників якості освітньої діяльності.

На мою думку, якість освіти не менше залежить від таких складових, як:

- ✓ якісний викладацький склад;
- ✓ передові технології навчання;
- ✓ сучасне методичне забезпечення;
- ✓ рівень знань студентів, які прийшли до аудиторії.

Актуальність визначених державою завдань висуває особливі вимоги до викладача, і вони зростають з кожним днем. Сучасні викладачі мають дбати про результати навчання та заохочувати студентів до активної участі й відповідальності, ефективно реагувати на їхні потреби, забезпечити регулярне оцінювання і зворотний зв'язок та реалізовувати у повсякденній роботі принципи студентоцентричного навчання.

Навчання – це процес активної взаємодії, співпраці студента з викладачем, який має надати молодій людині освітні можливості для трансформування його життя. Мусимо усвідомлювати, якщо навчаємо студентів тільки тому, що знаємо самі, вони лише запам'ятають, як діяли або

діємо ми, проте сучасні особливості економічного розвитку країни пов'язані з постійними змінами та потребують креативного підходу до вирішення проблем. Тому випускники університету повинні не тільки володіти належними знаннями і навичками, а мати сформовані компетентності, щоб бути мобільними та затребуваними на будь-якому ринку праці. Прагнення до отримання конкурентних переваг потребує пошуку працівників, здатних зайняти критичну позицію під час ухвалення рішення, вибору дії, спроможних аналізувати та подивитися на ситуацію з різних поглядів. Того, хто не готовий до змін, не має відповідних компетентностей очікує нестабільне працевлаштування і життя без перспективи, тому університет має зробити все можливе задля забезпечення якісної підготовки молоді до конкурентного життя.

Сьогодні освітяни повинні підтримувати інтерес молодого покоління до навчання, збуджувати до отримання нових знань, стимулювати уяву й виховувати людей, які вміють самостійно ухвалювати рішення й творити майбутнє. Під час навчання студенти мають навчитися формувати власну позицію і ставитися до інших людей із розумінням, розпізнавати маніпуляції й визначати межу між індивідуальним і колективним. Вони повинні відштовхнутися від набутих знань, вийти за межі предметних дисциплін і творчо застосувати свої знання у нових, мінливих ситуаціях повсякденного життя. Вирішити такі завдання можливо, використовуючи технології інтерактивного навчання, які передбачають групову роботу, навчання у співробітництві, активний пізнавальний процес та роботу з різними джерелами інформації.

Окремою проблемою є організація індивідуальної траєкторії навчання студентів в університеті. Викладачі зазвичай навчають усіх студентів однаково, проте студентоцентричне навчання передбачає індивідуальний підхід, урахування особистих потреб кожного. Ця форма дозволяє будуватиме підхід до навчання на основі захоплень і здібностей, ураховувати рівень знань та

надати можливість студенту отримати практичний досвід. В університеті багато уваги приділено індивідуальній роботі зі студентами. Ми прагнемо знайти підхід до кожного, щоб студенти змогли відштовхнутися від набутих знань, вийти за межі предметних дисциплін і творчо застосувати знання у нових ситуаціях. Такий підхід має сформувати інноваційну свідомість: готовність до навчання протягом усього життя, навчання й перенавчання в умовах, коли зовнішні обставини постійно змінюються та вимагають безперервного процесу реагування, передбачення й дії.

Сучасна система вищої освіти повинна зосередитися над створенням в навчальному процесі умов задля формування та розвитку критичного мислення, креативності, уміння розв'язувати проблеми й формулювати власні судження, розпізнавати й використовувати потенціал новітніх технологій. Сучасні роботодавці все частіше прагнуть наймати людей, які легко адаптуються й можуть застосовувати свої знання, навички та вміння в нових умовах. У взаємопов'язаному світі молоді люди мають розуміти складну динаміку процесу глобалізації й бути відкритими до представників різних культурних традицій.

Наприкінці виступу хочу декілька слів сказати відносно нашої щорічної II Міжнародної науково-методичної конференції. У її роботі беруть участь 251 викладач із різних закладів вищої освіти, наші колеги з Польщі, Болгарії, Білорусі. Це дуже важливо, що ми маємо такий майданчик для обміну досвідом щодо оновлення змісту освіти, удосконалення організації навчального процесу, технологій навчання та думками щодо формування нового педагогічного мислення. Створення креативно-педагогічного простору є запорукою вирішення проблеми якісної підготовки сучасних фахівців.

Бажаю всім плідної праці, творчого натхнення та нових відкриттів!

СЕКЦІЯ №1

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
НАПРЯМКУ СТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
ТРАЕКТОРІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ**

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Основним завданням, що постає перед представниками сучасної освітньої сфери є підвищення якості освіти. Не дивлячись на те, що ми живемо в ХХІ сторіччі, основна місія освіти, зокрема вищої – надання можливості навчатися – залишається незмінною. Але внаслідок посилення глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку інформаційних технологій, прискорення темпів людського життя в цілому, трансформується зміст самого процесу навчання. Знання, що сьогодні були актуальними, на завтра вже стають застарілими, тому цілком втрачає сенс їх пасивна трансляція та «інформування» студентів.

Сучасний формат «освіченості» передбачає не лише наявність сукупності теоретичних знань у людини, яка отримала вищу освіту, а вміння застосовувати їх на практиці. Така особистість не є лише носієм інформації, вона здатна до креативного застосування знань, результатом чого є продукування принципово нових ідей та поява альтернативних шляхів подальшого розвитку як окремої особистості, так і суспільства у цілому.

Таким чином, основним індикатором, що має превалююче значення при ідентифікації індивіда як «сучасно освіченої особистості» є «креативність», яка при цьому розглядається не як природжена геніальність, а схильність до творчого вирішення проблемних ситуацій, нестандартності у міжособистісній комунікації, новаторського підходу до навколишнього предметного середовища, що може бути розвинена протягом життя. Креативна особистість здатна побачити проблему, що потребує уваги там де інші її не бачать, визначити мету, відповідні завдання та найбільш оптимальний, інноваційний, позбавлений ризиків напрямок її вирішення серед максимальної кількості

альтернативних варіантів. Реалізація програми формування креативності передбачає одночасний розвиток й здатності до самостійного, критичного, рефлексивного мислення.

Слід зазначити, що існує безліч методик формування креативності, але на особливу увагу заслуговують технології, що знаходять застосування в межах вищого навчального закладу, зокрема інтерактивна модель навчання. Організація заняття в інтерактивній формі передбачає не тільки активну участь суб'єкта навчання, а й безпосередню взаємну комунікацію всіх учасників цього процесу. Тобто основними принципами на яких базується ця модель є діалогізм та здатність до взаємодії. До інтерактивних технологій відносять методи – проблемна лекція, «мозкова атака», проектування, робота у малих групах, рольова гра, case study, – які об'єднують наявність певної проблеми, як об'єкта дослідження. Найбільш проблематичний і плюралістичний зміст мають питання та ситуації, що розглядаються філософією – кожне філософське твердження потребує критичного підходу та самостійної рефлексії. Вправи по розвитку креативності, зокрема методи, що застосовуються у Гарвардському університеті, постійно практикуються при вивченні філософії, яка спонукає до аналізу найбільш абстрактних понять визначення яких потребує застосування максимального обсягу творчої енергії.

Необхідно акцентувати, що проблема підвищення якості освіти є багатоаспектною у своєму вирішенні. Так, вище окреслена зміна змісту навчання, очікуваних результатів, якими виступають компетентності, що визначаються сучасним динамічним, гіпермобільним, інформатизованим світом, обумовлює необхідність відповідної трансформації й образу того, хто допомагає студенту на шляху становлення його як «сучасно освіченої особистості» – викладача.

У Спільній доповіді Ради та Комісії щодо реалізації стратегічних рамок європейського співробітництва в галузі освіти і професійної підготовки, акцентується на необхідності синергії між освітою, науковими дослідженнями та безпосередньою сферою застосування «знання», що має носити інноваційний

характер, актуалізуючи таким чином навчальні програми дисциплін, що викладаються у вузах, в світлі орієнтації модернізаційного процесу на затвердження «економіки знань» та потреб суспільства, що постійно змінюється [2, р. 27]. Ці тенденції знайшли відображення у Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна», в якій серед 17 глобальних цілей названо й підвищення якості освіти, що, в першу чергу, залежить від «забезпечення її тісного зв'язку з наукою, сприяння формуванню в країні міст освіти та науки», індикатором чого є «місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за напрямом «вища освіта» та кількість університетських міст» [1, с. 34]. Заслуговує на увагу те, що зіставлення глобальних завдань ЦСР – в яких відсутнє акцентування на посиленні наукової складової освітньої сфери як критерію підвищення її якості – із національними завданнями, свідчить про зміну пріоритетів у європейській стратегії розвитку системи освіти. Цільовим завданням, від реалізації якого залежить реальне вдосконалення системи вищої освіти, є наявність професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів, можливості для безперервного професійного розвитку та підвищення їх кваліфікації як викладачів, а не тільки спеціалістів у вузькій науковій проблематиці [3, р. 15]. Зрозуміло, що вирішення цієї проблеми потребує значної уваги та фінансового інвестування, що не може бути реалізовано в одну мить, але саме це є напрямком якого слід дотримуватись на шляху підвищення якості української освіти в контексті її інтеграції в європейський освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Київ: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. 174 с.
2. 2015 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020). Official Journal of the European Union. 15.12.2015. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015XG1215\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015XG1215(02))
3. High Level Group on the Modernization of Higher Education. Report to the European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions (June 2013). Luxembourg: Publications office of the European Union, 2013. 84 p.

ДУАЛЬНА ФОРМА ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

В сучасних умовах розвитку економіки України зусилля закладів вищої освіти (ЗВО) на підвищення рівня підготовки студентів повинні відповідати вимогам ринку праці, економіки та роботодавців, чому сприятиме впровадження дуальної форми здобуття освіти, при якій навчання переривається періодами практичної діяльності.

Дуальна форма здобуття освіти передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти [1].

На сьогоднішній день працевлаштування випускників ЗВО перетворилося в одну із гострих соціальних проблем. Поглиблення диспропорцій, що існують на вітчизняному ринку праці, призводять до збільшення рівня безробіття, зокрема, серед випускників ЗВО.

Дані Державної служби статистики України [2] про безробітне населення за причинами незайнятості у 2013–2017 рр. свідчать про щорічне коливання кількості безробітного населення у віці 15–70 років. Причому у 2017 р. відносно 2013 р. кількість безробітного населення збільшилася на 12,4%.

Досить значною протягом 2013–2017 рр. є частка не працевлаштованих випускників загальноосвітніх навчальних закладів (ЗОНЗ) та ЗВО, хоча за останні п'ять років спостерігається стійка тенденція до її зменшення. Так, у 2013 р. вона становила 16,8%, а у 2017 р. – 12,2%. Загалом частка не працевлаштованих випускників ЗОНЗ та ЗВО займає третю сходинку серед причин незайнятості безробітного населення у віці 15–70 років.

Розірваний зв'язок між освітою та виробництвом можна вважати однією з причин відірваності знань, отриманих у вітчизняних ЗВО, від вимог роботодавців. Однією з причин такої негативної ситуації є недостатність практичного досвіду більшості випускників ЗВО, низький рівень їх підготовки щодо здатності ефективно працювати у швидкоплинному професійному середовищі та гнучко реагувати на його вимоги [3, с. 91–92].

4 з 10 фірм у ключових секторах української економіки свідчать про значний розрив між навичками, якими володіють працівники, і потрібними фірмам для досягнення бізнес-цілей. Як результат: неефективне використання часу студентів у ЗВО; роботодавці змушені перенавчати спеціалістів; необхідна вимога для працевлаштування – наявність досвіду роботи; обмеження ефективності роботи фірм, якості їхніх послуг, здатності утримувати та розширювати клієнтуру [1].

Дуальна форма здобуття освіти функціонує таким чином, що теоретична підготовка у ЗВО доповнюється професійно-практичними фазами на підприємствах. Як свідчить досвід країн, в яких впроваджена дана система навчання, дуальна форма здобуття освіти має як переваги, так і недоліки:

– *переваги*: практична орієнтація навчального процесу; паралельне оволодіння професією під час отримання вищої освіти; чергування теорії і практики у навчальному процесі; інтенсифікація професійної освіти; співпраця ЗВО з підприємством; фінансування підприємством, з яким укладено угоду, практичної фази навчання майбутнього фахівця;

– *недоліки*: менше «науковості» у порівнянні з традиційним навчанням; більша завантаженість студентів; відсутність у фахівця вільного вибору робочого місця у перші роки після отримання диплома, через фінансову підтримку його підготовки відповідним підприємством, пов'язану з умовою працевлаштування і роботи на цьому підприємстві.

Запровадження дуальної форми навчання в Україні передбачає: здобуття від 25% до 50% кредитів під час навчання на робочому місці; результати навчання оцінюються і роботодавцем, і ЗВО; роботодавець бере участь у

відборі студентів, що навчатимуться на програмі; учасник програми повинен мати право на працевлаштування в Україні відповідно до законодавства [1].

Поетапне впровадження дуальної форми здобуття освіти в Україні сприятиме: підвищенню якості підготовки фахівців; зближенню з вимогами ринку праці; посиленню впливу роботодавців на процес підготовки фахівця з необхідними знаннями, вміннями і компетентностями; модернізації освітніх програм за рахунок їх адаптації до вимог роботодавців; розширенню можливостей для підвищення кваліфікації викладацького складу ЗВО; підвищенню конкурентоспроможності ЗВО на ринку освітніх послуг; підвищенню мотивації студентів до навчання; збільшенню у випускників ЗВО шансів на отримання постійної роботи відразу після закінчення закладу освіти; набуття майбутніми фахівцями до закінчення навчання стажу роботи, необхідного для подальшого професійного зростання, а також реалістичного бачення власного кар'єрного шляху; підвищенню конкурентоздатності майбутніх фахівців; відбору (під час навчання) талановитих здобувачів освіти для запрошення на роботу після закінчення навчання; росту рівня зайнятості молоді; економії підприємств на витратах з пошуку і підбору працівників; отриманню підприємствами кваліфікованих фахівців без додаткових витрат на первинне ознайомлення з робочими процесами, перенавчання або адаптацію.

Дуальна форма здобуття освіти забезпечує рівновагу між попитом та пропозицією фахівців на ринку праці, адже співпраця освітніх та господарських суб'єктів передбачає підготовку саме тієї кількості фахівців з певними знаннями, вміннями і компетентностями, яку на цей момент потребує ринок праці.

Список використаних джерел:

1. Гриневич Л. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/koncepciya-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti> (дата звернення: 04.01.2019).
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.01.2019).
3. Орлик О. В. Взаємодія ринків праці та освітніх послуг в контексті забезпечення економічної безпеки // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – 2018. Вип. 2 (66). – С. 85–98.

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Однією із засад державної політики у сфері освіти є інтеграція з ринком праці. Вплив цифрової революції і швидкі зміни в економіці призводять до ситуації, при якій становиться неможливим використання набутих знань та навичок протягом досить тривалого часу. Розрив між тим, що потрібно роботодавцям, бізнесу, і тим, що можуть запропонувати фахівці, які є на ринку праці, наростає. Система професійної базової освіти не встигає за швидкістю змін навколишнього середовища. Зникає багато професій, ще потрібних вчора. Згадаємо начебто китайське прокляття «Щоб ти жив у часи змін», сенс якого сьогодні стає дуже актуальним. І у цей період змін виграє той, хто постійно працює над собою, розширює світогляд, опановує знання у суміжних напрямках. Базова вища освіта необхідна, але її обов'язково потрібно адаптувати під сучасний, швидко мінливий світ.

За даними звіту міжнародної компанії ЕУ «Створення таланту майбутнього» за 2017 рік, у зв'язку з впровадженням інноваційних технологій близько 7,1 млн. видів робіт зникнуть з ринку праці до 2020 року. А близько третини необхідних навичок більшості професій будуть складатися із знань і вмінь, неактуальних сьогодні. Біотехнології, нанотехнології і штучний інтелект «забирають» робочі місця у людини, що призводить до тотального безробіття. Щоб зайняти своє місце у суспільстві та домогтися реального успіху, потрібно розвивати ті здібності, які недоступні роботам: креативність, уяву, ініціативу, лідерські якості.

Сучасне ринкове середовище потребує специфічних вмінь і навичок, до яких можна віднести схильність до застосування новітніх технологій,

адаптивність, креативність, цілеспрямованість, відповідальність, генерація ідей, вміння працювати у команді, досягнення конкретного результату, безперервність освіти. Акцент робиться на мобільності, здатності людини вчасно зорієнтуватися і переключитися на іншу роботу, системному мисленні. Однак людина у своїй більшості інертна, мало хто здатен самостійно опанувати нововведення, з якими доводиться стикатися. На допомогу їй мають прийти спеціалізовані профільні навчальні заклади, в яких спеціалісти дадуть:

- *по-перше*, базові знання у певній галузі;
- *по-друге*, будуть підтримувати і розвивати ці знання у відповідності зі зміною середовища, розвитком альтернативних видів праці.

При цьому вища освіта вкрай необхідна, але її потрібно адаптувати під сучасний, швидко мінливий світ. Одержання диплому про закінчення навчального закладу – це відправна точка для подальшого навчання на основі набутих базових знань. Тобто освіта має бути постійною і безперервною.

У європейських країнах до 60 % населення у віці до 30 років беруть участь у різних освітніх програмах.

Роботодавець швидше звертає увагу на наявність у кандидата, окрім основного диплому, сертифікатів та посвідчень, які свідчать про тягу до безперервного навчання у професійних цілях. У комплекс установ, які забезпечують надання послуг з безперервної освіти, включаються державні, приватні і суспільні освітніх установи, які забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя.

Існують різні форми інформальної додаткової освіти: курси, семінари та вебінари, перепідготовка та підвищення кваліфікації, стажування, бізнес-школи, профільні інтернет-ресурси. Можливості освіти стали тотальними і багатоканальними. Одержали розвиток online-зв'язки і технології. Зараз потрібно – інтерактивно, актуально, адаптивно, наочно, своєчасно.

Офіційну додаткову освіту можна одержувати як у державних, так і недержавної форми власності установах, які мають ліцензію на надання

освітніх послуг. Але ж необхідно враховувати той факт, що надання цих послуг має здійснюватися на високому професійному рівні. І лектор-фахівець несе відповідальність за якість інформації, її актуальність і затребуваність.

Сьогодні існує галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти, яка передбачає постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, їх відповідність викликам часу. І у навчальному процесі педагогічні працівники мають використовувати активні методи і інтерактивні форми навчання, провідні технології, кейс-методи, наближені до практики тощо. На основі договорів вищих навчальних закладів та підприємств можна створювати навчальні центри, які розробляють програми додаткової професійної освіти за погодженням із замовником і з урахуванням побажань студентів.

Кожен роботодавець бажає взяти на роботу освічену людину з певним професійним досвідом. Тому цікавим вважаємо досвід США і Великобританії, де набуло поширення суміщення професійного навчання з трудовою діяльністю. Програма кооперованого навчання включає в себе чотири місяці роботи, які чергуються з навчальними семестрами.

Створення власних навчальних центрів з професійної підготовки та перепідготовки кадрів, бізнес-шкіл також є перспективним напрямом участі закладів вищої освіти у системі безперервного навчання.

Необхідно зараз спеціалістам освітньої сфери кардинально переглянути навчальні програми і скоректувати їх до технологій близького прогнозованого майбутнього. Говорю тільки про найближчі часи, тому, що на більш далеку перспективу прогнозувати сьогодні просто неможливо з урахуванням обмеженого кола знань та їх стрімкого розвитку. Доводиться планувати діяльність на керованому невеликому відрізку, визначаючи далі тільки напрямки своїх зусиль. Цей процес повинен бути перманентним і не тільки встигати, але й передбачати та бути на крок попереду очікуваних змін.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТА

В даний час наше життя важко уявити без Інтернету та пошуку інформації. Розвиток веб-технологій та їх вплив на сучасне суспільство призвели до зміни способів і форм комунікації в Інтернеті. В умовах становлення й розвитку інформаційного середовища сучасний стан розвитку вищої освіти потребує вдосконалення методологічного підходу викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти (ЗВО), що сприяв би якісній підготовці висококваліфікованого, компетентного та конкурентоспроможного сучасного викладача та студента.

Аналіз літературних джерел показав, що при значних досягненнях вітчизняних та закордонних дослідників у вивченні питань впровадження сучасних інновацій розвитку інформаційного середовища в навчальний процес, все ж таки на практиці не знайшли достатнього обґрунтування [1].

Соціальна мережа – це спільнота людей, пов'язаних спільними інтересами, спільною справою або мають інші причини для спілкування між собою. Сайти соціальних мереж володіють наступними можливостями: активне спілкування; створення публічного або пів публічного профілю користувача (наприклад, профіль може містити дату народження, школу, ЗВО, хобі тощо); користувач може створювати і підтримувати список інших користувачів, з якими у нього є деякі відносини (наприклад, дружби, спорідненості, ділових і робочих зв'язків тощо.); перегляд та пошук зв'язків між користувачами всередині системи (наприклад, користувач може бачити друзів своїх друзів) однокласники і однокурсники [2; 3].

Досліджуючи цю тему, можна виявити відмінну рису навчання за допомогою соціальних мереж, яку можна назвати дистанційно-інтерактивним навчанням, яка виражається у можливості придбання знань за рахунок інтерактивності, тобто взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу «на відстані». На сьогоднішній день найбільш прийнятною моделлю в рамках навчання у ЗВО вважаємо: навчання, засноване на інтеграції аудиторних занять (лекції, семінари, практичні заняття тощо) та дистанційно-інтерактивних форм (вебінари, відеозаписи, відео-конференції, форуми, обговорення, дискусії, телеконференції тощо). Така модель передбачає індивідуалізацію та в той же час широку інтерактивність навчання, що у сучасному освітньому процесі є найбільш перспективним [4].

Для більш детального аналізу можливостей та готовності студентів і викладачів до залучення соціальних мереж у освітній процес ми провели соціологічне дослідження на базі ОНЕУ. Анкета складалася з 10 питань, у соціологічному дослідженні прийняли участь 212 студентів та 50 викладачів із різних факультетів. Вікова структура студентів 17–22 роки, з них 60%, це студенти 18–20 років. Вікова структура викладачів 25–55+ років.

Отже, наведемо основні результати досліджень: серед студентів найбільш популярна мережа – «Instagram», найменш популярна – «Однокласники». Викладачі надають перевагу мережі «Facebook» та більше ніж студенти користуються мережею «Однокласники». Студенти відзначають такі переваги соціальних мереж як простоту використання та загальнодоступність, а викладачі – оперативність комунікацій та активність в освітньому процесі. Щодо недоліків використання соціальних мереж, то тут відповіді майже співпали – респонденти найбільш невдоволені наявністю реклами та зайвої інформації в соц. мережах. В ієрархії цільового використання соціальних мереж на першому місці, як для викладачів так і для студентів, це використання соц. мереж у якості зв'язку з друзями, колегами, родичами. На другому місці, у студентів – організація ефективної колективної роботи між навчальною групою, самоосвіта, а у викладачів – організація або участь у форумах,

опитуваннях, голосуваннях, он-лайн-конференціях. На третьому місці, як для студентів, так і для викладачів – забезпечення спільної роботи студента та викладача.

Думки викладачів та студентів щодо актуальності використання соціальних мереж в освітньому просторі майже однакові. Більшість респондентів зазначили, що сучасний студент повинен вміти самотійно та активно працювати з інформацією, піддавати її критичній оцінці та застосовувати відповідно до цілей і завдань своєї діяльності. Наступне твердження з якими респонденти найбільш згодні, це те, що мережеве співтовариство може служити додатковим «неформальним містком» між викладачем та студентом.

Таким чином, на базі проаналізованого матеріалу та проведених досліджень нами було складено SWOT-аналіз стосовно залучення соціальних мереж у освітній процес. Отже, впровадження в навчальний процес такого інструменту як соціальні мережі може з легкістю вдосконалити наявні форми організації навчального процесу. Одним із основних чинників, що стримує впровадження використання зазначених інструментів, залишається рівень готовності освітнього процесу до використання сучасних засобів навчання (відсутність науково обґрунтованих методичних рекомендацій, норм витрат часу та оплати праці викладача).

Список використаних джерел:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Слободяник О. В. Реалізація методу проектів засобами соціальних мереж // Інформаційні технології і засоби навчання. ІТЗН НАПН України. Том 56 № 6. 2016. С. 30–39. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/83/showToc>
3. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ // Системи обробки інформації : зб. наук. праць. 2012. Вип. 8 (106). С. 159-162.
4. Курмишев Н. Facebook для університету // Intellegent Enter-prise. No3 (237), березень 2012 року. URL: <http://www.iemag.ru/interview/detail.php?ID=25517.4>

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвинені країни світу значну увагу приділяють формуванню цифрової економіки. Базовим орієнтиром для країн ЄС при побудові цифрової економіки є Цифровий порядок (2010), який визначив заходи по досягненню конкретних цілей до 2020 року. Важливою складовою Цифрового порядку ЄС є створення Єдиного цифрового ринку (Digital Single Market) [1, с. 20-22].

Основна проблема розвитку цифрової економіки в Україні – це відсутність системної державної політики в цій сфері. Україна – єдина в Європі країна без власного «цифрового» бачення. Практично всі країни ЄС вже затвердили і власні «цифрові стратегії», Україна ж має тільки проект «Цифровий програми України – 2020», де передбачена стратегічне завдання – усунути технологічний розрив між Україною і розвиненими країнами.

Особливість нової хвилі глобалізації і Четвертої промислової революції: малі та середні підприємства і малі країни можуть бути успішними і конкурентоспроможними, якщо активно впроваджують цифрові технології і розвивають цифрову економіку.

У зв'язку з цим більшість вчених і практиків вважають пріоритетним завданням в глобальному масштабі підвищення доступності до Інтернету, в т. ч. і цінової. Зауважимо, що це є одним з цільових показників Цілей сталого розвитку, (англ. Sustainable Development Goals – SDGs), відомі як «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» (англ. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development), затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку 2015 [3, с. 70-77].

В умовах цифрової економіки підготовка висококваліфікованих фахівців з урахуванням потреб ринку і сучасних тенденцій розвитку цифрових технологій набуває особливого значення. Щоб максимально використовувати потенціал цифрових технологій потрібні нові фахівці, що володіють сучасними знаннями, цифровими навичками, здатні до самонавчання, вирішення складних завдань в постійно мінливому середовищі [2].

Одне з найважливіших напрямків розвитку вищої економічної освіти, пов'язане з розвитком цифрової економіки – придбання додаткових професійних компетенцій – актуалізує систему безперервної освіти з використанням онлайн технологій.

Безумовно, система підготовки кадрів для цифрової економіки є основним джерелом її розвитку, а саме підготовки фахівців, які будуть створювати, і застосовувати алгоритми обробки цифрових даних в різних сферах економіки, створювати високотехнологічні товари і послуги, впроваджувати інновації. Однак, залишається неясною роль викладача в таких системах, а також механізми роботи двох сторін в структурі освіти – викладача і студента.

Цифровизація економіки – це не просто переклад даних і процесів з «аналогової» епохи в цифровий вигляд. Тому цифровизація системи освіти не може обмежитися створенням цифрової копії звичних підручників, оцифруванням документообігу та наданням всім школам доступу до швидкісного Інтернету. Це як починати будівництво нового будинку з поклейки шпалер і вибору люстри, замість того, щоб думати про фундамент. Повинен змінюватися сам підхід, чому і як навчати.

Щоб жити в цифрову економіку довго і щасливо, людина повинна володіти культурою споживання інформації і вміти зробити вибір між джерелами інформації, розуміючи свої потреби і зміст цих джерел.

На жаль, вже сьогодні ми бачимо. Що не завжди студент може розібратися в потоці інформації, яка представлена в широкому доступі інтернету.

До того ж експерти впевнені, що цифрова економіка вимагає від людини розвитку навичок самоорганізації, планування, самомотивації, а цьому сприяє індивідуалізація освіти.

Цифрові технології, приходячи в систему освіти, дозволяють індивідуалізувати процес навчання і на етапі освоєння нового матеріалу, і на етапі контролю індивідуальних результатів.

Індивідуалізація освітньої траєкторії стає не тільки можлива технічно, а й необхідна з точки зору підвищення ефективності освітнього процесу. Які завдання ставить перед собою система освіти в досягненні цієї мети? Перш за все, розвиток концепції безперервної освіти, яка передбачає, що навчання є постійним процесом протягом усього життя. Для того, щоб безперервна освіта ставало життєвою нормою, повинна розвиватися структура онлайн-освіти. Це безпосередньо пов'язано з розвитком онлайн-платформ, програмного забезпечення, оцифруванням контенту, з розвитком внутрішньої мотивації людини до навчання. Цифрова економіка вимагає від системи освіти не просто «оцифровки» окремих процесів, а зміни змісту освітнього процесу.

Лі Куан Ю, перший прем'єр-міністр республіки Сінгапур, один з творців сінгапурського економічного дива стверджував: «Нова лінія розділу пройде в світі між тими, хто володіє знаннями, і тими, у кого їх немає. Ми повинні вчитися, щоб стати частиною світу, заснованого на знаннях» [4, с. 517-520].

А для цього, мабуть, самі лідери освіти повинні навчитися не боятися вже втіленого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Thorp H., Goldstein B. Engines of Innovation: The Entrepreneurial University in the Twenty First Century. Chapel Hill North Carolina: UNC-Chapel Hill Press, 2010. – 234 с.
2. Абзгильдин Д. А. Учебно-методические аспекты преподавания экономических дисциплин в вузе // Международный научный вестник. – 2018. – № 3-5. URL: <http://eduherald.ru/ru/article/view?id=18477>.
3. Апчерч М. В цифровую пустоту? // Upchurch, M., – 2016. / «Into the digital void?». In: International Socialism. Available at: – 2016.– 217 p.
4. Ли Куан Ю. Из третьего мира – в первый. История Сингапура (1965 – 2000) – М.: Манн, Иванов, Фербер, 2015. – 576 с.

ЯКІСТЬ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Забезпечувати процес підвищення якості вищої освіти є головною метою реформування сфери вищої освіти. У цьому напрямі як складову системи перетворень закладів вищої освіти (ЗВО) сьогодні розглядається студентоцентричне навчання. І справді, студентоцентризм як винятково значима особливість сучасного викладання у ЗВО означає положення за якого у центрі уваги навчального закладу повинно бути поставлено студента, його розвиток особистості, удосконалення його досягнень і розширення здібностей. Студент має стати об'єктом навчання, активним учасником освітнього процесу. Молода людина повинна вміти сприймати зміни, які відбуваються у світі, і життя, яке вирує у постійно перетворюваному середовищі. Потребує таких саме змін і освіта, і особливо – навчальний процес ЗВО. Такі основні постулати студентоцентризму.

Власне, зміни почалися давно, але не скрізь, вони відбуваються у кращих ЗВО країни шляхом впровадження у практику навчання:

- ✓ новітніх знань;
- ✓ прогресивних надсучасних технологій;
- ✓ передових освітніх програм.

Формально і юридично студентоцентризм передбачений Законом «Про вищу освіту», де проголошено його імплементацію головним чином за рахунок розбудови внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти у ЗВО. Проте стан розбудови таких систем визнається сьогодні незадовільним.

Аналіз імплементації норм Закону «Про вищу освіту» дає невтішні висновки. У багатьох ЗВО фактично імітується розбудова внутрішніх систем

забезпечення якості освіти або підміняється формальними діями. Такий висновок можна знайти у звіті «Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах», підготовлений Міжнародним фондом досліджень освітньої політики. Тому слід повсякчасно пропагувати і втілювати ідеї студентоцентризму, що всебічно розглядаються як у зарубіжній, так і у вітчизняній сучасній науковій літературі.

Якщо традиційний підхід до освіти мав своїм пріоритетом формування змісту навчальної дисципліни, де метою курсу було «освоєння, охоплення певного об'єму інформації», то для студентоцентрованого підходу «освіта – це навчання, навчальна діяльність студентів, бо знання тут розуміється як таке, що конструюється на основі досвіду та вже сформованого знання. Тому ролі викладача й студента також змінюються, що проявляється у розбудові партнерських стосунків, у яких «викладач все більше виконує роль наставника, фасилітатора і тренера, а студент отримує право вибору змісту та способу навчання» [1].

Акцентуватися на студентоцентрованому навчанні вимагають реалії сьогодення:

- зміна студентського контингенту;
- дистанційне електронне навчання;
- застосування нових методів і способів активізації навчального процесу;
- використання міжнародного досвіду під час викладання дисциплін економічного спрямування;
- впровадження практик проведення аудиторних занять з використанням комп'ютерних технологій;
- практичних занять у «польових умовах» тощо [2].

Для студентів, що навчаються за фахом «Туризм», що починають працювати в реальних туристичних фірмах вже на другому курсі, студентоцентризм може бути реалізований шляхом:

- поширення для них можливостей вибору змісту та форм навчання;

- стимулювання студентів бути активнішими в придбанні знань і навичок;
- підвищення мотивації студентів до вивчення конкретного актуального для них навчального матеріалу;
- використання в навчальному процесі активних методів навчання;
- переструктуруванням навчальних дисциплін за рахунок зменшення лекційних занять на користь практичних.

За всієї поваги до студента не слід забувати про гідність викладача. У практиці західних вишів умовою високої якості освіти вважається не фінансування, не матеріальна база університетів, не наукові досягнення, а гідність викладача. Саме гідність і право жити гідно дозволяє не миритись з неповагою і зверхністю, з незадовільними умовами праці, з низькою заробітною платою, з обмеженнями свободи викладача, його страхом і звичкою до поганого життя.

Можна також виявити чіткий зв'язок:

- ✓ активізація навчальної діяльності досягається за рахунок університетського самоврядування, що дає свободи;
- ✓ перешкоджає перетворенню освіти в бізнес;
- ✓ дозволяє освіті виконувати основні свої функції.

Саме самоврядування дозволяє максимально наблизити навчальний процес до індивідуальних прагнень і можливостей студента.

Список використаних джерел:

1. Сорока Ю. Г. Практикуючи студентоцентровану освіту: діагностичні аспекти студентських очікувань / Ю. Сорока // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2014. – № 1101. – С. 190–194.
2. O'Neill G. and McMahon T. Student-centred learning: what does it mean for students and lecturers? // Emerging issues in the practice of University Learning and Teaching / Ed. by G. O'Neill, S. Moore and B. McMullin, Dublin: AISHE, 2005 / URL: http://www.aishe.org/readings/2005-1/oneill-mcmahon-Tues_19th_Oct_SCL.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ОЧНОЇ (ВЕЧІРНЬОЇ) ФОРМИ НАВЧАННЯ

В умовах глобалізації світової економіки, монополізації міжнародних ринків, періодичних системних криз, затяжних рецесій та депресій як світової, так і національної економіки, коли має місце трансформаційний спад і криза промислового циклу, економічна наука також переживає свою кризову фазу. Має місце також криза організації навчального процесу, формування економічного способу мислення та економічної освіти загалом [1-5].

У таких умовах необхідно готувати висококваліфікованих фахівців, коли студенти й викладачі по різних причинах та за різними обставинами мають низькі стимули до якісної роботи. Можливо це зробити ефективно й якісно в таких умовах? Необхідно з усією відповідальністю стверджувати, що так можливо. Але передусім необхідно зважати на такі передумови.

По-перше, необхідно брати до уваги, що предмет викладання економічних дисциплін та предмет їх дослідження дуже змінився, еволюціонував. Так, необхідно чітко розділяти трансформаційний спад як такий та економічну кризу як фазу промислового циклу, на що вказує М. І. Зверяков [6, с. 16-23]. У період трансформаційного спаду відбувається відтворення, налагодження інституціональних та економічних форм класичного промислового капіталу. Відбувається перехід національної економіки від абсолютизованого державно-монополістичного капіталістичного способу виробництва та державно-фінансового капіталу до класичного промислового капіталу, який буде функціонувати в умовах досконалої, вільної конкуренції. На думку Я. Корнаї необхідно перейти від ринку виробника, продавця товарів до ринку покупця, споживача, налагодити фінансовий ринок, замінити командно-

адміністративний механізм на функціонування економіки в умовах ринкового механізму тощо [7, с. 4-10]. Завершення трансформаційного спаду й перехід економіки в стадію сталого зростання відбудеться тоді, коли економіка почне функціонувати й розвиватися на базі капіталістичного відтворення промислового циклу, на що вказує М. І. Зверяков [6, с. 19-23]. А поки інші розвинені країни стикаються з проблемами розвиненого капіталізму, то Україна потерпає від недостатнього його розвитку. Країну пригнічує низка успадкованих лих, які є наслідком недорозвиненості технологічного способу виробництва й відповідних йому застарілих суспільних і політичних відносин та інститутів.

По-друге, в умовах кризи економічної науки необхідно знайти ту точку опори, яка б дозволила подолати половинчасті, еклектичні погляди, плутанину протилежних принципів та переконань, ті теорії та концепції, які затушовують і не розглядають протиріччя та конфлікти окремих історичних груп і класів населення. Такий софізм в економічній науці серед французьких студентів одержав назву «математичний шизофренізм», а німецькі студенти зазначили, що вони заплуталися в економіко-математичних моделях, їх професори перетворили економічну науку та економічну освіту на суцільні моделі, графіки та схеми. Як зазначав лауреат Нобелівської премії з економіки Р. Коуз, що традиційна функціональна економічна теорія – це економікс класної дошки [5, с. 33]. Такою точкою опори є діалектика, діалектичний метод пізнання природи, суспільства (соціально-економічних процесів) та суспільного мислення. Діалектика як наука про загальний зв'язок, становлення та розвиток, про цілісне сприйняття світу, його об'єктивного та суб'єктивного прояву. Природа, історія людського суспільства та духовний світ розглядаються діалектикою як процес у безперервному русі зі змінами, перетвореннями та розвитком, який має внутрішній зв'язок цього руху та розвитку. Економічна наука, якщо вона адекватно віддзеркалює об'єктивну реальність, економічні процеси, то вона буде ґрунтуватися на законах діалектичного мислення, на законах історії суспільства. Діалектика охоплює пізнання протиріч між об'єктивним і

суб'єктивним в історії суспільства, продуктивними силами й виробничими відносинами, виробничими відносинами та політичною й юридичною надбудовою та відповідними їй формами суспільної свідомості. Діалектика показує, що кожний ступень суспільного розвитку, суспільної формації має історичний минулий характер. Перша й основна точка зору теорії пізнання, діалектики є точкою зору життя, суспільної, економічної та господарської практики. А точкою опори її є діалектичний метод пізнання природи, історії суспільства, суспільного мислення. Природа, суспільство, суспільне мислення мають свої специфічні закони розвитку, але в силу матеріальної єдності навколишнього світу наше суб'єктивне мислення й об'єктивний світ, буття та мислення підпорядковуються тим же самим законам [8]. Найбільш загальними законами діалектики, діалектичного методу є закон переходу кількісних змін в якісні; закон єдності та боротьби протилежностей, який є внутрішнім механізмом розвитку явищ; закон заперечення. Ці закони, як відомо, відкрив Г. В. Ф. Гегель, і які дуже вдало застосував К. Маркс у своїй головній праці «Капітал». При аналізі капіталістичного способу виробництва на основі діалектичного методу К. Маркс відкрив і обґрунтував економічний закон розвитку буржуазного суспільства, простежив етапи його виникнення, функціонування й розвитку, показав тенденції його переростання в нову форму суспільства через перехідні форми, а розвиток економічної суспільної формації представив як природничо-історичний процес, який розвивається на основі його внутрішніх іманентних економічних законів. Більш конкретні форми реалізації діалектичного методу пізнання економічних процесів пов'язані з рухом пізнання від абстрактного до конкретного, через аналіз і синтез, через індукцію й дедукцію, як єдність історичного та логічного тощо. Постає питання, чи потрібно розробки, досягнення економікса (мікро та макроекономіки), функціональної економічної теорії не враховувати в процесі аналізу економічних досліджень? Звісно – ні. Моделі, схеми, графіки є необхідними для наочного демонстрування результатів економічних досліджень, для досліджень функціональних зв'язків сучасних соціально-економічних процесів.

Так, наприклад, для досліджень, які пов'язані з розробкою оптимальних економіко-математичних моделей амортизаційних відрахувань; системи митних зборів та податкових платежів; оптимальної економіко-математичної моделі банківської системи, кредитної системи, страхової системи тощо.

По-третє, навчання студентів необхідно пов'язувати з життям, інституціонально-господарською практикою, політикою. Як відомо, політика – це відносини між класами з приводу володіння засобами виробництва, це концентроване віддзеркалення економіки. Суто абстрактне викладання економічних дисциплін не дасть очікуваного результату, не викличе інтересу студентів до вивчення предмету економічних дисциплін. Підготовка критично мислячих особистостей, які досконало зможуть розуміти сучасну економіку й політику – підніме на вищий рівень процес підготовки фахівців.

Ці передумови обумовлять підстави для виникнення інтересу студентів до вивчення предмету економічних дисциплін. Такий підхід дозволить простежити тенденції розвитку сучасних соціально-економічних відносин та налагодити ефективний інституціонально-господарський механізм, який найкращим чином буде віддзеркалювати функціонування й розвиток структури економіки та соціально-економічних законів.

Список використаних джерел:

1. Зверяков М. І. Уроки ринкової трансформації в Україні / М. І. Зверяков // Науковий журнал «Економіка України». – 2016. – 8(657). – С. 7-25.
2. Жданова Л. Л. Відтворення і нагромадження капіталу: теорія, методологія, економічна політика: [монографія] / Л. Л. Жданова. – Одеса: Астропринт, 2014. – 296 с.
3. Грималюк А. В. Надпідприємництво (Методологічні основи концепції дворівневої ринкової економіки): [монографія] / А. В. Грималюк. — Одеса: Астропринт, 2006. – 528 с.
4. Гриценко А. А. Экономическое образование: путь от теории к практике / А. А. Гриценко // Экономика Украины. – 2018. – №10(675). – С. 53-70.
5. Папава В. О кризисе в экономической науке и путях выхода из него / В. Папава // Экономика Украины. – 2018. – №10(675). – С. 32-52.
6. Зверяков М. И. Теоретическая парадигма устойчивого развития и украинские реалии / М. И. Зверяков // Экономика Украины. – 2018. – №10(675). – С. 10-31.
7. Корнаи Я. Трансформационный спад / Я. Корнаи // Вопросы экономики. – 1994. – №3. – С. 4-10.
8. Энгельс Ф. Диалектика природы / Ф. Энгельс; пер. с нем. К. Датт. – [9-е изд.]. – М.: Прогресс, 1982. – 403 с.

Чередниченко Г. А.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: galyna.cherednychenko@gmail.com

**ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ «ТЕОРІЇ ТА МОДЕЛІ
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ»**

У сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні суттєво підвищується конкуренція між закладами вищої освіти (ЗВО) і кафедрами одного університету за магістрантів. Велике значення у цьому змаганні мають зміст та практично-аналітична спрямованість навчальних дисциплін, які пропонують кафедри. У магістерській програмі кафедри загальної економічної теорії та економічної політики (ЗЕТ та ЕП) «Теорії та моделі управління економікою» викладаються такі навчальні дисципліни: «Аналіз економічної політики», «Макроекономічні проблеми реального та фінансового сектору економіки в глобальному процесі реіндустріалізації», «Сучасні економічні теорії», «Теорія аграрних відносин та аграрна політика», «Фінансова та кредитна політика», «Методологія наукових досліджень», «Соціальна економіка», «Структурна політика», «Теорія Європейської інтеграції», міждисциплінарний тренінг «Умови та чинники інноваційного розвитку економіки України», «Конкурентна політика», «Інституціональна економіка II». Викладачі намагаються продемонструвати студентам аналітичний потенціал цих навчальних дисциплін, спрямований на дослідження конкретних етапів та умов розвитку національних економік і світового господарства в епоху глобалізації; механізмів розробки та реалізації різних видів економічної політики у процесі функціонування і зміни певних економічних моделей та формування громадянського суспільства; економічних та інституційних інтересів, поведінкових особливостей суб'єктів державного регулювання економіки, підприємців і споживачів, політиків і виборців. Студенти залучаються до аналізу різноманітних рейтингів країн, статистичних даних, що характеризують якісні та

кількісні зміни у сучасних соціально-економічних процесах та явищах, пишуть аналітичні записки та економічні есе. На наш погляд, для підвищення ефективності аналітичної підготовки магістрантів у названих дисциплінах необхідно більшою мірою використовувати кейси аналітичної спрямованості та метод модерації – спільного ранжування в аудиторії певних параметрів, умов та чинників соціально-економічних процесів, що важливі для прийняття ефективних управлінських рішень на різних рівнях економіки. Це суттєво підвищить інтерес студентів до цих дисциплін і сприятиме розвитку їхніх креативних здібностей та аналітичних навичок, а також набуттю ними досвіду успішної праці у команді. Має також суттєво покращувати аналітичну підготовку магістрантів і повноцінне використання аналітичних можливостей практики студентів в Одеському обласному територіальному відділенні Антимонопольного комітету України. Це стосується активного залучення студентів до аналізу звітів і поточної аналітичної діяльності цього державного органу щодо процесу створення конкурентного середовища та захисту економічної конкуренції в Одеській області.

У перспективі вважаємо доцільним трансформувати магістерську програму «Теорії та моделі управління економікою» у напрямі фокусування навчального процесу на економічній аналітиці. В Україні є певний досвід трансформації спеціалізації «Економічна теорія» в спеціалізацію «Економічна аналітика»: у Київському національному економічному університеті ім. В. Гетьмана (КНЕУ), Львівському національному університеті ім. І. Франка, Хмельницькому національному університеті, Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, Тернопільському національному економічному університеті. Розглядаючи економічну аналітику як базову професійну компетентність економічних теоретиків, професор КНЕУ В. І. Кириленко пише: «Економічна аналітика – це специфічні навички використання аналітичного інструментарію економічної науки для опису, оцінювання та інтерпретації найбільш значущих економічних даних, виявлення фундаментальних закономірностей та тенденцій для інформаційного забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень» [1, с.18]. У КНЕУ в

спеціалізації «Економічна аналітика» обов'язковими є навчальні дисципліни: «Глобальна економіка», «Методологія наукових досліджень», «Управлінська економіка», «Кількісні методи в економіці», «Мікроекономічне оцінювання», «Соціально-економічне прогнозування та проектування», «Системи бізнес-аналітики», «Організація консалтингової діяльності». Серед вибірових навчальних дисциплін є: «Data Management: аналіз суспільних процесів», «Аналіз макроекономічної політики», «Поведінкова економіка», «Data Management: аналіз бізнес-процесів», «Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів», «Проектний менеджмент», «Соціальна відповідальність», науково-дослідницький семінар «Економіка сталого розвитку», тренінги «Політичний лобізм: економічна ефективність» і «Поведінкові засади прийняття управлінських рішень» [2]. Значною мірою зміст цих навчальних дисциплін представлений і у нашому університеті, важливо лише посилити їхню аналітичну спрямованість та додати деякі прикладні навчальні дисципліни, що стосуються проектування та організації консалтингової діяльності.

Висновки та рекомендації: 1) у сучасній економіці посилення аналітичної спрямованості магістерської програми стає важливою конкурентною перевагою як ЗВО, так і окремих кафедр у конкуренції за магістрантів; 2) формуванню аналітичної компетентності магістрантів у програмі «Теорії та моделі управління економікою» мають сприяти більш широке використання кейсів аналітичної спрямованості, методу модерації та повноцінне використання аналітичних можливостей практики студентів в Одеському обласному територіальному відділенні Антимонопольного комітету України; 3) для набуття конкурентних переваг доцільно здійснити подальшу трансформацію спеціалізації «Економічна теорія» у спеціалізацію «Економічна аналітика».

Список використаних джерел:

1. Кириленко В. І. Економічна аналітика як професійна компетентність економічних теоретиків / В. І. Кириленко // Історико-економічна освіта у формуванні компетентностей фахового економіста: збірка тез. – Київ: ЗВО Університет «КРОК», 2018. – С. 17-19.
2. Економічна аналітика. Опис освітньої програми / КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. URL: https://drive.google.com/file/d/1gnJYpQcSO19AdCUGj19ZjzFC_yyfBnGy/view

АКТИВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ СТАРТАПІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ

Світова практика свідчить, що майже у всіх відомих закладах вищої освіти (ЗВО), тим паче економічного напрямку, важливою складовою є запровадження стартапівського руху. Підготовка та реалізація стартапів для них є нормою, без якої не можливо уявити собі сучасний заклад освіти.

Практика створення стартап-центрів є новою для системи освіти України. Нажаль, освіта сьогодні не спрямована на стимулювання креативності, комерціалізації знань, генерації ідей, здатних привести до створення нових бізнесів.

Тому позитивним кроком в життєдіяльності Одеського національного економічного університету є, без сумніву, створення і запуск в його стінах Центру розвитку підприємництва. Не маючи комерційної спрямованості, стартап-центр буде виконувати роль майданчика, що дозволить звести потенційних підприємців з потенційними інвесторами та партнерами, а також здійснювати освітні функції, допомагаючи стартап-командам довести проекти до необхідного етапу реалізації. На нашу думку, така структура цілком може зіграти домінуючу роль у формуванні сучасного бізнес-середовища в м. Одеса та загалом у південному регіоні України.

Вивчення досвіду організації подібних центрів свідчить про наявність ряду чинників, що стримують розвиток студентських стартапів. Їх необхідно знати і завчасно попереджувати. З цього приводу слід звернути увагу на те, що:

- стартап – це завжди ризик і ніяких гарантій. Тільки 15-20 відсотків серед загальної кількості ідей реалізуються і стають успішними. І цей факт, інколи, стримує стартапівський рух у студентському середовищі;

- бізнес-структури, нажаль, недостатньо підтримують стартапи ЗВО;
- є присутнім, нажаль, наявність не належного фінансування стартапів.

Будь-який стартап потребує певних фінансових вкладень, але підприємцям-початківцям, тим паче студентам, знайти джерела фінансування для реалізації своїх ідей у сучасному економічному середовищі досить складно. І це зрозуміло. Існує великий ризик неповернення засобів, що вкладаються в новий бізнес;

- недостатність практичних знань у студентів, що надаються у ході підготовки стартапу з боку викладачів та менторів;

- варто відмітити, що не маючи практичних та теоретичних навичок виконавці проекту іноді намагаються реалізувати ідею стартапу, яка є новою і незвичайною, проте користі від неї не буде. Визначальним фактором успішної ідеї вважається її затребуваність, тобто висока ступінь необхідності для споживача;

- недолік інформації про існування тих чи інших стартапів і можливості участі в них;

- відсутність каналів просування отриманих результатів (бізнес-ідей, інноваційних проектів).

Для попередження перелічених або інших негативних чинників слід впроваджувати заходи, які б могли забезпечити результативність розробки повноцінного стартапу в ЗВО. З цього приводу важливо зазначити, що:

- ✓ Центр розвитку підприємництва повинен взяти на себе функцію організації комунікацій щодо взаємодії між викладачами, менторами, успішними підприємцями, державними структурами, потенційними інвесторами, випускниками університету, які працюють в інноваційному бізнесі або створили свої компанії та студентами. Повинна діяти згуртована та ініціативна команда Центру, яка б ефективно займалася справою;

- ✓ в ході розробки студентських стартапів варто приділяти більше уваги новизні та оригінальності стартап-проектів. Це надасть можливість стартаперам бути помітними в бізнес-середовищі і, в кінцевому рахунку, мати прибуткові

результати. Ключовим елементом, звичайно ж, є розробка неповторної і креативної бізнес-ідеї стартапу;

✓ підбір студентської команди для реалізації стартап-проекту є дуже важливою справою. Стартап вимагає щоб його виконавці були активними, амбітними та відносились з великим ентузіазмом до реалізації обраної ідеї.

✓ впровадження студентських стартапів не може бути реалізовано без модернізації навчального процесу. Навчальні курси мають бути джерелом знань, завдяки яким виконавці стартапів зможуть не тільки продукувати новаторські ідеї, доводити їх до комерціалізації, але і розбиратися в математичних методах і моделях управління інноваціями, вміти знаходити оптимальні рішення при створенні наукоємних інноваційних продуктів і таке інше;

✓ дуже важливо налагоджувати зв'язки з іншими університетами, для яких проблематика стартапів є вкрай важливою. Партнерство з ініціативними і креативними людьми з різних міст і країн – це можливість опанування нових навчальних технологій, трендів і, звичайно ж, новітньої інформації в сфері інноваційного підприємництва;

✓ фінансування студентських стартап-проектів дуже проблемна справа. Венчурні компанії, інвестиційні фонди, бізнес-ангели практично не підтримують стартапи ЗВО. Тому, як правильно стверджують спеціалісти, «пошук фінансування – це ціла школа, ціле мистецтво, в якому також треба проявляти винахідливість»;

✓ прискоренню розвитку стартапів може допомогти така форма підтримки малого інноваційного бізнесу як бізнес-акселерація. В рамках програм акселерації розробникам стартапів, так звані акселерати, пропонують не тільки фінансову, а й менторську підтримку, коли за кожною командою закріплюється спеціаліст, готовий допомагати проекту своїми знаннями і досвідом.

**ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ВИПУСКНИКА**

Аналіз думок роботодавців та ситуації на ринку праці студентської молоді доводить до висновку про відсутність організованої системи формування конкурентоспроможності студентів закладів вищої освіти (ЗВО). Молоді фахівці виявляються незатребуваними через нестачу професійних якостей і досвіду, тобто сучасна система формування конкурентоспроможності студентів в період навчання не задовольняє вимог роботодавців.

Конкурентоспроможність студента можна визначити як інтегральну характеристику, виражену в досягненні успіху з максимальним використанням своїх можливостей і потенціалу. Процес становлення конкурентоспроможного фахівця є сукупність заходів, пов'язаних з професійною орієнтацією, професійним самовизначенням студентів в процесі навчання і підвищенням професійної підготовленості випускників з урахуванням вимог потенційних роботодавців і ринку праці [1].

Наявний досвід зарубіжних і вітчизняних авторів дозволив дійти висновку, що вирішення проблеми працевлаштування випускників можливе через дослідження об'єктивних вимог підприємств-роботодавців до якостей, які забезпечують конкурентоспроможність студентів.

Переважає більшість роботодавців вважає, що проблема сучасних студентів в низькому рівні розвитку підприємницьких здібностей, відсутності практичних знань щодо ведення бізнесу, неготовність вирішувати конкретні практичні завдання, невміння застосовувати отримані знання. Серед недоліків

зазначено й те, що у викладачів часто відсутній практичний досвід, який вони могли б передавати студентам (рис. 1).

Рис. 1. Ефективність використання студентського потенціалу при формуванні конкурентоспроможності
Джерело: складено за [3]

Важлива роль в процесі формування особистої конкурентоспроможності належить самому студенту, тим більше що кар'єра випускника починається не в момент отримання диплома, а набагато раніше – при виборі професії і в перші роки її освоєння. Студентам необхідно приділяти увагу не лише процесу навчання, а саморозвитку та виробленню стратегії формування особистої конкурентоспроможності [2].

Особлива роль відводиться випусковій кафедрі – ключовій ланці університету, яка має взаємодіяти з роботодавцями та студентами з метою сприяння працевлаштуванню та успішної кар'єрі випускників за своєю спеціальністю. Сьогодні діяльність кафедри міжнародних економічних відносин поставила перед собою завдання підвищити конкурентоспроможність студентів-магістрантів, які навчаються за спеціальністю кафедри, формування магістрантів, здатних планувати свою кар'єру.

Задля реалізації поставленої мети на кафедрі здійснюються такі заходи із підвищення практичної складової підготовки магістрантів:

- співпраця зі студентами за такими напрямками як замовлення на виконання курсових та дипломних проектів з боку підприємств та організацій;
- внесення змін до навчальних програм з метою наближення їх до практики;
- підвищення активності у стажуванні викладачів на підприємствах та організаціях із масштабною зовнішньоекономічною діяльністю та міжнародними економічними відносинами;
- сприяння безпосередньої участі роботодавців в освітньому процесі через проведення лекцій із залученням фахівців;
- проходження практики студентів на віртуальному тренінговому підприємстві;
- проведення екскурсій та виїзних практичних занять на підприємствах та організаціях для формування професійних компетенцій, сприяння зайнятості випускників, вирішення питання з'єднання практики і теорії.

Таким чином, завданням випускової кафедри стає підвищення активності щодо формування конкурентоспроможного фахівця, який не стикнеться із проблемою молодіжного безробіття, пошук нових напрямків і форм співробітництва із роботодавцями, які б сприяли ЗВО в підготовці фахівців, а підприємствам – в оснащенні кадрами.

Список використаних джерел:

1. Данакин Н. С. Конкурентоспособность выпускников как показатель эффективности работы современного вуза [Електронний ресурс] / Н. С. Данакин, А. И. Шутенко // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 6. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=15869> (дата звернення 05.02.2019).
2. Жукович Л. Чи конкурентоспроможні наші випускники? [Електронний ресурс] / Л. Жукович // День. – 2010. – №65. URL: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=295439&mainlang=ukr> (дата звернення 28.01.2019).
3. Резник С. Д. Интенсивное содействие экономической самостоятельности, конкурентоориентированности и трудоустройству студентов: опыт выпускающей кафедры высшего учебного заведения [Електронний ресурс] / С. Д. Резник // Университетское управление: практика и анализ. – 2009. – №3. URL: <http://www.umj.ru/index.php/pub/inside/1106> (дата звернення 25.01.2019).

*Жижиньськи Є.
Варшавський університет
м. Варшава, Республіка Польща
e-mail: jerzyzyzynski@wz.uw.edu.pl*

*Шелудько С. А.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: s.szeludko@gmail.com*

ВПЛИВ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ІНДИВІДУАЛЬНУ УСПІШНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Закон про вищу освіту і науку в Польщі встановлює, зокрема, що місією системи вищої освіти є забезпечення найвищої якості професійної підготовки студентів [1, ст. 2]. Таке формулювання покладає на адміністрацію та професорсько-викладацьку корпорацію університетів низку обов'язків щодо реалізації гідного та ефективного навчального процесу. Однак важко сперечатися з тим, що запорукою успіху в цьому напрямку є зусилля не лише тих, хто навчає, але й тих, що навчається, в першу чергу – прагнення останніх до освіченості, професіоналізму та академічних чеснот. Але про відповідне завдання (навіть, мету) студентів державне право не згадує.

Саме тому Правила навчання у Варшавському університеті, заповнюючи цю законодавчу лакуну, покладають на студентів, серед іншого, обов'язок отримання знань, етичного здобуття відповідних залічень задля пошани гідності всіх членів академічної спільноти та дбання про добре ім'я *alma mater* [2, § 15]. Однак самі по собі ці приписи не призведуть до підвищення академічної свідомості майбутніх спеціалістів, необхідне застосування низки методів і важелів для спонукання студентів відповідально ставитися до навчального процесу та формування в кожного з них індивідуальної системи стимулів не просто навчатися, а навчатися ефективно, поглиблюючи особисті знання та навички та сприяючи зростанню загальної якості освіти.

До одного з найбільш ефективних напрямків досягнення поставленої мети належить, на нашу думку, розмаїтість форматів проведення дидактичних

занять зі студентами денної форми навчання, що багато років успішно застосовуються на факультеті менеджменту. Навчальні плани передбачають проведення очних зустрічей зі студентами в наступних формах (т.зв. методах навчання): лекція (*пол. wykład*), практичне заняття (*пол. ćwiczenia*), обговорення (*пол. konwersatorium*), семінар (*пол. seminarium*).

Перші два методи практично не відрізняються від однойменних українських відповідників. Втім, нерідко практикується підхід, коли робоча програма навчальної дисципліни – зазвичай, загальнотеоретичної (напр., «Монетарна політика», 1 р. магістр., «фінанси, облік і страхування»), – передбачає виключно лекційний формат без практичної складової. Це сприяє дисциплінуванню самостійної роботи студента, спонукає до індивідуального розподілу уваги між окремими темами курсу, відбору літератури, призводить до складання персонального плану підготовки до іспиту. Оскільки аудиторне навантаження більшості дисциплін складає 30 академічних годин, за такої організації навчання лекція проводиться щотижня протягом всього семестру (який у Польщі триває 15 тижнів). Стосовно предметів, націлених на отримання здебільшого практичних навичок (наприклад, «Статистичні методи», 1 р. магістр., «менеджмент»), застосовується зворотній підхід – проведення тільки практичних занять, як правило, у малих академічних групах.

Цікавою, з огляду на стимулювання індивідуальної академічної успішності, є така форма проведення аудиторних зустрічей як обговорення. Її зміст полягає в розподілі певного переліку проблемних питань з дисципліни між студентами групи з метою почергової підготовки відповідних доповідей з їх загальним обговоренням під керівництвом і контролем викладача. Ефективність такого формату має найбільший прояв для отримання загальної компетенції з однієї галузі знань студентами іншої галузі (напр., «Основи економіки», 2 р. магістр., «фінансове право і оподаткування»), оскільки дозволяє зосередити увагу лише на тих аспектах загальної проблематики дисципліни, які є актуальними для студентів конкретного спрямування.

Проведення семінарів як форми занять у польських ЗВО дещо відрізняється від української практики, оскільки під цим поняттям криється комплекс тематичних блоків з вузькоспеціальних дисциплін, що зазвичай проводять щоразу різні викладачі (які є фахівцями з конкретних питань), але за спільною робочою програмою та з єдиним заліком. У такому вигляді магістерські семінари у Варшавському університеті є достатньо подібними до практикумів, передбачених навчальним планом спеціальності 072 в ОНЕУ.

Окрім форм дидактичних занять підвищенню індивідуальної успішності студентів сприяють і впроваджені в освітній процес особливості складання екзаменаційних дисциплін. Нормативним методом є екзаменаційна сесія, що відрізняється від такої в українських університетах лише термінами. Але студентам, які продемонстрували певний хист до опанування дисципліною, регулярно відвідували заняття та виконували поточні завдання, надається право скласти екзамен у передсесійний строк (на останніх навчальних тижнях). Такий екзамен (*пол. egzamin zegowy*) проводиться на розсуд провідного викладача з дисципліни, зазвичай у формі усної відповіді на одне або декілька питань з курсу. Оцінка повідомляється студенту негайно, і, якщо вона його не влаштовує, студент може скласти іспит ще раз, протягом сесії. Оскільки отримання права на таку форму залічення передбачає високий рівень поточної успішності, це мотивує студентів до активної участі в навчальному процесі.

Таким чином, варіативність форм організації навчального процесу та можливість їх пристосування для вирішення конкретного педагогічного завдання сприяє підвищенню якості отримання вищої освіти в Польщі, а їх універсальність і простота дозволяє адаптувати ці методи до навчального процесу в ОНЕУ задля досягнення таких же результатів.

Список використаних джерел:

1. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce: Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Poz. 1668, 30 sierpnia 2018 r.
2. Regulamin studiów na Uniwersytecie Warszawskim: Załącznik do uchwały nr 351 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 22 kwietnia 2015 r. // Monitor Uniwersytetu Warszawskiego, Poz. 71.

*Князькова В. Я., Борзенкова О. Д.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: kv_77@ukr.net*

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛADOVA ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Найбільш важливими якостями працівників, на думку роботодавців, є практично-професійні навички, уміння вирішувати проблемні ситуації та навички роботи з клієнтами. І саме цих навичок, за оцінками роботодавців, найчастіше бракує молодим спеціалістам. Великі підприємства більш гостро відчують недостатню компетентність молодих спеціалістів – адже, зазвичай, чим більше підприємство, тим вищий і жорсткіший рівень вимог, а, отже, тим відчутніша нестача тих або інших навичок у співробітників.

Першочерговою проблемою так само лишається розрив між теоретичними знаннями, які дає заклад вищої освіти, і їх практичним застосуванням у реальних умовах [1].

Більшість основних недоліків випускників, з якими зіштовхуються компанії, – відсутність практичних знань та уявлень про роботу в компанії, брак знань за фахом або загальноосвітніми предметами, відсутність soft skills – експерти пов'язують із недоліками в системі освіти. Необхідні зміни, на думку експертів, – це збільшення практичної складової в освітньому процесі і відновлення матеріально-технічної бази закладу вищої освіти (ЗВО). Більшість експертів можливість таких змін бачать у поглибленні співробітництва між ЗВО і бізнесом:

- залучення співробітників компаній до читання лекцій і семінарів;
- проведення практики для студентів і викладачів на базі компаній тощо.

Важливою складовою частиною якості вищої освіти і конкурентоспроможності випускників інституту є професійно-практична підготовка, яка є потрібною передумовою працевлаштування випускників і спрямовується на їх захист від безробіття.

Висока конкуренція на ринку праці змушує ЗВО розробляти нові механізми співпраці з державними та бізнесовими структурами, налагоджувати нові стосунки з роботодавцями задля підвищення ефективності навчання майбутніх фахівців. Що ж стосується знань із професійної діяльності, то студенти під час навчання у ЗВО здобувають ґрунтовну теоретичну підготовку з економічних дисциплін і дисциплін, що є суміжними з даними, які зазначено в навчальній програмі підготовки цих фахівців [2, с. 190].

Практична підготовка завжди була невід'ємною частиною навчального процесу в Одеському торговельно-економічному інституті КНТЕУ. У рамках підготовки висококваліфікованих фахівців в інституті широко застосовують різноманітні форми і види практики, яка дає змогу студентам за час навчання стати конкурентоспроможними на ринку праці.

Метою такого практичного навчання є:

- ✓ закріплення набутих теоретичних і практичних знань;
- ✓ освоєння нових технологій;
- ✓ формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень;
- ✓ виховання потреби у систематичному оновленні своїх знань для їх практичного застосування;
- ✓ психологічна адаптація до конкретних умов фахової діяльності, які сприяють поліпшенню якості підготовки фахівців.

Перелік видів практик для кожного напрямку підготовки та спеціальності, їх форми, тривалість і терміни проведення визначаються навчальним планом та графіком навчального процесу.

Навчальні практики проводяться на початкових курсах програм підготовки бакалаврів у навчальних аудиторіях інституту. Завданням таких

практик є: ознайомлення студентів зі специфікою майбутнього фаху; отримання ними первинних професійних умінь і навичок.

Керівництво практикою забезпечують науково-педагогічні працівники інституту, які згідно наказу директора відповідають за виконання програми практики і надають допомогу для виконання завдань програм практики.

Виробничі практики мають за мету розширення, поглиблення та закріплення теоретичних знань, які студенти отримали під час вивчення циклу спеціальних теоретичних дисциплін та формування вмінь практичного застосування цих знань в практичних умовах, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на підприємстві із специфікою діяльності, а також збір фактичного матеріалу для виконання курсових робіт. Виробнича практика проводиться на підприємствах (організаціях, установах) на основі укладених угод.

Переддипломна виробнича практика є заключним етапом практичного навчання та підготовчим етапом для виконання випускних кваліфікаційних робіт. Вона проводиться на випускних курсах з метою узагальнення і вдосконалення здобутих знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та готовністю їх до самостійної трудової діяльності, а також збирання матеріалу для підготовки випускних кваліфікаційних робіт.

Аналіз результатів захисту практик вказує на те, що переважна більшість студентів демонструє сумлінне ставлення до виконання завдань практики, набуває необхідних для подальшої роботи вмінь та навичок, виявляє бажання продовжувати навчатися і працювати за обраним фахом.

Список використаних джерел:

1. Випускники українських ВНЗ очима роботодавців [Електронний ресурс]. – URL: http://www.yourcompass.org/docs/Employees%20on%20University_Graduates.pdf
2. Шевчук Т. В., Сідельник О. П. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів як невід’ємна детермінанта формування їхніх професійних компетенцій / Т. В. Шевчук, О. П. Сідельник // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна, 2017, вип. 27, № 2, С.189-193.

**ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ-ТРЕНІНГУ ЩОДО
ПІДГОТОВКИ ВНУТРІШНІХ АУДИТОРІВ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ
ЯКІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ
ПРОЦЕС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ОНЕУ**

Інноваційний розвиток закладів вищої освіти в Україні відбувається в умовах сучасних ринкових відносин, розвитку нових технологій, інтеграції у світову систему вищої освіти. Інноваційний розвиток сфери вищої освіти потрібно розглядати в комплексі з розвитком інвестиційно-інноваційної діяльності в країні. Питання підвищення якості підготовки студентів можуть бути вирішені при активному впровадженні сучасних підходів до навчання, застосовуючи міжнародні вимоги до функціонування вітчизняних підприємств. Інновації полягають в оволодінні всіма інструментами, які дає зараз світовий освітній простір. Для цього, звичайно, необхідна участь викладачів у науково-дослідному процесі, впровадження у навчальний процес практичних підходів до підготовки спеціалістів для різних сфер діяльності вітчизняних підприємств.

Особливу увагу інноваційним процесам у вищій освіті надає Одеський національний економічний університет (ОНЕУ), постійно працюючи над підвищенням конкурентоспроможності своїх випускників. Один з найважливіших напрямків підготовки спеціалістів в ОНЕУ – постійний зв'язок теорії з практикою, впровадження додаткового бізнес-навчання, заснованого на результатах аналізу актуальних напрямків у діяльності вітчизняних підприємств, передача досвіду успішних практик. Зважаючи на те, що в умовах сучасних ринкових відносин на міжнародному та європейському ринках вкрай актуальним для України є створення, впровадження та сертифікація систем

управління якістю (СУЯ) в контексті вимог міжнародних стандартів на підприємствах-виробниках продукції та послуг, викладачі ОНЕУ разом зі студентами зосередили увагу на вивченні та дослідженні цих важливих аспектів в компаніях міста Одеси. Дійсно, сьогодні актуальність досліджень щодо формування СУЯ згідно до вимог міжнародних стандартів на підприємствах різних сфер діяльності є очевидною, оскільки саме такий підхід забезпечить інтеграцію вітчизняних товаровиробників у світову економічну спільноту. Стандарти, гармонізовані з міжнародними нормами, формують базу для виконання обов'язкових вимог до якості продукції та послуг, що сприяє їхній ідентифікації та впровадженню інновацій. Застосування міжнародних стандартів, зокрема, ISO серії 9000 створює рівноправні умови виходу на зовнішній ринок і фундамент для побудови ефективних систем управління якістю на підприємствах. Окрім того, впровадження на підприємствах СУЯ стимулює конкурентоспроможність та інноваційний потенціал підприємства, що включає науковий, ринковий потенціал і його інноваційну сприйнятливість. СУЯ в контексті вимог ISO 9001:2015 є засобом ефективного управління якістю та ведення успішного бізнесу. Сертифікована СУЯ відіграє суттєву роль у сталому розвитку підприємств та надає значні можливості, а саме:

- підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- задоволення вимог споживачів та інших зацікавлених сторін;
- підвищення якості продукції/послуг;
- пріоритетність при участі в тендерах;
- вихід на міжнародні ринки;
- економічне зростання підприємства [1].

Проте, є низка проблем на підприємствах щодо формування та впровадження ефективних СУЯ, зокрема, це відсутність спеціалістів цього напрямку.

Зважаючи на вище зазначене, вперше в ОНЕУ було організовано та запроваджено спеціальне бізнес-навчання для студентів за темою «Курс внутрішніх аудиторів систем управління якістю в контексті вимог міжнародних стандартів ISO 9001:2015 та ISO 19011:2011». Програма підготовки (навчання) студентів включає вивчення міжнародних стандартів ISO 9001:2015 («Системи управління якістю. Вимоги») та ISO 19011:2011 («Рекомендації щодо проведення аудиту систем управління»), проведення практичних занять, тренінгів. У межах цього напрямку діяльності укладено договір про наукове співробітництво між ОНЕУ і ТОВ «Бюро Верітас Україна», що дає можливість студентам по закінченню курсу навчання, у разі успішного складання іспиту, отримати сертифікат міжнародного органу з сертифікації. Це є суттєвим підтвердженням компетенцій майбутнім фахівцям у сфері міжнародної стандартизації та сертифікації, що є актуальним в умовах інтеграції України в європейський простір. З іншого боку, це забезпечить випускникам ОНЕУ ширші можливості при працевлаштуванні, оскільки зовсім не заповнена сьогодні на ринку праці ніша фахівців, які володіють необхідними компетенціями та готові очолити діяльність по створенню і впровадженню систем управління якістю на підприємствах різних сфер діяльності України.

Список використаних джерел:

1. Траченко Л. А. Процесний підхід у системах управління якістю підприємств сфери послуг / Л. А. Траченко // Проблеми економіки. – 2018. – № 2 (36). – С. 251-257.
2. Системи управління якістю. Вимоги: ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). – Видання офіційне. – Київ: ДП «УкрНДНЦ». – 2016. – 22 с.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІНАХ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті одним з пріоритетів розвитку освіти визначає впровадження сучасних інформаційних технологій, які розширюють можливості студентів щодо якісного формування системи знань, умінь і навичок, їх застосування у практичній діяльності.

Сьогодні дистанційна форма навчання демонструє свої переваги над іншими формами навчання завдяки своїй значно вищій інформативності, доступності та економічній ефективності. Вона також потребує менше часу та енергії для засвоєння знань, є значно мобільнішою та комфортнішою ніж інші форми навчання. Саме цими та іншими причинами зумовлюється експансія дистанційної форми навчання в усьому світі. У кінці 1997 року в 107 країнах діяло близько 1000 навчальних закладів дистанційного типу. Кількість тих, хто здобув вищу освіту в системі дистанційної освіти в 1997 р. становила близько 50 млн. чоловік, у 2010 р. – 100 млн., за прогнозами у 2023 р. становитиме 120 млн. чоловік [1].

Переваги дистанційної освіти:

- *Індивідуальний графік навчання*, тобто можливість навчатися в зручний для себе час та самостійно вирішувати коли і скільки часу протягом семестру приділяти вивченню матеріалу.
- *Індивідуальний темп навчання*, коли студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати листування з викладачем, а вже відомі теми пропустити.
- *Індивідуальне та мобільне місце навчання*. Студенти можуть навчатися, не виходячи з будинку або офісу, перебуваючи в будь-якій точці

світу. Щоб приступити до навчання, необхідно мати комп'ютер з доступом в Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад – безсумнівний плюс для людей з обмеженими можливостями здоров'я, для проживаючих у важкодоступних місцевостях, для батьків з маленькими дітьми та ін.

➤ *Навчання без відриву від основної діяльності.* Дистанційно можна навчатися на декількох курсах одночасно, отримувати чергову вищу освіту. Для цього зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи, виїжджати у відрядження.

➤ *Доступність навчальних матеріалів.* Доступ до всієї необхідної літератури відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичних видань.

➤ *Індивідуальна мобільність.* Зв'язок з викладачами здійснюється різними способами: як on-line, так і off-line. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.

➤ *Індивідуальний підхід.* При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій підходить для організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання.

➤ *Дистанційна освіта дешевша.* Якщо порівнювати вартість навчання на заочній і дистанційній формах навчання, то дистанційна скоріш за все буде дешевшою. Студенту не доводиться оплачувати дорогу, проживання, а у випадку з зарубіжними закладами вищої освіти не потрібно витратитися на візу та закордонний паспорт.

➤ *Зручність для викладача.* Викладачі, що займаються педагогічною діяльністю дистанційно, можуть приділяти увагу більшій кількості студентів і працювати, навіть перебуваючи у відрядженні чи на конференції за кордоном.

Разом з тим, дистанційне навчання не позбавлене і ряду недоліків:

1. *Сильна мотивація.* Практично весь навчальний матеріал студент освоює самостійно, що вимагає достатньої сили волі, відповідальності і самоконтролю. Підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім.

2. *Нестача практичних вмінь та навиків.* Досить важко якісно організувати дистанційне навчання за напрямками підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім економістам практичного досвіду.

3. *Відсутність комунікабельності.* При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, тому така форма навчання не підходить для розвитку впевненості та навичок роботи у команді.

4. *Проведення контролю знань студентів.* При наявності якісних комунікаційних каналів іспити можна проводити за допомогою двосторонніх відеоконференцій, що не завжди можливо. Тому, на підсумкову атестацію студентам доводиться особисто приїжджати до університету [2].

Але, незважаючи на недоліки, технології дистанційного навчання є могутнім засобом пізнання. Щоб підвищити ефективність нових інформаційних технологій у навчанні, слід сформувати певну систему, яка передбачає інше розуміння сутності навчання, ролі викладача і студентів у цьому процесі, взаємовідносин викладача і студентів, оснащення робочих місць викладача і студентів.

Список використаних джерел:

1. Valentine D. Distance learning: Promises, problems, and possibilities // On-line Journal of Distance Learning Administration. – 2017. – Т. 5. – №. 3.
2. Даниліна С. О. Вебінар як ефективний спосіб навчання // Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: матеріали наук.-метод. конф., 15-16 березня 2017. – Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 180-182.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ «ХМАРНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Інформаційні технології в сфері освіти в сучасному світі є необхідною умовою поступального розвитку суспільства. Інформатизація та вдосконалення технологій навчання займає одне з головних місць серед численних нових напрямків розвитку освіти. Актуальність застосування нових інформаційних технологій в освіті полягає в тому, що вони не тільки виконують функції інструментарію, що використовується для вирішення окремих педагогічних завдань, а й надають якісно нові можливості навчання, формування навичок самостійної навчальної діяльності, стимулюють розвиток дидактики і методики, сприяють створенню нових форм навчання і освіти. З розвитком комп'ютерних засобів і впровадженням їх в освітній процес у його учасників виникають нові можливості, реалізуються нові підходи.

«Хмарні» технології – це новий сервіс, який має на увазі віддалене використання засобів обробки і зберігання даних. З допомогою «хмарних» сервісів можна отримати доступ до інформаційних ресурсів будь-якого рівня і будь-якої потужності, використовуючи тільки підключення до Інтернету і веб-браузеру. На ряду з тим, що використання хмарних ресурсів можливо тільки маючи підключення до Інтернету, «хмарні» технології мають свої переваги:

- доступність – можливість використання будь-якою людиною в будь-якому місці, де є Інтернет, на пристрої, який має браузер;
- величезне сховище – немає необхідності використовувати флеш-карти, оскільки інформація зберігається в хмарному сховищі і скористатися нею можна в будь-який час з будь-якого пристрою, що має підключення до мережі Інтернет;

- гнучкість – обчислювальні ресурси необмежені пам'яттю, процесором і т. д.;
- надійність – центри обробки даних мають додаткові джерела живлення, охорону, регулярне резервування даних;
- безпека – «хмарні» сервіси мають досить високу безпеку;
- великі обчислювальні потужності – можна використовувати всі її обчислювальні здатності.

Що ж стосується освітнього процесу, на даний момент «хмарні» технології використовуються не так широко. Але їх застосування повинно забезпечити нову якість освітнього процесу. Застосування «хмарних» технологій в системі освіти дозволить вирішити дві основні задачі:

- ✓ по-перше, забезпечити для освітніх установ і окремих студентів можливість використовувати сучасну комп'ютерну інфраструктуру, програмні засоби, електронні освітні ресурси і сервіси;
- ✓ по-друге, знизити витрати окремих навчальних закладів і системи освіти в цілому на побудову локальних інформаційних інфраструктур за рахунок ефективного використання обчислювальних ресурсів, зосереджених в «хмарі».

Сучасна молодь, яка прагне постійно бути присутнім в мережі Інтернет, повинна отримати адекватні механізми використання наявних комп'ютерних пристроїв для освіти. Установи, де навчаються студенти, повинні бути оснащені персональними комп'ютерами і мати широкосмуговий доступ в Інтернет.

Широкомасштабне залучення в освітній процес персональних пристроїв дозволить:

- а) істотно скоротити витрати на оснащення комп'ютерами і ліцензійними програмними продуктами комп'ютерних класів у навчальних закладах;
- б) відвернути молодь від марного використання персональних пристроїв (наприклад, для спілкування в соціальних мережах).

У молодіжному середовищі поширені мобільні комп'ютери, планшетні пристрої і смартфони. «Хмарні» технології дозволяють створити зручне середовище для доступу до ресурсів з різноманітних пристроїв і забезпечити синхронізацію діяльності користувача, що здійснюється з декількох пристроїв, а саме:

- комп'ютерів в аудиторії;
- домашніх комп'ютерів;
- смартфонів і т. п.

Таким чином, актуальним є створення національного сховища електронних освітніх ресурсів на основі загальних для навчальних закладів і викладачів угод, стандартів і технологій. Це дозволить створити інтерактивне освітнє середовище, яке забезпечить гнучке навчання на різних рівнях освіти в будь-який час і в будь-якому місці на базі вільного доступу до освітнього контенту. Дане сховище освітніх ресурсів, об'єднаних зручною системою пошуку, забезпечить ефективне використання цих ресурсів як викладачами при підготовці занять, так і студентами в процесі самоосвіти. Очевидно, що таке освітнє середовище може бути ефективно побудоване на основі національної «хмарної» науково-освітньої інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Абламейко, С. В. Перспективные направления информатизации университета в условиях развития информационного общества / С. В. Абламейко, Ю. И. Воротницкий // *Электроника-инфо*. – 2011. – № 4. – С. 12-16.
2. Воронкін, О. С. «Хмарні» обчислення як основа формування персональних навчальних середовищ // *Збірник наукових праць: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції FOSS Lviv 2012*, Львів, 26-28 квітня 2012 р. – Львів, 2012. – С. 143-146.
3. Дюлічева, Ю. Ю. Упровадження хмарних технологій в освіту: проблеми та перспективи / Ю. Ю. Дюлічева // *Інформаційні технології в освіті*. – 2013. – № 14. – С. 58-64.

*Шрамко О. О.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
Національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: el_sh65@ukr.net*

РЕАЛІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні світ переживає цифрову трансформацію всіх бізнесів. Вона тягне за собою зміни і корпоративної культури, і підходів до роботи [1]. Серед роботодавців зростає попит на випускників, в яких рівень підготовки відповідає світовим стандартам. Тому серед сучасних випускників, молоді та їхніх батьків зростає переконаність у тому, що найбільш перспективним навчанням є виїзд за кордон.

Українська структура освіти регулюється законом України «Про вищу освіту», згідно якого пропонуються різноманітні форми навчання та створення умов для освіти протягом життя; доступність вищої освіти; міжнародну інтеграцію та інтеграцію системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти [2].

Однією з технологій отримання додаткових знань розвинених країн світу вважається дистанційна форма навчання.

Дистанційна освіта – це система освіти, яка передбачає активне спілкування студента з викладачем за допомогою сучасних інформаційних технологій і дає свободу вибору місця, часу і темпу навчання [3, с. 18]. Сьогодні дистанційне навчання розглядається як нова педагогічна технологія, що доповнює відомі технології навчання, підкоряється основним законам педагогіки, хоча і трансформує їх згідно нових умов навчання і вимагає певного переосмислення у рамках освітніх закладів. Популярність і затребуваність дистанційного навчання на основі інтернет-технологій, особливо в системі вищої й додаткової професійної освіти, зростають із кожним роком. Це пов'язано з економією ресурсів і часу, можливістю отримувати освіту без

відриву від виробництва, розширенням сфери додаткової, у тому числі післядипломної освіти, коли мотивацію учнів формують не стільки дипломи й сертифікати, скільки конкретні знання й компетенції. Фінансування проєктів онлайн-навчання різними країнами сягає сотень мільйонів доларів. Кожна країна має власну практику вирішення проблем фінансування дистанційної освіти [4].

Дистанційна освіта в Україні розвивається вже близько десяти років. Спочатку ця форма навчання розглядалася як альтернатива заочній формі, але через те, що в інтернеті з'являється усе більше онлайн-курсів від кращих світових вищих навчальних закладів, нашим учбовим закладам доводиться не відставати, адже інакше вони перестануть бути конкурентоздатними в сфері освіти. Так, навесні 2013 року було прийнято положення «Про дистанційну освіту», з'явилися вимоги до вищих навчальних закладів, які хочуть впровадити дистанційну форму навчання.

Український ринок онлайн-освіти на сьогодні вже досить насичений: представлені платформи, на яких можна обрати як платні, так і безкоштовні курси, але сьогодні тільки 14 вузів країни займаються прийомом студентів на дистанційну форму навчання [5]. Ряд закладів вищої освіти використовують дистанційні оболонки як освітні технології та для поточного і підсумкового контролю знань своїх студентів. Досить широке використання у багатьох вишах країни отримали такі дистанційні оболонки як «Moodle» та «Joomla LMS»; освітні он-лайн платформи, однією з яких є Eduget, які дозволяють дивитися відеолекції відомих фахівців, перевіряти свої знання за допомогою тестування, спілкуватися з іншими студентами і викладачами. Однак, необхідно прискорити темпи оновлення професійних знань. Сьогодні не можна за один раз, протягом 5-6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Вирішення проблеми полягає в переході до освіти протягом життя, де базова освіта періодично повинна доповнюватися програмами додаткової освіти і організується не як кінцева, завершена, а лише як основа, фундамент для подальшого навчання [6].

Дистанційна освіта має свої переваги і недоліки.

До переваг можна віднести: географічну незалежність; власний графік навчання; користувачами можуть бути різні верстви населення: працюючі люди, що потребують перекваліфікації або отримання додаткового заробітку; люди з обмеженими можливостями; молодь, що намагається компенсувати пропуски шкільної програми чи підготуватися до майбутніх іспитів. Сьогодні немає конкретного віку учня в мережі. Навчатися може будь-хто, індивідуально або в групі, з іноземцями або професорами закладів вищої освіти (ЗВО).

Однак дистанційне навчання має і вади: для такого навчання потрібні самостійність і свідомість того хто має навчатися [7]; досить складно перевірити, хто насправді складає іспит по той бік екрану комп'ютера; не менш вагомою проблемою є часто низька пропускна спроможність мережі інтернет під час учбових і екзаменаційних комунікацій.

Для повноцінного впровадження дистанційної освіти в систему вищої освіти України варто вирішити такі завдання: підготовка кадрів для дистанційного навчання; вартісна доступність дистанційних оболонок з безлімітною кількістю користувачів у системі; розробка і сертифікація навчально-методичних матеріалів дистанційного навчання; просування дистанційної освіти на освітньому ринку і ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Кіцмей Т. В. З висоти технологій / Т. В. Кіцмей // Новое Время. – 2019. – № 3 [Електронний ресурс]. URL: <https://biz.nv.ua/experts>.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. № 1556-VII Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
3. Шахмаев Н. М. Технічні засоби дистанційного навчання / Н. М. Шахмаев // М. Знання. – 2000. – 276 с.
4. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1693>.
5. Освіта в Україні та за кордоном [Електронний ресурс]. URL: <http://Osvita.ua>
6. Карпенко М. М. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті / М. М. Карпенко // Центр міжнародних проєктів НДІ прикладних міжнародних технологій випуск. – 2018. – №14. – Гуманітарний розвиток // [Електронний ресурс]. URL: <http://www.euroosvita.net>.
7. Підкасітий П. І., Тищенко О. Б. Комп'ютерні технології в системі дистанційного навчання / П. І. Підкасітий, О. Б. Тищенко // Педагогіка. – 2000. – №5. – С.18.

ІНФОРМАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВИЩУ ОСВІТУ

В останні 10-15 років в системі вищої освіти з'явилися новації, результати впровадження котрих носять доволі суперечливий характер. Очевидно, що викликані вони т. зв. «інформаційним проривом» практично у всіх сферах суспільного життя, і насамперед в економічній. В основі новітньої інформаційної економіки дійсно лежить комунікація, процес передачі інформації, котра стає «стрижнем» сучасного суспільства, залишаючись, тим не менш, при цьому суто економічною метафорою. Система вищої освіти відреагувала на ці процеси, як на нашу думку, занадто прямолінійно, побачивши у інформації субстанціональну основу соціально-економічних взаємодій, котра буцімто повинна стати спільним знаменником всіх майбутніх суспільних перетворень на шляху до т. зв. «прогресу». Нова повістка денна, таким чином, повинна полягати у формуванні нового типу інтелекту, котрий міг би ефективно та вчасно реагувати на експонентне зростання обсягу інформації. Головним показником особистісного поступу людини стає ступінь її володіння інформаційно-комунікативними технологіями, а ідеальною моделлю суспільства – високопродуктивна робоча група, здатна демонструвати ділову активність у мережевому середовищі, утримувати та відтворювати цілісність інформаційної структури тощо.

Вважається, що майбутній фахівець повинний демонструвати здатність до разової та своєчасної дії, котра полягатиме у кваліфікованій реакції на отриману інформацію і забезпечення зворотного зв'язку з нею, тобто здатності до разового та моментального включення у ізольовані одна від одної ситуативні проблемні ситуації виробничого характеру, вирішення котрих вже не вимагатиме від людини їх розуміння на глибинному, сутнісному рівні.

Останні десятиліття свідчать, що інформативний прорив лише поглиблює технологічну залежність людини від машини. В порівнянні з індустріальною епохою, де головною такою загрозою постають механічна техніка, комп'ютерно-цифрові технології сьогодні є більш небезпечною формою поневолення, постаючи на думку багатьох теоретиків вже як проблема виживання людства узагалі. Ні для кого вже не є секретом, що сьогодні у машини здатності до обчислень, чуттєвість та швидкість реакції є значно вищими, аніж у людини. Безсумнівно штучний інтелект вже в найближчі десятиліття отримає свідомість і набагато перевершить мисленнєві можливості людини. Відтак, програш людини у її конкурентній боротьбі з машиною є неминучим. Однак, нічого кращого, аніж переформатовувати у неприродній спосіб свій інтелект з тим, щоб співпрацювати та співіснувати з штучним інтелектом, людство вигадати не може. По мірі зростання долі операціонального мислення в діяльності людини, вона все більш буде вимушена пристосовуючись до його алгоритмів, все частіше виявляючись нездатною співвіднести інформацію зі знанням, свідомо обираючи у якості своє пізнавальної парадигми позитивістський принцип «найменшої трати сил». Трагізм та парадоксальність сьогоднішньої ситуації у соціокультурній сфері, а відтак і в освітній, полягає в тому, що конкуруючи з машиною, людина все більш стає «одномірною», перетворюється в «професійного кретина» і зрештою змушена сама ставати, за влучним висловом Г. Маркузе, «добре одягненою та нагодованою машиною».

Людина все більш воліє мати справу з віртуально-цифровою емуляцією реального світу у вигляді певного набору таких собі «іконок», котрі вона звикла бачити на робочому столі свого комп'ютера. Активуючи їх, вона приводить в дію складні схеми та механізми, принципи роботи та сутність котрих їй вже знати зовсім не обов'язково. Головне – це пошук інформації для досягнення бажаного результату, котра для доступності та зручності роботи з нею максимально спрощується та символізується до рівня такої примітивної «іконки». Логіка принципу «економії мислення» робить цілком прийнятним

фрагментарно-мозаїчний характер уявлень про світ і поширюється не тільки на виробничу сферу, а й сферу освіти, побуту, дозвілля тощо. Для сучасного студента такими «іконками» стають готові тести-відповіді, котрі запам'ятати та завчити для здачі іспиту виявляється на порядки легше, ніж засвоїти та пояснити певні смислові блоки навчального матеріалу. Якщо потрібна інформація завжди «під рукою, на відстані одного «кліка» у власному гаджеті, – навіщо в такому разі витрачати зусилля на формування картини світу, структуровану знаннями?!

В гуманітарних науках давно назріла необхідність семантичного розведення понять «інформація» та «знання». Ряд відомих філософів і соціологів: Т. Роззак, Л. Мамфорд, Г. Шіллер, А. Барт, Я. Зодерквіст та ін. наполягають на тому, що тотальна інформація не тільки не здатна прирощувати знання людини, а й, навпаки, – істотно ускладнює подальший розвиток її розумових здібностей. Якщо інформація є завжди байдужою до значення, то знання, завжди «стає особистим досягненням людини» (Б. Рассел), що робить її здатною у процесі засвоєння нової інформації, надавати їй особистісного значення та сенсу. Знанню, як правило, притаманні метафоричність, полісемія, конотація, суб'єктність та творчість. Людина перестає бути пасивним об'єктом інформативного впливу лише тоді, коли вона, засвоївши певний обсяг знань, виявляється спроможною інформацію перетворити у поживу для свого розуму, поповнюючи та розширюючи змістовно та якісно, і разом з тим суб'єктивно та творчо, власні знання. Система вищої освіти, як і вся культура в цілому, повинна «працювати» таким чином – не на утвердження максими «виробництво заради виробництва», а давати молодій людині такі знання, котрі будь-яку нову проблему, котра постає перед людством на його шляху вперед, вирішувати з позицій принципу антропоцентризму та гуманізму.

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ,
ЩО НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ПРОГРАМОЮ ПОДВІЙНИХ
ДИПЛОМІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ»**

У період реалізації ідей Болонського процесу щодо формування європейського простору вищої освіти, особливої актуальності набуває вирішення завдань розширення мобільності студентів. Подвійний диплом як явище в історії зарубіжної і вітчизняної вищої освіти доволі нове. Нагальна потреба в розробці таких програм виникла з початком інтеграційних соціально-економічних процесів у Європі в 80-х роках ХХ століття, і особливого значення набрала з початком формування європейського простору вищої освіти.

Необхідно відзначити, що прагнення здобувати належну професійну освіту поза межами власної країни було притаманне ще студентам перших європейських університетів. І ці традиції зберігались тривалий час, набувши масового характеру у період глобалізації вищої освіти. За даними ЮНЕСКО 3,7 млн. студентів у наш час здобувають професійну підготовку за межами власної країни.

Договірні відносини щодо обміну студентами, які практикувались між закладами вищої освіти (ЗВО) різних країн, ще з 80-х років ХХ століття, з початком Болонського процесу, поглибились до можливості трансферу напрацьованих студентом кредитів та до отримання документу про паралельне здобуття освіти за кордоном.

Активно до цього процесу долучилась і Україна. У першу чергу відомі вітчизняні університети, на основі існуючих контактів із зарубіжними ЗВО, після того як Україна у 2005 році підписала Болонську декларацію і взяла

зобов'язання виконувати окреслені в ній завдання, розпочали підписання двосторонніх угод про сприяння академічній мобільності.

Навчання за програмами подвійних дипломів має ряд переваг для українських студентів. Зокрема до них належать:

- Істотне заощадження часу на навчання за спеціальністю. За один і той же час можна отримати два дипломи вітчизняного і зарубіжного університетів.
- Фінансова вигода для студентів: вони сплачують за навчання тільки в одному університеті, хоча навчаються паралельно у двох ЗВО.
- Можливість одержати досвід перебування в умовах принципово іншої системи вищої освіти, практико-орієнтованого, компетентнісного навчання з використанням сучасного технічного оснащення у навчальних аудиторіях, лабораторіях, наукових центрах тощо.
- Відвідування лекцій провідних професорів Європи, участь у спільних дослідницьких, а також освітніх програмах.
- Можливість одержати додаткові знання у суміжних галузях науки, професійних напрямках, спеціалізаціях.
- Набуття під час проходження практик досвіду роботи в установах, закладах, організаціях, офісах, підприємствах європейських країн.
- Підвищення рівня володіння іноземними мовами.
- Можливість ознайомлення з культурою і традиціями, особливостями ведення бізнесу в одній з країн Євросоюзу.

Між кафедрою туристичного та готельно-ресторанного бізнесу ОНЕУ та Університетом м. Анже також у 2016 році підписаний договір про програму подвійних дипломів магістерського рівня. Вже другий рік до ОНЕУ приїжджають студенти із Франції для участі в цій програмі. Враховуючи досвід реалізації даного договору, слід звернути увагу на декілька важливих тез:

- ✓ Необхідність існування куратора для іноземних студентів. Для того, щоб допомогти адаптуватись у нашій системі навчання, допомогти в оформленні всіх документів.

✓ Встановлення індивідуального графіку навчання. Студенти, що беруть участь у даній програмі, іноді мають певні труднощі, пов'язані з необхідністю виїзду до Франції для оформлення всіх необхідних документів, вирішенням візових формальностей, до того ж існують певні труднощі у розумінні російської / української мови навчання. Тому, на нашу думку, наявність індивідуального графіку навчання для таких іноземних студентів сприятиме досягненню кращих результатів.

✓ Необхідність розробки методичних матеріалів російською мовою для іноземних студентів. Це стосується всіх навчальних дисциплін, що викладаються, за даною програмою.

✓ Необхідність використання варіативних карт самостійної роботи студентів (СРС). Значні труднощі для іноземних студентів мають звичні для українських студентів форми роботи. Так, наприклад, виконання тестових завдань є досить складним для іноземців процесом, тому що за короткий проміжок часу необхідно перекласти та зрозуміти великий обсяг тексту, щоб дати відповідь. А форми роботи, пов'язані із підготовкою презентацій, навпаки, не представляють особливої складності та сприймаються із зацікавленістю.

Таким чином, аналіз практики навчання за програмою подвійних дипломів студентів-магістрантів за спеціальністю «Туризм» переконує в достатньому потенціалі і результативності таких програм. Безперечно, на шляху реалізації програм подвійних дипломів виникає й низка перешкод, найголовнішими з яких є:

а) нестача у студентів коштів для перебування у європейському університеті, що особливо гостро відчувається у зв'язку з низьким рівнем життя в Україні;

б) недостатній рівень знання іноземних мов;

в) проблеми з узгодженням обсягу і змісту навчання за такими програмами.

Всі ці питання й потребують подальшого вирішення.

ПРИНЦИП НЕЛІНІЙНОСТІ У МЕТОДИЦІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ

Принцип нелінійності у методиці проведення університетських занять полягає у залученні багатоканального сприйняття та інтеграції теоретичних знань, побутового досвіду та практичних навичок і вмінь. Для цього можливо застосовувати інтеграцію як ігрових форм так і принципів керованого хаосу. Що дозволяє розкрити певний обсяг особистості викладача та актуалізувати предметні знання студентів.

Перш за все велику роль у цьому грає особистість викладача, яка розгортається у процесі проведення нелінійного заняття. Свідомість, підготовка, глибина осмислення не тільки предмету, але і буття в цілому надають широкі можливості здійснення міждисциплінарної інтеграції у процесі викладання навчальних дисциплін. Рефлексія робіт, розкриваючих ідею університету Дж. Ньюмена, В. Гумбольдта, К. Ясперса та дидактики вищої школи В. Ф. Шаталова і методологічних ігор Г. П. Щедровицького розкриває певні умови проведення нелінійних занять у межах університету. Серед навичок та вмінь при отриманні економічної освіти особливе місце займає економічне мислення, яке ґрунтується на абстрактному мисленні. Проведення занять у нелінійній формі відіграє велику роль у формуванні економічного мислення, допомагає розотождествитись з впливом товарного фетішу та побачити економічну систему абстрактно і евристично піднімаючись над нею.

Перш за все, для цього важливо використовувати евристичні методи мислення, що надають можливості використовувати онтологічне спостереження при пізнанні економічних процесів. Серед найбільш ефективних форм активізації евристичного мислення можливо виділити методи організаційно-діяльній гри. Це досягається завдяки інструментам організації

проблемно-групового мислення, що розкривають реальні проблеми у розв'язанні тих чи інших завдань, потребуючих евристичного підходу. В цьому розгортається в повній мірі нелінійний підхід до навчального процесу.

У методології та інструментарії організаційно-діяльнісних ігор використовуються як старовинні методи евристичного мислення та і й сучасної методології наукового пізнання. Здатність людського мислення щодо узагальнення та абстрагування надає можливості у процесі пізнання піднятися понад емпіричним наглядом та багатогранно усвідомити досліджуваний предмет, процес, явище об'єктивної дійсності. Це можливо завдяки особливій функції людської свідомості – абстрактного мислення. У економічній теорії, завдяки багатогранності предмету дослідження, абстрактне мислення має особливе величезне значення. «Не «індукція», спрямована на відшукування абстракції, що виражає «загальне» для всіх окремих випадків, а поглиблений аналіз одного окремого випадку, спрямований на те, щоб виявити шуканий процес в його «чистому вигляді»» [1, с. 43]. Звичайно такий метод відкриває зовсім інший обсяг пізнання, надає можливості усвідомити внутрішню логіку об'єкта пізнання.

Цей підхід має дуже багату онтологічну основу, перегукується з традицією наукового мислення Стародавнього Світу. Яскравий приклад – «еврика» Архімеду, яка дала назву евристичного пізнання, по суті друга назва абстрактного мислення чи самадхі у Стародавньої Індії. Евристичне мислення просліджується у філософській традиції ідеалізму, в системах І. Канта та Г. Гегеля. Ідея університету та її розгортання на просторах Європи з XII ст. також базується суттєво перш за все на активізації евристичного мислення. Про це свідчать дослідження В. Гумбольдта, Дж. Ньюмена та К. Ясперса.

Великий крок у розвитку пізнання в аспекті співвідношення абстрактного та конкретного, пов'язаний з існуванням з 50-х років XX-го сторіччя Московського методологічного кола, заснований відомими методологами А. А. Зінов'євим, Г. П. Щедровицьким, Б. А. Грушиным, М. К. Мамардашвили [2, с. 18-24]. В рамках діяльності був визначений підхід та на його підставі

розроблені методологічні організаційно-діяльності ігри, досвід яких свідчить о можливості створити умови щодо відтворення актів евристичного мислення. Досвід рішення багатьох економічних, управлінських та інших задач свідчить о великих можливостях евристичного мислення.

Нелінійна організація навчальних занять ґрунтується, перш за все, на університетських масштабах особистості викладача, його навичок отримання евристичного знання та його цілісного узагальнення у єдиний світогляд. Крім того, це вміння викладача, незважаючи на нелінійні флуктуації та відхилення при нелінійному проведенні заняття, тримати певну лінію викладання. Дуже важливою умовою ефективного навчального процесу є підтримання сократичного діалогу між викладачем та студентами, що запобігає лише однобічне мовлення та слухання [3, с. 45].

Особистість університетського викладача впливає на студента як вербально, так і невербально. Невербальна компонента особливо відображує нелінійний характер у проведенні навчальних занять. Таким чином для ефективного використання нелінійного підходу, перш за все, викладач має бути особистістю, яка своїм обсягом та глибиною може впливати як вербально, так і невербально на студента, посилюючи компоненту спеціальних знань, допомагаючи їх глибокому засвоєнню та інтеграції у власний світогляд. Підтримка викладачем евристичного засобу пізнання, та його реалізації цілісністю свого життя включає пізнавальний інтерес студента як до буття в цілому, так і до навчальної дисципліни, що викладається тощо.

Список використаних джерел:

1. Ильенков Э. В. Диалектика абстрактного и конкретного в научно-теоретическом мышлении. – М.: Издательство «Мысль», 1997. – 420 с.
2. Щедровицкий Г. П. Московский методологический кружок: развитие идей и подходов. / Из архива Г. П. Щедровицкого. Т. 8. Вып. 1. М., 2004. – 352 с.
3. Ухтомский А. А. Лицо другого человека. – М.: «Издательство Ивана Лимбаха», 2008. – 363 с.

Карпенко Ю. В., Осичка О. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: uliauliavk@gmail.com
e-mail: alena.osichka@gmail.com

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В РАМКАХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«МЕНЕДЖМЕНТ»**

В сучасних умовах конкурентоспроможний випускник закладу вищої освіти (ЗВО) повинен володіти не тільки фундаментальними і спеціальними знаннями, але й навичками творчого вирішення практичних завдань. Це вимагає такої організації процесу навчання, щоб студент був включений в активний пізнавальний процес, міг самостійно сформулювати задачу та запропонувати варіант її вирішення, зібрати та обробити необхідну інформацію, набуваючи при цьому як навчального, так і професійного досвіду. Одним з перспективних методів вирішення даної проблеми є використання проектного методу.

Метою включення проектного методу в навчальний процес є створення умов, коли студент повинен не отримати готову, а самостійно знайти необхідну інформацію і використати її для вирішення конкретної практичної задачі.

Ідеї проектного навчання зустрічалися в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Л. А. Євстратова, Н. В. Ісаєва, О. В. Лешуков, Н. М. Любчик, С. В. Павловська, Н. Г. Сироткина та інших [1-3]. Реалізація проектного підходу у вищій освіті забезпечує зростання якості освіти та конкурентоспроможності певної професії на ринку освітніх послуг, дозволяє закласти фундамент принципово нових відносин зі студентською аудиторією, заснованих на співпраці, а також надає можливість впровадження студентських проектів на практиці.

Якщо порівняти проектний та традиційний методи навчання студентів-менеджерів, то основними критеріями порівняння виступають: роль студента та викладача, система взаємовідносин, що виникають, організація процесу

контролю та отримані результати. Перш за все, характерною для традиційного методу навчання є пасивна роль студента, що полягає у простому вивченні матеріалу. В проектному методі навчання роль студента активна, він вирішує встановлені завдання з використанням самостійно обраних інструментів та технологій. Також система відносин «викладач – студент» змінюється на систему «наставник, координатор проекту – виконавець проекту», тобто викладач виконує організаційно-інформаційну функцію замість суто інформаційної. Змінюється й система взаємовідносин: за умов традиційного методу навчання вона обмежена взаємодією усередині ЗВО; проектні методи дозволяють налагодити взаємозв'язок з бізнес-середовищем, органами влади тощо. Оскільки кожен проект має замовника, то організація процесу контролю в умовах застосування проектного методу навчання переходить від викладача ЗВО до учасників проектної групи (т. зв. внутрішній контроль) та замовників проекту (т. зв. зовнішній контроль). Суттєво відрізняються й отримані результати: за умов застосування традиційного методу студент здобуває академічні знання. Проектний метод надає можливість отримати не тільки певну теоретичну підготовку, але й практичні навички, зокрема вміння аналізувати інформацію та приймати рішення, представляти результати проведеного дослідження у різних форматах за вимогою замовника. Крім того, студент здобуває досвід командної роботи [1; 3].

Проектне навчання має міждисциплінарний характер, оскільки сама робота над будь-яким проектом вимагає теоретичних знань з різних дисциплін та їх комплексного застосування. Так, наприклад, формування бізнес-плану вимагає системного застосування знань студентів з навчальних дисциплін «Менеджмент», «Операційний менеджмент», «Методи прийняття управлінських рішень», «Внутрішньофірмове бюджетування», «Менеджмент підприємницької діяльності» та інших. Проектне навчання надає змогу відобразити реальні бізнес-ситуації, з якими студенти стикаються після закінчення ЗВО, посилити їх практичну підготовку для подальшого влаштування на роботу. Студенти-менеджери не тільки набувають певного

досвіду та практичних навичок, але й дізнаються, як досліджувати складні питання, вирішувати проблеми, розробляти програму дій, раціонально використовувати час, організовувати свою роботу, співпрацювати з іншими людьми, інтерпретувати отримані результати.

Заохочувати студентів-менеджерів до проектної діяльності можна шляхом надання їм можливості вибору конкретної теми проекту, яка цікавить або надихає, наприклад, проектів, пов'язаних з їх особистими інтересами або кар'єрними стремліннями.

Використання проектного підходу у закладах вищої освіти України поки що не є достатньо поширеним, незважаючи на безліч його очевидних переваг. Так, студенти, що приймають участь в проектній діяльності, отримують можливість придбання, закріплення або розвитку практично значущих знань і умінь (компетенцій), необхідних в обраній професійній діяльності. Замовник проекту отримує можливість вирішити управлінську задачу з мінімальним бюджетом, а також знайти потенційних робітників серед студентів, які добре зарекомендували себе під час роботи над проектом. В свою чергу, ЗВО вирішує цілий спектр завдань різного характеру: крім власне підготовки статей з тематики проектів, кейсів, навчально-методичних комплексів, представляється можливим оцінити потенціал комерціалізації результатів наукових досліджень. При цьому, не потрібно створення окремих об'єктів інфраструктури ЗВО або здійснення організаційних змін.

Список використаних джерел:

1. Евстратова Л. А. Проектное обучение: практики внедрения в университетах / Л. А. Евстратова, Н. В. Исаева, О. В. Лешуков. – М.: ВШЭ – 2018. – 153 С. URL: <https://uni.hse.ru/data/2018/07/02/1153130829>
2. Любчак Н. М. Проектні технології: сутність та особливості використання у навчальному процесі / Н. М. Любчак // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – №122. – 2014. – С. 144-150. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=278
3. Павловская С. В., Сироткина Н. Г. Анализ опыта проектной деятельности при преподавании управленческих дисциплин в вузах / С. В. Павловская, Н. Г. Сироткина // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 4. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=13864>

ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

Новітній освітній процес, враховуючи стрімкий розвиток технологій, запити працедавців у формуванні конкурентоспроможних «*soft*» та «*hard*» навичок та вмінь майбутніх спеціалістів в економічних сферах потребує удосконалення вектору спрямування засвоєння фундаментальних знань шляхом акцентуації уваги на освоєння практичних здобутків, координації самостійного пошуку дієвих практичних інструментів економістами протягом професійної активності.

Головним завданням перед закладами освіти постає пошук форм ефективної інтеграції науки з виробництвом, підвищення значення та відповідальності економістів-міжнародників, забезпечення якості підготовки фахівців згідно вимог міжнародного рівня, а саме згортання розриву між теоретичними здобутками студентів і практичними навичками, що в кінцевому результаті передбачає їх застосування в процесі професійної діяльності та підвищенням рівня професійної компетентності у сфері міжнародних економічних відносин.

Наразі провідної важливості набуває компетентнісний підхід в напрямках освіти, що має витоки з індустріально розвинутих країн. Як стверджують наукові джерела, *компетентнісний підхід в освіті* – провідна педагогічна категорія, що передбачає ефективне створення певних педагогічних умов у навчально-виховному процесі, які забезпечують формування уміння вирішувати професійні завдання на основі отриманих знань, умінь та навичок [1, с. 130-131].

Згідно офіційного пошукового сайту працевлаштування «*WORK.UA*» за останніми даними по території України знайдено близько 200 вакансій

напрямку «Менеджер у сфері зовнішньоекономічної діяльності». Тривалий час на українському ринку праці існувало проблемне питання рівня досвіду серед кандидатів на посаду. На сьогодні підхід в управлінні сучасними компаніями передбачає постійний розвиток, навчання професійної майстерності економістів, тому, перш за все, роботодавців цікавлять можливості професійної ініціативності, критичного мислення та здатності постійного оновлення та застосування теоретичних надбань на практиці.

Однією із таких форм перевтілення теорії у виробництво є навчально-економічна практика в умовах навчально-тренінгового віртуального підприємства. На базі загального віртуального підприємства «SuperNova2» Одеського національного економічного університету кафедрою міжнародних економічних відносин *сформовано відділ зовнішньоекономічної діяльності*, на базі якого студенти спеціальності «Міжнародні економічні відносини» матимуть змогу:

- ознайомитися з особливостями зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства;
- проводити аналіз основних показників ЗЕД;
- отримати знання щодо особливостей контрактів з іноземними партнерами;
- на основі даних статистичної звітності та бухгалтерського обліку з основних показників господарської діяльності оцінити експортний потенціал підприємства (підрозділу);
- на основі аналізу та дослідження зовнішніх ринків обґрунтувати шляхи реалізації стійких конкурентних переваг суб'єкта ЗЕД;
- аналізувати, планувати та прогнозувати обсяги реалізації експортної продукції;
- оцінювати та брати участь у формуванні інвестиційного портфеля підприємства;
- забезпечувати своєчасне митне оформлення експортно-імпортних вантажів підприємства;
- брати участь у моніторингу виконання робіт партнерами.

Навчально-тренінгове підприємство передбачає формування у студентів наступних фахових компетентностей:

- *практичні навички* – здатність збирати, обробляти та аналізувати інформацію ЗЕД підприємства, з використанням сучасних інформаційних технологій та програмних продуктів;
- *обчислювальні навички* – здатність підбирати та ефективно використовувати сучасне програмне забезпечення для проведення аналітичних досліджень, прийняття рішень та презентації результатів професійної діяльності;
- *лідерські навички* – здатність приймати рішення у сфері зовнішньоекономічної діяльності та нести відповідальність за їх реалізацію;
- *розвиток ерудиції* – опанування основних теорій міжнародних економічних відносин, розуміння логіки розвитку та динаміки глобальних економічних процесів та розвитку світогосподарської системи;
- *комунікаційні навички* – вміння складати аналітичні довідки, звіти та інші професійні документи;
- *аналітичні навички* – вміння систематизувати та створювати професійну інформацію.

Доцільно прорезюмувати, що однією з найважливіших складових якісної підготовки фахівців, які відповідають запитам сьогодення, є практична підготовка, оскільки вона сприяє глибшому сприйняттю обраної економічної спеціальності і швидшій адаптації випускників до умов роботи в ринкових умовах. За цих умов відродження і нарощення ефективності практичної підготовки студентів потребує суттєвої реорганізації, як, наприклад, впровадження програмних продуктів для економічних спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. Сембрат А. Л. Компетентнісний підхід у сучасному вітчизняному та зарубіжному освітньому просторі / А. Л. Сембрат, Н. І. Самойленко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 69(2). – С. 130-133.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

Сучасний етап соціально-економічного розвитку суспільства висуває підвищені вимоги до фахівців будь-якого рівня. У цих умовах особливого значення набуває пошук ефективних способів вдосконалення якості підготовки у вищій школі. У сукупності засобів, які забезпечують функціонування системи управління якістю підготовки фахівців з вищою освітою, важлива роль належить науково обґрунтованому, ретельно спланованому і раціонально організованому контролю за процесом і результатами навчально-пізнавальної діяльності студентів, а саме: оволодіння теоретичними і практичними компетенціями, що необхідні їм для професійної діяльності в майбутньому. Тому для викладачів вищої школи постають негайні потреби до оцінювання наданих знань студентам, які не тільки будуть свідчити про наявність високих отриманих балів, а ще будуть формувати великий багаж знань отриманих після складання іспитів та заліків.

Отже викладач вищої школи має задля справедливого оцінювання наданих знань володіти наступними навичками:

- методами і формами побудови тестових завдань;
- проводити комп'ютерне тестування та обробляти його результати;
- користуватися шкалою оцінювання ECTS;
- будувати рейтинг студентів;
- здійснювати різні форми контролю знань студентів вищих навчальних закладів, а саме: методи усного контролю (індивідуальне і фронтальне опитування); методи машинного контролю (тести), методи письмового

контролю (контрольні роботи, творчі індивідуальні та командні завдання (кейси), анкетування)

➤ аналізувати причини неуспішності студентів у навчанні та визначати засоби боротьби з невдачами, підкреслюючи як позитивні так і негативні індивідуальні та групові результати, визначаючи шляхи подальшого розвитку [1, с. 3-5].

Необхідними елементами в системі контрольно-оціночної діяльності є розробка фонду оціночних засобів (ФОЗ) – комплексу методичних та контрольних вимірювальних матеріалів, призначених для оцінки компетенцій на різних етапах навчання студентів. А також для атестаційних випробувань випускників на відповідність (або невідповідність) рівня їх підготовки вимог щодо завершення освоєння основної освітньої програми за певним напрямком або спеціальністю [2].

Одним з механізмів, що реалізує сучасні тенденції в оцінюванні, є бально-рейтингова система, яка орієнтована на Болонський процес та європейську кредитно-трансферну систему (ECTS), яка має своїм завданням стимулювання студентів до систематичної навчальної діяльності, підвищенню рівня самостійності та самоорганізації навчальної роботи.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

В технологічній карті, яка є обов'язковим документом при використанні цієї системи оцінки, надається необхідна інформація по всіх видах контролю.

В основі бально-рейтингової системи лежить кілька понять:

✓ *нормативний рейтинг* – це максимально можлива сума балів, яку студент може набрати за період освоєння дисципліни;

✓ *фактичний рейтинг* – це бали, які студент набирає за результатами поточного, рубіжного та підсумкового контролю (заліку / іспиту);

✓ *накопичений рейтинг* – це фактичний рейтинг по всім освоєним до даного моменту розділів дисципліни, включаючи їх поточний, рубіжний і підсумковий контроль;

✓ *прохідний рейтинг* – це мінімум балів, набравши який студент буде вважатися атестованим з дисципліни;

✓ *пороговий рейтинг* – це мінімальний фактичний рейтинг семестрового контролю, набравши який, студент допускається до підсумкового контролю.

Для прикладу надаємо рейтингову систему оцінювання США та Канади, де:

- A=90-100% – це 4;
- B=80-89% – це 3;
- C=70-79% – це 2;
- D=60-69% – це 1;
- F=<60% – це 0 [3].

Бально-рейтингова система оцінювання знань:

- а) підвищує об'єктивність оцінки студентських досягнень;
- б) дозволяє більш точно оцінювати якість навчання якості навчання;
- в) знімає проблему «сесійного стресу».

І, головне, що якість підготовки до навчальних занять обов'язково підвищиться при введенні бально-рейтингової системи, і саме це надасть можливість студентам здобути в майбутньому гідного місця на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Приходькіна Н. О. Педагогічний контроль в сфері освіти: НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менеджм. Освіти», Ін-т менеджм. та психології. – К., 2014. – 60 с.
2. URL: http://mkgik.org/predodavatelu/doc/kriterii_ocenk_znan.do
3. URL: <http://www//universitiesintheusa.com>

ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Дискусія – це обговорення на зборах, у пресі та в бесіді будь-якого складного питання, або проблеми, по відношенню до яких можуть існувати різні точки зору [2]. Дискусія виникає тоді, коли перед аудиторією буде поставлене питання, на яке немає однозначної відповіді. В університеті дискусія є однією з найважливіших форм вивчення самих різних навчальних дисциплін, в тому числі і економічної теорії. Використання дискусії в ході занять стимулює ініціативність студентів та розвиває їх мислення. Виготський Л. С., Рубінштейн С. Л., Леонтьєв А. Н., Гальперін П. Я., Ломов Б. Ф. та багато інших дослідників доводили, що інтелектуальне зростання людини є продуктом як внутрішніх, так і зовнішніх, тобто соціальних процесів. Вони наполягали на тому, що більш високий рівень мислення виникає із взаємовідносин (діалогу) між людьми.

Результативність дискусії буде значно вищою, якщо обговорення в групі будується не просто на почергових висловах, питаннях і відповідях студентів, але і на змістовно спрямованій їх самоорганізації – тобто зверненні один до одного і до викладача. Дискусія може проходити в одній із загальноприйнятих форм її проведення [4, с. 165-166].

Сутнісною рисою навчальної дискусії є діалогічна позиція викладача, яка реалізується у застосованих ним спеціальних організаційних зусиллях, задає тон обговорення, забезпечує дотримання правил дискутування усіма учасниками. Викладачеві в ході заняття нереалістично очікувати, що при організації дискусії все вийде само собою. У той же час, викладачі часто прагнуть до надмірного управління групою, побоюючись, що жваве невпорядковане обговорення може вивести навчальний процес з-під контролю.

Дослідження по використанню дискусії в різних умовах навчання свідчать про те, що вона поступається прямому викладу по ефективності передачі інформації, але високоефективна для закріплення та творчого осмислення вивченого матеріалу і формування ціннісних орієнтацій.

Як правило, дискусія має три основні стадії: 1. Вступна частина: ведучий повинен спонукати до розмови учасників обговорення; для цього він у вступному слові позначає проблему. 2. Процес дискутування. На цьому етапі починається публічне обговорення проблеми. Ведучий при цьому зосереджує увагу аудиторії на присутніх. Його роль полягає в тому, що він – ведучий дискусії, а не учасник. Ведучий надає кожному з учасників дискусії можливість в короткому виступі висловити свою точку зору. Після цього йде обговорення позицій. У якийсь момент ведучому доцільно загострити конфлікт думок, для чого увазі присутніх пропонується проблемне питання. 3. Заклучний етап. Дискусія завершується підбиттям підсумків. Ведучий дає кожному з учасників можливість висловити заключне слово, виступає сам і дякує учасникам дискусії [3].

У використанні дискусії на заняттях з економічної теорії значне місце належить створенню атмосфери доброзичливості і уваги до кожного. Так, безумовним правилом є загальне зацікавлене ставлення до студентів, коли вони відчують, що викладач вислуховує кожного з них з рівною увагою і повагою – як до особистості, так і до точки зору, яку відстоює студент.

Найважливіше значення має підведення підсумків дискусії. Загальний підсумок в кінці дискусії – це не стільки кінець розмірковування над цією проблемою, скільки орієнтир для подальших роздумів, можливий відправний момент для переходу до вивчення наступної теми. Підсумок може підводитися в простій формі короткого повторення ходу дискусії і основних висновків до яких прийшли учасники дискусії, та визначення перспектив подальшої роботи з вивчення проблем, що обговорювалися.

Безумовно, що педагогічна цінність дискусії зростає, якщо крім предметного змісту спеціально аналізується осмислюється і сам процес

обговорення. Найпростіший варіант аналізу пов'язаний із спільним обговоренням наступного кола питань [1, с. 111]: чи виконала групова дискусія завдання, що були намічені, в чому ми не досягли успіху, чи відхилялися ми від теми, чи брав кожен участь в обговоренні, чи були випадки монополізації обговорення. З метою економії часу питання можуть бути запропоновані в якості заздалегідь підготовленої анкети. Більш глибокий аналіз можна провести, зробивши відеозапис або аудіо запис дискусії. Для аналізу своєї поведінки в ході дискусії викладачеві доцільно самому для себе знайти відповідь на такі питання: чи поставив я обґрунтовану мету, відповідала обрана тема формі дискусії, чи вдалося мені забезпечити активну участь студентів в обговоренні, чи спонукав я учасників брати участь в обговоренні, або, навпаки перешкоджав їм, що вдалося мені найкраще, а що найгірше та інші [1, с. 112].

При вивченні економічної теорії метод навчальної дискусії дозволяє виховувати мовну культуру студентів, озброює їх навичками участі в діалозі і супереччі. Використання на заняттях дискусії як методу навчання, є однією з умов, що сприяють формуванню необхідних знань, навичок, умінь і компетенцій майбутніх економістів. Застосування цього методу в сукупності з іншими методами навчання дає можливість підготувати компетентного фахівця, здатного орієнтуватися у потоках інформації яка стрімко змінюється та готового до відкритого і конструктивного діалогу.

Список використаних джерел:

1. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта). – Рига: НПЦ «Эксперимент», 1995 – 176 с.
2. Толковый словарь Дмитриева [Электронный ресурс]. URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/dmitriev>
3. Хачатурова Т. В. Дискуссия и правила ее проведения [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/diskussiya-i-pravila-ee-provedeniya>
4. Чернявская, А. П., Байбородова, Л. В., Харисова, И. Г. Технологии педагогической деятельности. Часть I. Образовательные технологии: учебное пособие / под общ. ред. А. П. Чернявской, Л. В. Байбородовой. – Ярославль: ЯГПУ, 2012. – 311 с.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Глобалізація світової економіки, її загальна інформатизація зумовлюють формування нових, жорсткіших вимог до професійної компетентності сучасних фахівців зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини», переосмислення процесу їх професійної підготовки, його відповідності реаліям сьогодення.

Зміни у розвитку міжнародних економічних процесів, розвинута інфраструктура сучасної економічної системи потребують від майбутнього економіста-міжнародника фундаментальної економічної освіти, сформованості економічного мислення, опанування значною кількістю професійних компетенцій.

Парадигма освіти ХХІ століття спрямована на вдосконалення фахової підготовки у поєднанні з особистісним розвитком кожного студента. Лише розглядаючи кожного студента як індивідуальність, яка має властиві лише їй особистісні риси та якості, можна адекватно організувати навчальну діяльність, підібрати необхідні педагогічні методи і прийоми для розвитку його як особистості та підвищення результатів навчання і, відповідно, для ефективнішого формування професійної компетентності. Одним з таких сучасних інноваційних педагогічних методів є дистанційна освіта.

Дистанційна освіта перебуває на етапі активного становлення, що визначається умовами економічного розвитку країни та державною політикою в освітній галузі. Особливу актуальність дистанційна освіта отримала в Україні через гостру необхідність у масовій підготовці і перепідготовці кадрів, що зможуть ефективно працювати в умовах світової ринкової економіки.

На думку багатьох дослідників, головною метою дистанційного навчання є надання рівного доступу та рівних освітніх можливостей населенню у будь-яких районах країни за допомогою інформаційних і телекомунікаційних засобів, а також підвищення якісного рівня освіти за рахунок більш активного використання наукового й освітнього потенціалу провідних університетів, академій, інститутів, наукових центрів та інших освітніх установ.

Технології дистанційного навчання у вищій освіті розкривають можливості позитивного впливу на вирішення наступних завдань при підготовці майбутніх фахівців [1, с. 25]:

- підвищення рівня якості освіти в закладах вищої освіти;
- реалізація потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах;
- підвищення професійної мобільності й активності майбутніх фахівців;
- формування єдиного освітнього простору в межах вищої освіти;
- індивідуалізація навчання при масовості вищої освіти.

Використання світового досвіду щодо використання інноваційних і освітніх технологій в системі як традиційної, так і дистанційної освіти є одним із головних напрямків підвищення якості навчання студентів-міжнародників.

Однією із суттєвих переваг дистанційної освіти є її індивідуальний характер. Процес навчання визначається самим студентом. Він працює у своєму індивідуальному темпі та ритмі, самостійно розподіляє свій час навчання, визначає порядок вивчення навчальних дисциплін, необхідність звернення за консультацією. Це дозволяє оптимізувати навчальний процес, вносить в нього елементи наукової організації праці. Стрижнем мотивації та лейтмотивом всієї навчальної діяльності при цьому є засвоєння нових знань, професійних навиків, а в кінцевому підсумку – отримання необхідної кваліфікації, обраної спеціальності.

Для реалізації цих завдань Кабінетом Міністрів України затверджено Державну програму розвитку дистанційної освіти, Міністерство освіти і науки розробило відповідний план заходів щодо її реалізації. Водночас для надання дистанційній освіті масштабів державного рівня треба докласти немало зусиль і

насамперед створити нормативно-правове поле, яке б забезпечувало її оптимальне функціонування з урахуванням норм міжнародного права, документів, що регламентують процедуру ліцензування та акредитації навчальних закладів з надання дистанційної освіти, методології застосування дистанційних технологій у традиційних формах вищої освіти тощо.

Майбутні фахівці зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини» мають можливість самі здобувати необхідні знання, користуючись інформаційними ресурсами, сучасними інформаційними технологіями. Інформаційні ресурси, а саме бази даних і знань: *комп'ютерні* (в тому числі – мультимедіа; навчальні та контролюючі системи; відео- й аудіозаписи; електронні бібліотеки) разом із *традиційними* (підручниками і навчально-методичними посібниками) створюють унікальне розподільне середовище навчання, доступне широкій аудиторії користувачів.

Популярність, зацікавленість та швидкий розвиток дистанційного навчання в Україні дозволяє зробити висновок про перспективність даної форми освіти для нашої країни.

Отже, дистанційна освіта – нова, розвиваюча форма організації навчального процесу, яка є важливим чинником підвищення ефективності запровадження новітніх технологій навчання та забезпечення мобільності студентів-міжнародників, створення сприятливих умов для творчості, реалізації природної суті, соціальних потреб людини. Для досягнення успіху потрібно спиратися на взаємодію методологічних, навчальних та технологічних інновацій. Постійний пошук оптимального вирішення щоденних проблем, творчість є передумовою прогресу в цій галузі.

Список використаних джерел:

1. Григорова-Беренда Л. І., Мірошніченко Т. М. Дистанційне навчання в закладах вищої освіти: *Alea jasta est!* \ Матеріали IV Всеукраїнської наукової-практичної конференції з міжнародною участю «Дистанційне навчання – старт у майбутнє». – Харків, 2018. – стр. 24-27. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/>.pdf

**ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ВИПУСКНИКА НА РИНКУ ПРАЦІ**

В сучасний час в Україні тривають інтеграційні процеси, здійснюються освітні реформи. В умовах впровадження Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. відбувається модернізація освітньої галузі. Одним з напрямків цього процесу є підвищення якості підготовки майбутніх фахівців та їх конкурентоспроможності на ринках праці. На сучасному етапі розвитку суспільства зазначені питання є надзвичайно актуальними для вищої школи України. Ці проблеми тісно пов'язані між собою і потребують детально розгляду із загальних спільних позицій. Серед основних положень модернізації навчального процесу необхідно виділити орієнтацією вищих навчальних закладів на кінцевий результат – високу якість набутих випускниками знань, відповідний до потреб роботодавців освітньо-кваліфікаційний рівень, високу конкурентоспроможність, реалізацію можливостей працевлаштування [1]. Особливої гостроти ця проблема набуває під час працевлаштування випускників та на наступних етапах їхньої роботи. Навчальний процес у вищих навчальних закладах і зусилля студентів під час навчання відповідним чином повинні бути спрямовані на цей кінцевий результат.

Компетентність випускника вищого навчального закладу визначається багатьма чинниками, оскільки компетентності є «такими індикаторами», що дозволяють визначити готовність студента-випускника до життя, його подальшого особистого розвитку та активної участі у житті суспільства. Для

характеристики професіоналізму фахівця сьогодні все частіше використовується поняття «професійна компетентність».

Закон України «Про освіту» трактує компетентність як «динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [2].

Практична підготовка студентів – невід'ємний та обов'язковий компонент освітньо-професійної програми підготовки фахівців, який сприяє закріпленню професійних знань, умінь та навичок, що були набуті студентами в університеті та їх поглибленню.

Метою практичної підготовки студентів є:

- закріплення набутих теоретичних і практичних знань;
- освоєння нових технологій;
- формування професійних умінь для прийняття самостійних рішень;
- виховання потреби у систематичному оновленні своїх знань для їх практичного застосування;
- психологічна адаптація до конкретних умов фахової діяльності.

Специфіка практичної підготовки вимагає використання такого методу контролю практичних навичок і вмінь, який дозволяє визначити, що студент вміє роботи, на відміну від того, як він розповідає про те, що вміє. Тому, дієвим методом контролю та оцінки роботи студента є комплексна оцінка, яка враховує всі етапи роботи студента, його особисту участь і активність. Етап самостійної поза аудиторної роботи з більшості практик спрямований на формування умінь самостійно опрацьовувати нормативні та законодавчі матеріали, а саме: закони, положення, кодекси, стандарти, правила, інструкції, тощо та підготовка презентацій, доповідей, звітів. Такий вид діяльності органічно поєднується і доповнює практичну підготовку. Отже, для процесу особистісного професійного само творення під час практики необхідно сформулювати комплекс чітких цілей, які мають бути прийняті студентом як тривалі стратегічні орієнтири, створити загальні уявлення про свою майбутню

професію, а також стійкі переконання щодо ролі практики для успішної професійної реалізації.

Все вищезазначене свідчить про актуальність та необхідність вивчення змісту та структури практичної підготовки фахівців всіх напрямків, а особливо туристичного та готельно-ресторанного бізнесу як неодмінної складової процесу підготовки конкурентоспроможних на ринку праці фахівців, які подальше будуть працевлаштовані на підприємствах сфери туризму та гостинності. Аналіз досвіду вищих навчальних закладів зарубіжних країн з проблем якісної організації практики засвідчує, що вона забезпечується:

- ✓ високим рівнем соціального партнерства;
- ✓ злагодженістю дій навчальних закладів та підприємств туристичної сфери;
- ✓ цілеспрямованістю державної політики;
- ✓ чіткістю окреслених завдань;
- ✓ наявністю навчальних і виробничих баз;
- ✓ майстерністю наставників [3].

За таких умов можливе створення освітніх структур, орієнтованих на використання ринкових економічних механізмів, на зразок агенцій, бізнес-центрів, які впроваджують інноваційні технології практичної підготовки студентів зі спеціальностей «Туризм» і «Готельно-ресторанна справа» у закладах вищої освіти України.

Список використаних джерел:

1. Рябченко В. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: деякі концептуальні зауваження / В. Рябченко // Освіта . – 2007. – № 13–14. – С. 8–9.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.01.2019).
3. Земліна Ю. Зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців туристичної галузі / Ю. Земліна // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2015. – № 1-2. – С. 165-176.

ЄДНІСТЬ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО, ЇЇ ЗНАЧИМІСТЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Проблема організації начального процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) різних рівнів акредитації була актуальною на всіх історичних етапах становлення та розвитку суспільства. Вища школа висуває нові вимоги до організації навчально-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців, що зумовлено низкою потреб і закономірностей розвитку сучасного суспільства.

У різних педагогічних системах даний принцип носить різні назви, зокрема: зв'язок навчання з життям, єдність теорії і практики, перевірка теорії практикою і т. і.

У виховному аспекті основна вимога даного принципу полягає у зв'язку теоретичних знань з життям, працею. «Не для школи – для життя», – такий заклик зустрічав учнів давньоримських шкіл. Вже античні педагоги зрозуміли безглуздість освіти, відірваної від життя, практики. Формування особистості людини знаходиться в прямій залежності від її діяльності, особистої участі у громадських та трудових відносинах. Позитивні якості розвиває прикладання теорії до практики: чим цього більше, тим вище рівень розвитку та соціалізації особистості. У зв'язку з цим студентів необхідно включати в суспільне життя, різноманітні корисні справи, формуючи відповідне позитивне ставлення до них. Беручи участь у різноманітних проектах, круглих столах, ділових іграх, студенти набувають досвіду моральної поведінки, розвиваються економічно, духовно і соціально, з'ясовують суспільно важливі мотиви праці, закріплюють і вдосконалюють професійні якості.

Діяльність викладачів повинна здійснюватися у двох напрямках одночасно, а саме:

1) широке і оперативне ознайомлення студентів з суттєвою, теоретичною, змістовною основою предмета навчання;

2) залучення студентів до реальних соціально-економічних відносин, формування досвіду поведінки у реальних життєвих умовах, навичок побудови власної професійної стратегії.

На підставі такого підходу студент після закінчення ЗВО не стане «сліпим кошеня» у вирі реального життя, а буде мати потрібний йому досвід, вміння налаштовуватися на зміни, реформи, перебудови в суспільстві. Саме здатність випускників протистояти впливам навколишнього середовища є показником ефективності педагогічної діяльності.

Такі методи вимагає саме життя, що будується в сучасних умовах на розвитку високих технологій, підвищенні показників добробуту населення, економічного зростання та розвитку, діалектичного зв'язку теорії з практикою.

Кожна навчальна дисципліна має свої методи поєднання теорії та практики, але загальними є завдання на основі вирішення реальних виробничих питань, аналіз і прогнозування подальшого розвитку окремих економічних процесів, вирішення проблемно-пошукових та дослідницьких завдань, стимулювання до самостійної роботи, участі в зовнішніх та внутрішніх проектах та конференціях. Студенти засвоюють сучасну науку, її методи, проникають у глибини її основних проблем, у логіку й методологію її розвитку; пізнають життєвий потенціал.

Процес навчання не повинен мати сухий безперервний потік інформації. Повинні бути присутніми диференціація, толерантність, емоційність, приведення прикладів відомих людей і подій, підкреслювання національних особливостей та загальносвітових можливостей. Такий процес навчання не тільки виховує майбутніх економістів, а й спонукає до постійного саморозвитку викладачів. Вони повинні бути обізнаними в теоретичному базисі навчальної дисципліни і, одночасно, в практичному застосуванні отриманих знань, їх можливості змінюватися під впливом постійного руху суспільних процесів.

Адже їх ефективність визначається не тільки ретельним дотриманням усіх етапів підготовки та проведення заняття, не тільки високим рівнем засвоєння теоретичного матеріалу, але результативністю сформованості необхідних практичних умінь і навичок, що значною мірою залежить від рівня сформованості практичної компетентності самих науково-педагогічних працівників.

Треба відмітити, що освітній шлях студента як майбутнього висококваліфікованого фахівця не може бути ідеальним, кожен має право на помилку, на власні погляди, принципи, ставлення до подій, національні та релігійні точки зору, ставлення до моди, культури, людей і навколишнього світу.

Освіта, навчання, придбання досвіду – це все не шаблонні методи, а дуже індивідуальний процес. А кожна помилка – не привід закінчити або змінити свою діяльність, а мотивація для подальшого розвитку, руху, пошуку нових методів навчання і роботи. Для цього необхідно впроваджувати в практику принцип виховання успіхом. Суть його в тому, що педагог, працюючи з учнем, прагне якомога глибше зрозуміти його, осмислити його особливості, спираючись на його гідності, цінності, мрії, потреби, розвивати найменші паростки успіху. Для цього необхідні захопленість педагога своєю роботою, високий професіоналізм, здатність до емпатії (співпереживання) і рефлексії, вміння створювати середу, коли кожен учень зможе відчути і випробувати смак перемоги.

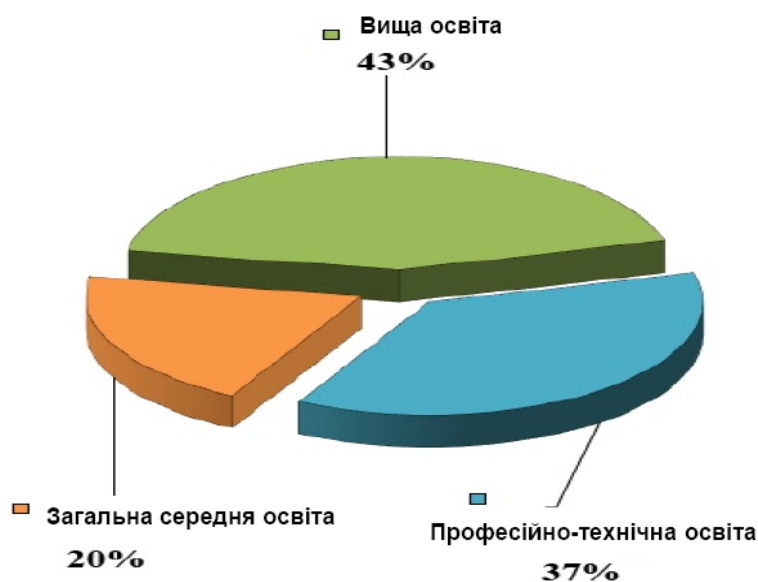
Наприкінці такого процесу навчання студент отримує важливі теоретичні та практичні вміння, а саме: 1) розуміння значення економічного базису суспільства для задоволення зростаючих запитів населення; 2) бажання творчо і креативно підходити до виконання своїх професійних обов'язків; 3) формування гідної самооцінки, лідерських якостей; 4) вміння переносити досліджуваний матеріал на особистий рівень, переходити від абстрактних способів застосування інформації до конкретних кроків; 5) висока адаптація до оточуючих обставин завдяки активної перетворюючої діяльності.

СИСТЕМА ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ НА ДИНАМІКУ РИНКУ ПРАЦІ

Однією з головних проблем ринку праці України є проблема збалансованості попиту і пропозиції кваліфікованої робочої сили.

Україна входить до двадцятки країн з найбільшим рівнем охоплення населення вищою освітою. Однак прірва між знаннями і навичками, які пропонують навчальні заклади, та вимогами роботодавців дедалі глибша. Саме тому частка зареєстрованих безробітних з вищою освітою у загальній структурі безробітних осіб станом на 1 січня 2018 року найвища – 43% [1].

**Структура зареєстрованих безробітних на 1 січня 2018 року
(за освітою)**

**Рис. 1. Структура зареєстрованих безробітних
станом на 1 січня 2018 року [2]**

За даними Державної служби статистики України за 9 місяців 2017 року рівень зайнятості серед молоді у віці 25-29 років становив 69,5% та був вищим, ніж в середньому серед усіх вікових груп (56,3%) [2].

Науковці підкреслюють, що система вищої та професійної освіти у своїй діяльності орієнтується на ринок освітніх послуг, запит населення щодо освітніх послуг без урахування вимог ринку праці [3].

Недосконала освіта є однією з причин формування тенденції щодо навчання українців за кордоном, наприклад, у Польщі навчається близько 17 тис. українських студентів, а всього в європейських закладах вищої освіти (ЗВО) навчається більше 60 тис. українців, що вже призводить до кадрового голоду в країні та активізує трудову міграцію до інших країн [4].

Можна підтримати думку тих дослідників, які вважають, що ефективна політика забезпечення затребуваності підготовлених системою професійної освіти і навчання фахівців на ринку праці вимагає вирішення таких завдань [3]: створення структур, відповідальних за стратегічне прогнозування освітньо-кваліфікаційних потреб ринку праці як на національному, так і на регіональних рівнях; розробка та запровадження ефективних для України сучасних методик стратегічного прогнозування освітньо-кваліфікаційних потреб ринку праці; розширення аналізу потреб у кваліфікаціях на національному рівні до аналізу затребуваних кваліфікацій на регіональному й місцевому рівні й навіть на рівні підприємств; приведення ринку освітніх послуг у відповідність до потреб розвитку трудового потенціалу шляхом визначення пріоритетних напрямів підготовки фахівців згідно з потребами національної та регіональних економік; широке залучення роботодавців до процесу підготовки кадрів різного освітньо-кваліфікаційного рівня на всіх стадіях процесу: планування обсягів і напрямів підготовки, створення навчальних програм, працевлаштування після завершення навчання, перепідготовка та підвищення кваліфікації у процесі професійної діяльності; забезпечення ринку праці регулярною й своєчасною інформацією про попит на професії й кваліфікації, включаючи раннє виявлення тенденцій у галузях і зміни у технології й професіях, що обумовлюють зміни в структурі професійних навичок; створення системи інформування закладів професійного навчання, служб профорієнтації й зайнятості щодо ситуації та прогнозів на ринку праці для коригування навчального процесу з урахуванням мінливого попиту.

На рівні ОНЕУ доцільно сформувати всебічну систему гнучкого та оперативного реагування на динаміку ринку праці країни та Одеського регіону, яка б передбачала: проведення силами викладачів перш за все кафедр статистики, економічного аналізу та економіки праці і управління персоналом аналізу потреб у кваліфікаціях на національному, регіональному й місцевому рівні при координації цієї роботи відділом маркетингу ОНЕУ; проведення відділом маркетингу ОНЕУ за допомогою деканатів факультетів та кафедр періодичних опитувань значної кількості роботодавців регіону та випускників щодо попиту на професії й кваліфікації для своєчасного виявлення відповідних тенденцій на ринку праці; широке залучення викладачів та студентів відповідних спеціальностей ОНЕУ до наукових досліджень процесів на ринку праці та написання курсових і дипломних робіт за цією тематикою; створення партнерських відносин між ОНЕУ та підприємствами для вивчення їх проблем і кадрових потреб при проходженні студентами практики, а також з метою запровадження в навчальний процес щотижневої одноденної практичної діяльності студентів на підприємствах для формування необхідних компетенцій; ініціювання створення та прийняття держаних регіональних програм з дослідження потреб ринку праці із залученням науковців ОНЕУ та інших ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Майструк С. Чому українська освіта не готує до потреб сучасного ринку праці [Електронний ресурс] / С. Майструк. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/173301>.
2. Ситуація на ринку праці та діяльність державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. URL: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=30543.
3. Карпенко М. Європейський досвід для створення ефективної системи контролю та оцінки якості вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] / М. Карпенко. URL: www.niss.gov.ua/articles/745.
4. Балабанюк Ж. Українці на експорт: для кого готує Україна трудові ресурси [Електронний ресурс] / Ж. Балабанюк.. URL: https://lb.ua/blog/zhanna_balabaniuk/374156_ukraintsi_eksport_gotuie.html

ФОРМУВАННЯ ВАРІАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЕКОНОМІКА»

Практика формування і використання навчальних планів освітніх програм зі спеціальностей, у яких передбачено наявність декількох спеціалізацій, подібно спеціальності «Економіка», виявила деякі проблемні питання, що потребують відповідних рішень, а саме:

- достатньо жорстке закріплення студентів за відповідними спеціалізаціями у межах однієї спеціальності суттєво звужує їх можливості щодо набуття додаткових загальних і загальнопрофесійних та спеціальних компетенцій;
- поза увагою випускових кафедр залишаються деякі вибіркові дисципліни, що відображають, з одного боку, запити ринку праці, а з іншого, індивідуальні уподобання студентів і можуть сприяти поглибленню знань студентів;
- жорстка закріпленість вибірових дисциплін за відповідними спеціалізаціями не слугує конкурентним чинником для викладачів, оскільки не отримує більш об'єктивної оцінки з боку студентів інших спеціалізацій, або спеціальностей.

Необхідно зауважити, що названі проблеми є природним явищем на шляху до формування індивідуальної траєкторії навчання студентів (ІТНС). Тому наразі виникає необхідність подальших кроків у цьому напрямку.

На нашу думку, можна розробити відповідне положення щодо вільного вибору навчальних дисциплін, у якому мають знайти своє відображення наступні дії:

- формування загального переліку дисциплін з описами, представлених кафедрами для вільного вибору студентам (по курсах і семестрах) за усіма спеціальностями і спеціалізаціями;

- складання інструкції для студентів щодо особливостей вибору дисциплін, реєстрації та формування груп для вивчення вибіркового навчального дисциплін, а також їх обсягів і кількості у розрізі циклів для формування ІТНС на певний семестр;

- розміщення на сайті університету інструкції та переліку запропонованих кафедрами вибіркового дисциплін і їх описів та доведення їх до відома студентів;

- здійснення вибору студентами навчального дисциплін зі сформованого переліку і формування мобільних груп студентів для вивчення вибраних студентами дисциплін по курсах, семестрах, кафедрах, факультетах, університету;

- формування індивідуальних навчальних планів студентів на наступний семестр і визнання результатів навчання з обраних дисциплін.

Особливої уваги, на нашу думку, потребує методичне забезпечення організації вибору студентом навчального дисциплін. Зрозуміло, що для забезпечення можливостей вільного вибору навчального дисциплін потрібна наявність декількох варіантів такого визначення.

Можна запропонувати наступні варіанти вибору студентами навчального дисциплін:

- вибір кількох навчального дисциплін із пакету, який включає переважно фахові для обраної освітньої програми дисципліни, що дозволяє досягнути поглибленого рівня знань і умінь в окремих розділах майбутнього фаху;

- вибір однієї навчальної дисципліни із переліку, що складається з дисциплін, що пропонується на семестр;

- вибір окремих дисциплін із обов'язкової або вибіркової частини навчального плану іншої освітньої програми того ж освітнього рівня;

- вибір спеціалізованого пакету дисциплін із вибіркової частини навчального плану (освітньої програми) того ж освітнього рівня, але іншої спеціальності.

Вважаємо надані пропозиції доцільними і актуальними у формуванні системи індивідуальної траєкторії навчання студентів.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ

Вища освіта є основою та інструментом для розвитку соціальних, політичних та культурних процесів держави. Вона є пріоритетним напрямом прогресу суспільства в цілому. Важливу роль у інформаційному забезпеченні освітнього процесу є розробка та використання у навчальному процесі, адекватних вимог до оновлення методів реалізації освітнього і виховного процесу, моделей інформаційного та комунікаційного забезпечення. Якісна підготовка кадрів для роботи в різних сферах економіки в сучасних умовах господарювання є відповідальним та важливим завданням закладів вищої освіти. Освітній процес має бути побудований таким чином, щоб теоретичне навчання мало практичну спрямованість найбільш наближену до актуальних процесів соціально-економічного розвитку. На даному етапі розвитку освіти нашої країни є проблемним та актуальним питання надання якісно-нових освітніх послуг для отримання перспектив подальшого розвитку держави – грамотні та ерудовані фахівці.

Для удосконалення управління освітнім процесом пропонуємо використанням комунікаційної моделі поведінки студентів. Основними складовими комунікативних умінь є не тільки фундаментальна професійні та фахово-адаптовані предмети, все більшого значення набуває психолого-управлінська підготовка. Зазначаємо, що опанування базових знань в різних сферах неможливе без опанування умінь та навичок чистого діалекту, правил етикету, ділового спілкування, уміння висловлювати власну думку, вести співбесіду тощо. Такі важливі чинники можна об'єднати до інформаційно-

комунікаційних знань та вмінь, підвищення рівня комунікативних здібностей майбутніх фахівців.

Обмін інформацією в процесах комунікаційної діяльності міжпредметних зв'язків відбувається з використанням різної кількості елементів комунікації та відзначається розмаїттям напрямів руху повідомлень. Комунікаційна модель поведінки студентів складається із ключових процесів: педагогічний персонал; менеджмент ресурсів; вимірювання, аналізування та поліпшення; набір студентів; навчальний процес; наукова діяльність; розроблення навчальних планів і програм; виховний процес, працевлаштування випускників; післядипломне навчання. Кожен із процесів характеризується рядом показників, які мають бути під постійним контролем і управлінням. Тобто традиційне удосконалення управління освітнім процесом на основі використання комунікаційної моделі поведінки студентів переходить до управління таким процесом.

Загалом управління зазначеними процесами, як системою взаємодіючих і взаємопов'язаних між собою процесів, дозволить університету досягти поставленої мети – підвищити якість підготовки випускників та забезпечити високий ступінь задоволеності всіх зацікавлених у результатах діяльності сторін.

Узагальнюючи викладене, варто зазначити, що в сучасній вітчизняній системі вищої освіти мають місце впровадження в освітній процес інноваційних комунікативних засобів. Одним з найважливіших стратегічних завдань модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки керівників на рівні міжнародних стандартів. Необхідно зазначити, що при підготовці фахівців з менеджменту, де основну роль виступає уміння спілкування, більш ширшого застосування повинні набувати різноманітні інтерактивні методи навчання, застосовуватися тренінги, забезпечуватися сучасним технічним устаткуванням для ефективнішого процесу навчання. Таким чином, сучасна освіта повинна надавати освітні послуги враховуючи виховання студентів та їх комунікативні навички.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ПІДХОДУ ДО ПИСЬМОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНОГО БЛОКУ

Базові навчальні дисципліни економіко-теоретичного блоку вивчаються студентами економічних спеціальностей у бакалавріаті на першому та другому році навчання і включають «Загальну економічну теорію», «Мікроекономіку», «Макроекономіку» та певною мірою «Історію економіки та економічної думки». У сучасних умовах динамічного соціоекономічного розвитку зазначені навчальні дисципліни дають студентам не лише фундаментальні знання щодо базових економічних явищ і процесів, а й покликані формулювати певні відповіді на виклики, пов'язані як з глобальною турбулентністю, так і з незадовільним станом економіки України, проблемами та перешкодами для розвитку реального сектору економіки тощо.

Форми письмового контролю з загальної економічної теорії, мікро- та макроекономіки передбачають теоретичні запитання, тестові завдання, задачі, а також завдання типу «намалювати графік» або «написати формулу». Найбільшу питому вагу як у модульній контрольній № 1, так і в екзаменаційному білеті (24 бали з 40, тобто 60%), складають теоретичні запитання. Очевидно, така традиція до формулювання екзаменаційних завдань походить від часів, коли екзамени були усними а, отже, у ході спілкування зі студентами була можливість оцінити загальний рівень їх підготовки. У сучасних умовах цей підхід призводить, у кращому випадку, до механічного завчання матеріалу, а у гіршому – до списування. Відтворення у письмовому вигляді матеріалів конспекту лекцій та підручника не спонукає студентів до критичного мислення, не вчить їх вмінню самостійно розв'язувати певні проблеми та ситуації.

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій доступ до рівня та обсягу інформації, який надається в рамках цих базових курсів, можна

дістати в будь-який час і будь-де. Отже, для отримання оцінки «задовільно» студентові достатньо правильно відповісти на тести, написати формулу (або зобразити графік), а також розв'язати задачу/задачі, які не відрізняються підвищеною складністю та зразки яких дають студентам заздалегідь.

Теоретичні ж питання, які вважаються завданнями підвищеної складності мають бути, з одного боку, скорочені (містити щонайбільше два «підзапитання»), а з іншого – доповнені завданням або ситуацією, які дадуть змогу перевірити рівень розуміння студентом засвоєного теоретичного матеріалу. Аналогічні (однак не ті самі!) завдання та ситуації повинні бути відпрацьовані на семінарських заняттях. Наприклад, у рамках навчальної дисципліни «Мікроекономіка» у темі «Попит і пропозиція у механізмі ринку» можна пропонувати студентам пояснити та графічно зобразити вплив різних конкретних ситуацій на зміну параметрів рівноваги того чи іншого ринку, у темах «Теорія поведінки споживача» та «Мікроекономічна теорія фірми» – на стан рівноваги споживача та виробника тощо. У навчальній дисципліні «Макроекономіка» такими проблемними завданнями можуть бути, приміром, логічна та графічна інтерпретація впливу певних дій уряду на стан макроекономічної рівноваги або грошового ринку.

Іншим варіантом може стати спрощення теоретичних питань до формулювання одного визначення (наприклад, ВВП/ВНП, безробіття та ін.) або пояснення якогось окремого аспекту (наприклад, закону попиту чи пропозиції) з відповідним зменшенням частки балів за нього; при цьому проблемні завдання виносяться та оцінюються окремо.

Отже, сучасні соціально-економічні та освітньо-педагогічні виклики вимагають напрацювання нового підходу до оцінювання знань студентів з загальноекономічних навчальних дисциплін. При розробці екзаменаційних білетів рекомендовано 60% завдань надавати в формі тестів і завдань невисокої складності, у той час як інші 40 % завдань (для студентів, які претендують на «добре» та «відмінно») мають містити проблемну складову, а також оцінювати вміння студента осмислювати та використовувати набуті знання (на тому рівні, який є посилюючим для студентів перших курсів бакалавріату).

ДИСТАНЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ВИКЛАДАННЯ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Розвиток освітнього процесу за студентоцентрованою моделлю передбачає поглиблення самостійної роботи студентів. Значна роль у цьому процесі надається саме дистанційному навчанню.

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1]. Тобто, це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

Запровадження дистанційних технологій в освітній процес підготовки фахівців за спеціальністю «Облік та оподаткування» зумовлене такими чинниками:

- стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій спілкування та отримання інформації;
- поширенням міжнародної академічної мобільності студентів через систему подвійних дипломів;
- жорсткою конкуренцією на ринку праці та неможливістю одночасного поєднання роботи і навчання;

- необхідністю постійного підвищення і вдосконалення професійного рівня, обумовленою частими змінами в законодавчих та нормативних документах з обліку та оподаткування.

Враховуючи зазначене дистанційне навчання студентів облікових дисциплін в ОНЕУ слід реалізовувати за такими напрямками:

- ✓ використання дистанційних технологій для студентів ОНЕУ денної та заочної форм навчання бакалаврату, магістратури, для слухачів курсів підвищення кваліфікації;

- ✓ застосування дистанційної форми з надання освітніх послуг фахівцям з обліку та оподаткування з подальшим одержанням сертифікату;

- ✓ розробка дистанційних програм навчання для осіб, які не мають можливості навчатися за очною, вечерею або заочною формами з отриманням диплому про вищу освіту державного зразка.

Впровадження в ОНЕУ дистанційної форми навчання зі спеціальності «Облік і оподаткування» сприятиме:

- а) поширенню доступу громадян до освітньо-професійних програм вищої освіти з використанням сучасних інформаційних ресурсів;

- б) підвищенню якості навчання за рахунок впровадження новітніх технологій та індивідуального підходу до кожного студента та слухача.

Якісне формування відповідних фахових компетентностей за дистанційною формою неможливе без відповідної організації навчального процесу, планування та моніторингу результатів навчання.

Організація дистанційного навчання студентів ОНЕУ з облікових дисциплін дозволить будувати індивідуальну траєкторію навчання кожного студента, підвищити формування відповідних компетентностей та конкурентоздатність випускників ОНЕУ.

Список використаних джерел:

1. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс] : затв. Наказом М-ва освіти і науки України 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

*Луньова О. К., Несененко П. П.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: Naumchikova555@ gmail.com
e-mail: nppod@ukr.net*

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПЕРШОДЖЕРЕЛ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ»

При вивченні навчальної дисципліни «Історія економіки та економічної думки» застосовуються активні методи навчання та самостійної роботи студентів, що є однією з важливих складових освітнього процесу. Відповідно до Положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять [1].

У навчальному курсі будь-якої навчальної дисципліни необхідним є інформаційний матеріал, без якого неможливо створення опорного знання. В курсі навчальної дисципліни «Історія економіки та економічної думки» таким інформаційним матеріалом є самостійне вивчення та складання конспекту першоджерела.

«Першоджерела – це всілякі сховища «продуктів виховної діяльності людини і суспільства, тобто бази фактів наукового й історичного змісту» [2, с. 5].

Основними джерелами вивчення історії економіки та історії економічної думки є пам'ятки матеріальної культури та писемні джерела: законодавчі акти, ділові та адміністративні та юридичні документи, статистичні довідники, а також праці економістів-мислителів різних епох.

Для успішного засвоєння курсу цієї навчальної дисципліни, на наш погляд, важливою складовою самостійної роботи студентів має бути саме знайомство та конспектування творів економістів, як першоджерела. Така форма роботи дає можливість представити економічну ситуацію в тій або іншій

країні на момент його написання та з'ясувати соціально-економічні причини виникнення дослідження. Під час конспектування роботи студент повинен отримати чіткі завдання, визначені викладачем для конкретного першоджерела (рік видання, структура роботи, основні положення розділів і т. ін.).

З метою успішного складання конспекту роботу необхідно виконувати у декілька етапів.

На першому етапі необхідно прочитати першоджерело повністю, щоб з'ясувати її загальний контекст та зміст. Уважно працюючи над текстом, виписати та знайти в енциклопедичних довідниках значення незнайомих слів, понять та термінів. Під час роботи над текстом необхідно скласти простий план та послідовний перелік основних думок автора.

На другому етапі, звертаючи увагу на важливі частини тексту, виокремити систему доказів основних положень роботи автора.

Третій етап – ознайомившись з текстом та висновками автора, виконати завдання для самостійної роботи запропоновані викладачем. На цьому етапі студент має осмислити раніше помічені місця тексту та зробити їх короткий конспект.

Під час конспектування студент повинен намагатися висловити думку автора своїми словами. Такий підхід допоможе більш глибокому засвоєнню та розумінню тексту роботи.

У форматі роботи над першоджерелом важливою вимогою є уміння відбору цитат. При цьому студент повинен враховувати наскільки яскраво, оригінально та коротко автор висловив думку. Цитувати рекомендується ті судження, на які у подальшому можна буде зробити посилання.

Список використаних джерел:

1. Кокарева А. М. Організація самостійної роботи студентів в процесі професійної підготовки / А. М. Кокарева // <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/20287/>
2. Калашникова С.М. Работа над первоисточниками: учебно-методическое пособие / С. М. Калашникова. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 2004. – 115 с.

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

XXI століття вимагає значних змін у системі вищої освіти, тому зараз інтенсивно відбувається переорієнтація програм і методів викладання. Задля підпорядкування сучасним вимогам життя, викладач української мови як іноземної має знати різні форми подачі навчального матеріалу, володіти навичками та знаннями у сфері інформатики, швидко приймати неординарні рішення та мати схильність до креативного мислення. Як бачимо, що у сучасних реаліях педагогічна діяльність має носити інноваційний характер. У зв'язку з цим останнім часом у вишах все більше застосовують інформаційні технології, що представлені новітніми технічними засобами, а також сучасними підходами до викладання навчального матеріалу. Важливу роль зараз відіграє навчання української мови як іноземної, що формує комунікативну культуру та практичні навички іноземних студентів.

Найпрогресивніші заклади вищої освіти (ЗВО) України намагаються якомога більше використовувати інноваційні технології в процесі навчання; наприклад, проводяться семінари і конференції по впровадженню інноваційних технологій у вишах. Їх основні форми: використання мультимедіа у процесі заняття, авторські комп'ютерні презентації, телекомунікаційні проекти, робота з аудіо- та відеоресурсами в режимі онлайн; дистанційне навчання; робота з інтерактивним планшетом Smart Board та голосовий чат в локальній мережі, який використовується для навчання фонетиці (наприклад, Net Speakerphone і Speaker).

Також, серед аудіовізуальних засобів навчання найбільш поширені діaproектор, графопроектор, епіпроєктор, кінопроектор, лінгафонні пристрої, які призначені для організації індивідуальної, групової і фронтальної роботи за

допомогою радіопередач, звукозапису, екранних посібників, роздавального матеріалу та включають в себе викладацьку консоль і робочі місця студентів.

В останні роки широке поширення одержали автоматизовані класи з пультами для студентів і викладача.

Ще однією інноваційною можливістю для вдосконалення мовних навичок студентів є інтернет-ресурси, які дають можливість роботи в мережі з автентичними текстами, що є мотиваційним джерелом для молоді та може бути використано в навчальному процесі. Можливість побачити, прочитати, прослухати автентичний матеріал і далі самим спілкуватися з носіями мови формує самостійне творче і критичне мислення. Для реалізації цього можна використовувати, наприклад, електронні версії фахових видань, навчальних посібників тощо.

Сучасна дійсність висуває все більш високі вимоги до іноземних студентів, а саме, до їхніх загальних знань, важливою складовою яких є володіння українською мовою як іноземною. Через це з'являється критична необхідність використовувати останні технічні засоби, інноваційні освітні програми, що зможуть підвищити ефективність процесу навчання. Розглянуті вище інформаційні та мультимедійні навчальні програми, новітні аудіовізуальні пристрої, як показує практика, мають переваги перед традиційними методами навчання, оскільки створюють можливість індивідуального підходу до кожного студента та поєднання великої сукупності інформації на одному ресурсі. Таким чином, використання інноваційних технологій у навчанні іноземним мовам несе в собі величезний педагогічний потенціал, що дозволяє перенести викладання української мови як іноземної у живий творчий процес.

Список використаних джерел:

1. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / С. О. Сисоєва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти пророслих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
2. Рачковська Т. В. Використання інноваційних технологій на уроках англійської мови: Навч. посіб. / Т. В. Рачковська. – Городище, 2014. – 60 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.

*Слободянюк О. В.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: kentavrio2008@gmail.com*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХУВАННЯ»

Страховання в багатьох країнах є одним із стратегічних секторів економіки, який гарантує стабільність, захист та матеріальну основу при настанні страхових випадків.

У сучасних умовах галузь страхування постійно розвивається, на ринку з'являються нові продукти, що потребує від керівних органів страхових компаній вміння планувати, керувати, прогнозувати, розвивати свою компанію, бути конкурентоспроможними на ринку та інше. Саме це забезпечується підготовкою кадрів в умовах сьогодення у навчальних закладах, де готують спеціалістів для страхової галузі та для всіх бажаючих, хто хоче знати більше про «Страховання».

Страхова галузь вимагає професійної вищої освіти. Тому система підготовки кадрів ґрунтується як на теоретичному, так і на практичному рівні. І, перш за все, студентів знайомлять із особливостями майбутньої професії, її змістом та основними завданнями. В теоретичний курс входить багато навчальних дисциплін, які вивчають страхову галузь. Вони знайомлять зі страховим законодавством та страховою культурою, визначають роль і місце майбутнього фахівця у всій системі страхової галузі, створюють умови для розвитку особистості майбутнього фахівця. Однією з таких навчальних дисциплін є «Страховання».

Дисципліна «Страховання» є нормативною та обов'язковою для вивчення студентами галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань, що формують економічний профіль фахівця, в галузі «Страховання». Вона закладає базові знання сутності страхування, основних страхових ризиків та їх природи виникнення, потреби у страховому захисті, формує навички в проведенні прямого страхування, перестраховування та співстраховування. Вивчає оцінку фінансової надійності страхової компанії.

Сьогодні потрібність у кваліфікованих працівниках зростає і вимагає від викладачів більш якісної підготовки кадрів та новітніх технологій у викладанні даної навчальної дисципліни. Кожен фахівець при викладанні цієї дисципліни використовує багато методів як для зацікавлення майбутніх фахівців в цієї галузі, так і для підготовки менеджерів, актуаріїв, керівних органів та ін.

Однак страховий ринок потребує ще більш якісної підготовки. В цьому сенсі можна запропонувати більш ширше використовувати Інтернет-ресурси. Наприклад, користуватися матеріалами Інтернет-журналу «Фориншурер» («Страхова справа»), який розкриває усю страхову діяльність – як вітчизняну, так і світову.

Необхідно звертати увагу на потреби практиків, шляхом поширення баз практики, збільшенням годин для проходження практики на дійсних страхових компаніях. При розгляді страхового ринку обов'язково використовувати зарубіжний досвід, вивчати нормативні матеріали світових практик та історію розвитку світових ринків.

Список використаних джерел:

1. Дrajниця. С. А. Проблеми підготовки кадрів для страхового ринку України та шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс]. URL: [file:///C:/Users/Olga/Downloads/Znpkhist_2011_4_10%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Olga/Downloads/Znpkhist_2011_4_10%20(1).pdf)
2. Шляхи вдосконалення змісту та організації підготовки фахівців зі страхування. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.refine.org.ua/pageid-4151-1.html>
3. Пікус Р., Ігнатюк А. Страхова освіта як фактор підвищення страхової культури суспільства. [Електронний ресурс]. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/pikus-r-ignatyuk-a-insurance-education-as-a-factor-of-increasing-insurance-so_18736.pdf

РОЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У ПІДВИЩЕНІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глобалізація та інтернаціоналізація суспільства на сучасному етапі розвитку спричиняє кардинальні зміни в системі вищої освіти та професійній підготовці компетентних фахівців. Такі зміни пов'язані, у першу чергу, з гуманізацією, національною спрямованістю освіти, відкритістю її системи, індустріалізацією та безперервністю навчання, а також зосередженням уваги на навчально-пізнавальній діяльності та творчій спрямованості.

Реформування професійної освіти, що позначається у структурних змінах модернізації змісту освіти, технологій та засобів навчання, а також у створенні нових зв'язків між закладами професійної освіти та ринком праці, передбачає виконання одного із завдань Болонського процесу – формування уніфікованої системи професійної освіти, побудови єдиного освітнього простору. Наразі головну роль в інтернаціоналізації професійної світи в умовах міжнародної освітньої інтеграції виконує академічна мобільність.

Поняття «академічна мобільність» не має однозначного тлумачення. Науковці визначають її як: 1) форму освітньої інтернаціоналізації, що співвідноситься із дослідженням міжнародних студентських обмінів (за А. Слепухіним); 2) здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, що спрямована на зміну себе й навколишнього на основі отриманих знань (за С. У. Гончаренком); 3) рівність в усьому: у праві надавати та отримувати освітні послуги, у підтримці розвитку знань, в оцінюванні й визнанні послуг, навичок і здібностей, а також у рівноцінності умов праці й зайнятості; 4) вільне пересування учасників освітнього процесу у міжнародному освітньому просторі та вільний доступ до освітньої й професійної діяльності в інших країнах тощо [2, с. 643-645].

Одним із головних завдань академічної мобільності є доступ до освітніх здобутків провідних країн світу. Це, у свою чергу, сприяє формуванню інтеркультурних, професійних і особистісних компетенцій майбутніх спеціалістів та їх професійній самореалізації у майбутньому.

На сучасному етапі академічна мобільність відіграє вагомий роль у підвищенні якості вищої освіти, надаючи можливість: «продовжити освіту в іншому навчальному закладі України чи за кордоном; отримати науковий досвід в Україні чи за кордоном шляхом участі в короткострокових освітніх або науково-дослідницьких програмах; професійного розвитку шляхом організації підвищення кваліфікації, додаткового навчання, навчання на робочому місці, ротації, наставництва, самоосвіти, введення механізму обміну спеціалістами та заохочення участі працівників у програмах індивідуальних грантів» [1, с. 84].

У професійній підготовці майбутніх фахівців серед вимог, що сприяють розвитку академічної мобільності, визначають: маневреність професійних освітніх програм; безперервність і узагальненість знань; оперативність і гнучкість майбутніх фахівців. Тобто сучасний спеціаліст повинен сформувати навички безперервної самоосвіти, самовдосконалення; вміння поєднувати різноманітні предметні знання в єдиний функціонуючий комплекс та застосовувати їх у різних життєвих та професійних ситуаціях тощо [2, с. 646-647]. Отже, академічна мобільність є важливим елементом процесу реформування та інтернаціоналізації сучасної вищої освіти, інтеграції індивіда й навчальних закладів у міжнародний академічний простір та, найголовніше, удосконалення професійної підготовки компетентних фахівців.

Список використаних джерел:

1. Слезанська Г. Особливості академічної мобільності у вищих навчальних закладах / Г. Слезанська // *Social Work and Education*, Vol.2. – 2015. – № 1. – С. 82-88.
2. Циганаш А. В. Роль академічної мобільності у професійному розвитку майбутніх фахівців / А. В. Циганаш // *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. – 2013. – Вип. 22. – С. 641-654.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У МАГІСТРАТУРІ

У сучасних умовах зростає швидкість змін в економіці та суспільстві і одночасно масштаби невизначеності та ризику. За таких умов особливої важливості набуває професійна мобільність фахівців, здатність швидко реагувати на зміни та адаптуватися до них. Такі зміни умов професійної діяльності потребують відповідних змін у підготовці фахівців, насамперед у магістратурі.

Необхідно враховувати перш за все те, що отримавши диплом бакалавра, випускники закладів вищої освіти (ЗВО) починають працювати. При цьому їх професійна діяльність не завжди співпадає із спеціалізацією що одержана за дипломом. У зв'язку з цим, вирішуючи продовжити навчання у магістратурі, такі молоді фахівці стикаються з необхідністю поєднувати навчання та працю і, одночасно з тим, що навчальна програма вузько спеціалізована. Вирішити ці проблеми дозволяє розвиток дистанційного навчання і більш широкі можливості для магістрантів обирати навчальні дисципліни циклу вибіркових дисциплін, не тільки у межах своєї власної спеціальності і спеціалізації, але і інших спеціальностей і спеціалізацій свого ЗВО відповідно до вимог робочого місця. При цьому необхідно враховувати, що потік інформації постійно зростає, у цьому потоці змішана корисна інформація з інформаційним шумом. У зв'язку з цим, при самостійній диверсифікації набору вибіркових навчальних дисциплін, необхідно акцент зробити не на самостійну роботу студента, а на аудиторну роботу з викладачем (лекції, семінари та практичні заняття, індивідуальні консультації). Враховуючи індивідуальну зацікавленість магістрантів у таких навчальних вибіркових навчальних дисциплінах, цілком логічно передбачити для них у якості індивідуального завдання виконання творчої роботи.

АКТИВІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Реалії сьогодення вимагають від системи вищої освіти формування у студентів навичок критичного мислення, креативності, вміння працювати в команді [1], чому сприяє науково-дослідна робота студентів. Вже стало доброю практикою при викладанні навчальних дисциплін застосування форм навчання, які поєднують навчальну і дослідну роботу студентів, зокрема таких, як: участь студентів у науково-практичних конференціях; написання наукових статей; участь у конкурсах студентських наукових робіт; проведення проблемних лекцій; спільно-послідовне спілкування по типу «круглого столу»; домашні завдання з елементами наукового пошуку; інтерактивні презентації наукових досліджень та інші.

Важливою є підтримка ініціативності студентів за межами навчальної програми. При Інституті проблем ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України функціонує філіал кафедри міжнародних економічних відносин Одеського національного економічного університету, в рамках якого діє студентський науковий гурток. В даному гуртку студенти залучаються до наукових досліджень, що проводяться Інститутом по госпдоговірній та бюджетній тематиці, а також в рамках міжнародних грантів. До таких досліджень залучаються студенти, які проявили здібності до ведення наукових досліджень. Роботу студентів спрямовують викладачі, наукові співробітники, аспіранти, що працюють в групі. Студентський гурток як організаційна форма гармонійно включає в себе такі необхідні для становлення спеціаліста фактори, як: навчання в безпосередньому контакті з висококваліфікованими спеціалістами в процесі виконання науково-дослідної роботи; виховання, набуття і формування професійних творчих якостей і

навичок в атмосфері колективної творчості та персональної відповідальності; можливість отримати науковий результат та визначити точку відліку наукових інтересів майбутнього спеціаліста; інтенсифікація навчального, наукового та виховного процесів через їх інтеграцію; широкі можливості для розвитку творчої активності, ініціативи та самостійної роботи; використання отриманих результатів в курсових та дипломних роботах; поглиблення знань за спеціальністю шляхом самоосвіти.

Нові перспективи для молодих науковців відкриває нещодавно започаткований конкурс проектів наукових робіт, науково-технічних (експериментальних) розробок молодих учених при Міністерстві освіти і науки України [2]. Дуже цінним є те, що у молодого покоління науковців виховуються якості самовідповідальності, чесності, ідейності, самостійного наукового пошуку, а також навички менеджменту проектів від розробки наукового проекту до його практичної реалізації, фінансової та іншої звітності. Умови конкурсу дозволяють залучати студентів під керівництвом їх молодих наукових наставників, що сприяє підвищенню інтересу до науки серед молоді. Переможці конкурсу отримують реальну фінансову підтримку від держави. Науковці чітко розуміють за що вони отримують фінансування, за яку конкретну роботу, що формує нову ідеологію проектного фінансування науки, позбавлену утриманських настроїв.

Задачею викладача є виявлення потенціалу студентів до наукової діяльності, заохочення їх до даної діяльності та науковий супровід, не обмежуючись лише рамками програми навчальної дисципліни, із перспективою наскрізного наукового зростання студента в послідовності «бакалавр – магістр – кандидат економічних наук – доктор економічних наук».

Список використаних джерел:

1. 10 skills you'll need to survive the rise of automation [Electronic resource] // World Economic Forum, 2018. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/07/the-skills-needed-to-survive-the-robot-invasion-of-the-workplace>.
2. Наказ МОН України № 1287 від 14.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0015-16>

*Ротарь О. М.
Одеський фінансово-економічний коледж
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: elena-rotar@ukr.net*

ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХОВІ ПОСЛУГИ» ЗГІДНО АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ РОБОТОДАВЦІВ

Фінанси, банківська справа та страхування – це єдина економічна спеціальність, яка готує фахівців для роботи у різних фінансових установах, зокрема у страховій сфері.

Професія фахівця зі страхової галузі (менеджера, актуарія, агента, керівника структурного підрозділу та інш.) є однією із найбільш престижних та високооплачувальних, що потребує управлінських навичок, аналітичного мислення, вміння прогнозувати та контролювати грошові кошти, мінімізувати різні роди ризиків, у наданні фінансових послуг страхування, перестрахування, розміщенням страхових резервів та їх управлінням.

Створення та нарощування в Україні належного ринку страхових послуг вимагає оволодіння як зі сторони продавців, так і споживачів цими послугами, спеціальними знаннями, які дають змогу здійснювати страховий бізнес. Певну роль у цьому відіграє такий курс, як «Страхові послуги», що дає змогу здобути знання усім бажаючим, у тому числі студентам закладів вищої освіти, слухачам курсів підвищення кваліфікації та працівникам страхових компаній у сфері страхового бізнесу.

Курс «Страхові послуги» є профільною та обов'язковою дисципліною для студентів, які навчаються за планом підготовки бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування.

Його мета – допомогти студентові вивчити механізм надання страхових послуг, що дозволить йому сформувати рівень знань, який дасть змогу плідно працювати в галузі страхування.

Вивчення курсу передбачає засвоєння студентами теоретичних знань і набуття практичних навичок, потрібних для якісної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які володіють професійними знаннями, необхідними в ринкових умовах, формування економічного мислення в галузі страхування, вільно проводити розрахунки за всіма видами страхової діяльності, виконувати роботу з укладення і ведення страхових договорів, виконувати операції з перестрахування та співстрахування, здійснювати облік страхових операцій та аналіз показників страхової діяльності.

Сьогодні роботодавець вимагає фундаментальної економічної та фінансової освіти від майбутніх фахівців, адже у страховій галузі майбутній фахівець повинен володіти теоретичними та практичними основами знань в страховій сфері, мати страхову культуру, вміти обходити проблемні виробничі ситуації, знати сучасне законодавство та інш.

Тому викладання навчальної дисципліни «Страхові послуги» повинно проводитися на основі інформаційно-презентаційних матеріалів та інтерактивних освітніх технологій, вивченням зарубіжного досвіду, зокрема наданням страхових послуг у країнах з розвинутою економікою, розгляду та розв'язанням проблемних ситуацій, вивченням законодавства, обов'язковим використанням Інтернет-ресурсів. Вміння зацікавити майбутніх фахівців даною дисципліною допоможе їм самостійно вивчати матеріал та поширювати свої знання в страховій галузі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» від 07.07.2005 р. № 2774 – VIII, редакція від 07.02.2019 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Шляхи вдосконалення змісту та організації підготовки фахівців зі страхування. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.refine.org.ua/pageid-4151-1.html>
3. Р. Пікус, А. Ігнатюк Страхова освіта як фактор підвищення страхової культури суспільства. [Електронний ресурс]. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/pikus-r-ignatyuk-a-insurance-education-as-a-factor-of-increasing-insurance-so_18736.pdf
4. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.

АКТИВІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Науково-практична робота студентів – один зі шляхів отримання необхідних компетенцій для майбутньої професії. Саме вона формує у студента ряд навичок, що необхідні для кваліфікованого виконання трудових обов'язків.

Використання творчого мислення дає змогу студентам отримати навички самоосвіти та формування необхідної складовою професійного розвитку.

Так, навіть аналіз термінологічного апарату стандартів [1] чи нормативно-правових документів [2] дають змогу студентам виокремити розуміння сучасного стану галузі, що вони вивчають.

Для формування навиків ведення переговорів та ораторської майстерності велику роль грають виступи на наукових конференціях, для яких необхідно підготувати тези. У ході написання тез студентом формується не тільки обізнаність з теми, але ще й вміння обґрунтувати питання, що розглядаються. Необхідним елементом підготовки тез є вивчення літератури, що може бути організовано як через роботи у бібліотеці, так і моніторингом веб-ресурсів. Яскравим прикладом роботи з літературою може бути ознайомлення з дисертаціями [3] та трудами викладачів кафедри [4].

Послідовність виконання наукової роботи студентів представляє собою визначення актуальності вибраної теми, визначення мети, об'єктів, та етапність роботи, методів роботи; збір матеріалу, виконання експериментальної частини, аналіз одержаних результатів дослідження, їх співвідношення з метою, завданням дослідження; систематизація та узагальнення матеріалів дослідження у вигляді висновків та пропозицій.

Участь студентів у конференціях вимагає ефектного виступу, навиків ведення діалогу у процесі відповідей на запитання, демонстрації рівня інтелекту.

Сучасна виступ передбачає наявність презентацій. Кожен виступ потрібно оформити наглядними матеріалами, що поліпшить сприйняття матеріалу, а це практично неможливо без використання Photoshop. Відповідні відеоролики відбираються на каналах відеохостингу YouTube або монтуються за допомогою різних відеоредакторів. Презентація оформляється в програмі Power Point чи Prezi. Уміння працювати з подібними програмами зараз є необхідними навиками для майбутнього випускника.

У кожній сфері існують визнані лідери і професіонали. З метою розвитку студентів, у рамках науково-практичних конференцій часто передбачені виступи експертів, які діляться своїм досвідом. Зустріч з подібними людьми дає можливість познайомитися з авторитетною думкою, отримати кваліфіковану консультацію, вислухати слушну пораду.

Більшість студентських наукових конференцій відвідують гості з інших країн – як студенти, так і викладачі. Студенти, що вивчають іноземні мови, мають прекрасну можливість попрактикуватися і дізнатися про особливості навчального процесу в інших країнах.

Список використаних джерел:

1. Галасюк С. С. Аналіз термінологічного апарату національних стандартів України по засобах розміщення туристів / С. С. Галасюк, О. В. Гусєва // Економіка Криму. – 2011. – Вип. 3 (36). – С. 40-45.
2. Галасюк С. С. Прецеденти нормативно-правового забезпечення діяльності малих готелів в Україні / С. С. Галасюк, О. В. Гусєва // Вісник ДонНУЕТ. Серія «Економічні науки». – Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. – Вип. 4 (52). – С. 207-214.
3. Шикіна О. В. Організаційно-економічне забезпечення функціонування готельних підприємств малої місткості: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спеціальність 08.00.04 / О. В. Шикіна. – Одеса, 2015. – 317 с.
4. Нездоймінов С. Г. Сучасна організація аграрного туризму в Україні як перспективний напрямок розвитку сільських територій / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва, І. М. Дишловий // Економіст. – 2011. – № 7. – С. 25 -28.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Виробнича практика є однією з головних вимог щодо підготовки фахівців вищої кваліфікації. Основною метою виробничих потужностей для практики є закріплення теоретичних знань, освоєння навичок практичної роботи, нових технологій, оволодіння сучасними методами, формами організації праці на підприємстві.

В даний час Міністерством освіти і науки України проводиться велика робота щодо приведенню підготовки фахівців до стандартів вищої освіти, які в першу чергу повинні задовольняти сучасним вимогам економіки і сприяти як найшвидшому наближенню рівня вітчизняної освіти до європейського [1]. В контексті цих викликів актуальними стають питання щодо вирішення відповідних задач, а саме: розробка та удосконалення організації виробничих практик за участю як навчального закладу, так і керівництва підприємства; удосконалення мотивації керівників практик.

Саме тому важливим стає практика використання закордонного досвіду організації практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти в Україні. Вважаємо доцільним розглянути закордонний досвід практичної підготовки студентів у університетах Німеччини.

1. Відповідно до федерального закону про професійне навчання (Berufsbildungsgesetz, BbiG) виробнича практика є договірним відношенням в тому випадку, коли вона служить засобом придбання професійних навичок, знань і умінь або професійного досвіду. При цьому важливо, щоб в рамках такої практики існує як право на винагороду, так і право на свідоцтво про її проходження. А практиканти приймаються підприємством з метою їх навчання.

2. Для німецьких роботодавців виробнича практика студентів вигідна для підприємств, тому що після освоєння певної роботи такі практиканти можуть бути використані в якості реальної і до того ж дешевої робочої сили. Сумлінні роботодавці зазвичай виплачують за тримісячну виробничу практику по 300 євро на місяць, а при більш тривалій виробничій практиці – по 7,50 євро за годину. При цьому, підприємці та керівники підрозділів завжди повинні пам'ятати про те, що в ході проходження виробничої практики основою завжди є навчання практиканта.

3. В 22% випадках виробнича практика є мостом до регулярних трудових відносин на тому підприємстві, де вона виконувалася. Молодим людям для професійного входження в трудове життя пропонуються завуальовані трудові відносини: як волонтер (Volontär) або вільний співробітник (freie Mitarbeiter), байдуже (до конкретної спеціальності) навчання (Schnupperlehre) або пробна робота (Arbeitserprobung).

Щодо можливості використання закордонного досвіду організації практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти в Германії, актуальним можуть стати: поглиблення співпраці між закладами вищої освіти та суб'єктами господарювання; практиканти можуть бути використані в якості реальної робочої сили; при проходженні виробничої практики практиканти повинні мати як право на свідоцтво про її проходження, так і право на винагороду, оскільки виробнича практика є мостом до регулярних трудових відносин на тому підприємстві, де вона виконувалася.

Вважаємо надані пропозиції є доцільними та актуальними щодо можливості використання закордонного досвіду організації практичної підготовки у закладах вищої освіти України.

Список використаних джерел:

1. Кіньколик М. Ф. Методика організаційного забезпечення проведення виробничої практики та оформлення результатів виконання програмних завдань студентами // Проблеми освіти: Наук.- метод. зб. / Кол. авт. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти. – 2003. – Вип. 31. – С. 194-200.

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВО

Термін «дуальна система» (від лат. *dualis* – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у Федеративній Республіці Німеччини. Дуальність освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання [1, с. 1].

Найважливіша, на наш погляд, функцій ЗВО, це з одного боку – підготовка конкурентоспроможних фахівців. Дослідження, на замовлення Аналітичного центру CEDOS [2], показують, що більшість студентів здобуває вищу освіту саме для кращого працевлаштування. Знання та навички, які стануть в нагоді під час роботи, а також можливість отримати хорошу роботу в майбутньому набрали 50% та 51% відповідей респондентів. Водночас третина студентів відповіли, що хочуть просто отримати диплом про вищу освіту. Лівова частка студентів починають працювати вже починаючи з 3 або 4 семестрів, мотивуючи це бажанням отримати досвід та покращити матеріальне становище, і це, як правило, впливає на якість підготовки. Дуальна система освіти, яка здебільше розглядається для впровадження у професійно-технічних навчальних закладах, у економічних ЗВО допоможе поєднати прагнення отримати якісну освіту з офіційним працевлаштуванням, підвищить мотивацію до навчання та майбутню конкурентоспроможність випускників.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita>
2. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/sotsialno-ekonomichniy-portret-studentiv-rezultaty-opytuvannia>

СЕКЦІЯ №2

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТІ

На даний час у системі зарубіжної освіти посилюється тенденція до індивідуалізації навчання. У зв'язку з цим питання організації та контролю самостійної роботи студентів стають ще більш актуальними.

Проблеми, пов'язані з самостійною роботою, розглядають в декількох аспектах:

- ✓ по-перше, з точки зору організації;
- ✓ по-друге, з точки зору виконання поза аудиторних завдань студентами;
- ✓ по-третє, з боку контролю викладача.

Індивідуалізація освітнього процесу у вищому навчальному закладі передбачає [1]:

- орієнтацію на освітні потреби, досягнення та особистісно-професійні устремління кожного студента;
- спрямованість на вирішення актуальних професійних та освітніх проблем кожного студента;
- активну позицію кожного студента в вирішенні цих проблем;
- доцільну допомогу викладача студенту в вирішенні його проблем.

Індивідуалізація навчального процесу допомагає самовизначенню студентів в освітньому та особистісному розвитку, сприяє формуванню в них здатності прогнозувати свої досягнення для більш успішного просування в навчанні, здатності до самоврядування, прийняття рішень, орієнтує на самостійність в діях.

Однією з найбільш перспективних моделей індивідуалізації навчання є вибір студентом індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ).

Більшість фахівців вважають, що індивідуальну освітню траєкторію можна вводити в міру зрілості студентів на старших курсах, коли можливе зменшення контролю з боку викладача та надання студенту більшої свободи в формуванні власної освітньої траєкторії.

Вибір освітньої траєкторії – це спільні дії викладача та студента, спрямовані на розвиток умінь самостійної роботи, постановку адекватних навчальних цілей та завдань, вибір методів, форм і засобів навчання та контролю знань.

Індивідуальна освітня траєкторія передбачає значну варіативність форм, методів, змісту, термінів виконання та контролю самостійної роботи.

Наприклад, в університетах Польщі, де навчається багато студентів з України, використовується особлива форма – індивідуальне навчання. Передбачена вона для успішних студентів стаціонарної форми навчання як з урахуванням обставин, що склалися, так і в якості заохочення (за програмами, що фінансуються різними міжнародними освітніми фондами). Перевагами цієї форми навчання є індивідуалізований контент навчальної програми, в якому ступінь складності матеріалу співвідноситься з рівнем конкретного студента.

В Україні нормативно-правовою основою навчання за індивідуальними освітніми програмами є Закон України «Про освіту», прийнятий 05. 09. 2017 року. Участь нашої країни в Болонському процесі передбачає наявність таких характеристик освітньої системи, як:

- а) варіативність;
- б) надання можливості вибору;
- в) забезпечення автономності студентів.

У розділі 1 Закону України «Про освіту» наведені такі визначення [2]:

Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей та досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їхньої складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

Індивідуальний навчальний план – це документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії (розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів).

З огляду на такі тенденції в системі освіти, в нашому університеті відбулися зміни, спрямовані на вдосконалення організації, обліку та контролю самостійної роботи студентів.

Відповідно до розпорядження по університету №14 від 12.03.2018 року та наказом по ОНЕУ №71 від 10.07.2018 року необхідно забезпечити варіативність індивідуальних завдань поточної роботи студентів, довести інформацію до відома студентів та надати їм допомогу в розробці «Особистої карти поточної роботи студента з дисципліни».

В організації самостійної роботи в університеті відбулися такі зміни: замість загальної для всіх студентів групи Карти самостійної роботи з дисципліни вводяться два документа:

1. Карта розподілу балів за результатами поточної роботи студентів у семестрі по кожній дисципліні, яка розробляється на основі орієнтовного переліку видів поточної роботи студентів. Ця карта складається викладачем, який викладає лекції з дисципліни, вона входить до складу навчально-методичного комплексу (НМК) цієї дисципліни.

2. Карта розподілу балів поточної роботи з дисципліни доводиться до студентів, на основі якої вони обирають особисту траєкторію самостійної роботи протягом семестру та складають «Особисту карту поточної роботи з дисципліни».

На кафедрах університету були проведені методичні семінари з проблем організації самостійної роботи студентів і розробці нових карт розподілу балів за результатами поточної роботи студентів з дисципліни, а також особистих карт.

Основні питання, які піднімалися та обговорювалися на всіх кафедрах університету:

1. В якій формі, електронній чи друкованій, давати студентам Карту розподілу балів з дисципліни та в якій формі вимагати в них Особисту карту поточної роботи.

2. Як і де враховувати результати поточної роботи студентів, оскільки видів роботи може бути багато, а електронний журнал в АСУ їх не передбачає.

3. Викладачі всіх кафедр були однотайні в одному: повинні бути види самостійної роботи, обов'язкові для виконання студентом в будь-якому випадку. Після цього студент може вибрати види роботи на свій розсуд відповідно до 60 або 100 балів в залежності від підсумкової форми контролю – іспит або залік з навчальної дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Юрловская И. А. Проблемы индивидуализации подготовки студентов в условиях современной ситуации. / И. А. Юрловская. Интернет-журнал «Наукovedение». Выпуск 1, январь-февраль 2014. [Електронний ресурс]. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/91PVN114.pdf>. – С. 5.

2. Закон України «Про освіту», прийнятий 05.09.2017 р. Розділ 1, стаття 1, пункт 9. [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>

3. Кублікова Т. Б., Самотоєнкова О. В. Форми та методи активізації навчальної роботи студентів : навчально-метод. посіб. / Т. Б. Кублікова, О. В. Самотоєнкова. – Одеса, ОНЕУ, 2012. – 136 с.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

Сьогодні основа розвитку нашої країни – це орієнтація на створення високоосвіченого, висококваліфікованого суспільства, в якому праця приймає все більш інтелектуальні форми. Тому на перший план висуваються нові завдання в галузі освіти, в тому числі наявність добре збалансованої, наукомісткої, якісної, інформаційно ефективної, що відповідає сучасним вимогам системи.

Важливою особливістю сучасної системи освіти є існування інноваційної стратегії організації навчання, яка визначає якість освіти і імідж будь-якого навчального закладу. Під якістю освіти розуміється здатність освітнього продукту або послуги невідповідність встановленим нормам державного стандарту і соціального замовлення.

Проблемам інформатизації суспільства і освіти присвячено дослідження багатьох науковців: визначенні основні терміни понятійного апарату інформатизації освіти – В. Биков, Л. Наконечна; досліджуються інформаційно-комунікаційні технології – М. Жалдак, С. Зайцева, В. Іванов, А. Каленський, І. Роберт; застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі – Л. Білоусова, А. Гуржій, Р. Гуревич, Ю. Жидецький, Л. Жиліна, В. Злотник, М. Кадемія, А. Пилипчук, І. Роберт, К. Словак, Т. Щоголева, Т. Якимович. Обґрунтовано створення сучасного інформаційно-освітнього середовища – В. Андрущенко, А. Кудін, О. Падалка, І. Вакуленко, Г. Жабєєв, О. Овчарук; досліджуються проблеми використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання – Ю. Жук, Р. Оврас, Л. Побережна, С. Подолянчук, Є. Рябчинська, Г. Сажко, І. Сінельник, Р. Собко, О. Стечкевич, Т. Хачумян;

інформатизації освіти – В. Биков А. Каленський А. Кришук, І. Роберт; комп'ютерної та інформаційної компетентності – Н. Баловсяк, В. Дарлінгер, Л. Петухова.

На сьогоднішній день інформаційні технології стають одним з основних пріоритетів у плануванні розвитку освіти. Невід'ємною і важливою частиною цих технологій є комп'ютеризація освітнього процесу. Це супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, пов'язаними з внесенням коректив у зміст технологій навчання, які повинні бути адекватні сучасним технічним можливостям і сприяти гармонійному входженню дитини в інформаційне суспільство. Комп'ютерні технології покликані стати не доповненням в навчанні, а невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, що значно підвищує його ефективність.

Одним з головних напрямків модернізації української системи освіти визначається масове впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню практику і формування нових ефективних підходів і моделей навчання. Актуальність побудови такої моделі підготовки фахівців у вищій школі, в рамках реалізації якої забезпечено ефективне поєднання навчання з організацією практики, самостійною роботою студентів у розвитку їх особистісних здібностей і компетентностей, а також з урахуванням інтересів професійного самовизначення і успішної соціалізації випускників вузів [1].

Аналіз теорії і практики навчання у вищій школі свідчить про те, що найчастіше дидактичний і технологічний потенціал застосовуваних в навчальному процесі засобів інформаційно-комп'ютерних технологій враховується не в повній мірі і використовуються нераціонально. Використовувані на навчальних заняттях електронні складові, навчально-методичні комплекси мають переважно емпіричний рівень розробки і презентаційний характер, спрямований на реалізацію принципу наочності навчання, а також підтримку активності навчальної діяльності студентів. При такій постановці проблеми доцільним є предметно-наукове обґрунтування теоретичних і практико-орієнтованих положень, що визначають системне

застосування засобів інформаційно-комп'ютерних технологій в сучасних умовах модернізації сфери вищої освіти в Україні [2].

Перспективною є розробка ефективного в своєму технологічному і дидактичному потенціалі методичного інструментарію (комплексу методів, прийомів і засобів), що дозволяє підняти на більш якісний рівень здійснення процесу навчання в сучасній вищій школі. Рішення даної проблеми при забезпеченні інтеграції змісту навчання студентів з їх самостійної навчальної діяльності та гарантованим отриманням відповідних компетентнісних навичок на інформаційно-комунікаційної технологічній основі може бути забезпечено в рамках специфічної інформаційно-освітнього середовища вузу [3, с. 50-51].

Важливим представляється не тільки дослідження загальної проблематики, організація навчання в умовах реалізації положень компетентнісного підходу, практичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у вищій освіті, а й визначення комплексу організаційних і психолого-педагогічних умов формування і розвитку ІК викладачів і студентів, як суб'єктів взаємодії в рамках інформаційно-освітнього середовища вузу. Дане положення актуально при зростанні ролі сегмента самостійної роботи студентів в процесі організації і здійсненні різних видів навчальної діяльності в умовах оптимізації змісту, структури і обсягу соціально-гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти сучасної України [2].

Список використаних джерел:

1. Закон України про Національну програму інформатизації // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28.- С.181
2. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
3. Абдалова О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанц. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 50-55.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ: ВИДИ ТА КОНТРОЛЬ

Стан сучасного ринок праці щодо працевлаштування свідчить про підвищення вимог до рівня та якості підготовки спеціаліста у закладі вищої освіти (ЗВО). У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблема організації самостійної роботи студентів (СРС), під час якої студенти набувають навички працювати самостійно, набувати нових знань, розширювати свій науковий кругозір, де формується їх відповідальність, в ході чого засвоюються відповідні професійні знання, необхідні вміння, розвиваються пізнавальні здібності та схильності до творчої та дослідницької роботи.

У ЗВО застосовуються різні *види СРС*: підготовка до лекційних та аудиторних занять; самостійне вивчення окремих тем курсу; підготовка до усіх видів поточного і модульного контролю; підготовка до заліків, іспитів; підготовка та виклад певної частини теми на лекційних заняттях; написання наукових статей, виступів на конференціях, проведення презентацій матеріалів, з тем виступу; участь в олімпіадах, наукових конкурсах, написання есе, рефератів, кросвордів та ін. *За типами СРС* виділяють: відтворювальні за зразком, реконструктивно-варіативні, евристичні та творчі індивідуальні завдання [1].

Найчастіше за усе у вузах застосовують такі види контролю: вхідний, поточний, проміжний, підсумковий, самоконтроль, контроль залишкових знань. Кожний вид контролю має свої критерії та норми оцінки. *Вхідний контроль* має за мету оцінку підготовленості студентів до вивчення навчальної дисципліни з попередньо засвоєного матеріалу з інших дисциплін (особливо з політекономії, економічної теорії, статистики) за термінами, основними поняттями, процесами, що є теоретико-методологічною базою для вивчення даної дисципліни. Переважно проводиться за тестами на першій лекції протягом 15 хвилин. *Поточний контроль* здійснюється під час аудиторних

занять за допомогою опитувань студентів, співбесід, диспутів, перевірки виконання домашніх завдань. Критеріями оцінки є рівень засвоєння теоретичного матеріалу, його застосування під час вирішення домашніх завдань, розв'язання задач. Викладач може застосовувати і такі форми контролю як самооцінку, взаємооцінку з власними уточненням її результату. *Поточний контроль* також здійснюється у ході перевірки різних видів самостійних завдань, виконаних студентами у позаурочний час. До них відносяться різні види *обов'язкових індивідуальних завдань* (ІЗ) та *за вибором* студента. Ефективність виконання таких видів завдань передбачає, передусім, своєчасне надання студенту інформації та методичних вказівок до виконання такого завдання, критеріїв його оцінки та вимог до захисту й знання матеріалу своєї роботи, та ін. Викладач здійснює консультативно-методичне супроводження таких видів самостійної роботи. Результат захисту таких видів робіт (оцінка в балах) має обов'язково бути складовою поточного рейтингу студента.

Проміжний контроль виконується викладачем у ході виконання студентами контрольних модульних робіт в аудиторний час: письмова відповідь на питання, розв'язання задач та тестів. Крім того, сюди можна віднести виступ студента на конференції, друкування наукової статті, участь в олімпіаді, студентських міжвузівських конкурсах тощо. *Підсумковий контроль* має різні форми (іспит, колоквіум, залік, захист випускних робіт), що передбачені навчальним планом. Для ефективності засвоєння знань студент має ознайомитися з робочою програмою навчальної дисципліни, де викладено види, форми, теми ІЗ. На наш погляд, обов'язкове індивідуальне завдання студента, має бути сформованим за темами, які виносяться на іспит.

З метою підвищення ефективності контролю за СРС вважаємо за необхідне підвищення вимог до розробки текстів індивідуальних завдань. Для цього необхідно створити єдиний документ у вигляді методичних вказівок до виконання завдань СРС, де мають бути відображені структура завдання та вимоги до них (з наданням прикладів). Крім того, потребує створення університетського методичного документу під назвою «Основи самостійної

роботи» (або «Пам'ятка із СРС»), де вже на першому курсі студенту буде роз'яснена сутність усіх видів самостійної роботи та вимоги до їх виконання.

Загально педагогічними критеріями оцінювання результатів СРС є: досягнутий рівень навчальних компетенцій та трудових умінь; вміння використовувати теоретичні знання під час вирішення завдань; дотримання вимог оформлення завдань; критичність до отриманої формації; рівень відповідальності за своє навчання; самоорганізація та своєї пізнавальної діяльності.

Під час розробки індивідуальних самостійних завдань, варто керуватися такими критеріями: обсяг кожного завдання має бути таким, щоб за умови твердих знань матеріалу, студент впорався з його виконанням у встановлений термін; проблемна ситуація має передбачати чітко сформульовані питання та достатньо точні відповіді (надати поняття, побудувати графік, надати аналіз даних таблиці тощо); усі завдання мають бути однакової складності; кожне завдання має мати питання з теми, що винесена на самостійне вивчення, та з прочитаного лекційного матеріалу; з однієї теми дисципліни не повинно бути декілька завдань з повністю однаковими питаннями [2].

З метою планування оптимального навантаження студентів СРС вважаємо за необхідне провести в університеті дослідження щодо встановлення орієнтованих нормативів часу на виконання різних видів СРС.

Контроль СРС має бути не самоціллю викладача, а мотивуючим чинником навчальної діяльності студента. Для цього результати контролю мають бути складовою рейтингу студента. Моральний аспект мотивації навчання може бути втіленим у визнанні студента першим в групі, на факультеті, в університеті.

Список використаних джерел:

1. Паршакова О. Проблеми організації та контролю самостійної роботи студентів у світлі Болонського освітнього процесу / О. Паршакова // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – №4, 2010. – С. 285. URL: <http://social-science.com.ua/article/363>
2. Щербакова Е. В. Самостоятельная работа студентов как важнейшая составляющая организации учебного процесса в вузе / Е. В.Щербакова / Молодой ученый. – 2010. – №8. Т. – С. 188-190. URL: <https://moluch.ru/archive/19/1929/>

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Науково-дослідна робота студентів (НДРС) є одним з найважливіших засобів підвищення якості підготовки спеціалістів з вищою освітою, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності досягнення науково-технічного прогресу, а отже, швидко адаптуватися до сучасних умов розвитку економіки.

На державному рівні сформовано певну законодавчу базу щодо розвитку науково-дослідної діяльності студентів (НДДС), серед яких Державна Національна програма «Освіта», Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації, наказ МОН України від 01.06.2006 р. №422, Методичні рекомендації щодо проведення Всеукраїнської студентської олімпіади, наказ МОНМС України від 18.11.2011 р. №1324 та ін.

Особливість процесу фахової підготовки студентів полягає в його спрямованості на конкретну професіоналізацію, тому науково-дослідна робота набуває змісту професійної характеристики майбутнього спеціаліста, яка розширює можливості його самореалізації, мобілізує особистісний потенціал, забезпечує майбутнім економістам не тільки знання, а й певне місце в соціально-економічній системі – науці, виробництві, підприємстві та інших сферах [1].

Існує два основні види науково-дослідної роботи студентів, які використовуються у тому числі і в економічному вузі [2].

До першого виду відноситься навчальна науково-дослідна робота студентів, яка передбачена навчальними планами. До цього виду НДРС можна

віднести елементи творчості в процесі практичних і семінарських занять, написання рефератів по темах практичних занять, роботу над темами науково-дослідного характеру у разі виконання курсової та дипломної роботи, виконання індивідуального завдання науково-дослідного характеру протягом семестру та під час проходження виробничої практики. На старших курсах багато студентів вже працюють за спеціальністю, і, вибираючи тему для дипломної роботи саме це найчастіше враховується. В даному випадку, окрім аналізу літератури, в дипломну роботу може бути включений власний практичний досвід з даного питання, що тільки збільшує наукову цінність роботи.

До другого виду науково-дослідної роботи відноситься дослідницька робота понад ті вимоги, які пред'являються навчальними планами. Це участь студентів у виконанні разової тематики у роботах творчої співдружності з викладачами, робота в науково-проблемних кружках, економічних бюро, підготовка статті на наукову студентську конференцію, виконання конкурсної роботи тощо.

Одним з найбільш масових заходів в рамках науково-дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти (ЗВО) є наукові студентські конференції, які проходять як Дні науки. Дуже цікавими, науково значимими виявляються ті конференції, де приймають участь не лише студенти, але й аспіранти, молоді вчені, викладачі. Спільна робота, наукове співробітництво сприяють посиленню почуття відповідальності у науковому пошуці, розумінню місця та значення результатів власних досліджень в загальному контексті існуючої проблеми, визначають для студентів критерії оцінки наукової роботи, завдання на майбутнє. Найбільш цінні студентські роботи публікуються у збірниках студентських наукових робіт.

Головними завданнями науково-дослідної діяльності студентів у економічному вищому навчальному закладі В. М. Шейко назвав такі: 1) формування у студентів наукового світогляду, оволодіння методологією та методами наукового дослідження; 2) допомога студентам у якнайшвидшому

оволодінні спеціальністю, досягненні високого професіоналізму; 3) розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у процесі розв'язування практичних завдань; 4) прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідної роботи; 5) розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у практичній роботі; 6) розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутніх фахівців; 7) створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у вищому навчальному закладі резерву вчених, дослідників, викладачів [3, с. 24-25].

Слід зазначити, що науково-дослідницька діяльність студентів є засобом професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки, з одного боку, передбачає розв'язання проблемних практичних ситуацій, а з іншого, – актуалізує креативні можливості особистості в аспекті вироблення власного погляду на шляхи розв'язання проблемної виробничої ситуації. Вона є найбільш ефективним методом підготовки якісно нових фахівців у вищій школі.

До науково-дослідницької діяльності студентів слід залучати уже з перших курсів. При цьому необхідно починати наукову діяльність з простих форм, поступово переходячи до більш складних, що дозволить майбутньому фахівцю гармонійно розвиватися, поглиблюючи знання, удосконалюючи свої уміння й навички дослідницького характеру.

Таким чином, залучення студентів до науково-дослідної роботи сприятиме не лише становленню їх як особистостей, але й як професіоналів. Кожен заклад вищої освіти має готувати майбутніх фахівців так, щоб виробити у них потребу у постійному навчанні упродовж усього життя, тобто постійно нарощувати свій професійний потенціал.

Список використаних джерел:

1. Дробиш Л. В., Карпенко Ю. В. Дослідницька діяльність студентів як засіб якісної підготовки фахівців. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=msRhDwAAQBAJ>
2. Види та форми науково-дослідної роботи студентів. URL: <https://www.info-library.com.ua/books-text-8404.html>
3. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: Підручник. – 5-те вид. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К.: Знання, 2006. – 307 с.

ПРОБЛЕМА ПЛАГІАТУ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Плагіат на даний час є невід'ємною характерною рисою наукової, творчої та інтелектуальної роботи. Основною причиною поширення «крадіжки» ідей становить розвиток науково-технічного прогресу, який відкрив необмежений доступ до великого переліку об'єктів інтелектуальної власності. Технічний та інформаційний розвиток створили усі умови для копіювання та тиражування інтелектуальних праць багатьох авторів. Але, слід відзначити, що генератором плагіату все ж таки є не тільки інформаційні технології, а й менталітет та культура користувачів інформації. Так, неповажне ставлення до чужих інтелектуальних напрацювань провокує стрімкий розвиток навмисного плагіату. Ненавмисний плагіат же обумовлений недостатніми знаннями у даному питанні та низьким рівнем обізнаності у процесі використання наукових праць інших авторів.

Масштаби поширення проблеми плагіату відображають результати опитування, проведеного Східноукраїнським Фондом соціальних досліджень у вищих навчальних закладах України [1]:

- 49% опитаних студентів здійснюють у процесі навчання переписування тексту з джерела власними словами без посилань;
- 37 % – завантажують роботи з Internet-мережі та використовують їх як власні надбання;
- 31 % – використовують текст без зазначення автора;
- 28 % – копіюють чужі тексти зі зміною порядку слів у реченні;
- 26 % – використовують чужі тексти дослівно з посиланням на інше джерело;

- 18 % – здійснюють переклад чужих текстів з іноземної мови на українську та використовують їх у своїх роботах без зазначення джерела;
- 15 % – посиляються на власні опубліковані праці;
- 12 % – виконують групову роботу без авторської участі в написанні тексту.

Дослідження відображають зростання даної проблеми. За підрахунками Східноукраїнського Фонду соціальних досліджень до плагіату вдавалося приблизно 90% респондентів.

На жаль, на даний час в Україні не створено єдиної бази для перевірки текстів на наявність у них запозичень без посилання на джерело та використання синонімії. Причиною цього є брак бюджетного фінансування науково-освітніх галузей. Вищим навчальним закладам, науковим установам та засновникам наукових видань часто надходять комерційні пропозиції щодо встановлення комп'ютерних систем, наприклад, «Антиплагіат», або стосовно співпраці у сфері перевірки дисертаційних робіт у галузі тих чи інших наук на плагіат, але враховуючи обсяги фінансування, не всі установи можуть дозволити собі такі витрати [2].

Отже, доречно виокремити наступні фактори «розвитку» проблеми плагіату [3]:

1. Внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень.

2. Відірваність вищої освіти та науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці. Орієнтація вищої освіти на кількісні показники, папери, дипломи тощо, а не на якість, конкурентоздатність, корисність для суспільства. Освітня реформа значною мірою спрямована на вирішення цих проблем. Але її результати можна буде побачити лише за кілька років.

3. Загальна криза суспільства, яке протягом кількох останніх десятиріч стало більш толерантним до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства та етичних норм.

4. Відсутність законодавчо встановлених та загальноприйнятих процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на наявність плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності.

5. Неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти та науки. Надмірні вимоги законодавства та внутрішніх нормативних документів щодо кадрового забезпечення, кількості публікацій, обсягів кваліфікаційних та інших навчальних робіт тощо. Потребується перегляд нормативів щодо кількості наукових праць науково-педагогічних працівників.

Резюмуючи, можна відзначити, що подолання кризи академічної доброчесності та проблеми плагіату вимагає встановлення спеціальними законами та нормативними документами закладів вищої освіти та наукових установ чітких процедур та критеріїв ідентифікації цих порушень. Саме вони мають стати запобіжниками для можливості звільнення порушників від відповідальності на підставі рішень, що базуються на законодавстві, яке не має відношення до проблем академічної доброчесності. При розробці внутрішніх документів варто враховувати аналогічні процедури і рекомендації провідних європейських та північноамериканських університетів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Східноукраїнського Фонду соціальних досліджень. URL: <http://fond.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/>
2. Кременовська І.В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення / І.В. Кременовська // Наука України у світовому інформаційному просторі. – Вип. 11. – К.: Академперіодика, 2015. – С. 60-66.
3. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід / В. Бахрушин // Освітня політика. – 2018.

*Слободяник Ю. Б., Сиротенко Н. А.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: yslobodyanik@gmail.com
e-mail: nsirotenko@ukr.net*

DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Конкурентоспроможність національної економіки на світових ринках напряму залежить від широкомасштабного впровадження цифрових (digital) технологій, що є необхідною умовою інновацій та значно впливає на ринок праці та тип навичок, потрібних суспільству. Сьогодні спостерігається зміна структури зайнятості, що призводить до автоматизації рутинних завдань і виникнення нових видів робіт. Сфера бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та аудиту належить до тих напрямів, які вимагають набуття цифрових компетенцій.

Поширення digital-технологій викликає у суспільстві побоювання, що найближчим часом зникне необхідність у багатьох професіях, до яких, зокрема, відносять і професію бухгалтера. Разом з тим фахівці Європейської Комісії наголошують, з одного боку, на необґрунтованості таких висновків, а з іншого – на викликах, що виникають у сфері освіти щодо підготовки кадрів з адекватними для цифрової сфери навичками [1]. Відповідні навички мають включати не лише здатність працювати у цифровому середовищі, але й креативність, високий рівень когнітивних і міжособистісних компетенцій.

У відповідь на сучасні виклики Європейський Союз ухвалив Стратегію створення Єдиного цифрового ринку (Digital Single Market), спрямовану на розкриття цифрових можливостей для людей і бізнесу та підвищення позицій Європи як світового лідера в цифровій економіці. Україна активно долучилася до цього процесу. Так, на початку 2018 року Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, яка передбачає виконання комплексу завдань, покликаних позитивно

вплинути на економіку, бізнес, суспільство та життєдіяльність країни в цілому [2].

Поширення цифрових інфраструктур, таких як інфраструктури ідентифікації, відкритих даних, блокчейн, електронних розрахунків і транзакцій, електронної комерції, електронного урядування тощо, вимагають відповідних компетенцій і навичок фахівців у сфері обліку та оподаткування. Підготовка конкурентоспроможних фахівців потребує інноваційних підходів у навчанні. Насамперед, це стосується організації освітнього процесу – застосування цифрових платформ, активних методів навчання, впровадження нових інформаційних та освітніх технологій, дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій і сучасних навчально-методичних матеріалів. Водночас не менш важливим є переосмислення змістовного наповнення освітньо-професійних програм, що мають забезпечувати формування відповідних компетенцій та програмних результатів.

На сьогодні більшість закладів вищої освіти в Україні намагаються оновлювати зміст дисциплін, що викладаються, орієнтуючись на запити роботодавців. Особливо це стосується спеціальності «Облік і оподаткування», де навчання навичкам ведення фінансового, управлінського, податкового обліку та підготовки звітності відповідає вимогам чинного законодавства та міжнародних стандартів і проводиться з використанням найбільш поширених програмних продуктів (наприклад, М.Е.Doc, Master:Бухгалтерія, ISpro, Галактика ERP тощо). Крім того, студенти мають можливість протягом навчання скласти професійні екзамени з отриманням відповідних сертифікатів, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Разом з тим пришвидшений розвиток digital-технологій обумовлює потребу у нових знаннях у фахівців з обліку та оподаткування. Інноваційний підхід полягає в запровадженні дисциплін, що формуватимуть нові фахові компетентності, уміння працювати на цифровому робочому місці. І хоча пропозиції університетів щодо запровадження нових спеціалізацій щороку зростають, у більшості випадків вони розраховані на сучасні професії, а не на

ті, що будуть затребуваними найближчі 10-15 років.

Отже, концепцію підготовки фахівців з обліку та оподаткування в ОНЕУ доцільно переорієнтувати на формування цифрових компетенцій, що враховуватимуть тенденції світового ринку праці щодо розвитку професії. Наприклад, у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» з 2018 року започатковано спеціалізацію «Диджитал-облік», навчальний план якої містить такі дисципліни, як «Цифрова економіка», «Програмування систем обліку та оподаткування», «Інтегровані інформаційні системи в обліку і оподаткуванні», «Звітність підприємств в умовах цифрової економіки», «Інтелектуальний аналіз даних в обліку та аудиті» тощо [3].

Безумовно, організація освітнього процесу та його наповненість взаємопов'язані та вимагають фінансового забезпечення. Утім стратегічне мислення освітян, зокрема при розробці нових освітньо-професійних програм, дозволить забезпечити якість підготовки фахівців. На нашу думку, доречно звернути увагу на дослідження, що прогнозують тенденції суспільного розвитку. Такий підхід у поєднанні з запровадженням дуальної форми здобуття освіти дасть можливість готувати конкурентоспроможних фахівців, які будуть здатні виконувати не лише традиційні кваліфікаційні завдання, але й матимуть достатній рівень знань для обіймання нових посад, зокрема бухгалтера-програміста, віртуального бухгалтера, digital-аналітика, digital-аудитора тощо.

Список використаних джерел:

1. A concept paper on digitization, employability and inclusiveness: the role of Europe. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/digital-single-market-mid-term-review>. (дата звернення: 29.01.2019).
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 29.01.2019).
3. Петрик О. А. Вплив диджитал-технологій на підготовку бухгалтерів та аудиторів // Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю від дня народження д.е.н., проф. Василя Васильовича Сопка; 7 грудня 2018 року. К.: КНЕУ, 2018. – К.: КТ «Забеліна-Фільківська Т.С.» і Компанія Київська нотна фабрика, 2018. – С. 231-233.

ЗАСТОСУВАННЯ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КАРТИ» У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ СТУДЕНТІВ

Інтернет ресурси все більше стають основним джерелом інформації, яку використовують науковці і практики, школярі і студенти, пересічні громадяни як у науковій, виробничій діяльності, так й у повсякденному житті. Сама різна інформація дублюється у значній кількості джерел, набуває характеру інформаційного шуму, ускладнює з'ясування сутності предмету та об'єкту дослідження з точки зору змішання понять, перекручування змісту і сутності, плутанини та відсутності системності у викладенні матеріалу і т. і. І якщо у побуті така ситуація призводить лише до окремих помилок та не є критичною (ми не розглядаємо ситуацію з викривленням якихось історичних подій, політичних висновків і т. і.), то при проведенні наукового дослідження вірогідність отримання хибних висновків зростає у кілька разів. Звертаючись до такої подачі інформації, фахівцю необхідно відібрати тільки такий матеріал, який спроможний довести певну тезу або гіпотезу, критично віднестися до викладеного матеріалу, адже не рідкість випадки, коли публікація вже застаріла та позбулася актуальності. Саме на такий матеріал іноді можна наштовхнутися у роботах студентів при виконання рефератів, курсових та кваліфікаційних робіт. Значна різноманітність та кількість матеріалу, який пропонується до опрацювання, здійснює двоякий вплив на споживача інформації:

- 1) необхідність розібратися та відібрати важливе та актуальне, з одного боку;
- 2) навала інформації призводить до відмови від опрацювання значної кількості публікацій та вибору першого ліпшого джерела, з іншого.

Таким чином втрачається загальне уявлення щодо предмету або об'єкту, який досліджується, логічний взаємозв'язок між складовими і т. і.

Усвідомлення ситуації, що склалася, спонукає до пошуку нових методичних прийомів щодо стимулювання проведення наукових досліджень, залучення студентів до наукового пошуку. Однією з таких методик є застосування «інтелектуальної карти».

Інтелектуальна карта або інтелект-карта – це особливий вид запису матеріалів у вигляді радіанної структури, тобто структури, що виходить від центру до країв, поступово розгалужується на дрібніші частини. Інтелект-карти можуть замінити традиційний текст, таблиці, графіки та схеми, дозволяють, як би мовити з гори, побачити проблему [1].

Візуалізація приклада інтелект-карти є інтелект-карта страхового ринку України (рис.1), де поєднуються у «трьох мірному» просторі:

- структурні елементи;
- проблеми;
- напрямки розвитку.

Рис.1. Інтелектуальна карта страхового ринку

Даний підхід був застосований при виконанні кваліфікаційної роботи студента.

Застосування інтелект-карт доволі широке: від простого планування розкладу дня, структуризації лекційного матеріалу до побудови бізнес-процесів. Сьогодні пропонуються інструменти побудови інтелект-карт, є закони їх побудови. Основною перевагою такої карти є з'ясування (відображення) взаємозв'язку між основними елементами головної ідеї дослідження. Перевагою застосування методики інтелект-карти є комплексний підхід до проблеми та можливість побудови зв'язків, які можуть й не досліджуватися, але приховано впливати на предмет, що розглядається. Інтелект-карта дозволяє виділити основні (магістральні) напрями, тобто зв'язки першого ступеню (зображується товстою позначкою-стрілкою); від них можуть йти деталізовані напрями (зв'язки другого, третього і т.д. ступеню). Такий підхід дозволяє:

- ✓ структурувати напрями дослідження;
- ✓ уявити предмет дослідження в цілому.

Дана методика була апробована при викладанні навчальних дисциплін «Основи наукових досліджень» і «Методологія наукових досліджень» та показала свою ефективність. Застосування інтелект-карти при проведенні наукової діяльності студентами дозволяє не тільки знайти ефективне рішення поставленої задачі, але розвинути їх інтелектуальний потенціал і сприяти генерації ідей.

Список використаних джерел:

1. Интеллект-карты. Что это такое. Как составить интеллект-карту. URL: <http://razvitie-intellekta.ru/.../>
2. Как сделать интеллект-карты: пошаговая инструкция. URL: <http://TrenerMozga.ru/mm/intellekt/intellekt-karty.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Стрімкий розвиток економічних та соціальних відносин між державами та в кожній окремій державі світу, глобалізація, рух капіталу, мобільність трудових ресурсів, особливо молодого покоління, а також стрімкий розвиток сучасних технологій вимагають відповідних змін від процесу навчання як аудиторного, так і за межами навчальних закладів. Давно відомий підхід, що студента необхідно «навчити вчитись», все більше набуває конкретної форми та конкретного змісту.

Відповідно підвищуються вимоги до організації самостійної роботи студентів. Та особливої актуальності щодо перенесення певних акцентів у навчальному процесі на самостійну роботу студентів можна спостерігати при викладанні економічних дисциплін, тим більше з огляду на процес поступового скорочення аудиторних годин, які передбачені навчальним планом для вивчення конкретної дисципліни. Це пояснюється, як правило:

- великим обсягом економічних дисциплін, які складно охопити аудиторним часом (з одного боку фізично не вистачає часу на весь матеріал, з іншого – високий рівень навантаження на студентів призводить до надмірної втоми та погіршення якості сприйняття матеріалу);
- широкою нормативною законодавчою базою, на якій базуються більшість економічних дисциплін (цей процес значною мірою ускладнюють постійні зміни, які вносяться у нормативні акти, та необхідність їх відстеження);
- значним масивом статистичної інформації, необхідної для більш глибокого розуміння теоретичного матеріалу економічних дисциплін,

усвідомлення існуючих проблем, аналізу їх причин та можливих наслідків, а також для пошуку шляхів їх вирішення.

З метою підвищення якості викладання (з боку викладача) та якості навчання (з боку студента) виникає реальна необхідність перенесення акценту з процесу викладання на процес навчання [1, с. 90]. Для досягнення цієї мети викладач має:

- ✓ забезпечити навчальний процес відповідними навчально-методичними матеріалами (підручниками, посібниками, курсами лекцій, методичними рекомендаціями, кейсами та іншими матеріалами у друкованому та електронному вигляді);

- ✓ передати студентам знання з конкретної дисципліни та продемонструвати зв'язок з іншими дисциплінами (досить часто обмеженість аудиторного часу вимагає від викладача подачі основного матеріалу у стислій, іноді тезисній формі);

- ✓ розкрити сутність існуючих проблем та дискусійних питань в межах конкретної дисципліни (цей напрямок вимагає ознайомлення студентів з основними проблемами та дискусійними питаннями відповідно до їх актуальності на сучасному етапі та у майбутньому);

- ✓ допомогти студентам правильно організувати процес самостійної навчально-пізнавальної діяльності (студентам можна запропонувати три пакети завдань для самостійної роботи відповідного обсягу та відповідно до балів, які планує отримати студент, а саме: високий рівень, середній рівень та базовий рівень);

- ✓ навчити студентів вчитися, у тому числі самостійно, та ефективно управляти власним часом (головне у даному напрямку – це навчити студента управляти найціннішим ресурсом, яким володіє кожна людина незалежно від віку, а саме – часом);

- ✓ привити студентам любов до розумової праці та до самоосвіти (навчити студентів вчитися та підвищувати свій рівень пізнання не тільки стосовно навчальних дисциплін та відповідної професійної сфери, а також і в

інших сферах життєдіяльності, з якими кожна людина більшою чи меншою мірою зустрічається по життю; це стосується духовної сфери, сфери здоров'я та фізичного розвитку, сфери сімейного життя та комунікації у колективі, політичної сфери та сфери соціальної відповідальності, а також питань культури та етики і т.д.).

За таких умов викладач виступає не просто посередником між знаннями, накопиченими людством, та молодим поколінням – студентами, а має стати провідником, який також навчить студента, як саме виконувати відповідну, не менш важливу, роботу, яка спрямована на:

- отримання широкого спектру знань з конкретної дисципліни (бажано також і з сумісних дисциплін з відповідним відстеженням міждисциплінарних зв'язків);
- закріплення та засвоєння в ході самостійної роботи отриманого матеріалу (також бажано навчитися орієнтуватися у законодавчій базі, що буде сприяти більш високому рівню оволодіння навчальним матеріалом);
- вміння бути здатним застосовувати з часом отримані знання на практиці (уміти аналізувати існуючі проблеми; окреслювати причини, які до них призвели; відстежувати та передбачати можливі наслідки; знаходити шляхи вирішення існуючих проблем та робити пропозиції щодо превентивних заходів у майбутньому);
- збагачення отриманих знань власним досвідом, власним розумінням та власним баченням з метою їх передачі наступним поколінням.

Основна особливість самостійної роботи полягає у тому, що вона при правильному підході та правильній організації завжди має свій початок і завжди має можливість ніколи не закінчуватись.

Список використаних джерел:

1. Канівець М. В. Роль самостійної роботи в процесі саморозвитку студентів / М. В. Канівець // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012 р. – № 2. – С. 87-94.

*Гура О. Л., Бахчеван Е. В.
Одеський фінансово-економічний коледж Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: gura_olga@ukr.net
e-mail: evelinab@ukr.net*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЯВНОСТІ РЕСУРСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розвиток дистанційної освіти (ДО) в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп'ютерною технікою закладів освіти України та відсутності спеціалізованих методик дистанційного навчання (ДН) [1]. Останні дослідження свідчать, що в Україні близько 30% навчальних закладів заявили про те, що вже мають або планують організувати навчання в дистанційній формі.

Для якісної організації ДН потрібні відповідні інформаційні ресурси, програмні засоби забезпечення ДН, відповідний рівень підготовки викладачів. До інформаційних ресурсів належать інформаційно-навчальні матеріали: лекції, словники, посилання на літературні джерела, посилання на віддалені мережеві ресурси (бази даних, WWW-сервери, програмне забезпечення тощо). Інформаційні ресурси є основною складовою дистанційних курсів. Дистанційні навчальні курси, крім інформаційних матеріалів, повинні містити ще завдання для практичної роботи, питання та тестові завдання для самоконтролю, проміжний контроль; завдання для самостійного виконання та питання для самоконтролю; завдання для тематичного контролю тощо.

Програмні засоби забезпечення ДН включають телекомунікаційне інформаційно-навчальне середовище, яке для підтримки ДН повинно містити: засоби навігації у рамках даного середовища; інформаційно-навчальний матеріал (лекції, словники, посилання на літературні джерела, посилання на віддалені мережні ресурси); засоби контролю знань (відкриті питання,

заповнення форм, тестування в режимі on-line), тестування в асинхронному режимі; засоби спілкування: e-mail, списки розсилки, чат, аудіо- відео-конференції, WWW-board. Функціонування інформаційно-навчального середовища повинно спиратися на чітко опрацьовані технологію і методологію, що охоплюють як процес розробки дистанційних матеріалів, так і педагогічну специфіку ДН на основі глобальних комп'ютерних мереж.

Використання телекомунікацій у ДН надає можливості для реалізації нетрадиційних для ДН педагогічних підходів і форм навчання. В зв'язку з цим, викладач повинен: володіти даним інформаційно-освітнім середовищем; уміти користуватися комплексом послуг, які надаються середовищем; вміти подати навчальний матеріал так, щоб забезпечити ефективну, індивідуальну, незалежно від місця і часу, роботу; активно використовувати комунікативні можливості комп'ютерних мереж для організації плідного спілкування між учасниками навчального процесу, що є головною перевагою використання телематики в навчальному процесі [2].

Важливу роль для дистанційної освіти грає підготовка тьюторів та експертів дистанційного навчання. Моделі використання елементів дистанційного навчання в закладах вищої освіти (ЗВО) за допомогою різних інструментів мають забезпечити системний комплекс синхронних та асинхронних особистих взаємодій між студентами та викладачами, контентом і інтерфейсом. Використання елементів дистанційного навчання з використанням відкритих ресурсів потребує підготовки викладачів до використання сервісів Web 2.0 в навчальному процесі, що запроваджується багатьма навчальними закладами. Кожен викладач відповідно до рівня ІКТ компетентності запроваджує елементи дистанційного навчання. Ця діяльність потребує лише мотивації викладача та не залежить від матеріально-технічного оснащення ЗВО, тому що в більшості студентів є пристрої з яких вони можуть вийти в Інтернет [3].

Модель ДО на основі дистанційної платформи потребує: вибору дистанційної платформи для навчання студентів, платної або безкоштовної

(напр., Google Classroom, Moodle, ILIAS, Claronline, ATutor, SharePointLMS, Live@EDU, eFront? EDU-System, Joomla CMS та ін.); підготовку викладачів до роботи з платформою; створення спільної концепції е-ресурсів та системного моніторингу якості навчання. Обмежена поширеність використання платформ дистанційного навчання ЗВО унеможливорює запозичення досвіду між закладами. Обмеження ресурсного забезпечення ДО ускладнюють процеси опанування викладачами та студентами технологічної бази дистанційного навчання.

Основними завданнями сучасного етапу розвитку системи дистанційної освіти є усвідомлення керівниками освіти, органами управління, професорсько-викладацьким складом і широкою педагогічною спільнотою доцільності, необхідності та можливості впровадження ДН у вітчизняну освіту; створення національних, галузевих, регіональних місцевих підсистем ДО і відповідних до них телекомунікаційних мереж з виходом до мережі Інтернет; розробка навчально-методичних комплексів ДН та їх сертифікація; створення локальних телекомунікаційних мереж з виходом до Інтернет навчальних закладів і формування їх Web-сайтів ДН; підготовка кадрів для ДН; формування експериментальних навчальних груп та їх ДН [1]. Інформаційно-комунікаційної компетенції викладачів вітчизняних ЗВО в умовах дистанційного навчання варто вдосконалювати шляхом вивчення особливостей професійної підготовки фахівців у системах дистанційної освіти інших країн (Німеччини, Великої Британії, Франції тощо).

Список використаних джерел:

1. Проблеми впровадження ДО в Україні. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/ukraine/vprov/>
2. Ільїна В. М., Кочін І. В., Акулова О. М., Гайволя О. О., Трошин Д.О. Інформаційні ресурси при використанні дистанційного навчання у післядипломному удосконаленні лікарів ДСМК. [Електронний ресурс]. URL: <https://zounb.zp.ua/node/1144>
3. Ковальчук В. І., Воротникова І. П. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі // Інформаційні технології і засоби навчання, 2017, Том 60 (4). С. 58-76.

СТУДЕНТСЬКІ ПРОЕКТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

На сьогоднішній день серед студентів превалює бажання щодо практичної реалізації набутих знань. З цією метою впроваджено, у рамках навчальної дисципліни «Теорія організації та організаційна поведінка», індивідуальне завдання щодо реалізації проектів. Актуальність цього питання пов'язана з набуттям практичних навиків студентами та підвищення їх активності й відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми. Метод проектів досліджували О. Горошкіна, Г. Ващенко, С. Пілюгіна, Є. Полат, С. Шацький та ін., у працях яких відібрано критерії використання методу проектів на заняттях у закладах вищої освіти.

Під проектом розуміється будь-який цільовий проект, будь-який випадок цільової активності, де «пануючий намір, як внутрішній стимул:

- встановлює мету дії;
- керує його процесом;
- обґрунтовує його напрям, його внутрішнє мотивування.

Таким чином, проект може стосуватися будь-якого роду або різноманіття життєвого досвіду, що дійсно керується панівним наміром» [2, с. 34].

Метод проекту допомагає оптимізувати процес навчання в будь-якому початковому закладі, розвивати навички самостійної роботи студентів. Розробка має завершуватися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином [1, с. 27].

Структура індивідуального завдання до самостійної роботи студента містила наступні складові:

- Актуальність проекту.
- Характеристики проекту; місія і цілі проекту.
- Опис видів ресурсів використовуваних у проекті.
- Побудова організаційної структури учасників проекту, виділення функцій та відповідальності.
- Побудова графіку Ганта.
- Формування бюджету.
- Формулювання висновків.
- Фото-звіт.

Наведемо приклади реалізації проектів студентами спеціальності 073 «Менеджмент» (21, 22 група ФЕУП).

Проект «Oddal». Мета цього проекту – допомогти дитячим домам та людям з будинків з похилими людьми. Звіт з даного проекту за посиланням lenavul05.wixsite.com.

Благодійний проект «Допомога домашньому притулку». Завдяки проекту студенти організували підтримку домашньому притулку міста Одеса.

Студенти організували та провели екологічний урок «Ми за чисте майбутнє».

Метою даного проекту було:

- а) поглибити знання з рекреаційної зони Чорного моря та екологічних проблем суспільства;
- б) висвітити громадянську позицію школярів з екологічних питань, забруднення навколишнього середовища;
- в) сформувати навички заощадливого відношення до об'єктів природи.

Було проведено студентами анкетування серед школярів 5-9 класів села Вілкове. Встановлено, що залучення школярів до вирішення екологічних проблем сприяє поліпшенню екологічного стану території.

Слід також відзначити соціальний проект «103». Метою проекту було збільшення кількості людей, які здатні надати першу медичну допомогу, а також, інформування дітей про надання першої медичної допомоги.

Наступний соціальний проект «Добре серце» був націлений на надання допомоги членам товариства «Ковчег». Місія цього проекту полягала у тому, щоб привернути увагу людей до проблеми безхатніх тварин у місті Одеса та особливостей їх існування. Соціальними цілями даного проекту було:

- ✓ привернути увагу громадськості до проблеми; забезпечити притулок необхідними ресурсами;
- ✓ сформувати гуманне та відповідальне відношення мешканців міста до безпритульних тварин.

Отже, за результатами наданих звітів студентами спеціальності 073 «Менеджмент» можна зробити висновок, що студенти від реалізації проектів отримали незамінний досвід. Кожна група студентів намагалася максимально реалізувати проекти та надати дійсну допомогу.

Також, слід відзначити те, що студенти отримали корисні нові контакти з:

- а) представниками бізнесу;
- б) адміністрацією.

Отже, навички отримані студентами зі спеціальності «Менеджмент», допомогли їм:

- спланувати проект;
- організувати та мотивувати групу;
- отримати досвід.

Все це відповідає меті вивчення навчальної дисципліни «Теорія організації та організаційна поведінка».

Список використаних джерел:

1. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку / И. А. Зимняя, Т. Е. Сахарова // Иностр. яз. в шк. – 1991. – № 3. – С.26-32.
2. Fried-Booth Diana L. Project Work (in Resource Books for Teachers) / Diana L. Fried-Booth. – Oxford : Ed. by Alan Maley, 1988. – 53 p.

*Гострик О. М.
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: alic@i.ua*

*Тішков Б. О.
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна
e-mail: tishcov_b@ukr.net*

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДІЛОВОЇ РОЗВІДКИ ТА ПЕРЕВІРКИ КОНТРАГЕНТІВ YOUCONTROL У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні при веденні бізнесу не можливо довіряти компаніям, з якими укладаються договори про співпрацю, без додаткової перевірки їх поточного стану. Вирішення такої задачі можливо за допомогою сучасного програмного забезпечення, яке дозволяє виконати перевірку дієздатності та дієспроможності компанії-партнера на підставі комплексу показників, які відображають певні сторони її розвитку. Такі програмні засоби дозволяють накопичувати і систематизувати інформацію про діяльність будь-яких об'єктів підприємницької діяльності. Серед найбільш популярних систем такого типу слід виділити такі, як:

- *Ruslana (<https://ruslana.bvdep.com>);*
- *Amadeus (<https://amadeus.bvdinfo.com>);*
- *BankFocus (<https://banks.bvdinfo.com>);*
- *YouControl (<https://youcontrol.com.ua>) та інші.*

В доповіді розглядаються питання використання аналітичної системи ділової розвідки та перевірки контрагентів YouControl з метою отримання необхідної інформації для потреб управління. Оцінка можливостей системи проводиться зі студентами-магістрантами в рамках дисципліни «Управлінські інформаційні системи». Система YouControl працює в online режимі і дозволяє відслідковувати всі зміни, які відбуваються у життєвому циклі тої чи іншої організації або фізичної особи.

При цьому розглядаються такі основні питання:

✓ стосовно дієздатності компанії: місцезнаходження компанії, чи є у компанії необхідні ліцензії і дозвільні документи, чи не припинила вона свою діяльність, скільки років існує на ринку і скільки років вона займається даним видом діяльності, як часто змінюється основний вид діяльності згідно КВЕД, які судові справи зараз має компанія і чого вони стосуються, чи є санкції, що стосуються компанії, чи є податковий борг і чи дійсна реєстрація платника ПДВ, чи достатній розмір статутного капіталу компанії і таке інше;

✓ стосовно керівництва компанії: як часто у компанії змінюється керівник і підписанти, чи мають керівник/підписанти компанії будь-які обмеження своїх повноважень, де ще керівник цієї компанії є бенефіціаром / керівником, чи є зв'язок з ненадійними контрагентами і офшорами, де зареєстровані засновники, чи є керівник цієї компанії керівником в інших компаніях з таким же КВЕДом, і цих компаній багато, чи не пов'язані керівники цих компаній або ці компанії з іншими контрагентами, в яких є ці ризикові фактори;

✓ стосовно оцінки фінансової діяльності: який прибуток відносно цього виду діяльності, який прибуток на одного працівника, чи платить компанія своїм співробітникам, який фінансовий стан підприємства з позицій фінансового аналізу, загальних фінансових показників з метою розрахунку інтегрованої оцінки фінансової діяльності на підставі композитних індексів FinScore (фінансовий скоринг) і MarketScore (ринковий скоринг).

Відповідь на всі вищезазначені питання дозволяють уникнути ризиків, які в системі YouControl розподілені на логічні блоки, а саме пов'язані з (зі):

- правосуб'єктністю;
- санкціями;
- «кваліфікаційними» критеріями оцінки;
- діяльністю;
- місцезнаходженням;
- офшорним статусом засновника/учасника компанії;

- інституційними змінами;
- судовими рішеннями;
- бенефіціарами (невідомі кінцеві бенефіціари);
- зв'язками – операції з офшорними територіями.

Перелічені можливості системи YouControl надають студентам старших курсів отримати необхідну інформацію про стан компанії. Особливо це стосується розділу «Фінанси», в якому дані групуються у такі блоки, як: фінансовий аналіз, фінансові показники, державні тендери, персонал, фінансовий та ринковий скоринг. В подальшому вся інформація про поточний фінансовий стан підприємства може бути використана при підготовці курсових та кваліфікаційних робіт.

Таким чином, використання аналітичної системи ділової розвідки та перевірки контрагентів YouControl дозволяє значно спростити роботу, яка пов'язану з оцінкою їх діяльності. Це в свою чергу приведе до економії часу при проведенні комплексної оцінки підприємства з метою перевірки його статусу.

Список використаних джерел:

1. Беспалов В. М. Інформатика для економістів: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей / В. М. Беспалов, А. Ю. Вакула, О. М. Гострик, С. Г. Дюрдіца, С. Н. Таракановський, Є. В. Тихонович // – К.: ЦУЛ. – 2003. – 788 с.
2. Гострик О. М. Управлінські інформаційні системи. Навчальний посібник / О. М. Гострик, В. В. Соловйова // – Кривий Ріг : Айс Принт, 2018. – 173 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7210>
3. Гострик О. М. Використання сучасних програмних засобів автоматизації управління в практичній підготовці спеціалістів з обліку і аудиту / О. М. Гострик // Матеріали науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу «Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції». Одеса, ОНЕУ: 2015, С. 66-68. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2889>
4. Гострик О. М. Використання сучасних інформаційних технологій для формування звітності підприємств / О. М. Гострик, В. С. Малишко, Ю. М. Сотников // Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції. 8-9 лютого 2018 р. Одеса, ОНЕУ, 2018. С. 331-333. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7365>
5. Островський П. І. Моделювання економічних процесів: навчальний посібник / П. І. Островський, О. М. Гострик, Т. П. Добрунік, О. В. Радова // – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 132 с.
6. Офіційний сайт компанії YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua>

РІЗНОМАНІТНІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, СИСТЕМАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ТА КРИТЕРІЇ ЇЇ ОЦІНКИ

В умовах сьогодення – інформаційного буму, перед студентом стоїть завдання засвоїти все більше і більше інформації, що в свою чергу потребує якісної організації самостійної роботи студентів та вимагає подвійної уваги. Виступає невід’ємною складовою навчально-виховного процесу. Саме слово «студент» (лат. *studens* – «той, хто сумлінно працює, той хто бажає знання») говорить саме про себе. Успіх підготовки фахівців залежить від багатьох факторів, одним із яких є самостійна робота студентів.

Для студентів – це один із основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних занять час. Відомо, що найбільша продуктивність розумової праці спостерігається з 9 до 12 та з 16 до 20 години. Але фізичні сили рекомендується відновлювати та робити перерви в розумовій діяльності через кожні 45 – 90 хвилин роботи.

Є дві форми самостійної роботи студентів: 1) традиційна (виконується студентами в позааудиторний час без контролю викладача); 2) робота, що здійснюється під безпосереднім контролем викладача.

Також існують різні види самостійної роботи:

- слухання лекцій та їх конспектування;
 - підготовка доповідей, рефератів;
 - робота з підручником, словником, навчальним посібником;
- розв’язування педагогічних задач;
- виконання лабораторних робіт;
 - організація експериментальної роботи;

- участь у роботі наукових гуртків, студій, груп;
- курсові, есе, бакалаврські, магістерські роботи та ін.

Кожен з видів таких робіт у різних викладачів оцінюється по-різному.

Самостійна робота студентів має здійснюватись за допомогою чітко налагодженого систематичного контролю. Методи його можуть бути різноманітними, зокрема: поточне опитування, експрес-контроль, взаємоконтроль, самооцінка, тестовий контроль, колоквиум, рейтингова система контролю, написання тематичних рефератів і курсових робіт тощо. Викладач має право самостійно обирати форму контролю з дисципліни, направлену на виконання поставленої мети в спеціально відведений для цього час. Вважаємо, якщо робота здана та захищена несвоєчасно, вона вже не заслуговує на високий бал, навіть якщо виконана без зауважень. Без контролю не буде в повному обсязі відбуватись поглиблене вивчення дисциплін більшою кількістю студентів, саме він створює широкі можливості для активізації процесу навчання, подальшого вдосконалення організації роботи і методики навчання у вищій школі. Найбільш міцні є ті знання, уміння й навички, які здобуваються самостійно.

В майбутньому буде висококваліфікованим той спеціаліст, який самостійно проявляє пізнавальний інтерес і власну ініціативу в навчанні, привчає себе працювати систематично, наполегливо, творчо, самостійно оволодіваючи новими знаннями. Створює такий мотиваційний настрій у студентів, саме, викладач. І все це за допомогою підготовки навчально-методичного забезпечення, здійснення безпосереднього керівництва і управління самостійною роботою кожного студента над навчальним матеріалом.

На нашу думку, самостійна робота – це самоорганізація, особистий план кожного студента, засіб активної діяльності та інтересу до навчання. Така робота дуже часто лякає їх, викликає, особливо, у студентів перших, а іноді і других курсів навчання низку труднощів, проблем. Після школи їм важко самостійно організувати свою роботу, розпланувати свій день. Також більшість із них стикаються з проблемою конспектування, роботою з першоджерелами, відсутністю навичок аналізу, вмінням ясно та чітко висловлювати свою думку.

Кожен студент має віднестись до завдання серйозно і запам'ятати декілька правил, які не будуть зайвими:

- прочитай завдання кілька разів, встанови рівень його складності, зістав із своїми силами;
- визнач мотиви завдання, постав мету, зроби його;
- визнач час для вирішення завдання;
- вибери найраціональніші прийоми його рішення;
- повтори умови завдання без використання тексту, якщо не зможеш, то звернись до нього знову;
- виріши завдання кількома способами;
- перевір відповідь.

Центральне завдання в організації самостійної роботи студентів у процесі навчання – це досягнення найвищих результатів навчання студентів при найменших затратах часу. Щоб оцінити якість роботи студента, треба викладачу донести до студентів за якими критеріями він буде їх оцінювати. Критерій – це показник якості знань, який повинен бути високим. Більшість викладачів керується наступними критеріями: високий понятійний рівень, стилістично грамотна мова, широта питання, яке висвітлюється, самостійність мислення, вміння відстоювати свою точку зору, вміння виділяти головне та робити висновки стосовно даної проблеми, показувати перспективу розвитку проблеми.

Можна зробити висновок, що науково організована самостійна робота обумовлює активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів; навчає самостійно працювати з науково-технічною та методичною літературою, здобувати необхідні знання, набувати практичні вміння й навички для формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. Вважаємо, що до найефективніших форм професійної підготовки майбутніх спеціалістів можна віднести самостійну роботу. Не випадково навчальними планами закладів вищої освіти на самостійну роботу студентів відводиться значна частина часу.

ЛОГІКО-ФІЛОСОФСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Ідея про використання критичного мислення в педагогічній практиці як методу, технології або особливої соціальної практики була викликана кризою системи освіти. В реальному навчально-педагогічному процесі під «критичним мисленням» слід розуміти, по-перше, нову навчальну дисципліну, яка у наш час викладається у ряді університетів США, Великобританії, Канади та інших країн, і в основу якої закладена процедура інтерпретації класичної формальної логіки. По-друге, критичне мислення можна розглядати як синтетичну область знань, початок формування якої пов'язаний з історико-філософською думкою, а продовження і розвиток – з сучасним міждисциплінарним простором:

- логіки;
- методології науки;
- історії філософії;
- теорії масових комунікацій;
- теорії аргументації.

Оскільки, нажаль, навчальна дисципліна «Критичне мислення» у вітчизняних вишах відсутня, то компенсувати цей недолік гуманітарії вимушені через осучаснення навчальних робочих програм з навчальної дисципліни «Філософія», де в теоретико-пізнавальному розділі (гносеологія, епістемологія) пропонується основні формально-логічні та неформально-логічні (теорія аргументації) теми, які дають можливість хоча і в обмеженому обсязі розвивати здібності до критичного мислення.

Принагідно зазначимо, наприклад, що можна нічого не знати про критичне мислення, і, тим не менш, критична установка завжди присутня в

наших міркуваннях. А вся історія філософії, починаючи з Стародавньої Греції, є тому підтвердженням: це представлені критичні аргументи в діалогах Платона, систематична критика концепції Платона його учнем Аристотелем, своєрідна інтерпретація критики І. Канта, а в XX столітті постпозитивіст К. Поппер вважав критичне мислення і критичну традицію ядром раціонального мислення тощо. Для логіко-філософської думки співвідношення між формальною логікою і критичним мисленням можна охарактеризувати наступним чином: формальна логіка була конституювана в часи античності (Аристотель засновник формальної логіки) та середньовічними філософами-теологами, а теоретичне оформлення критичного мислення, теорії аргументації, некласичної логіки відбулося в другій половині XX століття, а сам термін «критичне мислення» був введений німецьким філософом Ю. Хабермасом в 1970 році.

Орієнтуючись на необхідність розвитку навичок до критичного мислення через викладання логіко-філософських тем в загальному курсі «Філософія» слід враховувати наступні особливості:

а) орієнтація логічних знань на практичне застосування в конкретних сферах життєдіяльності, що передбачає:

- володіння культурою мислення;
- вміння аргументовано і ясно будувати усну і письмову мову;
- розуміння і аналіз світоглядних і особистісно-значущих

смісловиттєвих проблем;

б) аналіз різних видів помилок в процесі міркування;

в) інтерес до аналізу запитальних форм, виявлення їх місця і ролі в ухваленні того чи іншого рішення, вирішення конфліктів.

Такі особливості вимагають актуалізації ролі логіко-філософської компетентності, що розвиває здібності до освоєння нових сфер знань і повинна стати одним із головних результатів навчання.

Основні цілі розвитку логіко-філософської компетентності ми вбачаємо у формуванні наступних якостей:

✓ *комунікативні навички – вміння:*

- а) зрозуміти поставлене питання;
- б) сформулювати релевантну відповідь;
- в) прийняти позицію опонента;
- г) знайти моменти розбіжностей і спільні точки зору;
- д) конструктивно побудувати діалог;
- е) формулювати і відстоювати власну позицію;

✓ *навички роботи з інформацією – вміння:*

- а) відслідковувати загальну логіку висловлювання;
- б) виокремлювати основні смислові розділи та розуміти їх взаємозв'язок;

в) аналізувати інформацію, отриману з різних джерел;

г) виявляти значення інформації у розвитку сучасного інформаційного суспільства та інші;

✓ *навички організації процесу мислення – вміння:*

а) структурувати поставлену задачу;

б) виокремлювати і розподіляти операції, що необхідні для вирішення проблем.

Все це, на нашу думку, складає загальну підготовленість людини до навчання взагалі, а потім і до професійної діяльності в умовах постійної необхідності швидко та ефективно набувати нові знання в умовах зміни змісту та характеру її роботи. Саме з цієї причини теоретичне і практичне значення викладання навчальної дисципліни «Філософія» з його логіко-філософським змістом не можна переоцінити. Сучасний підхід в освіті передбачає, що вивчення даної навчальної дисципліни направлено на формування у студентів низки загальних та професійних компетенцій.

*Воропай Н. Л., Шинкаренко В. М.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: natboris@ukr.net
e-mail: shinkar@te.net.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасний ринок праці потребує висококваліфікованих фахівців, що здатні вирішувати надскладні професійні завдання. Особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівців з економіки, управління та адміністрування, адже від їх рівня кваліфікації безпосередньо залежить економічне зростання в Україні.

Головною метою якісних змін у системі вищої освіти є формування у студента творчого потенціалу особистості, здатної до самостійного розв'язання виробничих задач та професійного зростання. Підґрунтям для набуття зазначених якостей є самостійна робота студента.

Згідно статті 50 Закону України «Про вищу освіту» самостійна робота студента є формою освітнього процесу. Проте, на відміну від лекцій, практичних та лабораторних занять, вона є найбільш різноманітною та найменш регламентованою. Зазначені властивості зумовлюють інтерес науковців у дослідженні форм, підходів, методів самостійної роботи студентів. Серед багатьох праць слід виділити роботи І. Богданової, А. Вербицького, Г. Карпової, В. Корнєшук, О. Пометун та інших.

Метою доповіді є розгляд нових підходів до організації самостійної роботи студентів на заняттях з математичних дисциплін.

На думку Г. Карпової, самостійна робота – це частина навчального процесу, яка проходить під керівництвом викладача та спонукає до активності, самостійності та застосування творчих здібностей студентів і є необхідним атрибутом життєвої позиції майбутнього спеціаліста [1, с. 233].

Традиційно, самостійна робота студентів ділиться на аудиторну та позааудиторну. На практиці зазначені форми щільно поєднуються. Студент

спочатку готується до аудиторних занять в зручний час, а потім проходить контрольні заходи, демонструє презентації, виступає з доповіддю тощо.

Важливою ланкою проведення самостійної роботи студентів є раціональна її організація з боку викладача, з урахуванням вікових та особистісних якостей студентів. На думку В. Корнєщук, невміння самостійно опрацьовувати матеріал, неспроможність спланувати і організувати власне навчання є певними труднощами студентів першого курсу вишів [2, с. 72]. Тому на першому курсі особливу увагу слід приділити репродуктивно-творчим та пізнавально-виробничим завданням.

Розпочинатися самостійна робота студентів повинна з простих форм її організації: складання рефератів, есе, презентацій, виступів на семінарах та участі у наукових гуртках. Ці форми стануть підґрунтям для застосування математичних методів під час виконання курсових та дипломних робіт.

Наведемо приклади проведення практичних занять із застосуванням ігрових методів навчання, що проводились зі студентами першого курсу.

Ділова гра «Маркетинговий відділ фармацевтичної компанії». Група студентів імітує роботу маркетингового відділу фармацевтичної фірми. Мета відділу – прогнозування обсягів продажу ліків від грипу та застуди.

I етап. Дослідження статистичних даних про рівень захворюваності на грип, застуду, їх обробка. Для цього попередньо декілька студентів збирають інформацію на офіційних сайтах МОЗ та інших порталах та обробляють її за допомогою статистичних методів.

II етап. Побудова логістичної кривої за допомогою диференціального та інтегрального числення, теорії диференціальних рівнянь, прогнозування рівня захворювання на наступний період.

III етап. Дослідження ефективності рекламної компанії фірми. Цьому етапу передують соціологічне опитування, що має на меті аналіз просування товару на ринку або порівняльний аналіз продажу відповідного однорідного товару.

IV етап. Аналіз результатів дослідження. Викладач відзначає студентів, які брали активну участь у грі і показали відмінні результати.

Заняття-гра на знаходження коефіцієнта Джині (нерівності розподілу заробітної платні) співробітників деякого підприємства.

I етап. Попередній аналіз рівня заробітної платні співробітників підприємства за даними бухгалтерії.

II етап. Побудова функції, що відображає рівень заробітної платні співробітників підприємства із застосуванням метода найменших квадратів.

III етап. Знаходження коефіцієнта Джині – коефіцієнта нерівності розподілу заробітної платні за допомогою методів інтегрального числення.

IV етап. Аналіз отриманого результату, рекомендації Дирекції з матеріального заохочування деяких категорій співробітників.

Для ефективного та якісного проведення самостійної роботи студентів потрібно враховувати наступне: правильне співвідношення обсягів аудиторної та самостійної роботи студентів (не перевантажувати студентів великим обсягом самостійної та індивідуальної роботи); методично обґрунтована організація самостійної роботи (складання картки самостійної роботи студента, вдосконалення методів його творчої наукової роботи); проведення планових консультацій та індивідуальних занять (зокрема з використанням сучасних комунікаційних технологій); методичне забезпечення самостійної та індивідуальної роботи студентів (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, робочі зошити); контроль за виконанням студентами всіх видів самостійної роботи з боку викладача (тести, контрольні роботи, заліки, іспити).

Проведення самостійної роботи студентів згідно зазначеним пропозиціям зробить її важливим чинником набуття професійних компетенцій майбутніми економістами, фахівцями з управління та адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Карпова Г. С. Інноваційні підходи до організації самостійної роботи студентів / Г. С. Карпова // Фізико-математична освіта. – Суми, 2018. – Випуск 1 (15). – С. 232-235.
2. Корнєшук В. Самостійна робота студентів як важливий фактор неперервної професійної підготовки фахівців / В. Корнєшук // Збірник наукових праць / Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2009. – № 48, ч. 2(2). – С. 71-73.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ БИЗНЕС-ОБРАЗОВАНИЯ

Современный этап экономического развития Республики Беларусь, становление информационного общества и интеграция Беларуси в мировое информационное пространство вызывают рост предпринимательства и развитие направлений бизнеса, появление новых бизнес-моделей и видов экономического сотрудничества, а, следовательно, рост потребности в качестве, актуальности и разнообразия форм бизнес-образования.

Создание благоприятных условий для предпринимательской деятельности является одним из основных стратегических факторов устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь. Раскрепощение деловой инициативы и творческого потенциала граждан способствует формированию развитой конкурентной среды, внедрению новых производственных и управленческих технологий, развитию инновационной деятельности, созданию новых рабочих мест, насыщению рынка товарами и услугами, увеличению налоговых поступлений в бюджет государства, повышению благосостояния и качества жизни.

В последние годы в социально-экономическом развитии Республики Беларусь произошли позитивные изменения в области определения правил ведения бизнеса, направленные на улучшение делового климата и повышение инвестиционной привлекательности Беларуси. В отчете Всемирного банка «Ведение бизнеса 2018» Беларусь заняла 38-е место среди охваченных 190 стран.

Либерализация законодательства, курс на диверсификацию экономики Беларуси, значительное увеличение вклада бизнеса в ВВП и упрощение условий ведения бизнеса в стране, возникновение новых технологий и digital-

каналов обслуживания бизнеса, активизация выхода на международные рынки, появление нового поколения мотивированных образованных предпринимателей – все это обеспечивает подъем деловой активности, рост занятости населения в бизнесе, и, соответственно, перепозиционирование и актуализацию бизнес-образования.

Разработка стратегических направлений цифровой трансформации бизнес-образования осуществляется во исполнение пункта 7.5 «О создании эффективной национальной системы делового образования» Директивы Президента Республики Беларусь от 31 декабря 2010 г. №4 «О развитии предпринимательской инициативы и стимулировании деловой активности в Республике Беларусь» [1].

Теории и практики исследования цифровой трансформации бизнес-образования представлены в работах зарубежных ученых, таких как А. Бергер, Р. Кампбелл, Дж. Ласика, А. Ольсон, Е. Роджер, Р. Филдер и другие. Бизнес-образование стало предметом теоретического анализа отечественных школ Л. И. Евенко, М. Б. Булановой, В. И. Огарева, Е. Алеева, Ю. Тазова и др., которые разработали основные принципы отечественного бизнес-образования, дополнили содержательные характеристики его функций, форм и методов; обосновали необходимость непрерывного образования, рассмотрели разные методы бизнес-образования, в том числе и цифровые [2]. Большой вклад в разработку проблематики цифровизации образования внесли белорусские ученые: А. Н. Морозевич, А. Н. Курбацкий, Ю. В. Воротницкий, Г. О. Читая, С. Ф. Миксюк, А. М. Седун, А. М. Зеневич.

Вместе с тем, комплексный анализ направлений цифровизации бизнес-образования в современных условиях в отечественной научной литературе пока не проводился, не смотря на то, что по состоянию на ноябрь 2018 г. в Республике Беларусь числится 105 центров поддержки предпринимательства. В связи с этим возрастает актуальность исследования проблем и разработки стратегических направлений цифровой трансформации бизнес-образования как основы для актуализации формирования новых направлений, форм и методов национальной системы делового образования.

Институт бизнеса Белорусского государственного университета создан с целью стать аналогом высшей школы экономики при крупном университете. В настоящее время на четырех факультетах университета ведется подготовка специалистов по 5 специальностям первой ступени, 13 специальностям магистратуры и 14 специальностям переподготовки. Институт сотрудничает с рядом зарубежных бизнес-школ и участвует в образовательных проектах.

Целью научно-образовательной деятельности института является повышение качества бизнес-образования в соответствии с международными требованиями и лучшим мировым опытом. Научные проекты института посвящены изучению принципов и механизмов развития международной системы бизнес-образования, анализу цифровой трансформации образовательных систем в бизнесе разных стран, изучению лучшего опыта и проектов лидеров бизнес-образования [3; 4]. Это позволит выявить особенности и проблемы и осуществить анализ направлений повышения эффективности и качества системы бизнес-образования в Республике Беларусь в условиях цифровизации, разработать рекомендации по цифровой трансформации белорусской системы бизнес-образования в условиях развития белорусской экономики и интеграции в международное образовательное пространство.

Список использованных источников:

1. Концепция формирования и развития системы бизнес-образования в Республике Беларусь / Утв. Постановление Совета Министров Республики Беларусь 31.08.2015 № 734. – Режим доступа : <http://www.government.by/upload/docs/fileca1ab68f6fd85f99.pdf>. – Дата доступа : 12.12.2018.
2. Игнатьева, Н. Н. Перспективы международных образовательных проектов в рамках глобализации образования / Н. Н. Игнатьева, Е. В. Лысенкова // Преподаватель XXI век. – 2014. – № 2. – С. 85–92.
3. Ткалич, Т. А. Роль информационно-коммуникационных технологий в развитии социально-экономических систем в условиях информационного общества / Т. А. Ткалич, / Сборник материалов Дней белорусской науки в г. Москве. Научные достижения Республики Беларусь. – 2017. – 258 с. – С. 244–247.
4. Кривко-Красько, А. В. Проблемы обновления стандартов образовательных программ переподготовки. / А. В. Кривко-Красько // Актуальные проблемы бизнес-образования : материалы XVII Междунар. науч.-практич. конф., 19–20 апреля 2018 г., Минск / Бел. гос. ун-т, Ин-т бизнеса и менеджмента технологий, Ассоциация бизнес-образования ; [редкол.: В. В. Апанасович (гл. ред.) и др.]. – Минск : Национальная библиотека Беларуси, 2018. – С. 97–99.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Успішне функціонування держави в сучасних умовах багато в чому залежить від стану правової культури і правової свідомості молоді. Одним з найважливіших факторів виховання такої культури є використання нових освітніх технологій у вивченні юридичних дисциплін.

На нинішньому етапі сучасне суспільство характеризується тим, що на нього сильний вплив надають інформаційні технології, які проникають в усі сфери людської діяльності. Майбутнє навчання з підтримкою інформаційно-комунікаційних технологій пов'язано і залежить саме від поширення мобільних засобів зв'язку, популярності смартфонів і гаджетів, появи великої кількості навчальних додатків і програм, а також нових технологій, які розширюють можливості і якість освіти [1, с. 13].

Юридичні дисципліни є одними з основних при отриманні компетенцій з будь-якого напрямку підготовки фахівців. Від того, наскільки якісними знаннями в області права опанує студент, буде залежати його кваліфікація. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій дозволяє багато в чому вирішити проблему якісної підготовки компетентних фахівців шляхом створення інтерактивних навчальних комплексів. Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес з більшості предметів сприяє підвищенню інтересу студентів до навчання, підвищує успішність і відвідуваність занять студентами, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Звичайно, що ці нововведення вимагають зміни технології викладання і прояви творчості від самого викладача.

Більшість сучасних студентів технічно і психологічно готові до використання мобільних технологій в навчальному процесі, і необхідно розглядати нові можливості для більш ефективного використання потенціалу мобільних пристроїв і технологій. Вирішення цього завдання вимагає організаційних зусиль з боку педагогів, дослідної та методичної роботи викладачів щодо впровадження стратегій, форм і методів мобільного навчання в навчальний процес закладів вищої освіти. Використання планшетних комп'ютерів, смартфонів, мобільних телефонів та інших подібних пристроїв в освітніх цілях призвело до формування в рамках концепції електронного навчання нового напрямку – мобільного навчання (англ. M-Learning – Mobile learning). Мобільне навчання – це навчання через Інтернет або з використанням персональних мобільних пристроїв, таких як планшети і смартфони, для отримання навчальних матеріалів за допомогою мобільних додатків, соціальних взаємодій і онлайн-навчальних центрів. Він гнучкий, надаючи учням доступ до освіти в будь-якому місці і в будь-який час [2].

В даний час студенти, при всій їх освіченості в сфері цифрових технологій, як нам здається, недостатньо орієнтуються в різноманітті пропонованих програмних продуктів. Завдання викладача – допомогти студенту вибрати необхідні програмні продукти, які можуть максимально сприяти вивченню правових дисциплін, і тим самим індивідуалізувати процес навчання. Введення мобільних додатків в процес навчання стає доступним завдяки численному набору функцій (голосовий зв'язок, обмін повідомленнями, обмін відео- і аудіоматеріалів та інше). Більшість мобільних додатків, необхідних для активізації навчання, можна отримати з магазинів додатків в залежності від операційних систем мобільних пристроїв (App Store, Google Play, Windows Phone Store тощо).

За допомогою таких мобільних додатків існує можливість вирішення ряду освітніх завдань [3, с. 18]:

- обмін адміністративною та організаційною інформацією (розклад занять, оплата за навчання і т. п.);

- персоналізована медіабаза електронних освітніх ресурсів, зручне використання освітнього контенту (навчальні посібники та інструкції на базі мобільних додатків, довідники, словники, аудіовізуальна інформація, Youtube);
- формування тренінгів з використанням навчальних програм, пошукових систем та інтернет-ресурсів, колективної взаємодії студентів і викладачів;
- консультування і роз'яснення;
- обмін миттєвими повідомленнями, пересилання інформації (Telegram Messenger, Viber, Skype тощо);
- вебінари, соціальні мережі;
- тестування та інші види контролю успішності.

Викладання і вивчення юридичних дисциплін передбачає використання в лекційних і практичних заняттях повної та актуальної нормативно-правової інформації. Найбільш ефективними, оперативними і якісними засобами отримання актуальної та достовірної правової інформації є використання інформаційно-правових систем. Інформаційно-правова система – це автоматизований банк даних правової інформації, який здатний за допомогою спеціального програмного комплексу виконувати різного роду пошукові функції (пошук актів за назвою документа, датою прийняття, виду нормативного акту тощо). Це дозволить значно прискорити і підвищити якість вирішення конкретних юридичних казусів студентами, які використовують актуальну і повну інформацію в рамках відповідних завдань викладача. Велику роль у вивченні всього блоку юридичних дисциплін грають сучасні інформаційно-правові системи – «Право України» (Ліга: Закон), «ipLex», «Закони України», «Законодавство України» та інші. Головне достоїнство інформаційно-правових систем – це можливість швидкого оновлення, що дозволяє стежити за частими змінами і доповненнями в нормативно-правові акти. Також, зручним додатком за допомогою якого можна отримати доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень є «Судові засідання і реєстр». Воно буде корисним у разі виконання студентами індивідуальних завдань з

використанням судової практики. Мобільною версією безкоштовного пошуку відомостей у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань на базі онлайн послуг Міністерства юстиції України є мобільний додаток «ЄДР організацій України».

При правильному застосуванні мобільних технологій відбувається помітна індивідуалізація процесу навчання і більш глибока інтеграція знань. За допомогою інтерактивності і використання інноваційних методів навчання досягається серйозна інтенсифікація процесу навчання. Особливо важливим є те, що такі методи дозволяє організувати групові види роботи (ділові та рольові ігри, кейс-методи тощо), які потрібні для практичного засвоєння і контролю компетенцій, придбаних студентами всіх напрямків підготовки в області права.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприятиме системному освоєнню знань юридичних дисциплін, їх закріпленню, а також формуванню навичок аналізу, оцінки та вирішення правових проблем в сфері професійної діяльності; вивчення питань правового регулювання з урахуванням сучасних умов; аналізу становлення і розвитку співвідношення сфер державного і недержавного управління; виявлення проблем застосування методів переконання і примусу, особливостей правового статусу суб'єктів; виявлення специфіки правових відносин в різних сферах вітчизняного права.

На закінчення варто зазначити, що мобільне навчання не замінить традиційного, але воно може бути використано в якості доповнення до навчального процесу у вищій школі і як компонент змішаного навчання.

Список використаних джерел:

1. Амиров А. Ж., Ашимбекова А. М., Темирова А. Е. Роль современных мобильных приложений в учебном процессе вуза. URL: <https://moluch.ru/archive/135/37927/>
2. Webopedia. URL: <https://www.webopedia.com/TERM/M/mobile-learning-m-learning.html>
3. Давыдов С. IntelliJ IDEA. Профессиональное программирование на Java. – СПб.: БХВ-Петербург, 2011. – 800 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ НА КАФЕДРІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Традиційно поняття «науково-дослідницька робота студентів» (НДРС) ототожнюється з формами залучення студентів до наукової роботи кафедр, а також кафедральних і вузівських лабораторій, виконання навчальних дослідницьких робіт, реальних курсових і дипломних робіт, участі в конференціях, семінарах, конкурсах, виставках і т.п., що є не зовсім правильним. Аналіз робіт вчених показує, що провідними принципами організації НДРС як системи є забезпечення органічної єдності наукового і навчального процесів і на цій основі підвищення якості підготовки фахівців, посилення зв'язку науки з виробництвом, прискорення науково-технічного прогресу. У нашому дослідженні поняття «науково-дослідницька робота студентів» включає в себе наступні елементи: навчання студентів основам дослідницької праці, прищеплення їм певних навичок; виконання наукових досліджень під керівництвом викладачів.

Цілями наукової роботи студентів виступають перехід від засвоєння готових знань до оволодіння методами отримання нових знань, набуття навичок самостійного аналізу соціально-правових явищ з використанням наукових методик.

Основні завдання наукової роботи студентів: розвиток творчого мислення, розширення наукового кругозору; формування та розвиток навичок самостійної науково-дослідницької роботи; формування вміння застосовувати теоретичні знання і сучасні методи наукових досліджень в професійній діяльності.

Правильно організована і спланована науково-дослідницька робота студентів в процесі навчання у закладах вищої освіти виконує ряд функцій: *освітню*: оволодіння теоретичними (наукові факти) і практичними (наукові методи) дослідження; методики проведення експериментів; способи застосування наукових знань) знаннями; *організаційно-орієнтаційну*: формування вміння орієнтуватися в джерелах, літературі; розвиток умінь організовувати і планувати свою діяльність; вибір методів обробки інформації; *аналітико-коригувальну*: пов'язана з рефлексією студента, його самоаналізом, самовдосконаленням планування і організації своєї діяльності; корекцією і самокорекцією навчально-пізнавальної діяльності; *мотиваційну*: розвиток і посилення інтересу до науки в процесі здійснення науково-дослідницької діяльності, пізнавальних потреб, переконання в теоретичної і практичної значущості розроблюваного наукового знання; розвиток бажання глибше познайомитися з проблематикою досліджуваної області наукового знання, різноманітністю точок зору; стимулювання самоосвіти, саморозвитку; *розвиваючу*: розвиток критичного, творчого мислення, вміння діяти в стандартних і нестандартних ситуаціях, вміння доводити, відстоювати свою точку зору; розуміння розвитку мотивації (інтересу, прагнення до пізнання), розвиток здібностей (пізнавальних, комунікативних, спеціальних здібностей і ін.); *виховну*: становлення морального і правової самосвідомості; виховання здатності до адаптації в мінливих соціальному середовищі; формування адекватної самооцінки, відповідальності, цілеспрямованості, волевого саморегулювання, сміливості в подоланні труднощів та інших здібностей і рис характеру. Виховна функція включає також виховання професійного покликання, професійної етики.

В цілому, в системі вищої освіти можна виділити кілька напрямків організації та реалізації в освітньому процесі елементів науково-дослідної діяльності студентів, що сприяють розвитку творчої активності: використання завдань дослідницького типу на аудиторних заняттях різного типу (семінарах, практичних і лабораторних заняттях); залучення студентів в різні форми

позааудиторної науково-дослідної роботи (написання рефератів з проблеми, підготовка і написання наукової доповіді на тему чи повідомлення, написання наукових статей, участь в олімпіадах, конкурсах, розробка проектів для отримання грантів, участь в роботі на замовлення підприємства та ін.); використання колективних форм науково-практичної діяльності студентів (наукові товариства студентів, творчі дослідницькі колективи та ін.).

В рамках навчального часу при збагаченні традиційних форм організації навчального процесу розвиток дослідницьких умінь та здібностей студентів можливо в разі використання коштів розвиваючого навчання: проблемного, дослідницького, проектного, евристичного, головне завдання яких – постановка пізнавальних протиріч в процесі вивчення тієї чи іншої навчальних дисципліни.

У зв'язку з цим форми і методи залучення студентів до наукової творчості можна розділити на науково-дослідну роботу, включену в навчальний процес і отже, проведену в навчальний час у відповідності до навчальних планів і робочих програм (спеціальні лекційні курси з основ наукових досліджень, різного виду навчальні заняття з елементами наукових досліджень, навчально-дослідна робота студентів), а також на науково-дослідну роботу, виконувану студентами у позанавчальний час.

На кафедрі економічного аналізу науково-дослідна робота охоплює студентів бакалаврського та магістерського рівня підготовки. Студенти 3-4 курсів бакалавріату, 5-6 курсів магістратури приймають активну участь у міжнародних наукових конференціях. На кафедрі щорічно випускається збірник наукових статей з навчальних дисциплін економічного аналізу, в якому приймають активну участь студенти різних факультетів університету. Магістранти кафедри друкують статті у наукометричних виданнях за керівництвом викладачів. Кожного року наукові праці магістрантів включаються у науковий звіт кафедри. Зацікавленість студентів обумовлена, з одного боку, рейтинговою оцінкою, а з іншого боку – зростанням професійних навичок.

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

У системі вищої освіти останнім часом набуває актуальності індивідуалізація навчання, яка передбачає гнучкість та варіативність в розробці навчальних планів з орієнтацією на можливості та навчальні здібності окремих студентів.

Індивідуалізація навчання передбачає вибір студентом під керівництвом викладача індивідуальної навчальної траєкторії.

В Україні нормативно-правовою основою навчання по індивідуальним навчальним програмам є Закон України «Про освіту», в якому визначено: «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план [1].

Індивідуальне навчання в силу специфіки його організації є досить доступною формою отримання знань, що залучає певну кількість слухачів, які з певних причин не можуть відвідувати заняття. Слід відмітити, що самостійна робота студентів в умовах індивідуального навчання має свої особливості. Завдання для індивідуального навчання слід планувати більш ретельно та детально. Необхідно забезпечувати зворотний зв'язок між студентом і викладачем. Це дозволить студенту мати уявлення про свої успіхи на шляху засвоєння навчального матеріалу.

Велику роль при засвоєнні матеріалу відіграє мотивація студентів, а також методи активізації самостійної роботи, які передбачають різноманітність прийомів, засобів і технологій навчання.

Індивідуалізація навчання передбачає необхідність оптимального структурування навчального плану, правильного врахування трудомісткості різних видів самостійної роботи, таких як реферати, розрахункові та аналітичні завдання, курсові роботи тощо. Розробку індивідуальної траєкторії навчання повинно випереджати вивчення бюджету часу студента, забезпечення методичною та навчальною літературою, можливостей дистанційних консультацій та контролю виконання завдань.

Важливим напрямом активізації самостійної роботи студентів в умовах індивідуального навчання є комп'ютеризація навчального процесу, коли студент вчиться самостійно обирати джерела інформації, раціонально розподіляти час виконання завдань, оцінювати власний потенціал, контролювати обсяг та якість отриманих знань.

Одним з варіантів впровадження нових інформаційних технологій є підготовка та використання електронних підручників, які дозволяють постійно оновлювати інформацію, змінювати умови та параметри моделей, наводити нові приклади, що допомагає краще завоювати навчальний матеріал.

Від організації та подання навчального матеріалу залежить успіх навчання. На нашу думку навчальний модуль самостійного вивчення дисципліни повинен включати наступне [2]:

- методичні вказівки з вивчення навчального матеріалу;
- основні теоретичні положення, що розкривають сутність, категорії і показники процесів і явищ, які вивчаються;
- практичні завдання для перевірки розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу;
- проміжні тести (можливо використовувати тести чотирьох рівнів), спрямовані на перевірку пройденого матеріалу;
- підсумкові тести;

- додаткові матеріали з досліджуваної тематики.

В цілому до шляхів активізації самостійної роботи студентів в умовах індивідуального навчання можна віднести:

- забезпечення гнучкості навчального процесу за допомогою варіативності, зміни змісту та методів навчання;
- поєднання різних методик навчання для студентів різного рівня підготовки;
- варіювання складності завдань, обсягу завдань та темпу їх виконання;
- активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів за рахунок ігрового навчання, моделювання якісно нового типу візуалізації навчального матеріалу, як реальних, так і віртуальних об'єктів, процесів та явищ;
- посилення мотивації та пізнавального інтересу студентів у навчанні за рахунок новизни методів навчання, реалізації технічних можливостей комп'ютера, забезпечення позитивного емоційного фону навчання;
- організацію гнучкого управління навчальним процесом на основі здійснення педагогічної корекції та безперервного зворотного зв'язку;
- здійснення контролю з діагностикою, зворотнім зв'язком і оцінюванням етапів, надання контролю характеристик систематичності й об'єктивності.

Диференційний підхід щодо застосування інформаційно-комунікативних технологій в індивідуальному навчанні дозволяє розширити доступність навчання, відбувається зміна якості навчання, засвоєння нових технологій, використання додаткових ресурсів навчання та відбувається посилення ролі самостійної роботи студентів у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту», прийнятий 05 .09. 2017 р. Розділ 1, стаття 1, пункт 9. [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>
2. Самотоєнкова О. В., Ольвінська Ю. О. Особливості організації та контролю самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання. Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – С. 124.
3. Кублікова Т. Б., Самотоєнкова О. В. Форми та методи активізації навчальної роботи студентів: навчально-метод. посіб. / Т. Б. Кублікова, О. В. Самотоєнкова. – Одеса, ОНЕУ, 2012. – 136 с.

ДИНАМІКА СПІВВІДНОШЕННЯ РОЛЕЙ ВИКЛАДАЧА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Соціальні зміни сучасності досягли небачено високих темпів і продовжують прискорюватися. Це породжує феномен, який отримав назву «цифровий дарвінізм», що характеризується тим, що розвиток суспільства і технологій випереджає за темпами здатність людей адаптуватися до нових умов. Перед соціальними інститутами, з властивою їм інертністю, постало завдання втриматися і продовжувати функціонувати. Для інституту освіти, як сфери прийому, обробки та подачі (викладання) безперервного потоку нових знань, що постійно посилюється, ця задача особливо складна. Нові виклики породжують нові потреби, що вимагають нових шляхів та інструментів вирішення, для чого можуть бути в тій чи іншій мірі придатні нові технології.

Потреба утриматися на плаву породжує потребу опору потоку інформації, піднімає планку і темп зростання інформованості викладачів, які повинні відслідковувати розвиток свого предмета і паралельно освоювати нові технології – як нові інформаційно-технологічні прилади, що з'являються, так і програмне забезпечення для ведення розрахунків і досліджень в своїй галузі. Часом це призводить до хаосу, суєти, фрагментації знань, зростання тривожності.

Наступний наслідок – прискорюється динаміка академічних стандартів і культурних очікувань, що підвищує цінність таких якостей викладача, як:

- професійна цікавість і швидкість обробки інформації;
- оволодіння технологіями.

Частина викладачів дотримується консервативних позицій, будучи професіоналами високого рівня, не приймають модних новинок, посиляючись на їх сезонний швидкоплинний характер.

Аргументи скептиків та упертих думаючих людей поки що лунають, але можуть незабаром перестати витримувати натиск інформаційної лавини. Коли настає все ж необхідність прийняти зміни з їх новою формою та змістом, процес навчання істотно дорожчає фінансово, оскільки потрібні закупівля обладнання і програмного забезпечення, а також час і інші ресурси для їх освоєння викладачем. Доводиться ставати експертами ще і в швидко мінливих технологіях поряд з керівництвом навчального процесу сотень студентів. Роль викладача все ж зростає, оскільки технології застарівають і множаться, що призводить до їх децентралізації – коли відімруть ті засоби, що замінили паперове методичне забезпечення, планшети системи Android, виникне щось нове, і доведеться знову витратитися на закупівлю обладнання, знову реорганізувати засоби тестування і методичного забезпечення. Ці зміни будуть відбуватися постійно. Центральною фігурою залишиться викладач, який зможе дати опору, чіткі орієнтири в цьому параді минутих технологій, які змінюють одна другу. Стаючи центром, викладач має стати:

- більш гнучким у своїх розумових навичках;
- вільним від упереджень, поспішних висновків, однобокості.

Технологія – конструкт культурної реальності, від якого не сховатися. Вона може стати корисною як в якості інструменту підтвердження непорушних догм, що складають каркас будь-якої науки, так і для вивчення білих плям.

Класичні університети під час вступних кампаній роблять акцент на те, що в них працюють викладачі з науковими ступенями, з великим стажем роботи повний робочий день і студенти будуть зайняті з ними впродовж кожного дня. Але останнім часом все більш помітне культурне зрушення в бік зростання ролі інформаційних технологій. Фахівці інформаційно-технологічних відділів прогнозують, що скоро зможуть забезпечувати високу якість і досвід

(машина навіть може змодельовати і занурити студента в віртуальну робочу виробничу ситуацію, де йому належатиме вирішити низку спеціальних завдань і, таким чином, зможе дати йому практику) студентам за допомогою інтерактивних роз'яснювальних, тренувальних, оціночних інструментів, що безперервно удосконалюються за рахунок інформаційно-технологічного прогресу, а штат викладачів стане гнучким і динамічним.

Такі ж зміни прогнозують і для системи управління навчальним процесом, де основні функції стануть покладатися на інтерактивні електронні посередники, навчальний процес стане автоматизованим, виникнуть нові інструменти підвищення результату успішності і механізмів оцінки, автоматизовані «такі, що відгукуються» засоби, тлумачні і евристичні програми будуть впроваджуватися в процес навчання з результатом не гіршим, ніж у «людських» викладачів зі ступенем. Сьогодні неможливо собі уявити фахівця, вихованого і навченого машиною. Років через десять прогнозують зрушення на ринку праці викладачів і виникнення нових моделей освіти і методичного забезпечення високого рівня. Можна багато чого зробити на цьому полі, але, все одно, в кінцевому підсумку для оцінки результатів повинні будуть залучатися люди – академічні експерти в області спеціальності.

Список використаних джерел:

1. Haddad W. D., Challenges to educational system, – ICTs for Education: A Reference Handbook, vol. 2, Analytical Review, 2015. URL: http://ictinedtoolkit.org/user/p_page.php?section_id=12.
2. Heick T., 5 ways rapid technology change impacts education // Visual Teaching Alliance, 08.23.2012. URL: <http://visualteaching.ning.com/profiles/blogs/5-ways-rapid-technology-change-impacts-education>.

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РАХІВНИЦТВА»**

У 2008 р. міжнародними організаціями під керівництвом статистичної комісії ООН було прийнято нову редакцію міжнародних рекомендацій по системі національних рахунків (СНР) [1]. СНР є основним міжнародним стандартом, який містить основні категорії, класифікації, поняття та визначення, що стосуються усіх напрямків міжнародної статистики.

Вивчення навчальної дисципліни «Методологія національного рахівництва» має на меті озброїти майбутніх фахівців, а нині студентів, які навчаються за магістерською програмою «Статистика бізнесу», знаннями щодо основних понять і категорій системи національних рахунків, побудови рахунків системи, загальних закономірностей функціонування й розвитку економіки. Важливим також є набуття вмінь використання даних СНР для здійснення статистичного дослідження та розробки обґрунтованих висновків за його результатами. Для досягнення мети студенти мають оволодіти теоретичними засадами та принципами побудови СНР, методами аналізу структури і динаміки макроекономічних процесів; набути вміння та навички використання даних СНР; вивчити міжнародний досвід побудови та аналізу СНР.

Важливою умовою оволодіння вище перелічених знань та навичок є самостійна робота студентів і, перш за все, вдумливе виконання індивідуального завдання з дисципліни. Індивідуальне завдання з предмету має на меті закріплення теоретичних знань та поглиблення навичок комплексного статистичного дослідження процесів у вітчизняній та міжнародній економіці

для характеристики результатів діяльності та можливості порівняння цих результатів з результатами інших країн.

В якості джерела інформації для здійснення індивідуального завдання пропонується використовувати дані Євростату. Відповідний сайт містить інформацію щодо національних рахунків країн Європейського союзу (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/sector-accounts/data/annual-data>). Студент має обрати одну з країн, для якої здійснити статистичне спостереження та зібрати інформацію щодо валового внутрішнього продукту, валового національного доходу, валового наявного доходу, валового заощадження тощо.

Основна частина індивідуального завдання має стосуватися аналізу динаміки показників системи національних рахунків з виявленням основної тенденції розвитку та здійсненням прогнозів. Важливим елементом завдання є вивчення секторальної структури показників результатів економічної діяльності країни та дослідження відповідних структурних зрушень за період, що аналізується. Одним з обов'язкових напрямків дослідження є порівняльний аналіз показників результатів діяльності обраної країни з відповідними показниками України, які стосуються як виробництва, так і процесів утворення, розподілу, перерозподілу, використання доходів, а також придбання активів та прийняття зобов'язань країнами.

Окремі завдання індивідуальної роботи студент має означити самостійно, відповідно особливостям інформації, що стосується обраної країни.

Індивідуальна робота охоплює майже всі теми курсу та дозволяє опанувати необхідними знаннями та навичками.

Список використаних джерел:

1. System of National Accounts, 2008. Retrieved from URL: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>

*Чернишев В. Г.
Одеський національний економічний університет
Окара Д. В., Стаматакі Л. М.
Одеська державна академія будівництва і архітектури
м. Одеса, Україна
e-mail: mmd@oneu.edu.ua*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України. Відповідно дослідження Всесвітнього економічного форуму Україна за Індексом глобальної конкурентоспроможності (GCI) 2018-2019 посіла лише 83-є місце серед 140 країн (порівняно з попереднім GCI в списку якого були 137 країн погіршення позиції на 2 місця). Разом з тим, країна має яскраво виражену конкурентну перевагу – високий рівень вищої освіти і професійної підготовки. За цим складником GCI 2017-2018 маємо 35-е місце, а за чинником якості математичної та природничої освіти досить високе 27-е місце [1, с. 126]. Приєднання національної системи вищої освіти до Європейського простору вищої освіти зумовлює необхідність безперервного підвищення її якості. Саме якісна освіта забезпечує сталий розвиток суспільства, наслідком чого є покращення добробуту громадян. Освіта відкриває людині нові горизонти. Ефективність освіти у формуванні нової системи цінностей може бути досягнута тільки за умови, коли сама освіта знаходиться на гребені інновацій й має інноваційний характер. Потребує оновлення змісту освіти, переведення його на інноваційні рейки [2, с. 8]. Важливу роль відіграють, зокрема, удосконалення освітньої діяльності у напрямку створення індивідуальної траєкторії навчання студентів, розвиток педагогічної майстерності професійної підготовки викладачів, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) в організації самостійної роботи студентів (СРС).

Система середньої освіти в Україні розвивається під впливом економічної та політичної кризи. Недостатній рівень фінансового забезпечення, зміна

ціннісних орієнтирів у суспільстві, глобалізаційні проблеми привели до виникнення в освітній системі низки проблем. Низька мотивація до навчання великої кількості учнів. Отримання якісної освіти не гарантує відповідного матеріального заохочення [3, с. 164]. Сучасний стан і перспектива розвитку математичної освіти в країні викликають занепокоєння. Так, на погляд авторів, в школі математиці відводиться другорядна роль серед шкільних предметів. Про це свідчить, зокрема, зменшення кількості навчальних годин на її вивчення. Не на користь стала відмова від перевідних екзаменів з математики. На жаль, скорочення математичних дисциплін та зменшення навчальних годин на їх вивчення (особливо аудиторних) відбувається і в закладах вищої освіти при підготовці фахівців економічних спеціальностей.

Вища школа відрізняється від середньої головним чином методологією навчальної роботи і ступенем самостійності навчання. Майбутній економіст повинен бути здатним до саморозвитку, самоосвіти та інноваційної діяльності. Студент перетворюється з пасивного споживача на активного творця знань. СРС стає основою освітнього процесу. При вивченні математичних дисциплін СРС являє собою єдність трьох взаємопов'язаних форм: позааудиторну самостійну роботу; аудиторну самостійну роботу, яка здійснюється під керівництвом викладача; творчу (в тому числі науково-дослідницьку) роботу.

Інформаційна складова в освіті містить у своєму змісті інформаційні технології як сукупність технічних, програмних та організаційно-економічних засобів, що об'єднані структурно і фундаментально для досягнення високого рівня інформатизації учня [4, с. 32]. Удосконалення і розвиток ІКТ та їх широке впровадження впливає, зокрема, на освіту, наукові дослідження. Упровадження електронного навчання (e-learning) у традиційне навчання поступово привело до смарт-освіти (smart-education). Абревіатура smart несе подвійне змістовне навантаження: крім дослівного перекладу з англійської *розумна освіта*, її можна розшифрувати як: self-directed, motivated, adaptive, resource-enriched, technology embedded, тобто навчання самостійне, мотивоване, адаптивне, збагачене ресурсами, з вбудованими технологіями. Інфраструктура smart-середовища університету є інформаційною системою програмних,

обчислювальних і телекомунікаційних засобів, а також організаційного та методичного забезпечення. Інфраструктура smart-освіти базується на використанні університетського LMS-сервера, хмарних технологій, університетського цифрового репозитарію, Wiki-порталу (рис. 1).

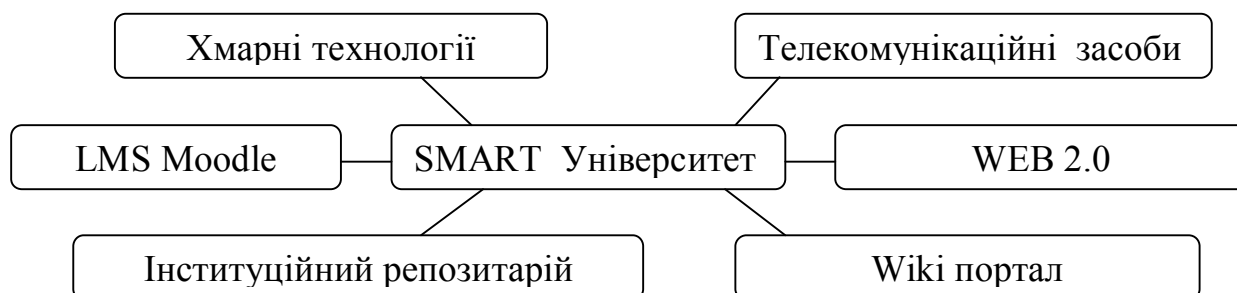

Рис. 1. IT-інфраструктура smart-середовища університету

Важливою умовою впровадження інформаційних технологій в СРС є наявність сучасної матеріально-технічної бази. В ОНЕУ зроблені суттєві кроки щодо її вдосконалення. Щорічно комп'ютерні аудиторії поповнюються новими машинами та мультимедійною технікою. У всіх учбових корпусах університету наявні точки доступу до комп'ютерної мережі за технологією Wi-Fi.

Висновок. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує цілісне орієнтування студентів в сучасному світі з позицій їх власних інтересів, ефективного використання набутих у закладах вищої освіти математичних знань і вмінь для безперервної освіти впродовж усього життя та для практичного використання їх у своїй діяльності. Це, зокрема, підтверджується досвідом авторів навчання математичних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Окара Д. В., Чернишев В. Г., Шинкаренко В. М. Дослідження рівня конкурентоспроможності України / Д. В.Окара, В. Г. Чернишев, В. М. Шинкаренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2018. – Вип. 19. Ч. 2. – С. 123-129.
2. Андрущенко В. П. Освіта як чинник подолання духовної кризи сучасної цивілізації / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2018. - № 3. – С. 5-13.
3. Окара Д. В., Чернишев В. Г., Шинкаренко Л. В. Аналіз впливу соціально-економічних чинників на якість освіти / Д. В. Окара, В. Г. Чернишев, Л. В. Шинкаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. – Вип. 22. Ч. 2. – С. 163 – 166.
4. Пунченко О. Архітектура матриці освіти сучасної цивілізації у її парадигмальному вимірі / О. Пунченко // Вища освіта України. – 2018. – № 2. – С. 28-33.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

Сучасний світ розвитку нових технологій диктує й новітні вимоги: суспільству потрібні високоосвічені, моральні, заповзятливі люди, які зможуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуаціях вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки; люди, здатні до співпраці, та люди, що відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, володіють розвиненим почуттям відповідальності. В цих умовах головне завдання освітньої політики закладу вищої освіти – забезпечення сучасної якості освіти на основі збереження її фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства та держави. Отже, сучасний викладач повинен шукати нові форми та методи навчання, активно поєднувати їх з новими технологіями викладання матеріалу. Інноваційна ідея, яка об'єднує всі компоненти системи, полягає в підвищенні якості навчання, формуванні позитивної мотивації та зміні організації навчання через поєднання традиційних методів та мультимедійних технологій як безпосереднього інструменту реалізації основних ідей інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

ІКТ під час викладання навчальної дисципліни «Статистичні методи оцінювання ризиків» використовуються на всіх етапах навчання: під час пояснення нового матеріалу, при його закріпленні та повторенні, в режимі графічної ілюстрації, в тренувальному режимі для засвоєння матеріалу на практичних заняттях, в режимі самонавчання.

Під час пояснення нового матеріалу в ході лекції використовуються мультимедійні технології, дидактичний матеріал у вигляді презентацій і схем-конспектів.

На етапі закріплення знань та відпрацювання навичок використовуються Інтернет-ресурси, як то електронні словники, інформаційні портали, енциклопедії, доповіді провідних компаній-дослідників ризиків, як то PriceWaterHouseCoopers, GARP тощо; в якості дидактичного матеріалу до практичного заняття використовуються мультимедійні презентації студентів, а також створені ними власні схеми або алгоритми для застосування того чи іншого правила або методики оцінки ризиків.

Під час узагальнення та систематизації отриманих знань проводяться інтегровані заняття з використанням ІКТ, спрямовані на активну самостійну роботу студентів з освоєння нових способів діяльності, постановку в центрі навчального процесу активного особистого досвіду.

При самостійній роботі студентам пропонується створення презентації чи буклету з обов'язковим визначенням часових рамок, кількості джерел інформації, обсягу звітнього документу. Програмами реалізації завдання виступають Microsoft Word та Power Point.

Особлива увага приділяється використанню інформаційних технологій при оцінюванні ризиків. Так, за допомогою програми STATISTICA в її модулі «Кластерний аналіз» студенти мають змогу проранжувати декілька об'єктів за рівнем їх ризику [1-3]. Також студенти знайомляться із можливістю використання системи управління базами даних (СУБД) Access для оцінки ризиків, які пропонують автоматизовані алгоритми оцінки специфічних ризиків.

Наприклад, розроблена В. Гайдуком, С. Калитко та О. Гребеніковим база даних (БД) на СУБД Access дає змогу, при введенні початкових даних, оцінити ступінь ризику того чи іншого умовного інвестиційного проекту [4]. Програма розраховує середнє очікуване значення по кожному результату, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації, а також дозволяє вести досьє за проектом, оцінювати його економічні показники, ймовірнісні показники та можливі результати. Окрім цього студенти знайомляться із самим процесом створення бази даних на основі прикладів Н. Кльоніної та

Т. Савицької, які демонструють алгоритм створення БД на прикладі оцінювання ризиків і наслідків аварій на хімічно небезпечних об'єктах [5].

Результатом використання мультимедійних технологій в процесі викладання дисципліни є підвищення інтересу до предмету та позитивна якість навчання. За рахунок цього збільшується кількість студентів, які займаються дослідницькою, проектною та іншими видами творчої діяльності; підвищується мотивація та пізнавальна активність [6]. Студентів приваблює новизна проведення занять, в аудиторії створюється обстановка реального спілкування, при якій слухачі прагнуть висловити свої думки. Студенти активно самостійно працюють з навчальною, довідковою та іншою літературою з навчальної дисципліни. В них з'являється зацікавленість в отриманні більш високого результату, готовність і бажання виконувати додаткові завдання.

Мультимедійні пари в навчальному процесі забезпечують можливість підвищувати мотивацію та пізнавальну активність; дають студентам більш повну, достовірну інформацію про досліджувані явища та процеси; підвищують роль наочності в навчальному процесі; удосконалюють вміння складати алгоритми; поглиблюють ступінь відпрацювання практичних умінь і навичок; дають змогу вести диференційовану роботу з кожним студентом та організувати повний і систематичний контроль, об'єктивний облік успішності.

Список використаних джерел:

1. Янковой А. Г. Многомерный анализ в системе STATISTICA / А. Г. Янковой. – Одесса : Оптимум, 2001. – Вип. 1. – 216 с.
2. Янковий О. Г. Моделювання парних зв'язків в економіці / О. Г. Янковий. – Одеса : Optimum, 2001. – 198 с.
3. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання. Монографія / К. Д. Семенова, К. І. Тарасова. – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 234 с.
4. Гайдук В. И. Использование информационных технологий для оценки рисков / В. И. Гайдук, С. А. Калитко, А. Е. Гребеников // Научный журнал КубГАУ. – 2014. – № 98(04). – С. 1-10.
5. Клєнина Н. С. Разработка базы данных по оценке риска и последствий аварий на химически опасных объектах / Н. С. Клєнина, Т. В. Савицкая // Успехи в химии и химической технологии. ТОМ XXXI. – 2017. – № 8. – С. 24–26.
6. Осипова О. Л. Мережева методична підтримка педагога в системі підвищення кваліфікації / О. Л. Осипова // Педагогічна освіта і наука. – 2010. – №1. – С. 69.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є важливим напрямом інтенсифікації навчального процесу вищої школи шляхом індивідуалізації навчання і розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців. Тому впровадження активних форм і методів навчання, і, перш за все, пошук нових і ефективних форм організації самостійної роботи студентів – вельми актуальне завдання.

Самостійна робота студентів – це планована робота студентів, що виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі.

Організація самостійної роботи студентів в університеті – складний і багатовимірний процес, який включає формування мотивації, професійної позиції майбутнього фахівця, органічне включення самостійної роботи в процес освоєння навчальних дисциплін і вибір форм контролю за її результатами.

Самостійна робота студентів (СРС) закладів вищої освіти буде успішною у тому випадку, якщо викладачу вдасться налагодити зі студентами відносини співпраці, тобто коли студенти **хочуть вчитися**, а викладач їм **допомагає в цьому**. Примушення, обов'язковий «насильницький» контроль характерні для нижчих ступенів освіти.

Самостійна робота завершує завдання всіх інших видів навчальної роботи. Ніякі знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися справжнім надбанням людини. Тільки самостійна робота студентів прищепить смак до самоосвіти.

СРС буває як поза аудиторною, так і аудиторною. До аудиторних видів СРС відноситься, перш за все, виконання письмових контрольних робіт, до поза аудиторних – такі її види:

- самостійна робота над окремими темами навчальних дисциплін відповідно до навчально-тематичних планів;
- виконання індивідуальних завдань, які можуть включати написання рефератів з теоретичних питань, аналіз конкретних ситуацій з розробкою управлінських рішень та ін.;
- виконання курсових.

Самостійна робота, що виконується студентами, повинна відповідати таким вимогам:

- ✓ бути виконаною особисто студентом цілком або як частина колективної роботи;
- ✓ бути закінченою розробкою або закінченим етапом розробки, в яких розкриваються і аналізуються актуальні проблеми навчальної дисципліни, що вивчається, і відповідної сфери практичної діяльності;
- ✓ демонструвати достатню компетентність автора (студента) в розкритих питаннях;
- ✓ мати навчальну, наукову і/або практичну спрямованість і значущість;
- ✓ містити певні елементи новизни.

Доцільно, на наш погляд, щоб студенти презентували на семінарському (практичному) занятті виконане індивідуальне завдання супроводом мультимедійної презентації.

Одним з найважливіших видів самостійної роботи студентів є написання курсової роботи, яка є важливим напрямом самостійної роботи студентів, інтенсифікації навчального процесу, його індивідуалізації і розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців. Курсова робота є дослідницько-реферативною працею, яка призначена засвідчити якість набутих знань та вміння використовувати їх у дослідницькій та практичній управлінській діяльності [1, с. 27]. У ході виконання курсової роботи студенти набувають навичок

самостійного вивчення і поглиблення теоретичних знань, розвивають уміння узагальнювати зібраний теоретичний і фактичний матеріал, виявляти тенденції у розвитку соціально-економічних явищ і процесів, аналізувати статистичні дані, формулювати висновки, розробки рекомендацій з метою вирішення виявлених проблем. Виконання і захист курсової роботи є результатом наукових пошуків студента, які підводять підсумки вивчення ним різноманітних тем, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Першочерговим завданням наукового керівника є допомога у формулюванні теми курсової роботи, яка має відповідати завданням навчальної дисципліни, тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху, відображати мету, предмет і об'єкт дослідження.

Мета курсової роботи має висвітлювати те, що слід зробити в ході дослідження, в ній відбивається проблема в її характерних рисах, спрямованість на розв'язання конкретного завдання і шляхи досягнення. При формулюванні мети рекомендується спочатку вказати основний науковий результат, а потім зв'язати його з практичною потребою [2, с. 7]. Це може бути сформульовано приблизно так: «Мета курсової роботи – визначити набір ключових факторів, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності підприємства ...».

Якісно виконана курсова робота, яка має новаторський характер, містить нові дані, оригінальні положення і висновки, може бути рекомендована науковим керівником для доповіді на студентській науковій конференції і публікації у збірнику наукових праць студентів.

Список використаних джерел:

1. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.
2. Методичні вказівки до виконання та захисту курсових робіт з дисципліни «Менеджмент організацій» для студентів IV курсу всіх форм навчання спеціальностей «Туризм» і «Готельно-ресторанна справа» / В. Г. Герасименко, І. В. Лебедев, К. А. Галасюк. – Одеса: ОНЕУ, 2017. URL: <http://dl.oneu.edu.ua/course/view.php?id=916>

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТАТИСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ»

Інтенсивне реформування освіти в Україні зумовлює наполегливі пошуки шляхів трансформування освітнього процесу на гуманістичних засадах. Одним із проявів трансформування є інноваційні педагогічні ідеї, що передбачають якісно нові перетворення як цілісного педагогічного процесу, так і його складових, що приводять до істотного підвищення його результативності. Ефективність навчання може бути поліпшена завдяки проектуванню і поширенню інноваційних освітніх систем і технологій, які змінюють традиційний підхід до навчання (коли викладач передавав інформацію до студента) на особистісно-орієнтований.

Сучасна українська освіта – це результат величезних змін, які відбулися в системі вітчизняної освіти за останні роки. У цьому значенні освіту не тільки частина соціального життя суспільства, а її авангард: навряд чи якась інша її підсистема в тій же мірі може підтвердити факт свого поступального розвитку такої великої кількості нововведень і експериментів. Зміна ролі освіти в суспільстві зумовила більшу частину інноваційних процесів. «З соціально-пасивної, рутинізованої, освіта стає активною. Актуалізується освітній потенціал, як соціальних інститутів, так і особистісний». Раніше безумовними орієнтирами освіти були формування знань, умінь, навичок, інформаційних і соціальних умінь (якостей), які забезпечують «готовність до життя», в свою чергу, що розуміється як здатність пристосування особистості до суспільних обставин. Тепер освіта все більше орієнтується на створення таких технологій і способів впливу на особистість, в яких забезпечується баланс між соціальними

та індивідуальними потребами, і які, запускаючи механізм саморозвитку, забезпечують готовність особистості до реалізації власної індивідуальності і змін суспільства.

В сучасних умовах викладач змінює свою роль та функцію у навчальному процесі, якщо при традиційному навчанні він разом з підручником були основними та найбільш компетентними джерелами знань, а також контролюючим суб'єктом пізнання, то при новій парадигмі освіти педагог виступає головним чином в ролі організатора самостійної роботи студентів, їх консультанта та помічника. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не просто на контроль знань та вмінь, одержаних студентами, а на діагностування їх навчальної діяльності, щоб кваліфікованими діями допомогти усунути можливі труднощі, що виникають при цьому. Його роль стає набагато складнішою, ніж при традиційному навчанні, і тому вимагає від викладача високого професіоналізму та майстерності.

Інноваційна діяльність в Україні передбачена проектом Концепції державної інноваційної політики (1997) і проектом Положення «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти» (1999).

Головною рушійною силою інноваційної діяльності є викладач. Викладач-новатор є носієм конкретних нововведень їх творцем, модифікатором.

Інноваційні технології встановлюють рівні відносини між викладачем і студентом у спілкуванні, в конструюванні і народженні нового знання. Значить, рух від незнання до знання перетворюється на цікавий спільний пошук.

Традиційний освітній процес у закладі вищої освіти дає студентам навчальні знання, але прив'язка цих знань до конкретної професійної діяльності відбувається епізодично, наприклад, під час курсової, переддипломної або виробничої практик. Ясно, що оснастити студента реальними професійними знаннями та якостями в цих умовах досить складно. Інноваційне ж освіту орієнтовано на формування професійних знань і якостей в процесі освоєння інноваційної динаміки, наприклад, у процесі освоєння типових інновацій через

електронну хрестоматію, де представлені типові інновації, що демонструють хід розвитку даної професійної сфери діяльності, зібрані професійні завдання інтегрального типу. Таким чином, поняття професіоналізму стає інтегральною якістю випускника, яку він синтезував сам в процесі свого навчання. Усвідомлення студентом себе як професіонала впливає на результат освітнього процесу, оскільки активізує мотивацію саморозвитку, що, в свою чергу, перетворює процес навчання в джерело задоволення потреб особистості, що розвивається. У результаті студент здійснює реальний перехід з формально-правового у стан фактичного антропоцентризму.

Інноваційне мислення формується у студента, якщо він:

- по-перше, активно мотивований у навчанні, реалізує вимоги самоменеджменту, індивідуального самоврядування для досягнення амбітних життєвих цілей;
- по-друге, якщо навчальний процес відображає повний життєвий цикл професійної діяльності з її нововведеннями і суперечностями.

Домінантою інноваційного навчання є гуманізація мислення і дій викладача та студента, що проявляється: в іншому, ніж раніше, підході до навчального матеріалу; у зміні: а) стилю спілкування педагога і студента у бік діалогу і співпраці; б) особистості викладача і студента; в) мотивації навчання останнього і психолого-педагогічної культури першого.

Завданням сучасного викладача є: відкривати перед студентами нові горизонти; мотивувати їх до самостійного пошуку нового і цікавого. І для цього, безумовно, необхідні інноваційні технології навчання.

Отже, інноваційна освіта вибудовує навчальний процес як рух від соціальних і загальнокультурних знань і умінь своєї професії до технологічних, що дає йому розуміння способів і методів вирішення професійних завдань, а від них до методологічних, що дозволяє відслідковувати динаміку зміни якості своєї професійної діяльності.

АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ

Самостійна робота студентів магістрантів кваліфікується як форма організації навчального процесу, як об'єктивна умова формування пізнавальної, виконавської, творчої активності і самостійності студентів при навчанні. Самостійна робота студентів, особливо денної форми навчання, формує готовність до самоосвіти, створює базу безперервної освіти, можливість постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Мета самостійної роботи – сприяння оптимальному засвоєнню студентами навчального матеріалу. Завдання самостійної роботи:

- поглиблення та систематизація знань, вирішення пізнавальних завдань;
- розвиток аналітико-синтетичних здібностей розумової діяльності, умінь роботи з різною за обсягом і увазі інформацією, навчальною та науковою літературою;
- практичне застосування знань, умінь, отриманих у процесі засвоєння матеріалу;
- розвиток навичок організації самостійного навчального праці та контролю за його ефективністю [1, с. 46].

Необхідно підкреслити, що самоосвіта студентів магістерського рівня має велике значення у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців, ніякий вплив ззовні, ніякі інструкції, переконання, покарання не зрівняються по ефективності з самостійною діяльністю.

Можна з упевненістю стверджувати, що основну роботу, пов'язану з оволодінням знаннями, студенти повинні виконати самостійно. У більш

точному сенсі поза аудиторна самостійна робота – це діяльність студентів по засвоєнню знань і умінь, що протікає без безпосередньої участі викладача, хоча і направляється їм.

Для того, щоб дані цілі і завдання не були для студентів абстрактними, необхідно нагадати правила по плануванню і реалізації самостійної навчальної діяльності:

1. Необхідно чітко сформулювати мету майбутньої діяльності, визначити цілі самостійної роботи.
2. Усвідомити мотив (чому ви будете це робити, для чого це потрібно) самостійного оволодіння матеріалами з навчальної дисципліни.
3. Оцінити і проаналізувати можливі шляхи і засоби досягнення мети, намагаючись врахувати всі варіанти.
4. Вибрати найкращий варіант, зваживши всі умови. Намітити проміжні етапи майбутньої роботи, визначивши час виконання кожного етапу.
5. Під час реалізації плану постійно контролювати себе та свою діяльність. Коригувати роботу з урахуванням отриманих результатів, тобто здійснюючи і використовуючи зворотний зв'язок.
6. Після закінчення роботи проаналізувати її результати, оцінити ступінь їх збігу з поставленою метою.
7. Врахувати зроблені помилки під час виконання індивідуальних завдань.

Методичними рекомендаціями щодо організації поза аудиторної самостійної роботи студентів можуть бути наступні [2, с. 255]:

- ✓ перед початком самостійної роботи студентам слід рекомендувати вивчити зміст основних видів завдань: їх характеристику, орієнтовні витрати часу на їх підготовку, алгоритм дій;
- ✓ вибрані завдання студенти повинні знаком "+" відзначити в карті-маршруті своєї самостійної роботи;
- ✓ розрахунок обсягу годин самостійної роботи з кожної теми складається з суми орієнтовних витрат часу на виконання завдань. При цьому

загальний обсяг часу по кожній темі не повинен бути менше кількості годин, відведених на її вивчення за тематичним планом;

✓ студенти підбирають необхідну літературу, отримуючи консультації викладача, виконують завдання самостійної роботи і здають виконані роботи викладачеві, представляючи їх результати на практичному занятті [3, с. 141];

✓ оцінка виконаних завдань в балах проставляється викладачем в карті-маршруті самостійної роботи;

✓ підсумкова сума набраних балів, підсумовуючись з результатами оцінки аудиторної роботи, складе рейтинговий показник студента, який враховується при проведенні підсумкового контролю знань з навчальної дисципліни.

Незважаючи на наявність різних форм роботи студентів – від підготовки до практичних занять до написання дипломної роботи – основними моментами в організації самостійної роботи студентів магістрантів є два основних:

1. Формування графіка самостійної роботи студентів з обов'язковою організацією планування цієї роботи у часі.

2. Координація самостійної роботи студентів з боку викладача.

Самостійна робота студентів формує готовність до самоосвіти, створює базу безперервної освіти, можливість постійно підвищувати свою кваліфікацію, а якщо потрібно – переучуватися, бути свідомим і активним професіоналом.

Список використаних джерел:

1. Измайлова М. А. Организация внеаудиторной самостоятельной работы студентов: Метод. пособие. – М.: ИТК «Дашков и К°», 2008. – 64 с.

2. Тарасевич Н. В. Самостійна робота студентів як чинник покращення навчального процесу / Н. В.Тарасевич // Модернізація змісту вищої економічної освіти: проблеми та перспективи. Матеріали науково-методичної конференції ОНЕУ 19.02.2016 р. – 2016. – С. 255-256.

3. Тарасевич Н. В. Організація самостійної роботи студентів денної форми навчання / Н. В.Тарасевич // Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи. Матеріали міжнародної науково-методичної конференції ОНЕУ 8-9.02.2018 р. – 2018. – С.140-142.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МОДЕЛЮВАННЯ В КУРСОВИХ І ДИПЛОМНИХ РОБОТАХ СТУДЕНТІВ

У сучасних умовах розвитку та ускладнення аналітичного апарату широкого вжитку набувають методи моделювання.

В рамках проведення окремого дослідження може використовуватися один або декілька методів моделювання. Вибір того чи іншого методу залежить від поставлених завдань аналізу та наявності вихідних даних.

Серед методів моделювання важливу роль відіграє регресійно-кореляційний аналіз. Перевагами регресійно-кореляційного аналізу є не лише те, що він дає можливість надати математичне описання (модель) взаємозв'язкам між явищами та показниками, що їх характеризують, але й дозволяє на основі регресійної моделі: зробити прогностні оцінки; визначити резерви; оцінити тісноту зв'язку між аналізованими показниками. Очевидно, що і в курсових та дипломних роботах студентів доцільно використовувати даний метод моделювання.

Перш ніж застосовувати регресійно-кореляційний аналіз в економічних дослідженнях слід враховувати, що цей метод потребує наявності достатньо великого за обсягом масиву вихідної інформації, оскільки лише за таких умов отримані характеристики будуть надійними, а отримані результати можна буде використовувати на практиці.

Регресійно-кореляційний аналіз полягає в побудові і аналізі економіко-математичної моделі, що відображає залежність досліджуваного явища від факторів, що на нього впливають. При цьому можуть бути побудовані як однофакторні, так і багатфакторні моделі.

Однофакторні моделі зазвичай використовуються для аналітичного вирівнювання показників з метою їх подальшого прогнозування. Однак

досліджувані економічні явища зазвичай відрізняються великою складністю, їх стан та зміни формуються під впливом цілого комплексу факторів, тому для моделювання необхідно використовувати більш складні, багатфакторні регресійні моделі.

Слід звернути увагу на те, що побудова регресійної моделі може здійснюватися або за просторовими даними, або за даними, що характеризують динаміку показників. Крім того, може використовуватися просторово-часова інформація. Побудова регресійної моделі в сучасних умовах здійснюється шляхом використання комп'ютерних програм, тому є достатньо простим питанням. Однак важливим залишається відбір факторів для включення їх в модель.

Такий відбір слід здійснювати на основі ретельного якісного, теоретичного аналізу. При цьому формування системи факторних показників повинно відбуватися з дотриманням наступних умов:

1) фактори повинні бути кількісними показниками; якщо ж виникає необхідність використання якісних показників, то необхідно привести їх до кількісного вигляду шляхом ранжування;

2) факторні показники повинні розраховуватися по відношенню до однієї бази, оскільки лише в такому випадку регресійна модель буде відображати явище в цілому, а не набір різних показників;

3) не потрібно включати в модель фактори, які взаємно дублюють один одного, оскільки в такому випадку вплив кожного з них на результативний показник спотворюється;

4) кількість спостережень (обсяг первинної інформації) повинна щонайменше в 6 разів перевищувати кількість факторів, які включаються в регресійну модель.

Використання регресійно-кореляційного аналізу в курсових та дипломних роботах студентів дає можливість: *по-перше*, поглибити аналіз; *по-друге*, здійснити оцінку міри впливу на досліджуваний результативний показник найбільш суттєвих факторів; *по-третє*, представити досліджуване явище у вигляді моделі для його комплексного аналізу.

*Малікова І. П.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: malikova110619@gmail.com*

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ НА ШЛЯХУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Сьогодні ринок праці висуває нові вимоги до молодих фахівців. Конкурентоспроможним буде такий працівник, який не тільки добре володіє теоретичними знаннями, а й швидко реагує на всі зміни, що відбуваються у суспільстві, проявляє високу ступінь самоорганізації, є комунікабельною особистістю, яка здатна працювати в команді та брати на себе відповідальність за прийняття конкретних управлінських рішень.

Всі ці вимоги, безумовно, вимагають кардинально нового підходу до освітнього процесу у вищій школі. Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей [1]. Сучасний студент – це активний мислитель, діяч і співрозмовник, це людина, яка прагне змін, вміє сформулювати проблему і запропонувати шляхи її конструктивного вирішення, знайти максимально оптимальний результат і довести його правильність [2, с. 79]. Тому у останній час змінюється роль та основна задача викладача, він перестає бути основним джерелом інформації, а становиться консультантом та помічником студентів у процесі формування багажу їх знань і практичних навичок шляхом пошукового евристичного мислення.

Саме самостійна робота студентів (СРС) є одним з ключових елементів на шляху формування творчої особистості майбутнього фахівця та найважливішим компонентом освітнього процесу. Самостійну роботу студентів необхідно розглядати як навчальну діяльність студента, статус якої не нижче статусу аудиторних занять. У європейських вузах вже давно більшу частину теоретичного матеріалу студент отримує не в аудиторії, а у процесі самостійної

роботи. Наші студенти, особливо на перших курсах, часто відчують брак досвіду в організації самостійного навчання. Тому задача викладача полягає у поетапному формуванні у студентів системи вмінь і навичок самоосвіти.

Самостійна робота передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється під час аудиторних та позааудиторних занять, як без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. СРС планується, організовується, направляється та управляється викладачем. Від того які види самостійної роботи він пропонує, які форми контролю за її реалізацією вибирає, в більшості випадків залежить ефективність даного виду навчального процесу.

Різноманітність видів і форм самостійної роботи, на наш погляд, можна умовно поділити на 2 групи: пасивні (вивчення окремих питань або тем у цілому, складання опорного конспекту, підготовка рефератів та ін.) та активні (участь студентів у проведенні «круглих столів», семінарів з дискусійних питань, інтелектуальних іграх, роботі над науково-дослідними проектами та ін.). Найбільш ефективними, безумовно, є активні форми організації та проведення СРС, так як саме вони сприяють формуванню у студентів власної думки, дають йому можливість показати свою індивідуальність та можливість працювати у команді.

Вибір тих чи інших способів проведення самостійної роботи у більшості випадків залежить від суб'єктивного відношення викладача до даного виду освітнього процесу та специфіки курсу. Викладач не повинен зупинятися на вже існуючих формах та видах самостійної роботи, а зобов'язаний завжди бути у пошуку нових нестандартних методів поліпшення її організації. Так як одна з задач сучасної вищої школи полягає у формуванні професійної компетентності студентів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://search.ligazakon.ua/ldoc2.nsf/link1/T172145.html>
2. Грицак Н. Р. Самостійна робота студентів як органічна складова процесу професійного зростання студентів-філологів (на матеріалі вивчення зарубіжної літератури) / Н. Р. Грицак // Наукові записки кафедри педагогіки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2018. № 42. – С. 73-81.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У сучасному світі має місце тенденція злиття освітніх та інформаційно-комунікативних технологій. У процесі навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах застосування інформаційних технологій є і потребою, і завданням, і об'єктивною реальністю, і одним із шляхів підвищення якості освіти. Сучасний спеціаліст повинен володіти не тільки професійними знаннями та вміннями, але й високим рівнем загальної і комунікативної культури. Важливим аспектом прикладного характеру освітнього процесу вищого навчального закладу є формування компетентностей, що постають професійно значущою характеристикою особистості. Тому чільне місце посідають здатність і уміння людини до самоосвіти, самостійної навчальної та пізнавальної діяльності як базових компетентностей [1, с. 168]. Якщо раніше перед викладачем стояло завдання навчити студентів іноземної мови, то зараз мета викладання – підготувати студентів до навчання на нерідній для них мові.

Широкий спектр інформаційних технологій, які використовують різні програми і технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача, так як він при цьому стає одночасно і слухачем, і глядачем, і читачем, сприяє емоційному засвоєнню навчальної інформації через одночасне використання графічної, звукової та візуальної інформації. При цьому важливо пам'ятати, що викладач повинен не тільки надавати матеріал за допомогою сучасних інноваційних методів навчання, а і навчити самого студента користуватися новітніми технологіями. При роботі з мережею Інтернет необхідно формувати вміння, щоб забезпечити інформаційну компетентність, а саме: здійснювати пошук і відбирати необхідну інформацію відповідно до

визначеного завдання і потреб, використовувати її для досягнення своїх цілей; аналізувати і оцінювати прочитане; сортувати інформацію на головну і другорядну; швидко орієнтуватися в тексті, спираючись на ключові слова, структуру тексту і т. ін.

Для того, щоб отримати максимальну віддачу від самостійної роботи, необхідно правильно визначити мету, зміст, методи і форми організації навчального процесу, тобто керувати своєю пізнавальною діяльністю. Здатність студентів регулювати свої дії вказує на наявність самоконтролю, який повинен мати місце не тільки по закінченню роботи, але і під час процесу всієї діяльності [2, с. 56]. Заохочення студентів до самостійних спроб направляти інформаційний пошук зміцнює почуття впевненості і самоврядування процесу навчання, а досягнення інформаційних цілей сприяє ефективному закріпленню інформаційно-оброблених шаблонів. Тому мета занять і способи її досягнення повинні бути визначені з позицій самого студента, з урахуванням його інтересів, потреб, індивідуальних особливостей. Викладач повинен з'ясувати, як студент бачить самостійну роботу і допомогти опанувати раціональні прийоми її виконання.

Очевидно, що всі перераховані переваги комп'ютеризованої форми навчання свідчать про широкі можливості успішного використання сучасних інформаційних технологій в процесі навчання іноземної мови, основною метою якого є формування іншомовної комунікативної компетентності студентів, що прагнуть опанувати іноземну мову як інструмент в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Гейна О. В. Актуалізація самостійної навчальної діяльності з оволодіння іноземною мовою / О. В. Гейна // Інновації в науці та освіті: виклики сучасності: матеріали наукових есе учасників стажування (Республіка Польща, Варшава, 2018). – Варшава-Львів, 2018. – С. 168-171.
2. Ковальська Н. А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю [Електронний ресурс] / Н. А. Ковальська // Innovative Educational Technologies: European Experience and Its Application in Training in Economics and Management. – Training. – Poland: WSBiP, 2017. – P. 55-58. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6933>.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Найважливішим завданням теоретико-економічних навчальних дисциплін є формування у студентів масштабного економічного мислення. Це обумовлено потребою нашого суспільства у фахівцях, які вміють системно аналізувати, розуміти сутнісні, глибинні закономірності економічного прогресу і регресу, злетів й падінь економічних систем, криз й «чудес» прискореного розвитку, які здатні перетворювати наддержави в периферійні країни, а бідні та відсталі системи – в світових гігантів. У даному разі можна констатувати, що завтрашнє «обличчя» економіки України визначати сьогоднішньому студенту.

Одним з обов'язкових видів освітньої діяльності є самостійна робота студентів, яка відіграє вирішальну роль у формуванні фахівця здатного системно мислити. Самостійну роботу провідні педагоги завжди вважали одним з найбільш ефективних шляхів активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку самостійності, відповідальності, репродуктивних та творчих здібностей.

Провідна мета організації та здійснення самостійної роботи студента повинна збігатися з метою навчання студента – підготовкою фахівця з вищою освітою та сформованими професійними компетенціями.

Як правило, самостійна робота реалізується в таких процесах: під час аудиторних занять, тобто на лекціях, семінарських заняттях; у контакті з викладачем поза рамками аудиторних занять – на консультаціях з навчальних питань, під час ліквідації заборгованостей, під час виконання індивідуальних

завдань тощо; під час роботи над виконанням студентом самостійних завдань у бібліотеці, вдома, тощо.

Технологія організації самостійної роботи студентів повинна бути поетапною і обґрунтованою. Для ефективного здійснення цього виду діяльності необхідні готовність професорсько-викладацького складу, якісна навчально-методична база. Під готовністю професорсько-викладацького слід розуміти здатність викладачів виділяти найбільш важливі та посильні для самостійної роботи студентів теми дисципліни, стимулювати внутрішні механізми саморозвитку особистості і самоконтролю. При цьому викладачі повинні володіти організаторськими, прогностичними і конструктивними уміннями.

Найчастіше студенти не зацікавлені виконанням самостійних завдань, не бачать їх ролі у професійному зростанні. Активна самостійна робота студентів можлива тільки при наявності серйозної та стійкої мотивації. Найсильніший мотивуючий фактор – бути успішним в своїй майбутній професійній діяльності. В. Корнешук стверджує, що успішність самостійної роботи залежить від усвідомлення необхідності професійного зростання. Високий рівень мотивації щодо отримання фахових знань, формування вмінь та навичок сприяє самостійній пізнавальній активності, бажанню досягати успіхів в оволодінні обраною професією. Самостійна робота при зацікавленому ставленні студентів до неї переростає у їх самоосвітню діяльність. Це відбувається тоді, коли вони усвідомили цілі самостійної роботи і за власним бажанням роблять усе, щоб їх досягти.

Таким чином, постає необхідність у створенні ефективної системи самостійної роботи, яка буде відігравати важливу роль в процесі навчання і повинна стати основою підготовки сучасних фахівців до їх подальшої професійної діяльності. В цілому можна виділити наступні фактори які сприяють ефективності самостійної роботи студентів: постійний моніторинг, цінність результатів, мотивуючий контроль, індивідуалізація та диференціація роботи та проблемний виклад матеріалу.

ТЕЛЕКОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИКОРИСТАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Пошук нових шляхів переходу навчання на новий якісний рівень унаочнює необхідність створення умов, які б забезпечували залучення студентів до активного добровільного процесу формування знань і узагальнених способів діяльності, що дозволить перетворити учасника навчального процесу із об'єкта навчання на суб'єкт діяльності.

У процесі такої роботи студентам доводиться порівнювати, аналізувати явища, робити висновки на основі власних спостережень. У таких умовах активний пошук вирішення сформульованого викладачем завдання формує у майбутніх фахівців стійкі пізнавальні інтереси, сформовані на базі їх ситуативної зацікавленості. У такому випадку інтерес до мети і результату збігається з інтересом до досягнення цієї мети, і студенти працюють із більшим зацікавленням і задоволенням. Усе це відбувається за рахунок трансформації, появи нових засобів, які не просто доносять інформацію до студента у готовому вигляді, змушують їх самим шукати, відбирати, аналізувати і засвоювати нові знання. Одним із таких поширених засобів є застосування телекомунікаційних технологій, які активізують навчальну діяльність. Телеконференція – найбільш ефективний засіб використання телекомунікаційних технологій в освіті. Учасники можуть самостійно формулювати свою думку щодо певних подій, спільно вирішувати завдання, ставити один одному різні запитання, ділитися власними ідеями. Навчальна телеконференція, на відміну від такого традиційного заходу, що передбачає присутність учасників, суттєво розширює освітні можливості, передбачає специфічні форми спілкування.

Відсутність часових і просторових обмежень дозволяє виступити всім охочим у будь-який момент часу проведення телеконференції. Учасники

можуть підготувати більш ґрунтовне повідомлення з конкретної теми, аргументувати свою думку, оформити її лаконічно. Так розвивається критичне мислення, а також можливість конструктивно і критично оцінити свої успіхи та недоліки. Відбувається творчий процес самопізнання.

Проведення навчальних студентських телеконференцій є цікавою формою самостійної роботи студента з різних навчальних дисциплін. У процесі такої роботи студенти знайомляться з різними науковими методами. Підготовка до участі і робота у навчальній телеконференції індивідуалізує викладання, враховуючи інтереси студента, підвищує інтенсивність їх праці, вчить аналізувати матеріал і робити самостійні висновки, відстоювати свою думку, дискутувати. Цікавою з методичного погляду є взаємодія учасників у віртуальному середовищі. Кожна підгрупа має своє віртуальне ім'я. Під час проведення навчальної телеконференції на основі телекомунікаційної мережі у ній створюється специфічне навчально-пізнавальне середовище, якому властиві: 1) інтерактивність; 2) інформативність; 3) відкритість; 4) оперативність; 5) інтегративність.

Постійна активність навчальної діяльності студента виражається у тому, що цей процес безперервний і під час підготовки, під час участі у конференції. У цій діяльності задіяні всі студенти, які на кожному етапі досягають певного результату. Оскільки така робота є колективною, між учасниками створюється атмосфера співпраці, взаєморозуміння. Вони можуть брати участь в обговоренні одночасно кількох напрямків, на різних етапах можуть змінювати свою соціальну роль – виступати доповідачем, бути опонентом, спостерігачем чи експертом. Така діяльність є професійно зорієнтована. Студенти набувають знань, умінь і навиків, що знадобляться їм надалі у їх професійній діяльності.

На сучасному етапі розвитку університетської освіти в умовах інформатизації вищої освіти навчальна телеконференція є ефективною та економною формою організації навчального процесу, що дозволяє активізувати навчальну діяльність, а отже, покращити якість навчання студентів.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ЇЇ ВИКОНАННЯМ

Самостійна робота студентів (СРС) є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом.

Відповідно до Положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять [1].

Перелік завдань для СРС (обов'язкових для виконання та за вибором студента), форми її організації та звітності, терміни виконання кожного виду роботи визначаються робочою програмою навчальної дисципліни (розділ «Самостійна та індивідуальна робота студентів»). Випробуваною формою організації СРС є складання графіка усіх видів навчальних робіт, в якому зазначаються терміни усіх заходів, обсяг часу, відведеного на самостійну роботу, тематика занять, література з конкретизацією тем і сторінок [2].

Ефективність самостійної роботи студентів, може бути забезпечена тільки шляхом взаємодії багатьох чинників, серед яких:

- наявність сучасної матеріально-технічної та інформаційної бази;
- повне методичне забезпечення дисципліни, що вивчається;
- індивідуалізація і варіативність СРС;
- раціональний розподіл часу між різними видами СРС у ході вивчення відповідної навчальної дисципліни;
- постійний контроль викладача за якістю СРС, що доповнюється самоконтролем студентів;

- творчість та майстерність викладача;
- вироблення навчальними відділами вищих навчальних закладів відповідних нормативів часу для планування та обліку всіх форм СРС, на основі яких повинно формуватися навчальне навантаження викладача [3].

Контроль за результатами передбачає повну свободу студентів у здійсненні процесу діяльності, але ставить їх перед необхідністю вчасно подати конкретний результат. Такий контроль доцільний щодо самостійної роботи, бо кінцевий її результат завжди відображений в конкретних формах: креслення, конспект, реферат, усна відповідь тощо.

Контролюючи самостійну роботу студентів, слід виходити з того, що головним у ній є сама її структура як діяльності, передусім її мотиви, цілі: чим спонукається самостійна робота; на розв'язання яких проблем вона спрямована; чому ці проблеми цікавлять студента тощо. Тобто основним об'єктом в самостійній роботі, який підлягає контролю, є знайдені та випробувані студентом шляхи пошуку, постановки і розв'язання проблем.

Педагогічно доцільно організована самостійна робота студентів спонукає їх отримувати навчальну інформацію з різноманітних джерел (від підручника до Інтернету), формує в них навички самостійного планування і організації власного навчального процесу, що забезпечує перехід до неперервної освіти (самоосвіти) після завершення навчання у вищому навчальному закладі, дає змогу максимально використати сильні якості особистості завдяки самостійному вибору часу та способів роботи, джерел інформації. Чим активніші студенти, тим більш рівноправними учасниками навчального процесу у вищій школі вони себе вважають, тим кращі їх результати [4].

Список використаних джерел:

1. Особливості організації самостійної роботи студентів. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/education/36615/
2. Положення про організацію самостійної роботи студентів. URL: <http://www.khnu.km.ua/root/dept/nmv/res/5.pdf>
3. Проблеми організації та контролю самостійної роботи студентів у світлі Болонського освітнього процесу. URL: <http://social-science.com.ua/article/363>
4. Контроль за самостійною роботою студентів. URL: https://pidruchniki.com/70156/pedagogika/kontrol_samostiynoyu_robotoyu_studentiv

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З РОЗРОБКИ СПІЛЬНОТИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ З МЕТОЮ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

В рамках викладання навчальної дисципліни «Маркетинг в соціальних медіа» в магістратурі перед викладачами стоять наступні завдання:

- пояснити сучасні моделі розвитку і функціонування соціальних медіа;
- передати досвід застосування інструментів планування і оцінки маркетингу в соціальних медіа;
- проаналізувати вітчизняну практику маркетингу в соціальних медіа;
- адаптувати сучасні зарубіжні практики маркетингу в соціальних медіа для українських умов.

З цією ж метою студенти стискаються із індивідуальним завданням, що повинні виконати самостійно. Основний зміст завдання складається із створення власної групи або публічної сторінки за темою «Хобі» в соціальній мережі на вибір студентів, як правило, у Instagram, що користується в них шаленою популярністю. Від цього цінність завдання зростає, бо студент найчастіше вже має свою власну сторінку (блог) та ознайомлений з основними опціями соціальної мережі.

Самостійне завдання виконується в чотири етапи, кожен з яких оцінюється на практичних заняттях з інтервалом в 2-3 тижні протягом семестру:

- 1) ведення, адміністрування, наповнення унікальним контентом;
- 2) маркетингове дослідження конкурентного середовища в даній тематиці;
- 3) просування за допомогою безкоштовних засобів SMM;

4) оцінка ефективності SMM-досягнення заданих метрик.

Таким чином, студенти із самого початку ознайомлення з навчальною дисципліною «Маркетинг в соціальних медіа» створюють соціальну спільноту, яка має свій власний імідж та стиль, але не має історії та підписників, а по закінченню практичних занять ми маємо можливість порівняти ці спільноти за заданими метриками SMM:

- кількість учасників, охоплення і географія сторінки;
- унікальні відвідувачі і перегляди;
- зворотний зв'язок: «мені подобається», «поділитися», «коментарі».

Отже, таке завдання вимагає від студентів проявлення максимального креативу при засвоєнні навичок маркетингової роботи в соціальних мережах, а також несе здорову конкурентну атмосферу.

Після виконання цієї самостійної роботи студенти магістерського рівня добре знають:

- ✓ місце соціальних медіа в структурі маркетингу організації;
- ✓ професійну термінологію в області маркетингу в соціальних медіа, в тому числі англійською мовою;
- ✓ сучасні моделі та інструменти маркетингу в соціальних медіа;
- ✓ тренди розвитку, актуальні дослідження, присвячені маркетингу в соціальних медіа.

Використовуючи сучасні методи і інструменти планування і оцінки маркетингу в соціальних медіа, майбутні фахівці з маркетингу, можуть сміло планувати та обґрунтувати рішення з комунікацій та досліджень в соціальних медіа.

Список використаних джерел:

1. Литовченко І. Л., Пилипчик В. П. Інтернет-маркетинг: Навчальний посібник. – К.: Цент учбової літератури, 2008. – 184 с.
2. Д. Халилов, Маркетинг В Социальных Сетях, – М.: Манн, 2013. – 201 с.
3. Маркетинг в социальных медиа. Интернет-маркетинговые коммуникации: Учебное пособие / Под ред. Л. А. Данченко. – СПб.: Питер, 2013. – 288 с.:ил.

АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УНІВЕРСИТЕТІ

Важливу роль у підвищенні якості навчального процесу вищої школи відіграє самостійна робота студентів. Останнім часом в робочих програмах навчальних дисциплін можна помітити тенденцію до зменшення кількості лекцій, але збільшення обсягу навчальних годин, що відводяться на самостійну роботу студентів. Літературні джерела і практика викладання дозволяють говорити про різні умови, прийоми та методи, що сприяють активізації самостійної роботи студентів. Зупинимось лише на деяких з них. На самому початку вивчення навчальної дисципліни педагог повинен націлити студентів на самостійну пізнавальну діяльність, роз'яснивши місце і роль дисципліни, що вивчається у структурі освітньої програми. Викладач може також звернути увагу на труднощі, проблеми, з якими можна зіткнутися при осмисленні нових категорій, понять, тим самим підкреслити важливість і необхідність їх свідомого засвоєння. Особлива роль відводиться залученню студентів до творчої діяльності. Це може бути участь у науково-дослідній діяльності, у методичній роботі. Контроль самостійної роботи здійснюється в ході семінарських і практичних занять шляхом усного опитування, перевірки письмових відповідей на контрольні питання, проведення термінологічних диктантів, тестування, заслуховування доповідей та ін.

В першу чергу необхідно досить чітко визначити, що ж таке самостійна робота студентів. Самоосвіта – систематична навчальна діяльність, побудована на самостійному вивченні будь-якого питання або проблеми з періодичними консультаціями у фахівця або без них [1, с. 135]. Ефективність самоосвіти залежить від інтелектуальної розвиненості, а також від установок на навчальну діяльність, від ставлення до знань, від вольових та інших якостей. У загальному

випадку це будь-яка діяльність, пов'язана з вихованням мислення майбутнього професіонала. Будь-який вид занять, який створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності студента пов'язаний з самостійною роботою [2, с. 1]. У широкому сенсі під самостійною роботою слід розуміти сукупність всієї самостійної діяльності студентів як у навчальній аудиторії, так і поза нею, в контакті з викладачем і в його відсутності. Серед основних напрямів використання активізації самостійної роботи студентів на заняттях з іноземної мови за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій найбільш ефективними є:

- використання Інтернету для виконання індивідуальних завдань;
- підготовка презентацій в Power-Point за матеріалами досліджуваної теми, за матеріалами домашнього читання, підготовка виступів з використанням інтерактивної дошки;
- використання цифрових додатків до навчально-методичних комплексів (наприклад: DW «Deutsch lernen», Menschen, Ideen) для виконання домашніх завдань з використанням наведених там аудіо- та відеоматеріалів;
- виконання тестових завдань в мультимедійному класі (наприклад, з використанням програми «Rosetta Stone», «Ideen», «Delfin»);
- проведення 1 раз в семестр навчальних конференцій з використанням мультимедійних засобів.

Зусилля педагога повинні бути спрямовані не стільки на формування теоретичних знань і практичних умінь у того, хто навчається, скільки на розвиток у нього навичок самостійної роботи, ініціативи та активності, творчого початку. Отже, викладач повинен не передавати навчальну інформацію, а грамотно організовувати самостійну роботу студентів і надалі керувати нею.

Список використаних джерел:

1. Оконь В. Введення в загальну дидактику / В. Оконь [пер. з пол]. – М.: Вища. шк., 1990. – 382 с.
2. Реферати українською bukvar.su. URL: <http://bukvar.su/pedagogika/104435-Organizaciya-samostoyatel-noiy-raboty-studentov.html>
3. Фаустова Е. М. Студент нового часу: соціокультурний профіль. – М., 2004. – 72 с. – (Система виховання у вищій школі: Аналітичні огляди з основних напрямів розвитку вищої освіти / НІІВО; Вип. 4).

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Інформаційна база наукового дослідження слугує важливим показником його якості. Більш того, її зміст свідчить про широту наукового кругозору дослідника. Зручність використання Інтернету для наукового пошуку робить його найпопулярнішим джерелом інформації. Інформаційні ресурси Інтернету представлені текстовими та мультимедійними матеріалами. У наукових дослідженнях використовуються, переважно, текстові інтернет-ресурси.

Зараз вільний доступ до інтернет-ресурсів дає можливість долучитися до надбань світової науки кожному. Власне, наукове дослідження розпочинається з аналізу різноманітних наукових публікацій з обраної теми. Підбір літератури свідчить про міру достовірності результатів дослідження. Обмеженість лише вітчизняними літературними джерелами одразу ставить під сумнів надійність викладених дослідником матеріалів. Українська наука не може розвиватися ізольовано від світової. Використання доступу до надбань світової науки передбачає певний рівень володіння англійською мовою, оскільки саме цією мовою опублікована переважна кількість матеріалів світової науки. Проте Інтернет дає змогу розуміти англomовні матеріали навіть тим, хто не вивчав англійську мову (наприклад, зручними інструментами є онлайн перекладачі та словники). Отже, використання англomовних ресурсів має стати звичайною практикою наукової роботи студентів.

Досить зручними джерелами для ознайомлення з публікаціями зарубіжних учених є електронні бібліотеки, електронні публіцистичні видання. Хоча зустрічаються платні ресурси, розповсюдженою є практика наукових

журналів надавати вільний доступ до статей та тез. Публікації міжнародних організацій, у яких висвітлено проблеми економіки, містять як статистичні огляди, так і програми економічного розвитку, аналітичні дослідження тощо. Наприклад, серед провідних публікацій на сайті МВФ [1] представлено «World Economic Outlook», «Global Financial Stability Report»; на сайті СОТ [2] корисним є «World Trade Statistical Review»; сайт Світового банку [3] пропонує «World Bank Annual Report», «Global Economic Prospects», «World Development Report», а також відомий проект «Doing Business»; Міжнародна організація праці пропонує [4] «Global Wage Report», «World Employment and Social Outlook»; на сайті ЮНІДО [5], організації, яка займається проблемами промислового розвитку, серед провідних публікацій можна виділити «Industrial Development Report».

Вищезазначені сайти надають доступ до широкого масиву статистичних матеріалів. Також національні організації статистики багатьох країн публікують свої матеріали англійською мовою. Отже, використання зазначених матеріалів дозволяє сформувати фактичну базу наукового дослідження. При цьому аналіз та узагальнення статистичних даних є важливими для формулювання теоретичних положень, наукового обґрунтування отриманих результатів дослідження. Статистичні матеріали, які охоплюють значні масиви даних, дозволяють виявити тенденції економічного розвитку, визначити місце нашої країни у даному процесі.

Таким чином, англomовні інтернет-ресурси виступають інструментом для покращення наукового рівня економічних досліджень. Вміння працювати з іноземними джерелами є необхідною компетенцією для професійного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт МВФ [Електронний ресурс]. URL: <http://www.imf.org>.
2. Офіційний сайт СОТ [Електронний ресурс]. URL: <https://www.wto.org>.
3. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. URL: <http://www.worldbank.org>.
4. Офіційний сайт МОТ [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ilo.org>.
5. Офіційний сайт ЮНІДО [Електронний ресурс]. URL: <http://www.unido.org>.

*Корсун Л. М., Чернишев В. Г.
Одеський національний економічний університет
Окара Д. В.
Одеська державна академія будівництва і архітектури
м. Одеса, Україна
e-mail: mmd@oneu.edu.ua*

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Одним з чинників економічного зростання та розвитку України є система вищої освіти яка виступає високопродуктивною силою у суспільстві. Математика є потужним засобом вирішення прикладних задач. Відповідно дослідження ВЕФ Україна за чинником якості математичної та природничої освіти Індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI) у 2017-2018 рр. посіла високе 27-е місце з 137-х [1, с. 126]. Проте перспектива розвитку математичної освіти в країні викликає занепокоєння. Про це свідчить, зокрема, скорочення математичних дисциплін та зменшення навчальних годин на їх вивчення в вишах при підготовці фахівців економічних спеціальностей. Так, навчальний план ОНЕУ з підготовки бакалаврів зі спеціальності «Облік і оподаткування» у 2015 р. містив чотири математичні дисципліни (16 кредитів, з яких 44,6% – самостійна робота студентів (СРС), з 2017 р. – дві математичні дисципліни (10 кредитів; з яких 50,7% – СРС). В умовах недостатньої кількості аудиторних навчальних годин пропонується такі два напрямки, що сприяють інтенсифікації навчального процесу: прикладна та професійна спрямованість викладання математичних дисциплін; використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [2, с. 171].

Вагомим є методичне забезпечення СРС з метою вдосконалення їх математичних компетентностей. На кафедрі математичних методів аналізу економіки сформовано навчально-методичні комплекси (НМК) з кожної навчальної дисципліни та кожної спеціальності, упроваджено комплексне представлення науково-методичних розробок у вигляді НМК. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, що передбачені робочою навчальною програмою з навчальної дисципліни, а саме: підручниками;

навчальними та методичними посібниками; конспектами лекцій; збірниками завдань і тестів; комплектами індивідуальних семестрових завдань; практикумами; комп'ютерними навчальними комплексами; методичними рекомендаціями; програмами для самоконтролю; автоматизованими навчальними та контролюючими системами; інформаційними базами навчальної дисципліни. Матеріал може бути поданий у вигляді електронного посібника, комп'ютерної презентації, відео/аудіоматеріалів, флеш-анімації тощо). Для візуалізації матеріалу стануть у нагоді програмні засоби GeoGebra або Desmos.

Одночасно з розвитком технологій вдосконалюється система освіти. Високий розвиток мультимедійних послуг, мобільного інтернету, мобільного зв'язку дає можливість впровадженням мобільного навчання у вишах. Термін «мобільне навчання» відноситься до використання мобільних пристроїв, таких як мобільні телефони, ноутбуки, планшети тощо [3, с. 19]. Мобільне навчання тісно пов'язане з електронним та дистанційним навчанням. Студенти можуть отримати доступ до матеріалів у будь-який час та у будь-якому місці.

Забезпечити успішне навчання математичним дисциплінам можна за умови наскрізного застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Для ефективного управління СРС викладачу необхідний постійний зворотний зв'язок зі студентами. Організувати зворотний зв'язок з метою, зокрема, контролю знань (опитування, тести на встановлення відповідності, обговорення тощо) можна за допомогою сучасних он-лайн сервісів, таких як Kahoot, Quizizz, Quizalize, Triventy, Plickers, Google Form. Потребує методичного забезпечення впровадження в СРС m-learning (мобільного навчання).

Список використаних джерел:

1. Окара Д. В., Чернишев В. Г., Шинкаренко В. М. Дослідження рівня конкурентоспроможності України / Д. В. Окара, В. Г. Чернишев, В. М. Шинкаренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2018. – Вип. 19. Ч. 2. – С. 123-129.
2. Чернишев В. Г. Інноваційна методика викладання вищої математики майбутнім економістам / В. Г. Чернишев, В. М. Шинкаренко, Д. В. Окара, Л. В. Шинкаренко // Інноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід: матеріали міжнародної конференції (21 – 24 листопада 2017 р., Відень, Австрія). – Т. 1. – С. 170-176.
3. Самойленко О. М. Особливості використання мобільного навчання у підготовці бакалаврів математики / О. М. Самойленко // Вісник Житомирського державного університету. Серія «Педагогічні науки». – 2015. – Вип. 3. – С. 19-22.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ ПРИ РОЗРОБЦІ КОМП'ЮТЕРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ

В даний час спостерігаються істотні зміни в системі вищої освіти, в тому числі в контексті підготовки магістрів. Найбільш значимі зміни слід зазначити з моменту прийняття Україною офіційного рішення приєднається до Європейської системи оцінки рівня освіти із застосуванням залікових одиниць і багаторівневу систему навчання в рамках вищої освіти. З 19 травня 2005 року Україна приєдналася до Болонського процесу і почала активне впровадження у закладах вищої освіти (ЗВО) дворівневої системи, що ускладнило в цей період практику підготовки фахівців. До теперішнього часу нова система реалізується у ЗВО одночасно з елементами традиційного навчання (підготовкою фахівців з ряду напрямів).

Базові методичні підходи до реалізації програм магістратури в вузах можна визначити, як «модульно-компетентнісні». Багато дослідників в галузі професійної педагогіки [1; 2] відзначають, що цілепокладання в рамках державних освітніх стандартів вищої освіти сьогодні набуло стійку форму компетентнісного підходу, коли метою реалізації програми є оволодіння тими, хто навчається системою компетенцій (знань, навичок, якостей) як професіонального, так і культурного рівня. Освітня установа і викладачі зобов'язані забезпечити формування указаних компетенцій за допомогою освоєння модульно-структурованого навчального плану. Однак, докладних вимог до методики навчання, чітко визначених рамок в частині утримання та повноти освоєння навчальних дисциплін, що викладаються, а також підходів до системи оцінки рівня оволодіння необхідними компетенціями, нормативні

документи в даний час не містять. Ці деталі в більшості випадків віднесені до сфери відповідальності окремо взятого ЗВО, в зв'язку з чим підвищується роль кожного освітнього закладу в частині змістовного, структурного, методичного наповнення освітніх програм магістратури.

Про роль взаємодії магістрантів з середовищем потенційних роботодавців йдуть дискусії, як серед викладачів програм, так і серед їх розробників. Основною ідеєю при цьому є позитивна оцінка участі представників реального сектора економіки в розробці навчальних програм, у викладанні окремих навчальних дисциплін, а також при організації періоду практик студентів і написанні ними випускних кваліфікаційних робіт. Крім цього, підходи викладачів, залучені в реалізацію освітніх програм різних ЗВО, в істотній частині збігаються з думкою тих, хто навчається щодо бажаних методик навчання і порядку взаємодії майбутніх магістрів з середовищем «реальних роботодавців».

Як зазначають дослідники компетентність є категорією оціночною, вона характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності у системі суспільного розвитку праці, маючи на увазі рівень його розвитку, його здатності кваліфіковано приймати адекватні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях, планувати та здійснювати дії, що призводять до раціонального і успішного досягнення поставлених цілей.

Освіта, що проєктована на основі компетентнісного підходу, буде не розрізненою предметною, а цілісно завершеною. Це грає важливу роль не тільки в освітньому закладі, а й у майбутніх виробничих відносинах. В умовах сучасної ринкової економіки якісним може вважатися тільки таке утворення, результатом якого стануть фахівці, здатні і реагувати на вимоги ринку, і змінювати його.

Список використаних джерел:

1. Рощина Л. О. Болонський процес та його вплив на самореалізацію студента / Л. О. Рощина, О. О. Захаров // Наука. Релігія. Суспільство. – 2011. – № 1. – С. 89-94.
2. Волович В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні / В. Волович // Соціологія: теорія, метод, маркетинг. – 2004. – № 4. – С. 189-199.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Організація самостійної навчальної діяльності студентів економічного закладу вищої освіти (ЗВО) є, по-перше, важливим фактором підвищення ефективності навчального процесу, а, по-друге, закладає основу їх майбутньої професійної діяльності, яка сьогодні вимагає постійного поповнення і розширення знань, вмінь, навичок, спроможності працювати в умовах, які динамічно змінюються. Саме це є викликом сучасності і виявляється у зміні парадигми навчання в сторону «освіти впродовж життя». Тому, у процесі навчання студентів економічним дисциплінам більш важливим, ніж просто формування так званого «багажу знань», стає набуття вміння навчатись самостійно, формування у них навичок самоосвіти та саморегуляції, готовності до постійного поповнення знань, що стає можливим за умови розвитку творчого мислення та формування відповідального і позитивного ставлення до навчання.

Тобто метою самостійної роботи є реалізація одного з основних принципів навчального процесу, за яким тільки знання підкріплені самостійною діяльністю можуть стати справжнім надбанням людини [1, с. 37].

Для реалізації цієї складової навчального процесу на практиці в ОНЕУ у 2018 році запроваджена карта самостійної роботи студента (СРС) з варіативною складовою – це документ, у якому чітко визначені обсяги та можливі форми і види навчальних завдань для самостійної роботи. До даного документа розробляється методичне супроводження, а саме, вимоги до виконання та представлення кожного різновиду завдань з критеріями оцінювання та переліком їх умов, наприклад тем, варіантів завдань і інш.

Основна ідея удосконаленої карти СРС – дати змогу студенту самостійно обирати форми і види завдань у межах максимальної оцінки з дисципліни, що

підвищить індивідуалізацію навчання, дозволить кожному студенту реалізувати себе як особистість, буде сприяти підвищенню самооцінки студента. Усе вище перелічене спрямоване на збільшення рівня задоволення студента від власного проектування свого навчального процесу і, великою мірою, мотивує його займатись самоосвітою тому, що він стає активним учасником, творцем процесу.

Але реалізація цього проекту на практиці стикається із значними труднощами. По-перше, зміна ролі студента потребує суттєвого підвищення рівня відповідальності, організованості студентів для успішної реалізації наданих їм більших можливостей. Досвід показує, що більшість студентів сьогодні не готові до такої організації і обсягу самостійної роботи [2, с. 88]. По-друге, така організація навчання сприяє підвищенню фізичного, психологічного, емоційного навантаження на викладача, який стикається з індивідуально-психологічними особливостями студентів, у якого збільшується обсяг методичної роботи, роботи з організації самостійної роботи на занятті, з корегування помилок, з керівництва і роботи з контролю за виконанням індивідуальної карти СРС кожного студента.

Саме контроль самостійної роботи студента є тим важелем, який дисциплінує і організує студентів для підвищення її якості і ефективності. Тому дотримання основних педагогічних вимог (об'єктивності, систематичності, диференційованості, регулярності, всебічності, прозорості перевірки та оцінки завдань) при організації контролю СРС повинно органічно поєднуватись з можливістю викладача здійснювати контроль, виключенням тиску адміністрації та студентів на викладача.

Таким чином, підвищення рівня організації і якості контролю СРС безпосередньо обумовлює формування найважливіших професійних якостей випускників економічного ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Паршакова О. Проблеми організації та контролю самостійної роботи студентів у світлі Болонського освітнього процесу / О. Паршакова // Вища освіта України. – 2010. – № 2. – С. 36-43.
2. Максименко Н. Організація самостійної роботи студентів як компонент підготовки вчителя до роботи в умовах гірської школи / Н. Максименко // Гірська школа Українських Карпат. – 2013. – № 8-9. – С. 87-89.

УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ – УМОВА ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ

Третій рік на кафедрі загальної економічної теорії та економічної політики ОНЕУ для магістрантів читається навчальна дисципліна «Макроекономічні проблеми реального та фінансового сектору економіки в глобальному процесі реіндустріалізації». Одна з форм самостійної роботи з цієї дисципліни – підготовка рефератів з подальшим виступом з презентацією на семінарі. Але тема завдання повинна бути такою, щоб студент самостійно шукав матеріали, а не скачував з Інтернету готову роботу. Так, в якості тем доцільно, зокрема, пропонувати історії успіху інноваційних підприємств Одеси: «Телекомунікаційні технології», «Одескабель», «Інтерхім», «Телекарт-прилад», «Одеський авіаційний завод» тощо. Для виконання такого завдання студенту необхідно проаналізувати матеріали сайту підприємства, публікації про нього, щоб пояснити, яку продукцію випускає підприємство і, що ще важливіше, чому воно динамічно розвивається в той час, коли значна частина промислових підприємств збанкрутувала. Інші завдання – проаналізувати місце України в глобальних рейтингах: в рейтингу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, Глобальному індексі інновацій тощо. Це дозволяє з'ясувати сильні і слабкі сторони економіки нашої країни, зрозуміти, які реформи слід проводити, щоб зменшити відставання від розвинених країн.

Важлива форма самостійної роботи – рішення задач. Це сприяє розвитку логічного мислення, дає можливість застосувати на практиці отримані знання. Задачі необхідно вирішувати на семінарських заняттях, але більший ефект забезпечується, коли студенти поряд з цим вирішують їх самостійно. Тому підготовлено і видається кожному студенту індивідуальне завдання, що включає 5 задач. Він зобов'язаний вирішити їх і захистити у викладача.

СЕКЦІЯ №3

**РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНИХ ТРЕНІНГІВ

Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців ускладнюється змінами зовнішнього середовища підприємства, зростанням вимог до випускників від роботодавців та конкуренції на ринку праці. Це пов'язано з особливостями конкурентної боротьби за споживача на ринку, необхідністю створення та утримання конкурентних переваг компаній в умовах глобалізації та нестабільності. На підприємство мусить прийти фахівець, рівень якого дозволяє вирішувати складні проблеми, з якими щодня стикається компанія. Прискорення подій унаслідок інформатизації основних виробничих процесів, складності організаційної структури підприємства та використання на підприємстві сучасних інформаційних систем та технологій не дає часу молодому фахівцю для отримання професійних навичок та умінь на робочому місці. Сучасність потребує фахівця, здатного не тільки виконувати стандартні функції та типові завдання, а вміти проаналізувати процеси, визначити причини та надати пропозиції. Необхідність відповідати найвищим стандартам професійних вимог мусить кардинально змінити підходи до організації підготовки фахівця з метою збільшення часу практичної підготовки, а саме: виконання завдань та функцій, що досягається в умовах університету за допомогою впровадження тренінгів.

Організація системи тренінгів в університеті потребує врахування багаторівневої системи підготовки фахівця та логічну послідовність вивчення навчальних дисциплін. Якщо на перших курсах тренінги зорієнтовані на формування та розвиток загальних компетентностей, а саме: розвиток особистісних характеристик студента, комунікабельності, уміння спільної роботи в команді та ін. На старших курсах за допомогою тренінгів формуються

та вдосконалюються фахові компетентності відповідно до матриці відповідності компетентностей випускника за обраною спеціальністю. Результативність тренінгу залежить від його організації та попередньої підготовки, а саме: визначення переліку професійних компетентностей які протягом проведення тренінгу сформується у студента та педагогічних технологій, які викладач буде використовувати протягом тренінгу.

Тренінг є важливішою складовою підготовки майбутнього фахівця та надає можливість студенту відпрацювати практичні навички, діагностувати слабкі місця в підготовці, недостатність знань та вмінь, та внаслідок постійної інтерактивної взаємодії з викладачем усунути недоліки теоретичної підготовки. Тренінги дають можливість розширити спеціальні знання, отримати унікальні професійні навички, додаткові знання та детальну інформації про алгоритм виконання стандартизованих процесів та процедур.

Для підвищення ефективності тренінгу використовують теорію проблемного навчання, тобто створення та використання проблемних ситуацій, які мають значну варіацію рішень, потребують самостійних пошуків та викликають мобілізації знань, надають можливість розкрити інтелектуальний потенціал. Розв'язання проблемної ситуації надає студенту шанс здійснити власну діагностику наявних знань та внаслідок співпраці з іншими студентами усунути їх. Тому при проведенні тренінгу важливо відводити час на дискусію та обговорення, унаслідок чого зростає сприймання нового матеріалу. Такий підхід дозволяє отримати не тільки міцне засвоєння знання, а завдяки спільному генеруванню ідеї, розгляду її з різних кутів, формування різнополюсних підходів отримати інтелектуальне зростання.

Важливе місце в тренінгу належить викладачу, до компетентності якого висуваються особливі вимоги. Це мусить бути професійно підготовлений фахівець, здатний ефективно використовувати інформаційні та комунікаційні технології у навчальному процесі, швидко реагувати на дії учасників тренінгу. Саме він є модератором тренінгу: будує ланцюг послідовних дій, ставить навідні питання, що мотивують студента до пошуку та формування нових

знань. Моделювання різних ситуацій та професійних завдань, які виникають через дію різних факторів, деякі з них залежать від рішень учасників тренінгу, потребує від викладача високого рівня професійної підготовки та здатності швидко реагувати на зміну ситуації, а також знання нових педагогічних інтерактивних технологій.

Важливим у проведенні тренінгу є використання системи мотивації, яка складається з різних напрямів: по-перше, послідовно підтримує інтерес до виконання завдань протягом тренінгів, по-друге, унаслідок самостійного виконання професійних завдань розвиває відповідальність студента, по-третє, чітко визначена шкала оцінювання, націлена на кінцевий результат тренінгу, спонукає студента до конкретних дій. Система мотивації спирається на імітування професійної діяльності, а результати та алгоритм проведення тренінгу моделюють успішність професійної діяльності та надають відчуття кар'єрного зростання.

Не менш важливим є підведення підсумків, протягом яких викладач акцентує увагу учасників на правильно вирішених завданнях, групових та індивідуальних досягненнях.

Завершальним етапом тренінгу є оцінка його успішності, яка дозволяє з'ясувати, чи були досягнуті цілі тренінгу, проконтролювати якість проведення тренінгу. Оцінку ефективності тренінгу може проводити безпосередньо викладач, який працює зі студентами. Це може бути емоційна реакція, яка спостерігається у кінці проведених занять, це може бути зворотний зв'язок у вигляді запитань або відгуків, які отримує викладач. Не менш важливим є зовнішнє оцінювання, яке може проводитися у вигляді анкетування. За його допомогою керівник освітньої програми визначає, наскільки цілі тренінгу збігаються з цілями освітньої програми та надають можливість студентам отримати відповідні компетентності, рівень педагогічної майстерності викладача, який проводив тренінг зі студентами.

Отже, використання тренінгів у процесі навчання дозволяє сформувати професійну мобільність майбутнього фахівця, здатного вирішувати різноманітні складні завдання.

МОДЕРАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Технологія розвитку критичного мислення – це сучасна освітня технологія, розроблена американськими фахівцями з педагогіки на базі вирішення актуальних потреб системи освіти.

Мета даної технології полягає у розвитку розумових навичок, які необхідні студентам в подальшому житті (вміння приймати зважені рішення, працювати з інформацією, виділяти головне і другорядне, аналізувати різні сторони явищ тощо). Модерація є одним з методів даної технології. Термін «moderate» – в перекладі з латинської мови означає приводити в рівновагу, управляти, регулювати. Цілісне і однозначне уявлення про модерацію в сучасній літературі відсутнє.

Модерація – це спосіб проведення навчальних занять або професійних нарад, який швидше призводить до результатів і дає можливість усім учасникам прийняти спільні рішення як свої власні.

Модерація – це певний порядок дій, за допомогою яких ви зберете команду та направите її енергію та ідеї для роботи над спільними цілями [1].

Керівника процесу називають модератором. Модератор є провідником комунікації, він забезпечує ділове спілкування, протоколювання процесу обговорення, проміжних і підсумкових результатів групової дискусії. Основними функціями модератора є допомога тому, кого навчають вільно обговорювати питання, виявити його приховані можливості та нереалізовані вміння.

Модерація є ефективною в залежності від того, як людина засвоює інформацію. Відомо, що 90% інформації засвоюється при самостійному формулюванні та розв'язанні проблеми.

В процесі проведення модерації створюється одне інформаційне поле з певними критеріями, головним з яких є теза: «Те що учасники створювали самі, не викликає у них опору».

Для організації процесу проведення модерації необхідно:

- оптимальний чисельний склад групи;
- нейтральна позиція модератора;
- розміри кімнати повинні дозволяти учасникам групової роботи вільно пересуватися, і в той же час добре бачити візуалізований матеріал;
- робочий процес повинен протікати з використанням базових функцій;
- бажання знайти оптимальне рішення завдання.

Результативність методу модерації забезпечують візуалізація, вербалізація, презентація, зворотній зв'язок.

Під візуалізацією розуміється наочне уявлення думок і ідей, висловлених у ході роботи, групових рішень, що можуть бути представлені словесно або у вигляді схем, образних малюнків тощо. Візуалізація сприяє абстрагуванню, виділенню головного, а також структуруванню і запам'ятовуванню цілісного процесу дискусії.

Вербалізація – словесне вираження комунікацій, що виникають в ході обговорень, вимагає особливої уваги в силу того, що спілкування в групах не завжди проходять впорядковано, в режимі зацікавленого діалогу.

Презентація – уявлення підсумкових або проміжних результатів роботи в малих групах, є комбінацією вербальних і невербальних (міміка, жести, пози і т.п.) засобів спілкування, з обов'язковою візуалізацією. Успішність презентації, а значить і прийняття групою запропонованих ідей, багато в чому залежить від рівня розвитку презентаційних навичок.

Велике значення має зворотній зв'язок, як у ході обговорень, так і при прийнятті остаточного рішення. Зворотній зв'язок є обміном змістовної та емоційної інформації між учасниками обговорення, що дозволяє домогтися точного розуміння сказаного, ідентифікувати проблематику дискусії, коригувати хід обговорення та регулювати емоційний настрій групи.

Відмінними рисами модерації є: чітке структурування; специфічні вимоги до професійної компетентності та особистісним властивостям організатора – «модератора», наявність переліку обов'язкових правил гри для всіх учасників.

Основні правила гри для учасників модерації наступні:

1. Не дозволяється говорити кільком учасникам одночасно.
2. Головні ідеї та пропозиції повинні бути візуалізовані.
3. Всі обговорення ведуться письмово.
4. Висловлювання повинні бути короткими.
5. Бажано застосовувати так звані «конфліктні знаки».

Розробка плану та процедури проведення модерації включає п'ять основних етапів [2, с. 30]:

I етап – знайомство з метою встановлення вільної і довірчої атмосфери;

II етап – визначення і формулювання проблеми або теми обговорення;

III етап – обговорення теми в малих групах і загальна презентація результатів;

IV етап – узагальнення і конкретизація результатів роботи;

V етап – підведення підсумків роботи та обмін враженнями.

Важливо оцінити якість спільної роботи, визначити, що пройшло добре і що можна поліпшити на наступному засіданні.

Досягнуті результати повинні бути роз'яснені і зафіксовані. Варто назначити відповідального за звіт про виконання кожного з пунктів підсумкового протоколу, визначити термін за направленнями щодо підтвердження отриманих результатів.

Список використаних джерел:

1. Искусство проведения совещаний и заседаний: принципы и правила модерации / [Електронний ресурс]. URL: <http://www.elitarium.ru/moderacija-soveshhanie-gruppa-mod>
2. Эдмюллер А. Модерация: искусство проведения заседания, конференции, семинара / Эдмюллер А., Вильгельм Т. [пер. с нем. М. М. Дрёмина, К. А. Мартиновой]. – М.: Издательство «Омега –Л», 2007. – 119 с.

*Степанова Д. С., Степанова І. В.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: innastepanova1959@gmail.com*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ

Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей викладача, який забезпечує високий рівень самоорганізації в професійній діяльності. Такими властивостями є: гуманістична спрямованість; педагогічні здібності; професійні здібності; педагогічна техніка [1, с. 105]. Гуманістична спрямованість дозволяє правильно побудувати педагогічний процес і є досить багатогранною. Викладач може мати різні ціннісні орієнтації, а саме:

- на себе (самоствердження) – весь час намагається показати себе знаючим, вимогливим, найчастіше це буває з викладачами-початківцями;
- на засоби викладання – думає про те, як подати матеріал, а не про мету;
- на студентів – слідкує за їх діями, забуваючи про мету;
- на мету – саме ця спрямованість і є гуманістичною стратегією педагога, коли він використовує засоби навчання і виховання для вдосконалення студента як об'єкта діяльності.

В основі діяльності справжнього педагога лежать два аспекти: захоплення предметом та потреба у спілкуванні з молоддю.

Педагогічні здібності вказують на особливості психологічних процесів, що сприяють педагогічній діяльності.

Можна виділити п'ять провідних властивостей особистості, здатної до педагогічної діяльності:

- 1) комунікативність – прихильність до людей, доброзичливість, товариськість, вміння спілкуватися;
- 2) перфективні здібності – професійна проникливість та інтуїція;
- 3) динамізм – здатність до вольової дії, логічного переконання;

4) емоційна стійкість – здатність володіти собою, оптимістичне прогнозування;

5) креативність – здатність до творчості.

Професійні знання – фундаментальна основа педагогічної майстерності.

Знання викладача мають два види:

а) рівень спеціальних, спрямованих на предмет знань, умінь та навичок;

б) знання закономірностей, форм і методів навчання та самонавчання, виховання та самовиховання, тобто спрямовані на студента.

Важливою особливістю педагогічного знання є:

- комплексність – уміння викладача систематизувати науки, що вивчаються, педагогічні ситуації, осмислювати психологічну сутність явищ, вибору способів взаємодії зі студентами для досягнення педагогічної мети;

- особистісна забарвленість – майстер-педагог не просто передає знання, отримані з книг, але й викладає їх як свій погляд на світ;

- формування професійних знань одночасно на всіх рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному.

Педагогічна техніка – це форма організації поведінки викладача.

Педагогічна техніка містить дві групи вмінь:

1) уміння керувати собою, тобто володіння своїм тілом, емоційним станом, технікою мови;

2) уміння взаємодіяти в процесі вирішення педагогічних завдань: дидактичні та організаційні вміння, володіння технікою контактної взаємодії тощо.

Критеріями майстерності педагога є:

- доцільність спрямованості;
- продуктивність за результатом – рівнем знань, вихованістю;
- оптимальність у виборі засобів, творчість у процесі діяльності.

Про все, що входить у поняття «педагогічний такт», розповісти неможливо. Це найхарактерніша професійна ознака викладача. У кожній професії є щось особливе, що відрізняє її від інших професій. Виявлятися воно

може в мові, думці, навіть у зовнішньому вигляді людини. У викладача найвиразніше це виявляється у педагогічному такті.

Повага до студентів, дбайливе ставлення до їх людської гідності лежить в основі педагогічного такту.

Визначень поняття педагогічного такту існує багато. Єдиного загальновизнаного визначення, на жаль, немає. Одні вважають, що педагогічний такт – це природна здатність викладача впливати на студентів; інші – що це складова частина загальної культури поведінки викладача; ще інші – що це досконале знання свого предмета та методики його викладання. Певна доля істини є в кожному з цих підходів до поняття педагогічного такту. Педагогічний такт, безумовно, нерозривно пов'язаний з усіма іншими якостями викладача, однак має і свою специфіку. Він правильно визначається як почуття (доречності, доцільності, міри та ін.). Найчастіше педагогічний такт трактується як дотримання розумної міри в усій навчально-виховній роботі зі студентами. Втрачається міра – втрачається і педагогічний такт.

Педагогічний такт у широкому розумінні – це спеціальне професійне вміння викладача, за допомогою якого він у кожному конкретному випадку застосовує найефективніший у даних обставинах засіб виховного впливу [2, с. 9]. Педагогічний такт як форма взаємин зі студентами визначається багатьма аспектами особистості викладача, ідейними переконаннями, культурою поведінки, загальною і спеціальною освітою, комплексом відповідних умінь і навичок. У різних викладачів він може мати різні форми і прояви.

Гнучкий розум, розсудливість, поміркованість, урівноваженість – обов'язкові якості педагога.

Список використаних джерел:

1. Білоус В. Т. Основи організації та методики викладання у вищій школі : навч.посіб. / В. Т. Білоус, Л. І. Горюнова, А. В. Цимбалюк. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2011. – 146 с.
2. Козаков В. А. Дослідження психолого-педагогічних особливостей професійної діяльності: навч.посіб./ В. А. Козаков. – Київ: КДБУ, 2005. – 98 с.

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ, СПРЯМОВАНІ НА ІНІЦІЮВАННЯ СТАРТАПІВ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Одеський національний економічний університет (ОНЕУ) завжди був на передових позиціях у справі формування інноваційної підприємницької активності студентів. Змістовно ведеться підготовка по основах підприємництва та управління інноваційними проектами, організації заходів щодо розвитку підприємницької ініціативи.

Сьогодні університет узяв на себе вирішення дуже важливої справи. Мова йде про допомогу молодим підприємцям в розробці та просуванні стартап-проектів. Опрацювання організаційних моментів цього важливого процесу візьме на себе Центр молодіжного підприємництва, створений при ОНЕУ. Серед них важливе місце займає відповідна організація навчальної та позааудиторної роботи, спрямована на активізацію студентського стартапівського руху. Це, насамперед, якісне навчання, направлене на постійний пошук нових корисних ідей і креативних інноваційних рішень.

Думається, що для досягнення запланованих рішень в цьому, вкрай важливому напрямку народження підприємницьких ідей серед молодих енергійних студентів, слід застосовувати різні форми організації навчального процесу, в тому числі:

- організація навчальних занять під керівництвом ментора. Це є особлива форма партнерства з бізнесом. Маючи досвід успішного ведення бізнесу і педагогічні здібності, ментор може надати студентам-виконавцям конкретні корисні поради в опрацюванні всіх етапів алгоритму розробки повноцінного стартапу. Зазначимо, що на даний момент існують світові

об'єднання підприємців-менторів. Вони активно використовують соціальні мережі та спеціалізовані програмні продукти для підтримки початківців розробників інноваційних проектів;

- в рамках позааудиторної роботи корисним є організація зустрічей студентів з успішними підприємцями. Двохстороння вигода від таких взаємовідносин дуже реальна. Підприємці, спілкуючись з креативними студентами, можуть запозичити нові ідеї для розвитку свого бізнесу або ж впровадити на своєму підприємстві прибутковий бізнес-проект. В той же час, перед студентами відкривається можливість познайомитись з цікавими людьми, що можуть надати корисні поради, у тому числі по створенню такої оригінальної ідеї, яка б зацікавила потенційного інвестора своєю перспективністю, фінансово підтримати, ознайомити з практикою розробки бізнес-проектів, принципами і навичками роботи в команді, надати практичні майстер-класи по вирішенню тих чи інших проблемних питань, тощо;

- залученню студентів до інноваційного підприємництва сприяє застосування в навчальному процесі формату ділових ігор. До речі, на кафедрі «Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності» існує напрацьована практики проведення багатофункціональних активних методів навчання. Слід зазначити, що беручи участь в ділових іграх, студенти зможуть отримати можливість спробувати себе в якості підприємця, придбати уміння встановлювати нові ділові контакти, напрацювати досвід роботи в команді і уміння підібрати однодумців, навчатись представляти проекти потенційним партнерам та інвесторам, розуміти важливість взаємозв'язку знань і досвіду, стати бізнес-аналітиками. Саме завдяки діловим іграм стартапери зможуть відчувати себе більш активними, компетентними і амбітними;

- без сумніву, для стартаперів дуже корисною є інформація теоретичного плану, що розкриє перед ними знання по різних аспектам розробки, впровадження та комерціалізації стартапів. Для цього необхідна розробка спеціальних курсів на базі модернізації наявних навчальних

дисциплін. Майже повний набір відповідних дисциплін присутній у начальному плані за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»;

- в якості ще одної форми опанування знань може бути запропоновано стажування в підприємницьких структурах в рамках реалізації інноваційних проектів. В цьому випадку стажування надасть можливість не тільки спостерігати за тим, як реалізується інноваційний проект на підприємстві, а й взяти участь у цьому процесі;

- як свідчить досвід, важливим інструментом оцінки життєздатності пропонованих бізнес-ідей, є краш-тестування за участю експертів і потенційних інвесторів. Процедура краш-тестування зазвичай наступна. Виконавці стартапу презентують основні аспекти бізнес-ідеї, які розкривають її суть. Далі здійснюється конструктивне обговорення цієї бізнес-ідеї в режимі питання-відповідь у умовах чітко встановленого регламенту. Результатом цього алгоритму дій є обов'язкове підведення підсумків з пропозиціями по сильним і слабким сторонам, в також можливостями і загрозами проекту;

- організація майстер-класів (success story) від практиків, які мають досвід реалізації успішних стартапів є не менш важливою формою організації навчального процесу. Так, в стартап-середовищі, відомі своїми якісними майстер-класами такі бізнес-центри, як «Lviv Startup Club», «StartUp Fest», стартап-школа «Sikorsky Challenge»;

- для створення дійового стартапівського бізнес-середовища дуже продуктивною є організація зустрічей молодих-підприємців з представниками бізнесу, інвесторами і іншими зацікавленими особами. Такі зустрічі допомагають встановити потрібні ділові зв'язки і контакти, вигідні угоди, обговорити ділові пропозиції. В практиці комунікаційної діяльності такий засіб ділової співпраці носить назву бізнес-нетворкінг. В силу значимості придбання уміння налагодження ділових взаємозв'язків доцільною є розробка навчального курсу «Бізнес-нетворкінг» и ознайомлення молодих підприємців з ефективним і найменш дорогим інструментом активізації бізнесу.

РОЛЬ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

17 січня 2018 року Кабінет Міністрів України схвалив «Концепцію розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018-2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації» (далі – Концепція) [1]. Цей документ фактично є дорожньою картою цифрової трансформації економіки України. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси. Ключовим ресурсом цифрової економіки є дані. Саме вони генеруються та забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем.

Основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні.

Концепція містить десять найважливіших напрямів цифрового розвитку у період до 2020 року, серед яких освіта та розвиток цифрових компетенцій.

В умовах формування цифрової економіки сфера освіти зазнає істотних змін, які пов'язані з потребами сучасного інформаційного суспільства. З'являється поняття «Смарт-освіти», яке інтегрує в собі нові поняття «цифрової педагогіки» [2]: відкриті освітні ресурси; масові відкриті онлайн курси; навчальні платформи; електронні підручники; електронні бібліотеки; відкриті ліцензії; мобільне навчання; хмарні освітні системи та Інтернет-сервіси; цифрові відеокommunікації; глобальні медіа; автоматизовані системи управління освітніми організаціями (наприклад, АСУ); електронні портфоліо і особисті

електронні кабінети тощо. Їх системною інтеграцією, а також формуванням нових освітніх стандартів з урахуванням нових реалій, розробкою та апробацією методів їх застосування в освітній діяльності, оновленням компетенцій педагогів займається цифрова педагогіка.

Завдання закладу вищої освіти (ЗВО) на сучасному етапі – забезпечувати актуальність бізнес-освіти, регулярно оновлювати і створювати нові освітні програми у зв'язку зі змінами кон'юнктури ринку. Новий час диктує і нову систему подання знань.

Освітній процес, на нашу думку, повинен бути більш технологічним, практико-орієнтованим в рамках якого, використовуються інноваційні освітні технології, до яких відносяться: індивідуальні освітні траєкторії; проектне навчання (інтеграція освіти і бізнесу); мережева форма реалізації освітніх програм; відкрита освіта; інноваційні методи онлайн-навчання; інтелектуальні освітні технології; ІТ-стартапи у сфері освіти [3, с. 143].

В умовах цифровізації економіки змінюється і роль викладача сучасного ЗВО, який повинен володіти базовими інформаційними компетенціями, такими як: вміння працювати з текстовими редакторами, електронними таблицями, електронною поштою та браузером; вміння вести документацію на електронних носіях; ведення регулярної пізнавальної діяльності в професійній сфері; готовність до дистанційного навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації; використання комп'ютерних та мультимедійних технологій в навчальних процесах підготовки фахівців [4, с. 27-28].

Основними компонентами професійної компетентності сучасного викладача ЗВО є:

- ✓ знання і вміння в області дисципліни;
- ✓ психолого-педагогічна, комунікативна, управлінська (організаційна) та креативна компетентності [5, с. 35].

Всі суб'єкти системи освіти, в тому числі викладачі, незалежно від віку і статі, змушені змінювати форми і способи поведінки, індивідуальні стратегії професійного розвитку, щоб відповідати новим обставинам.

Образ сучасного викладача представляється наступним:

- працівник, що володіє сформованими навичками роботи з сучасними електронно-обчислювальними засобами і гаджетами;
- професіонал, здатний залучити студентську аудиторію навчальним матеріалом, побудованим на аналізі величезних обсягів сучасної інформації та масивів даних;
- конкурентоспроможний фахівець, встигає за більшістю структурних і технологічних змін в економіці, техніці та культурного життя суспільства;
- психолог з величезним життєвим досвідом і гнучким мисленням, готовий до змін професійної кар'єри, вміє грамотно вибудовувати ділові комунікації з представниками різних поколінь і не втрачає інтересу до життя ні за яких обставин.

Цифрова економіка в державі буде побудована тільки в тому випадку, якщо більшість викладачів відповідатимуть хоча б двом з перелічених характеристик і підтвердять готовність удосконалювати свої професійні навички та компетенції відповідно до вимог часу.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р. від 17 січня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> – Назва з екрана.
2. Цветкова М. С. Смарт образование как перспектива системного преобразования школы цифровой эпохи. Электронный журнал «Вопросы Интернет Образования». 2016. №134. URL: http://vio.uchim.info/Vio_134/cd_site/articles/art_4_2.htm.
3. Черемисина Е. Н., Белага В. В., Крейдер О. А., Кирпичева Е. Ю. Адаптивная стратегия подготовки кадров для задач цифровой экономики в государственном университете «Дубна». Современные информационные технологии и ИТ-образование. 2017. Т. 13, №2. С. 140-145. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/adaptivnaya-strategiya-podgotovki-kadrov-dlya-zadach-tsifrovoy-ekonomiki-v-gosudarstvennom-universitete-dubna>
4. Кондрашева Н. Н. Формирование информационных компетенций преподавателя. высшей школы. Перспективы Науки и Образования. 2017. №6 (30). С. 27-28. URL: https://pnojournal.files.wordpress.com/2017/12/pdf_170604.pdf
5. Блягоз Н. Ш. Профессиональная компетентность преподавателя вуза: основные компоненты. Сетевое научное электронное издание. Научно-информационный журнал НИИ КП АГУ «Наука: комплексные проблемы». 2014. №4. С. 33-38. URL: <http://www.nigniikp.adygnet.ru/>

*Сорока О. В., Кривцова М. С.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: sandra-o@mail.ru
e-mail: m.kryvtsova@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ КРЕАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Актуальним викликом часу є вимога до підготовки випускників, здатних в умовах глобальної конкуренції проектувати нові види діяльності, перетворювати соціальне середовище, створювати успішні бізнеси, вирішувати актуальні завдання сьогодишньої практики і можливі проблеми майбутнього. Таким чином, на вимогу часу став необхідний перехід до нових, інноваційних методичних рішень, якими є креативні технології навчання. Ці технології ведуть до творчих підходів у вирішенні проблеми педагогічного процесу, в ході якого інтереси і цінність особистості є домінуючою складовою організацій навчальної діяльності.

Креативні технології в сфері освіти являють собою процес впровадження в практику апробованих в ході експериментальної діяльності нових моделей і методів навчання студентів, які підвищують ефективність навчального процесу [1]. Сутність сучасних креативних технологій навчання полягає в тому, що вони повинні спиратися не тільки на процеси сприйняття, пам'яті, уваги, але ґрунтуватися на творчому, продуктивному мисленні, поведінці та спілкуванні студентів та викладачів. При цьому процес навчання організовується таким чином, що студенти вчаться спілкуватися, взаємодіяти один з одним (у навчальній групі) і з іншими людьми, критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу виробничих ситуацій, ситуаційних професійних завдань і відповідної інформації.

Цілями креативних технологій є: сприяння самореалізації та самоствердженню особистості студентів; орієнтації на гуманістичні,

особистісно-орієнтовані, культурні цінності; використання творчих, активних, індивідуально-диференційованих методів і форм навчання.

В даний час до креативних технологій навчання відносять:

- технології групового і проектного навчання;
- інтерактивні технології;
- інформаційні комп'ютерні технології;
- модульно-рейтингову систему;
- кейс-технології та ін.

Ці технології підвищують активність, самостійність, ініціативність і відповідальність студентів за себе та інших.

Креативні технології засновані на підвищенні ролі самостійної роботи студентів. При цьому відношення викладачів і студентів стають суб'єктно-об'єктними та партнерськими; збільшується роль викладача, який все в більшому ступені виступає в якості консультанта-помічника студентів в пізнанні нового та інноваційного.

Серед інтерактивних та комп'ютерних технологій, на нашу думку, варто зупинитися більш детально на таких:

- 1) ментальні карти (карти-знань);
- 2) хмари тегів;
- 3) інтерактивні вправи;
- 4) веб-квести.

Ментальна карта, діаграма зв'язків, асоціативна карта, інтелект-карта, mind map – всі ці терміни позначають один популярний інструмент для систематизації інформації у візуальній формі. Ментальні карти використовуються для запису ідей, асоціацій; допомагають провести мозковий штурм, спланувати роботи в рамках проекту, скласти короткий бізнес-аналіз ситуації, а також використовуються для складання конспектів, записи тез із прочитаних книг і журналів. Для створення ментальних карт широко використовуються різні програмні сервіси серед яких найбільш цікаві, на наш погляд, це: Bubbl.us, Coggle, Popplet та XMind.

Хмара тегів (хмара слів, або зважений список, представлене (-ий) візуально) – це візуальне уявлення списку категорій (або тегів, також званих мітками, ярликами, ключовими словами і т. п.). Зазвичай використовується для опису ключових слів (тегів) на веб-сайтах, або буде представляти неформатованого тексту. Ключові слова найчастіше представляють собою окремі слова, і важливість кожного ключового слова позначається розміром шрифту або кольором. Хмара слів призначена для наочної візуалізації частоти розподілу слів в тексті, метаданих. Для створення хмари тегів найбільш популярними сервісами є Word It Out та Wordart.

LearningApps.org – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки різноманітних завдань з різних предметних галузей для використання як на занятті, так і дистанційно.

Сервіс Learningapps є додатком Web 2.0 для підтримки освітніх процесів у навчальних закладах різних типів. Конструктор Learningapps призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких студенти можуть перевірити і закріпити свої знання в інтерактивній формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу.

Веб-квест – проблемне завдання, проект з використанням інтернет-ресурсів. Розрізняють два типи веб-квестів: для короткочасної (мета: поглиблення знань та їх інтеграція, розраховані на одне-три заняття) та тривалої роботи (мета: поглиблення і перетворення знань учнів, розраховані на тривалий термін – може бути, на семестр або навчальний рік).

Особливістю освітніх веб-квестів є те, що частина або вся інформація для самостійної або групової роботи студентів з ним знаходиться на різних веб-сайтах [2].

Список використаних джерел:

1. Енин, Ю. И. Инновационные технологии и креативные методы в образовании / Ю. И. Енин, В. А. Журавлев // Инновационные образовательные технологии. – 2013. – № 2 (34). – С. 28-31.
2. Що таке Веб-квест. URL: <http://kvest-posibnyk.blogspot.com/p/blog-page.html>

Кубік В. Д., Мілько Л. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: kybikvalentina@rambler.ru
e-mail: ludmila.milko.od@gmail.com

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧКІВ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ЧЕРЕЗ ІМІТАЦІЮ СИТУАЦІЙ ПІД ЧАС ТРЕНІНГУ

В ринкових умовах діяльності підприємств існує потреба підготовки високоякісних сучасних фахівців-економістів. Набуття студентами спеціальних знань із практичною підготовкою у закладі вищої освіти, уміння виявити свої професійно важливі якості стає можливим під час проходження практики на віртуальному підприємстві у вигляді тренінгу.

Завданням сучасної освіти є:

- забезпечення оптимальних умов для саморозвитку особистості;
- моделювання професійних умінь майбутнього фахівця впродовж навчання;
- розробка нових форм практичної підготовки через створення навчально-тренінгових базових підприємств, які розвивають практичні вміння та навички студентів.

Цім завданням сприятиме проведення тренінгових занять, які стають складовою традиційного навчального процесу.

Тренінг сьогодні став найпоширенішою інтерактивною технологією серед методів ігрового навчання, предметом яких є професійні контакти. Основною метою тренінгу є формування міжособистісної складової майбутньої професійної діяльності і його емоційного інтелекту [1].

На тренінгу реалізуються такі завдання:

- практичне застосування знань, умінь і навичок професійної взаємодії;

- відкриття, усвідомлення і демонстрація поведінкових манер, індивідуального стилю комунікації та інше.

Тренінг передбачає обов'язкове чітке планування, управління часом. Технологічна структура являє собою операціональну модель тренінгу, в якій його етапи деталізуються відповідними заходами і процедурами. Принципово важливою є навчально-виховна структура тренінгу, в яку входять навчальна програма тренінгу, з визначенням тих знань, умінь і навичок, які формуються в процесі тренінгу [2].

Основна мета тренінгу майбутніх економістів – формування складової майбутньої професійної діяльності студентів, які під час навчання застосовують знання, уміння і навички професійної взаємодії.

Головні функції, які повинні виконувати тренінги (особливо комплексні):

- *комплексна функція* – передбачає вирішення єдиного підприємницького завдання, яка охоплює всі етапи життєвого циклу фірми:

- а) постановка та обґрунтування бізнес-ідеї;
- б) розробка і обґрунтування концепції організації діяльності фірми;
- в) розробка і обґрунтування бізнес-плану фірми;
- г) пророблення заходів і документів засновницького й організаційного періоду;

- е) робота у відділах змодельованої фірми: від виконання окремих господарських операцій до аналітичної оцінки діяльності;

- *цільова* – передбачає вироблення управлінських рішень і господарських операцій у розрізі функціональних обов'язків персоналу змодельованої підприємницької структури;

- *інформаційна* – припускає нагромадження і регулярне оновлення інформації, що стосується модельованих господарських процесів;

- *комунікативна* – має на меті виконання учасниками тренінгу індивідуальних завдань певного функціонування блоку і обмін інформацією між ними;
- *стимулятивна* – передбачає імітацію різних господарських ситуацій з метою розроблення учасниками тренінгу відповідних сценаріїв діяльності;
- *методологічна* – забезпечує практичну направленість навчального процесу і врахувань індивідуальних потреб учасників тренінгу;
- *мотиваційна* – передбачає формування в учасників тренінгу сталої мотивації до ефективної діяльності як у ролі співробітників реальних підприємств, так і в ролі підприємців [3].

Викладач в ході тренінгу виступає в ролі консультанта, який має спрямувати і полегшити спільну роботу. Відбувається перехід від організованої системи передачі знань і досвіду професійної поведінки до управління знаннями, формування нових знань за рахунок взаємодії всіх учасників тренінгу та зміни їхніх ролей [4].

Правильно складена методична структура тренінгів надасть можливість:

- студентам – закріпити свої теоретичні знання;
- майбутнім фахівцям – допомогти діяти надійно й компетентно навіть в екстремальних умовах.

Список використаних джерел:

1. Тренінг – інтерактивна технологія навчання взаємодії. URL: https://stud.com.ua/88222/pedagogika/trening_interaktivna_tehnologiya_navchannya_vzayemodiyi
2. Тренінг у професійній самореалізації державних службовців: зб. матеріалів / за заг. ред. Ю. П. Сурміна, Р. А. Наumenко. К.: НАДУ, 2013. – 132 с.
3. Сучасні тренінгові технології навчання ведення бізнесу / Навч.-метод. посіб.: У 6 кн / А. Ф. Павленко та ін. К.: КНЕУ, 2003. Кн.2. Методичне керівництво для викладачів тренерів. – 300 с.
4. Сидоренко О., Чуба В. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика, практичний посібник. К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256 с.

*Грималюк А. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: andreigrim01@gmail.com
Продан Т. Я., Майрова Т. Р.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: kafec@ukr.net
e-mail: afec@ukr.net*

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У МАЛИХ ГРУПАХ

Тенденція до погіршення ситуації з прийомом студентів у вищій школі України посилює актуальність і значення аналізу методичних особливостей викладання в малих академічних групах.

Методика викладання в малих групах може істотно відрізнятися від великих груп. Перш за все, тут з'являються можливості більш широкого використання проблемних питань, і завдяки цьому об'єктивно розмивається межа між лекцією та семінаром. Викладач ставить чергове проблемне питання і організовує його обговорення, потім він підводить підсумки цього обговорення і диктує основні висновки для запису студентами. Таким чином, студенти усвідомлено записують вже освоєний і зрозумілий ними матеріал. Ці положення вже не потребують додаткових пояснень, оскільки вони самі брали більш-менш активну участь в отриманні цих висновків або стежили за ходом обговорення. В результаті застосування такої діалогової, ітеративної методики інтерес студентів до навчальних питань різко зростає і їх вивчення набуває більш креативний характер.

Методологічну основу такої методики викладання утворює розуміння творчості як свого роду «загальної праці», яка передбачає особливий вид взаємозалежної діяльності різних людей. Такому розумінню творчості відповідає принцип поліфонії, розроблений видатним літературознавцем

М. М. Бахтінім [1, с. 71-125]. Він надав цьому музичному терміну ширше значення, що характеризує метод пізнання, концепцію світу і людини, спосіб відносин між людьми, світоглядами, культурами і цивілізаціями.

Завдяки М. М. Бахтіну поліфонія розглядається в літературі в тісній єдності з іншими близькими поняттями:

- «діалог»;
- «контрапункт»;
- «полеміка»;
- «дискусія»;
- «суперечка» тощо.

Стосовно до літературознавства М. М. Бахтін протиставляє поліфонію, що розуміється як «множинність самостійних голосів і свідомостей» [2, с. 75], традиційному монологічному роману, в якому безроздільно панує єдиний світ авторської свідомості. У поліфонічному романі встановлюються абсолютно нові відносини між автором і створеними ним героями: те, що раніше робив автор, тепер робить герой, висвітлюючи себе самого з усіх можливих сторін. Тут автор говорить не про героя, а з героєм, даючи йому можливість відповісти і заперечити, відмовляючись від монопольного права на остаточне осмислення і завершення.

Концепція поліфонії М. М. Бахтіна стала значним внеском у розробку сучасної методології гуманітарного знання, вона справила великий вплив на розвиток усього комплексу гуманітарних наук, включаючи і економічні науки. Значення цієї концепції в якості методичної основи викладання не менш велике.

Однак при цьому треба враховувати, що застосування такої методики у великих групах має свої об'єктивні обмеження, в силу яких методика викладання у великих групах неминуче повинна залишатися більш консервативною [3, с. 71]. Тут є необхідним традиційне чіткий поділ лекцій і семінарів [4, с. 27], так як при їх змішуванні викладач може втратити контроль

над аудиторією. У цьому сенсі навчальний процес у великих групах в чомусь нагадує авторитарну структуру традиційного монологічного роману, в якому панує авторська свідомість.

У той же час малі групи відкривають нові, більш широкі можливості застосування поліфонічного принципу в методиці викладання економічних дисциплін і, перш за все, «Економічної теорії». Більш того, такий поліфонічний принцип викладання добре поєднується із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Наприклад, студенти можуть використовувати свої смартфони для пошуку відповіді на поставлене проблемне питання і записувати інформацію, яку вони вважають необхідною для обґрунтування своєї позиції в ході подальшого обговорення. Це надає навчальному процесу не просто креативний, але і пошуковий характер. З безлічі викладених в мережі сайтів студент прагне вибрати той варіант, який найбільше відповідає його власним уявленням про проблемні питання. Тим самим пошук органічно поєднується з креативом.

Таким чином, головний висновок полягає в тому, що навчальний процес в малих групах таїть в собі такі креативні можливості, які не завжди можна використовувати у великих групах. Такий підхід відкриває широкі перспективи для подальшого вдосконалення методики навчального процесу в малих академічних групах.

Список використаних джерел:

1. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики: наук. моногр. / М. М. Бахтин. – М.: Мысль, 1975 – 312 с.
2. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества: наук. моногр. / М. М. Бахтин. – М.: Наука, 1979 – 208 с.
3. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / Г. М. Козлова. – Одеса : ОНЕУ, Атлант ВОІ СОІУ, 2014. – 200 с.
4. Сердюк А. С. Педагогические новации : учеб. пособ. / А. С. Сердюк. – М : Наука, 2014. – 106 с.

ОСОБИСТІСНА ТА ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Підготовка висококваліфікованих фахівців економічної сфери діяльності зумовлює необхідність виховання цілеспрямованої активної особистості, здатної до самореалізації у процесі вирішення практичних задач.

Сутність поняття «самореалізація» у Філософському енциклопедичному словнику за редакцією В. І. Шинкарука визначено як «реалізація потенціалу особистості, при усвідомленні людиною самої себе» [1, с. 563].

Утім, у процесі навчання у виші, певна категорія студентів стикається з бар'єрами до самореалізації. Це можна, насамперед, пояснити складнощами адаптації до умов нового соціокультурного та професійного середовища.

Слід зазначити, що у рамках підготовки спеціалістів у навчальному закладі, «самореалізація» виступає як одна з цілей педагогічного процесу, що передбачає надання допомоги особистості здійснити свої позитивні можливості, розкрити завдатки та здібності [2, с. 253].

Отже, здатність студентів до самореалізації залежить від визначення та використання викладачем педагогічних умов, які сприятимуть розвитку творчого потенціалу кожного студента. Насамперед, такою педагогічною умовою у процесі навчання іноземної мови в економічних закладах вищої освіти ми вважаємо проблемне навчання, що передбачає співпрацю членів академічної групи в ситуаціях особистісного та професійного «виклику» у зв'язку з необхідністю знайти вірний вихід із складної ситуації.

З метою забезпечення ефективності проблемного навчання, як свідчить наш практичний досвід, доцільним виявляється:

➤ використання комунікативної методики навчання іноземної мови з опорою на рідну мову, інтерактивних методів навчання (кейс-методу, методу проєктів, рольової гри, методу проєктів з елементами ділової гри, дискусії), технологій навчання у співробітництві;

➤ залучення студентів до дослідницької діяльності;

➤ надання студентам повноважень лідерів і медіаторів у процесі розв'язання проблемних професійно-зорієнтованих задач.

Так, на першому етапі роботи над кейсом за темою «Розташування нового підприємства» студенти 1 курсу проводили дослідження географічних умов, політичної та економічної ситуації у двох європейських та двох азіатських країнах. Метою дослідження був вибір найбільш вигідної країни для створення японського підприємства за межами країни.

На другому етапі результати індивідуальних досліджень обговорювались в «малих групах» співробітництва. До складу групи входило 3-5 чоловік. Робота кожної групи проводилася під керівництвом лідера-студента з розвинутими навичками іншомовного спілкування. Слід зазначити, що завданням лідера було, насамперед, виявити точку зору кожного члена команди щодо переваг обраної всією групою країни. Зважаючи на неоднорідність мовленнєвої підготовки студентів групи, дискусія проводилася з опорою на рідну мову-члени команди, які відчували складнощі у спілкуванні іноземною мовою, мали можливість доповісти про результати своїх досліджень, використовуючи рідну мову. Це надавало їм впевненості у доведенні власної точки зору у зрозумілій для всіх формі, а, отже, відкривало перспективи для самореалізації, можливості повного огляду дослідженої ними проблеми. Проте лідер здійснював контроль за тим, щоб комунікація відбувалася іноземною мовою і ті студенти, що мали мовні труднощі, могли отримати допомогу з боку всієї групи. У процесі обміну думками лідер відзначав цікаві пропозиції усіх членів команди незалежно від їхньої здатності грамотно спілкуватися іноземною мовою. Головним критерієм спілкування було уміння критично

мислити та реагувати на ідеї інших учасників дискусії. Лідер виступав як координатор та медіатор, встановлюючи регламент та надаючи змогу кожному учаснику дискусії виявити власну позицію у процесі обговорення проблеми. Доброзичлива атмосфера співробітництва сприяла виробленню спільного рішення.

На третьому етапі лідери «малих груп» захищали проект своєї команди, керуючись колективними висновками. Також лідери звертались до членів команд, щоб вони прокоментували окремі аспекти проекту. Остаточне рішення приймалося всією академічною групою на чолі з лідерами «малих груп», які виступали не як суперники, а як керівники однієї фірми. Тому їх задачею було затвердити найбільш вигідну пропозицію.

Отже, у процесі розв'язання кейсу, всім студентам надавалося право виявлення незалежної точки зору і обґрунтування власного вибору, що сприяло:

- ✓ реалізації їх потенціалу;
- ✓ ствердженню індивідуального стилю спілкування.

На базі проведених досліджень та урахування практичного досвіду роботи у вищій школі ми переконалися у необхідності подолання мовних бар'єрів, використанні комунікативної методики з опорою на рідну мову та доцільності навчання у співробітництві для активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку їх критичного мислення та усвідомленого підходу особистості до значущості особистісної та професійної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Табачковський В., Шалашенко Г. Самореалізація // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
2. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М. : Большая рос. энцикл., 2002. – 528 с.:ил.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одна з головних ознак сучасного суспільства – це розвиток його на основі інновацій. Цей процес також реалізовується і в освіті, бо саме ця сфера визначає поступовий рух економіки кожної держави. Традиційна освіта відстає на сьогоднішній день від реальних потреб ринку праці. Виникає потреба переходити до інноваційної освіти у вищих навчальних закладах, що зумовлено викликами сьогодення. Перед ними стоїть завдання постійного підвищення якості освіти, розробки та впровадження освітніх інновацій та створення необхідних умов для підготовки фахівців.

Інновації в освіті – це процес упровадження, створення та поширення в освітній діяльності нових підходів, методів, ідей та прийомів, що спрямовані на оновлення, трансформацію та модернізацію навчального процесу відповідно до вимог часу.

Головною ознакою інноваційної освіти є особистісно-орієнтоване навчання, що має реалізовуватися через проектування навчального процесу, який являється предметом спільної діяльності викладача та студента, як суб'єктів освіти. Студент залучається до активної співпраці з викладачем та зацікавлений у здобутті актуальних знань. Це вимагає реалізовувати навчальний процес через поєднання традиційних та інноваційних методів навчання.

Впровадження інтерактивних форм навчання – це один з важливих напрямків удосконалення підготовки студентів у сучасному закладі вищої освіти (ЗВО). Головні методичні інновації пов'язані саме з використанням інтерактивних методів навчання.

Інтерактивне навчання визначається, як спеціальна форма діяльності; діалогове навчання, під час якого відбувається взаємодія викладача та студента [1, с. 37].

Поява і розвиток активних методів обумовлена тим, що перед навчанням постали нові завдання: не тільки дати студентам знання, а й забезпечити формування і розвиток пізнавальних інтересів та здібностей, творчого мислення, умінь і навичок самостійної розумової праці. Виникнення нових завдань обумовлено бурхливим розвитком інформатизації. Якщо раніше знання, що були отримані в школі, технікумі, вузі, могли служити людині довго, іноді протягом усього його трудового життя, то в століття інформаційного буму їх необхідно постійно оновлювати, що може бути досягнуто в основному шляхом самостійної освіти, а це вимагає від людини пізнавальної активності та самостійності.

Основні види інтерактивних освітніх технологій:

1. *Робота в малих групах (команді)* – спільна діяльність студентів в групі під керівництвом лідера, спрямована на рішення загального завдання шляхом творчого складання результатів індивідуальної роботи членів команди з розподілом повноважень та відповідальності.

2. *Проектна технологія* – індивідуальна або колективна діяльність з відбору, розподілу та систематизації матеріалу з певної теми, в результаті якої складається проект.

3. *Аналіз конкретних ситуацій (case study)* – аналіз реальних проблемних ситуацій, що мали місце у відповідній галузі професійної діяльності, і пошук варіантів кращих рішень.

4. *Рольові та ділові ігри* – рольова імітація студентами реальної професійної діяльності з виконанням функцій фахівців на різних робочих місцях.

5. *Модульне навчання* – використання знань у вигляді: окремих модулів, автономних частин навчального курсу, що інтегруються з іншими частинами

курсу; блоків взаємопов'язаних навчальних курсів, які можна вивчати незалежно від іншого блоку дисциплін.

6. *Контекстне навчання* – мотивація студентів до засвоєння знань шляхом виявлення зв'язків між конкретним знанням та його застосуванням.

7. *Розвиток критичного мислення* – освітня діяльність, що спрямована на розвиток у студентів розумного, рефлексивного мислення, здатного висунути нові ідеї та побачити нові можливості.

8. *Проблемне навчання* – стимулювання студентів до самостійного набуття знань, що необхідні для вирішення конкретної проблеми.

9. *Індивідуальне навчання* – вибудовування студентом власної освітньої траєкторії на основі формування індивідуальної освітньої програми з врахуванням інтересу студента.

10. *Випереджувальна самостійна робота* – вивчення студентами нового матеріалу до його вивчення в ході аудиторних занять.

11. *Міждисциплінарне навчання* – використання знань з різних областей, їх угруповування та концентрація в контексті розв'язуваного завдання.

12. *Навчання на основі досвіду* – активізація пізнавальної діяльності студента за рахунок асоціації їх власного досвіду з предметом навчання.

13. *Інформаційно-комунікаційні технології* – навчання в електронному освітньому середовищі з метою розширення доступу до освітніх ресурсів, збільшення контактної взаємодії з викладачем, побудови індивідуальних траєкторій підготовки та об'єктивного контролю і моніторингу знань студентів.

Вибір методу залежить від: особливостей навчальної дисципліни; обсягу часу, який виділяється на її вивчення; загального рівня підготовленості студентів.

Підвищенню якості освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) має сприяти органічне поєднання інноваційних методів з традиційними, гармонійне поєднання різних методів щодо кожної дисципліни залежно від їх мети. Для впровадження інноваційних методів навчання викладачеві необхідно

вдосконалювати не тільки навчально-методичні комплекси з окремих дисциплін, а й опановувати нові засоби навчання.

Отже, у сучасній освітній діяльності існує багато варіантів інноваційних методів навчання, що спрямовані на якісне засвоєння знань студентами, формування навичок та вмінь критичного осмислення професійної проблеми, розвиток інтелектуальної діяльності студентів, здатності самостійного опрацювання інформації, набуття необхідних якостей, що стануть у нагоді у майбутній професійній діяльності.

Структура та сутність інноваційного освітнього процесу відповідає характеру і швидкості соціальних змін у суспільстві, високим європейським стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців інноваційного типу. Сучасний зміст освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього [2, с. 30]. У зв'язку з цим невідкладного вирішення потребують такі нагальні питання:

- ✓ внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу ЗВО;
- ✓ передбачення механізмів просування навчання в Інтернеті;
- ✓ нормативне врегулювання використання електронних навчально-методичних ресурсів в освітньому цифровому просторі ЗВО;
- ✓ розробка нових програм, зокрема з основ інтернет-безпеки, соціальних комунікацій у професійній підготовці студентів;
- ✓ впровадження навчальних матеріалів та продуктів нового покоління відповідно до вимог сучасної економіки та соціального запиту ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі / Н. Кошечко // Педагогіка. – 2015. – № 1(1). – С. 35-38.
2. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – № 1 (4). – С. 27-33.

ПСИХОЛОГІЧНІ КОМПОНЕНТИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА

Напрями модернізації вищої школи пов'язані з трансформаційними змінами у системі професійної підготовки студентів. Професіонал у галузі освіти має бути інтелігентною, творчою особистістю з високим ступенем професійної компетентності, володіти новітніми педагогічними технологіями та сформованими навичками продуктивного педагогічного спілкування тощо.

У сучасних дослідженнях (І. Бех, І. Булах, І. Васькович, Л. Гнатик, А. Коротаєв, Г. Мешко, Т. Тамбовцева, М. Тоба, С. Шеїн та ін.) акцентується на пошуку складових ефективного функціонування системи взаємодії «викладач – студент». Серед проаналізованих науковцями чинників, які заважають ефективному навчанню виділено не стільки недоліки наукової та методологічної підготовки викладачів закладів вищої освіти, скільки деформації сфери професійно-педагогічного спілкування [1; 3].

Концепція індивідуального стилю спілкування вперше була розроблена В. Мерліним. У руслі цього наукового підходу досліджуваний феномен вивчали: Е. Маствіліскер (представлено характеристики трьох рівнів індивідуального стилю спілкування: перший – реакції спілкування; другий – операційний; третій – цільовий); А. Ісмагілова (проаналізовано індивідуальний стиль спілкування як складну комунікативну діяльність, спрямовану на досягнення певного результату); Т. Аргентова (доведено, що індивідуальний стиль як рухлива система використання засобів і способів спілкування, змінюється залежно від ситуації) та інші [4, с. 21].

За визначенням А. Коротаєвої і Т. Тамбовцевої, індивідуальний стиль педагогічного спілкування є цілісною системою операцій, яка забезпечує

ефективну взаємодію викладача зі студентами; визначається цілями та задачами навчально-професійної діяльності а також типологічними властивостями особистості викладача [4, с. 22].

Дослідження Г. Мешко, які здійснено на основі співвіднесення особливостей педагогічного спілкування викладача з його психологічними властивостями, дозволили виділити три найпоширеніших стилі індивідуального спілкування: особистісно-м'який (зумовлений демократичними настановами), формально-жорсткий (ґрунтується на авторитарних установках) та системно-цілісний (має гнучку систему взаємовідносин). Доведено, що найбільш ефективним й педагогічно доцільним є системно-цілісний стиль педагогічного спілкування [3, с. 91].

За визначенням М. Ковалю, існують такі структурні компоненти індивідуального стилю професійного спілкування, як мотиваційно-ціннісний, когнітивний і операційно-поведінковий [2].

Мотиваційно-ціннісна підструктура ґрунтується на професійно-ціннісних орієнтаціях, які надають ситуаціям професійної взаємодії певного особистісного сенсу, визначають загальну спрямованість професійного спілкування, впливають на вибір та реалізацію прийомів і способів поведінки особистості.

Когнітивна підструктура визначає своєрідність системи особистісних конструктів та включає особливості комунікативного досвіду, уявлення про власну компетентність та здібності особистості щодо побудови певних моделей її спілкування.

Комунікативні уміння є центральною складовою операційно-поведінкової підструктури індивідуального стилю спілкування особистості [2, с. 48-49].

Дослідження продуктивного стилю педагогічного спілкування як різновиду індивідуального (В. Кан-Калік, Г. Ковальов та ін.) довели, що він забезпечується реальним психологічним контактом, який ґрунтується на високому рівні професіональних знань та умінь викладача, його розвинених організаторських здібностях та морально-етичних нормах поведінки та культури спілкування. До зазначено слід додати такі характеристики, як високий рівень розвитку децентрації (здатність подолати власний егоцентризм,

прийняти інші точки зору), розвинена емпатія, здатність до рефлексії, гнучкість поведінки викладача тощо.

Реалізації продуктивного стилю спілкування сприяє організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача зі студентами. Використання принципів колегіального спілкування під час проведення різних форм навчальних занять дозволяє викладачеві не тільки передавати студентам актуальну наукову інформацію, але й організувати з ними діалог. Тільки під час спільного обговорення питань досягається розуміння учасників взаємодії на рівні єдиного смислового простору.

З метою активізації суб'єкт-суб'єктної моделі виникає необхідність максимально використовувати інтерактивні методи навчання: бесіди, диспути, ділові ігри, тренінги, круглі столи, презентації, портфоліо, кейс стаді тощо.

Продуктивний стиль спілкування – це система свідомих, відповідальних та професійних дій викладача, яка забезпечує суб'єкт-суб'єктний рівень взаємодії зі студентами, метою якого є всебічний та гармонійний розвиток компетентного фахівця.

Центральними компонентами розвитку продуктивного стилю спілкування викладача є особистісний (гуманістична спрямованість системи ціннісних орієнтацій, розвинені децентрація, емпатія, рефлексія, толерантність, високий рівень загальної культури), мотиваційний (свідома професійно-педагогічна спрямованість викладача) та операційно-поведінковий (система комунікативних умінь викладача).

Список використаних джерел:

1. Гнатик Л. М., Васькович І. М. Психолого-педагогічні проблеми спілкування викладача і студента // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – № 23.3. – С. 380-385.
2. Коваль М. С. Формування індивідуального стилю професійного спілкування: Дис. канд.пед.наук: 13.00.04/АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – Вінниця: 1998. – 176 с.
3. Мешко Г. М. Формування індивідуального стилю педагогічного спілкування у майбутніх учителів: Дис.канд.пед.наук: 13.00.01 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – Тернопіль, 1997. – 203 с.
4. Савенкова Л. Продуктивний стиль педагогічного спілкування. Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. 2014. Вип. 13. С. 21–28.

*Нікітченко О. О., Обнявко О. В., Чернишова Л. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: anistar@ukr.net
e-mail: deansfpk@ukr.net
e-mail: liylek196322@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ ПРОБЛЕМНИХ ГРУП

Випускники закладів вищої освіти (ЗВО) України у сфері економіки та інших напрямків освіти, щоб бути конкурентоздатними за фахом на ринку праці, мають під час навчання сформувати професійну культуру спеціаліста та здатність до професійного саморозвитку і самовдосконалення, що можуть отримати під час роботи у наукових проблемних групах.

Слід розрізняти зміст, особливості і значення дослідницької роботи студентів у наукових гуртках та проблемних групах ЗВО. Наукові гуртки – традиційно найбільш поширена і масова форма організації науково-дослідної роботи студентів (НДРС) у ЗВО – створюються, в основному, для студентів молодших курсів. Це перший етап оволодіння майбутніми фахівцями навичками наукового дослідження. Проблемні групи є більш досконалою формою НДРС. До роботи у них залучаються, як правило, студенти старших курсів. В їхні завдання входить обговорення теоретичних проблем, розробка актуальних науково-технічних питань, проведення циклу досліджень. Об'єктом наукового дослідження може бути проблема, якою займається науковий керівник цієї групи. Перевагою такої форми НДРС є можливість дослідження обраної теми значно глибше і різнобічніше. Проблемні групи організовують зустрічі з людьми, що стикаються з проблемами, обраними групою для наукових пошуків [1]. У проблемних групах студенти ознайомлюються з методикою планування наукової роботи, беруть участь в обговоренні й оформленні отриманих результатів з конкретної тематики, над якою працює кафедра,

керівник групи. З метою створення наступності у студентській науковій роботі періодично організовуються виступи студентів, що займаються у проблемних групах. Традиційно це відбувається у рамках днів студентської науки, які щороку проводяться у ЗВО [2].

Проблемні наукові групи створюються і функціонують на основі рішень відповідної кафедри, яка і надалі організує та контролює їх діяльність. В окремих ВНЗ проблемні наукові групи студентів формуються, якщо їх діяльність регламентована науково-дослідною програмою, а кількість учасників складає від 5 до 15 осіб [3, с. 6]. До проблемних наукових груп можуть входити студенти різних курсів і спеціальностей, які проявляють цікавість до відповідної наукової проблеми або галузі знання. Основним видом діяльності проблемних наукових груп студентів є науково-практична діяльність, що пов'язана з розробкою програми та інструментарію дослідження, отриманням консультацій у провідних спеціалістів і керівника групи, проведенням робочих дискусій, збором інформації, складанням аналітичних довідок, підготовкою і опублікуванням статей, участю у науково-практичних конференціях, круглих столах, наукових дискусіях, конкурсах. У межах кафедри може бути створено кілька проблемних наукових груп [3, с. 6].

Наукове керівництво студентами здійснюють провідні вчені відповідної кафедри та досвідчені викладачі. Науковий керівник проблемної групи може ознайомлювати студентів з тими фактичними матеріалами, над якими працює по своїй науковій темі, давати студентам завдання щодо проведення відповідної обробки зібраних матеріалів, які будуть використані в науковій роботі вченого-керівника і студента-науковця. У якості форм результатів роботи проблемних груп виступають конкурси доповідей, наукові конференції і предметні олімпіади, круглі столи, зустрічі з вченими (або творчі зустрічі), а також публікація тез кращих робіт у наукових збірках вищого навчального закладу [4, с. 30-34].

Для посилення ролі наукових проблемних груп у процесі підвищення професійних компетенцій необхідно передбачити реалізацію наступних заходів:

- доповнити положення про НДРС у ЗВО зазначенням порядку, створення, керівництва, оприлюднення результатів та заохочення студентів і викладачів, що входять до складу наукових проблемних груп;
- розробити рекомендації щодо участі студентів у наукових проблемних групах з урахуванням впливу на їх особистий рейтинг;
- забезпечити організаційний і методичний супровід діяльності наукових проблемних груп наскрізним чином – від бакалаврату та магістратури до аспірантури – у форматі напрямків кафедральних досліджень для розвитку існуючих і створення нових наукових шкіл;
- розробити рекомендації щодо організації дистанційної роботи наукових проблемних груп та створити системи оцінювання результатів роботи студентів і викладачів у цих формуваннях;
- доповнити договори про співпрацю з філіями кафедр також положеннями про функціонування наукових проблемних груп;
- започаткувати моніторинг та публікацію результатів діяльності наукових проблемних груп в університетських виданнях, розміщення відповідної інформації на сайтах окремих кафедр, факультетів та головних сайтах ЗВО, що підсилить стимули до розвитку наукових шкіл в університетській науці.

Список використаних джерел:

1. Науково-дослідна робота студентів (НДРС). – URL : http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_kiovist_Ficyla_Pedagogika_VSh/710.html
2. Студентські наукові гуртки та проблемні групи. – URL : https://www.sspu.sumy.ua/index.php?view=article&catid=72%3A2010-10-21-13-23-53&id=383%3A2012-02-06-13-37-29&format=pdf&option=com_content&Itemid=168
3. Положення про науково-дослідну роботу студентів. – Одеса: ОНАХТ, 2012. – 10 с.
4. Научно-исследовательская работа студентов ВГСПУ: организация и регламентирующие документы: метод. разраб. / сост. Т. С. Бородина, С. А. Комиссарова, С. Б. Спиридонова; науч. ред. В. В. Зайцев. – Волгоград: Изд-во ВГСПУ «Перемена», 2012. – 54 с.
5. Средства оценивания результатов обучения студентов вуза: метод. рекомендации / Сост. Е. Ю. Игнатьева: НовГУ им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2014. – 62 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ ТА КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

В умовах сучасних освітніх перетворень постає питання формування професійно компетентної особистості.

Важливою сферою становлення студента як майбутнього фахівця є спілкування. У зв'язку з цим актуальною є проблема впливу комунікативних особливостей студентів на їх навчальну діяльність та її ефективність. Особливої актуальності також набуває питання удосконалення особистісних комунікативних рис та якостей студентів.

Дослідженням комунікативної активності студентів займалися ряд науковців. О. Ветхов розглядає «рівень комунікативної активності студентів» в залежності від:

- багатства словникового запасу;
- та умінь використовувати всю різноманітність граматичних засобів мови при побудові власних висловлювань [3, с. 76].

У [2] комунікативна активність розглядається як стан внутрішньої готовності реагувати певним чином на ситуації чи суб'єкти спілкування.

Комунікації мають наступні напрями вияву комунікативної активності: як засіб оволодіння знань; як засіб передачі цих знань і застосування їх на практиці. Комунікативна активність у процесі навчання втілюється у прийнятті, засвоєнні та відображенні інформації [1, с. 24].

До комунікативних особливостей особистості відносять [2, с. 32]:

- ✓ комунікативний потенціал;
- ✓ комунікативну компетентність;

- ✓ комунікативні здібності;
- ✓ комунікативні навички та вміння;
- ✓ комунікативний стан;
- ✓ комунікативний компонент;
- ✓ комунікативні якості;
- ✓ стиль спілкування;
- ✓ мотиви спілкування та потреби у спілкуванні;
- ✓ комунікативні установки.

Особливості навчальної дисципліни, багато в чому, визначають ступінь комунікативної активності студентів, але вони також залежать від методів та інтерактивних технологій, що застосовуються викладачем.

До сучасних інтерактивних навчальних технологій, які розвивають комунікативну активність та креативне мислення студентів і які доцільно застосовувати у викладанні економічних дисциплін слід віднести:

- 1) «робота в малих групах»;
- 2) «спільний проект»;
- 3) «пошук інформації»;
- 4) «коло ідей»;
- 5) «мікрофон»;
- 6) «мозковий штурм»;
- 7) «групування («асоціативний куш»»);
- 8) «карусель»;
- 9) «акваріум» та ін.

На нинішньому етапі розвитку освітнього процесу, все більшої актуальності і поширення набуває використання інформаційних технологій в процесі викладання навчальних дисциплін.

Компетентнісний підхід до вивчення економічних дисциплін вимагає систематизації існуючих і пошуку нових інформаційних комунікативних технологій, які сприяли б становленню компетентної особистості, готової до

життя в сучасному суспільстві. Використання інформаційні технології в навчальному процесі сприяють:

- забезпеченню доступності знань;
- забезпеченню диференціації, індивідуалізації навчання;
- інтенсифікації навчального процесу, підвищенню його якості та ефективності;
- розвитку критичного мислення;
- формуванню інформаційної культури [4, с. 21].

Найпоширенішим способом залучення студентів до використання інформаційних технологій у навчальному процесі є презентація. Створення презентацій – ефективне завдання для самостійної дослідницько-пошукової роботи студентів, яке згуртовує і вчить працювати у групі, нести колективну відповідальність за виконану роботу [5, с. 35].

Список використаних джерел:

1. Біницька О. П. Використання різних методів навчання при викладанні економічних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах [Електронний ресурс] / О. П. Біницька // Педагогічний дискурс. – 2010. – Вип. 8. – С. 23-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2010_8_8
2. Боделан О. В. Вплив інтелектуальних і комунікативних особливостей студентів на їхню психологічну адаптацію // Наука і освіта. – Одеса, 1998. – №5. – С. 32-34.
3. Ветхов О. Важлива складова комунікативної активності студентів // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №4. – С. 76-84.
4. Гудзь П. В. Інтерактивні технології як аспект методики викладання економічних дисциплін [Електронний ресурс] / П. В. Гудзь // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Сер. : Економічна. – 2014. – №5. – С. 17-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_ekon_2014_5_5
5. Романюк А. А. Використання інтерактивних технологій при викладанні економічних дисциплін [Електронний ресурс] / А. А. Романюк // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2010. – № 2. – С. 34-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2010_2_11

*Муренко Т. О., Шаровська Т. С.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: MurenkoTA@gmail.com
e-mail: sstamara@gmail.com*

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН КОНТРОЛЬНОГО БЛОКУ

Запровадження ідей креативної педагогіки, а також когнітивної психології у навчальний процес – особливо важливі складові концепції освіти. Однак, продовжуючи і розвиваючи ідеї креативної педагогіки, ми можемо говорити вже про педагогіку синергії [1]. Останніми роками багато науковців наголошують у своїх працях на гострій потребі у педагогові нового типу, здатного працювати за нових соціальних умов, нетрадиційно підходити до вирішення різних педагогічних ситуацій, створювати авторські технології навчання. Вивченню питань, пов'язаних із синергетикою (теорією самоорганізації, своєрідною міждисциплінарною рефлексією), присвячені роботи В. О. Аршинова, Б. Б. Кадомцева, С. П. Капиці, Є. М. Князевої, С. П. Курдюмова, А. П. Назаретяна, Дж. Николиса, І. Прігожина, І. Стенгерса, Г. Хакена й ін. Дослідження у галузі синергетики доводять, що у світі немає безструктурних предметів та явищ, що хаос, випадковість, дезорганізація можуть бути не тільки руйнівними чинниками, але й за певних обставин несуть у собі творчий і конструктивістський початок [2, с. 178].

Синергія – це зростання ефективності діяльності в результаті поєднання, інтеграції, злиття окремих частин в єдину систему за рахунок так званого системного ефекту. Слово «синергія» в перекладі з грецької мови якраз і означає «співробітництво, взаємодія». Сьогодні воно вживається в декількох контекстах.

Наприклад, синергія в природі розуміє певну взаємовигідну дію двох різних видів. Синергія в бізнесі може призвести до підвищення прибутку за рахунок об'єднання зусиль двох або кількох компаній. А синергія в медицині

має на увазі застосування відразу декількох ліків, щоб «дотиснути» хворобу з декількох фронтів. Суть синергії полягає в тому, щоб цінити відмінності – (поважати їх, вдосконалювати) та об'єднувати їх – використовуючи загальний ефект.

Єдиного загальноприйнятого економічного визначення даного явища немає. Сучасні автори, що зачіпають питання синергії в своїх працях, описують її як явище, при якому $2 + 2$ швидше дорівнює 5 або 6, ніж 4. Після такої характеристики, синергізм зазвичай трактується з точки зору того предмета або явища, що їх в даний момент цікавить. Інтерес до вивчення цього явища і до чинників, що забезпечує синергізм в організації, пояснюється отриманням додаткового результату, який прийнято називати синергическим ефектом. При високій організованості системи, сума властивостей системи буде вище суми властивостей її компонентів. Різниця між сумою властивостей системи і сумою властивостей її компонентів називається синергическим ефектом, додатковим ефектом творчого взаємодії компонентів [3, с. 114].

Для більшої ясності сформулюємо визначення організаційної синергії наступним чином:

➤ організаційна синергія – це злагоджена командна взаємодія окремих елементів системи, що забезпечує її функціонування в оптимальному режимі ефективності.

➤ синергетичний ефект – додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Необхідно зауважити, що даний ефект може бути як позитивним, так і негативним. При низькій організованості системи сума її властивостей буде менше суми властивостей компонентів [4, с. 231].

Розглядаючи синергію та синергетичний підхід у викладанні навчальних дисциплін контрольного блоку, хочеться звернути увагу, що контроль доцільно розглядати лише у сукупності та з точки зору системного підходу до усіх інших функцій управління:

- обліку;

- аналізу;
- прогнозуванню тощо.

Оскільки всі ці функції у тісній взаємодії дають змогу ефективно керувати підприємством та приймати ефективні управлінські рішення.

Метою контролю є спрямованість на досягнення цілей підприємства та забезпечення його життєдіяльності на основі сприяння розвитку та удосконаленню системи управління шляхом визначення та дотримання правильної для даного суб'єкта політики внутрішнього контролю, власної ефективності, оптимального взаємопроникнення та чіткої взаємодії у відносинах з іншими управлінськими функціями. Контроль як функція управління тісно взаємопов'язаний з іншими його функціями. Управлінський цикл стосується кожної функції управління, а функції взаємодіють між собою, проникаючи одна в одну в результаті процесів комунікації та прийняття рішень. Тому контроль передбачається заздалегідь, тобто його організація контролюється і планується.

Аналіз наукової і педагогічної літератури з предмету дослідження дозволив дійти висновку, що синергетика постає новим міждисциплінарним напрямом, який потребує подальшої глибокої розробки.

Список використаних джерел:

1. Полянська В. В. Педагогіка синергії як розвиток ідей креативної педагогіки співробітництва. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2010/S20/.pdf>
2. Вознюк О. В. До проблеми побудови синергетичної педагогіки / О. В. Вознюк // Психолого-педагогічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної системи : наук.-метод. зб. / за ред. проф. М. М. Заброцького. – К., Житомир : ЖОППО, 2007. – С. 176-179.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 278 с.
4. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 283 с.

*Нездоймінов С. Г.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: 2072945@gmail.com*

*Gwoździewicz S.
The Jacob of Paradies University in Gorzów Wielkopolski
Gorzów Wielkopolski, Poland
e-mail: sylwiagwozdziewicz@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦЯ З ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ

Підготовка фахівців сфери екскурсійного обслуговування за спеціальністю 242 «Туризм» спрямовано на формування фахових компетенцій для успішного вирішення науково-практичних та теоретичних завдань, що постають в ринкових умовах діяльності та розвитку суб'єктів туристичного бізнесу. Вимоги ринку праці вимагають вдосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери екскурсійного обслуговування у зв'язку зі зростанням попиту туристів на якісні екскурсійні послуги. Формування готовності до екскурсійної діяльності відбувається за умови індивідуально мотивованого і стимулюючого ставлення студентів до майбутньої професії екскурсовода. Посилення особистісного виміру в процесі підготовки майбутніх фахівців сфери екскурсійних послуг передбачає оволодіння уміннями самостійного проектування та формування маршрутів оглядових і тематичних екскурсій та їх апробації; опанування знаннями з технології проведення екскурсії, основ професійної майстерності як активної взаємодії трьох компонентів екскурсії – екскурсовода, екскурсійних об'єктів і екскурсантів.

Як визначають польські науковці, особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівців туристичного супроводження, екскурсоводів в курортних регіонах туристичного призначення [1, с. 250]. Освіта є важливим і складним соціально-економічним фактором кожної держави. Країни, де освіта може швидко адаптувати свою пропозицію до вимог постійно мінливого ринку праці та викликів сучасного світу, – це країни з найшвидшим та найбільш

динамічним розвитком економіки. Відмінності між країнами щодо потенціалу людського капіталу впливають на рівень розвитку їх економік [2].

Сучасна методика фахового навчання студентів розвивається на основі впровадження інтерактивних методів та цифрових технологій, не тільки узагальнює практичний досвід, але й розкриває нові міжпредметні зв'язки, допомагаючи майбутнім фахівцям більш успішно оволодівати навичками професії, використовуючи можливості дуальної освіти. Інформаційні технології здійснюють істотний вплив на екскурсійну діяльність. З появою та швидким розвитком аудіо-гідів та спеціальних додатків, поширенням доступу до мережі Інтернет, появою мобільних довідників та путівників і розповсюдженням QR-кодів, екскурсанти стають більш вимогливими до якості та унікальності екскурсійних пропозицій. Отже, стає необхідним впровадження в навчальний процес підготовки студентів цифрових технологій GPS та RFID щодо проектування та формування нових екскурсійних продуктів [3].

Під час проведення практичних занять зі студентами спеціальності «Туризм», акцентується увага на тому, що професійна майстерність екскурсовода – це особливий вид мистецтва, що побудований на:

- активному використанні та умілому сполученні показу й розповіді;
- участі в процесі сприйняття взаємодії екскурсовода та споживачів екскурсійних послуг;
- застосуванні методичних прийомів ведення екскурсії;
- володінні специфічними вміннями й навичками, які притаманні професії екскурсовода.

Педагогічна майстерність екскурсовода вимагає опанування основними положеннями дидактики, логіки, психології, екскурсійної теорії та їх застосування в практиці екскурсійного обслуговування туристів. Важливо, що цій майстерності, студенти навчаються на практичних заняттях не тільки у досвідчених екскурсоводів, а також у самих себе, в ході проведення пробних екскурсій.

Екскурсовод є одним із працівників сфери туристичних послуг, що з перших кроків зустрічі та обслуговування на маршруті, вступає у комунікації з

туристами та екскурсантами. В сучасних умовах конкурентного ринку, попит на екскурсійні послуги, багато в чому залежить від особистості екскурсовода, його індивідуальних якостей. Прояв педагогічного такту, увічливості, терпимості, витриманості, уміння стримати себе в конфліктній ситуації, сприяють створенню доброзичливої обстановки на екскурсійному маршруті.

Одним з сучасних методів формування педагогічної майстерності та комунікативної компетенції у студентів спеціальності «Туризм» є метод сторітеллінгу (story – історія; telling – розповідати). Він поєднує в собі психологічні, управлінські та інші аспекти і дозволяє не лише ефективно донести інформацію до аудиторії, а й мотивувати її на певні вчинки і отримати максимально високі результати. Тому, цей метод сьогодні активно використовується у різних сферах менеджменту та практичної підготовки майбутніх фахівців. Сторітеллінг включає в себе різні напрямки – в ньому тісно переплетені психологія і педагогіка, дидактика та акторська майстерність. Метод сторітеллінгу, як вважають фахівці, сприяє формуванню у студентів орієнтовної основи поведінки в мовних ситуаціях. Виробляється впевненість у володінні прийомami, заснованими на особистому досвіді; створюється досвід вираження своєї особистісної позиції в спілкуванні, адекватної самооцінки «продуктів спілкування», вміння презентувати себе [4].

Якість екскурсійного обслуговування є важливою конкурентною перевагою туристичного підприємства. Тому сучасний екскурсовод повинен володіти педагогічними, психологічними, комунікативними навичками і високою ерудицією [5, с. 74]. Екскурсовод водночас є педагогом, він повинен вміти розробляти ефективну, змістовну екскурсійну програму, надавши цікаву і необхідну інформацію учасникам екскурсії, сформувавши певне ставлення до об'єктів екскурсійного показу. Необхідно вміти:

- зацікавити різновікову аудиторію за короткий період часу;
- пробудити інтерес у слухачів для активного вивчення ними нового і невідомого.

Саме в рамках навчального процесу варто максимально залучати студентів до професійно-орієнтованої діяльності з метою отримання максимально різнобічної інформації про професію, активно запроваджувати моделювання або відтворення ситуацій професійної діяльності (метод педагогічного проектування) [6, с. 69]. Професія екскурсовода, являє собою ще і вид анімаційної діяльності, що потребує від майбутнього фахівця знань і практичних навичок з анімації туристів, проведення квест-екскурсій.

Як визначає Г. М. Козлова, придатність до працевлаштування, – це наявність у випускників компетентностей (знань, умінь, інших особистісних характеристик), що необхідні для успішного працевлаштування [7, с. 172].

Надання якісних екскурсійних послуг споживачам вимагає чіткої організації роботи екскурсоводів, розумінням своєї ролі в контексті загального суспільного значення екскурсійної діяльності, тому опанування навичками педагогічної майстерності є одним з певних напрямків підготовки фахівців зі спеціальності «Туризм».

Список використаних джерел:

1. Wołowiec T., Gwoździewicz S., Ahmed-Skrzypek S. (2016). Classification of the resort in the legal and organizational aspects. *International Journal of New Economics and Social Sciences (IJONESS)*, 4, 236 - 253.
2. Dahl M., Gwoździewicz S. (2018). Education system in Poland – regulation and implementation of integrated qualification system. *EKONOMISTI, International Reviewed Scientific-Analytical Journal*, no 4, 2018, volume XVI, Publishing: Paata Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. URL: <http://ekonomisti.tsu.ge/?cat=nomer&leng=eng &adgi=340&title>
3. Нездоймінов С. Г., Петрова А. С. (2018). Напрями підвищення конкурентоспроможності екскурсійних послуг туристичних підприємств. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-15/22-stati-15/1871-nezdojminov-s-g-petrova-a-c>
4. Сторітеллінг як один з ефективних методів викладання. URL: <http://kumlk.kpi.ua/node/1410>
5. Нездоймінов С. Г. (2011). Організація екскурсійних послуг: навчально-методичний посібник. – Одеса: Астропринт. – 216 с.
6. Богатирьова Г. (2018). Комунікативно-психологічна складова готовності фахівців з туризму до екскурсійної діяльності. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 15. – С. 67-73. URL: <https://doi.org/10.32835/22235752.2018.15.67-73>.
7. Козлова Г. М. (2014). Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/navchalnij_posibnik-metodika_vikladannya_u_vishhij_shkoli.pdf

*Добриніна Л. В., Красільнікова К. В.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: ludadob@rambler.ru
e-mail: krasilnikova305@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ФІНАНСИСТА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Для підготовки фінансиста в сучасних умовах необхідно провести дослідження щодо аспектів, які впливають на формування самостійності, уміння студента планувати й активно провадити пізнавальну діяльність без сторонньої допомоги, що надасть у майбутньому бути конкурентоспроможним фахівцем, який володіє особистою ініціативою, здатним приймати нестандартні рішення [1].

На думку В.Андреева, пріоритетом сучасної освіти є навчання, орієнтоване на саморозвиток особистості. Ця нова педагогічна парадигма будується на таких базових твердженнях:

- усвідомлення самоцінності кожної особистості, її унікальності;
- невичерпні можливості розвитку кожної особистості, у тому числі її творчого саморозвитку;
- пріоритет внутрішньої свободи – свободи для творчого саморозвитку – на відміну від свободи зовнішньої;
- розуміння природи творчого саморозвитку як інтегральної характеристики «самості», системоутворювальними компонентами якої є самопізнання, творче самовизначення, самоуправління, творча самореалізація особистості і самовдосконалення: «лише таку освіту можна вважати освітою гарантованої якості, яка переходить у самоосвіту. При цьому навчання переходить у самонавчання, виховання – в самовиховання, а особистість зі стану розвитку – у стан творчого саморозвитку [2].

У навчанні абсолютна, повна самостійність неможлива. Тому її треба оцінювати з урахуванням того, наскільки необхідною є участь у навчанні інших

людей, насамперед викладачів. Саме така самостійність може бути визнана оптимальною.

Зовнішніми ознаками самостійності студентів є планування ними своєї діяльності, виконання завдання без прямої участі викладача, систематичний контроль за процесом і результатом виконуваної роботи, її подальше коригування та самовдосконалення, тобто самостійне здійснення діяльності.

Внутрішнє вираження самостійності фізичні й морально-вольові зусилля вихованців, спрямовані на досягнення мети без сторонньої допомоги. Пізнавальна самостійність виявляється насамперед у навчальному процесі через основний її показник – активність.

Пізнавальна самостійність це:

- ✓ опорні знання: знання, що використовуються для розв'язання пізнавальних задач і включаються в мислення як передумови його успішного здійснення, як шаблі, що допомагають піднятися до засвоєння та багатогранного розуміння того, що вивчається;
- ✓ методи пізнавальної діяльності: способи, прийоми, вміння;
- ✓ узагальнювальні основні форми пізнавальної діяльності: дії, операції, які формуються у процесі розв'язання пізнавальних задач [2; 4].

Пізнавальна активність належить до мотиваційного аспекту, а пізнавальна самостійність – до процесуального аспекту діяльності. Пізнавальну активність і самостійність аналізують у трьох аспектах: процесуальному, мотиваційному і вольовому, що відображає складну структуру цих особистісних характеристик. Перший аспект пов'язаний з оволодінням засобами і способами пізнавальної діяльності, тобто практичними й інтелектуальними можливостями, вміннями, які зумовлюють виконання самого процесу пізнання під час цілеспрямованого пошуку, другий – з формуванням потреби і прагнення особистості до пізнання, третій – з докладанням вольових зусиль у процесі пізнання. Взаємозв'язок цих компонентів виразно виявляється у навчальній діяльності студента. У навчальному процесі вони взаємозумовлені, взаємопов'язані і структурно неподільні [2; 4].

Саме аспекти особистості, які були представлені, нададуть сучасній освіті професійної підготовки під час вивчення економічних дисциплін, використовуючи новітні інноваційно-інформаційні методи: веб-квести; веб-конференції; робота з інтернет ресурсами; перегляд спеціалізованих програм на ЮТУБ-каналі; робота на віртуальному підприємстві; спеціалізовані тренінги; спілкування із запрошеними фахівцями фінансової сфери; дистанційне навчання [1; 3].

Отже, представлені методи професійної підготовки дають можливості вказати, що сучасні умови потребують використовувати різні особливі аспекти за умови єдності взаємопов'язаних компонентів і базуються на існуючих можливостях оптимального розвитку особистості, які активно інтегруються та розвиваються у процесі успішного оволодіння студентом професійною підготовкою, яка має носити характер суб'єктивної значущості і новітні інноваційно-інформаційні методи, змінюючи схему передачі знань і методів навчання, допомагають індивідуалізувати навчання, налагодити зворотний зв'язок з тим, хто навчається, звільнити суб'єктів навчального процесу від рутинної роботи.

Список використаних джерел:

1. Добриніна, Л. В. Специфіка застосування активних методів навчання при викладанні економічних дисциплін // Л. В. Добриніна, К. В. Красільнікова // Центр сучасних освітніх технологій ОНЕУ. – 2018. – с.178
2. Половникова, Н. А. Система воспитания познавательных сил школьников [Текст] : (Учеб. пособие) / Н. А. Половникова ; Казан. гос. пед. ин-т. – Казань : КГПИ, 1975 (вып. дан. 1976). – 101 с.
3. Прилуцький А. М., к.е.н., ст. викладач Вінницький національний аграрний Університет. Інноваційно-інформаційні методи підготовки фахівця-ресторатора в сучасних умовах III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/10433.pdf>
4. Чорна, С. А., Бартко, Ж. В. Сучасне заняття: проблеми, пошуки, знахідки, методики. III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці» 27 лютого 2018 року Могилів-Подільський технолого-економічний коледж Вінницького НАУ. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/17043.pdf>

*Артюх О. В., Добрунік Т. П.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна
e-mail: oksana_art_2017@ukr.ne
e-mail: tdobrunik@gmail.com*

**«КЕЙС-СТАДІ» ЯК ФОРМА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕД»**

В умовах євроінтеграційного напрямку розвитку національної економіки головною метою системи вищої професійної освіти є забезпечення якісної підготовки фахівців напрямку 071 «Облік і оподаткування», конкурентоспроможність яких на ринку праці безпосередньо залежить від їх професійного мислення, уміння застосовувати свої знання та здібності на практиці. Сучасний ринок праці висуває до фахівців такі вимоги, як гнучкість мислення, розуміння суті економічних процесів, вміння самостійно виявляти й вирішувати проблеми, швидко орієнтуватися у виробничих ситуаціях та приймати відповідні управлінські рішення.

В Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що однією із форм організації навчального процесу у вищих навчальних закладах є самостійна робота студентів [1]. Важливість і значущість самостійної роботи також відзначається в «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті», в якій наголошується на важливості ролі самоосвіти, стимулюванні студентів до самостійного наукового пізнання [2].

Пріоритетним у підготовці майбутніх фахівців з обліку та оподаткування є формування активної, відповідальної, творчої, зацікавленої в якісному навчанні, здатної до самоосвіти і самореалізації, самостійної особистості. Орієнтування студентів на самостійну навчальну діяльність сприяє поглибленню професійних знань майбутніх бухгалтерів, вдосконалюється фахова майстерність, розвивається індивідуальна самоосвітня компетенція.

Провідне місце при підготовці фахівців за магістерською програмою «Міжнародний облік, аналіз і оподаткування» належить такій навчальній дисципліні, як «Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД», вивчення якої має свою специфіку через постійну змінність податкового, бухгалтерського законодавства, нормативно-правових актів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Забезпечення відповідної якості підготовки студентів можливе лише за умови належної організації навчального процесу з використанням інтегрованого підходу до вивчення навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД» на основі впровадження сучасних інтерактивних технологій, серед яких широке визнання отримав метод «Кейс-стаді» («Case study»). Метод «Кейс-стаді» сприяє розвитку вміння вирішувати проблеми з урахуванням конкретних умов і за наявності фактичної інформації. Метод характеризується також значним педагогічним ефектом, оскільки розвиває такі кваліфікаційні характеристики особистості, як здатність до аналізу і діагностики проблем, вміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію [3, с. 20].

Студенти повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і вибрати найкраще з них. Кейси ґрунтуються на реальному фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації.

Розрізняють «польові» (сформовані на реальному фактичному матеріалі) і «крісельні» (вигадані) кейси [4, с. 87]. При підготовці фахівців з обліку та оподаткування саме польові кейси є більш доцільними у застосуванні кейс-методу і передбачає використання конкретних проблемних ситуацій. Формування таких кейсів для такої фахової дисципліни як «Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД» відбувається на базі реальних ситуацій, що виникли в результаті колізії нормативних актів, неоднозначності трактовок законодавчої бази та особливостей обліку операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Зміст, структура і вимоги до вирішення проблемної ситуації мають бути сформульовані таким чином, щоб під час їх виконання формувалось вміння використовувати набуті знання в умовах конкретного підприємства, критично оцінювати різноманітні виробничі ситуації, знаходити правильне рішення

актуальних проблем господарської практики, здійснювати пошук оптимальних способів діяльності підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Для студентів магістратури доцільно запропонувати самостійне формування кейсів з проблемних питань обліку та оподаткування окремих операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а саме операцій з давальницькою сировиною, посередницьких операцій. Під час роботи з кейсами при вивченні навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД» студенти усвідомлюють, що більшість проблемних ситуацій в обліку та оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності мають декілька варіантів вирішення. Відтак ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової та податкової звітності на теренах майбутньої професійної діяльності потребує постійного розумового процесу, пошуку альтернативних рішень в межах правового поля та прийняття найдоцільніших рішень в конкретному випадку.

Таким чином, організація самостійної роботи під час вивчення навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення ЗЕД», із впровадженням у навчальний процес методу «кейс-стаді», сприяє динамічним змінам у професійних уміннях студентів, розвитку у них різноманітних форм мислення, творчих здібностей, можливостей проникнення в проблемну ситуацію, що завершується, як правило, знаходженням оптимального вирішення проблеми. Виконання запропонованих завдань на етапі підготовки магістрів з обліку та оподаткування сприятиме набуттю випускниками фахових компетенцій, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL: <http://www.mon.gov.ua/ua/news>.
2. Наказ про Національну доктрину розвитку освіти від 17.04.2002р. №347/2002. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
3. Ю. П. Сурмін. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні [Електронний ресурс] / Ю. П. Сурмін // Вісник НАДУ – 2015 – №2. – С. 19-28. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/06/04.pdf>
4. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У сучасних умовах викладач вищої школи повинен бути фахівцем не тільки в певній предметній галузі, а й володіти навичками та знаннями технологій викладання, у тому числі, виступів перед публікою.

Підвищення значущості риторичної культури викладачів підсилюється світовими інтеграційними освітніми процесами, які обумовлюють більш високі вимоги до професійно-педагогічної комунікації, нові попити до теоретичних знань і практичних навичок спілкування, майстерності взаємодії зі студентами і колегами, що є гарантом досягнення успіху професійній діяльності викладача сучасного вищого навчального закладу [1, с. 12].

Основним способом спілкування у вищій школі залишається процес взаємодії викладачів та студентів за допомогою безпосередньої комунікації (лекції, бесіди, опитування, дискусії, конференції і т. д.), ефективність якої у великій мірі залежить від ораторської майстерності. Для успішного викладання необхідно досконало знати комплекс педагогічних і ораторських прийомів та інструментів, уміти вдало використовувати їх на практиці.

Ступінь володіння ораторським мистецтвом є однією з ознак професійної зрілості викладача; від нього залежить не лише увага та розуміння інформації, а й інтерес у студентів до дисципліни, бажання виконувати завдання та відвідувати заняття.

Молодому викладачеві складно відразу оволодіти секретами і навичками професійної майстерності. Для оволодіння ораторським мистецтвом важливе значення мають не тільки теоретичні знання, а й тривалий досвід виступу в різних аудиторіях, вміння залучати і утримувати увагу аудиторії під час занять.

Ораторське мистецтво включає комплекс знань, умінь і навичок із підготовки та виголошення промов з метою надати бажаний вплив на аудиторію (переконати, навчити, виховати). Мова оратора одночасно впливає і на почуття, і на свідомість слухача. Викладачі, які користуються основами ораторського мистецтва, досягають найбільш ефективних результатів у навчанні та вихованні студентів.

З наукової точки зору ораторська (риторична) культура викладача вищої школи – це якісна динамічна інтегративна характеристика особистості, показник її духовного розвитку, що включає сукупність риторичних компетенцій і індивідуально-творчого стилю реалізації комунікаційних здібностей (знань, умінь і навичок), а також готовність застосовувати їх у процесі професійно-мовної взаємодії, через яку відбувається реалізація цілей і завдань вищої освіти [1, с. 16].

Спілкування викладача зі студентами виконує три ключові функції: комунікативну, перцептивну і інтерактивну. Ораторське мистецтво викладача пов'язане з готовністю до ефективного професійно-викладацького спілкування, прагненням проектувати і реалізовувати перераховані функції [2, с. 151].

Реалізація комунікативної функції через ораторське мистецтво викладача включає: 1) манеру говорити: «з папірця», періодично звертаючись до джерела інформації або «як соловей», тримаючи всю інформацію в голові, адже чим краще людина володіє інформацією, розуміє, про що говорить, тим краще її слухають і запам'ятовують; 2) інформація запам'ятовується, якщо має емоційну мітку, викликає як позитивні, так і негативні емоції; 3) краще подавати структуровану інформацію, представлену в таблицях, схемах, малюнках, з використанням піктограм, виділенням кольором, шрифтом і т.д.

Перцептивна готовність ораторського мистецтва включає: ✓ вміння одягатися відповідно до ролі викладача вищої школи; ✓ дотримання середнього темпу мови, який не повинен бути занадто швидким і занадто повільним; ✓ володіння тембром мови: необхідно варіювати тембром, виділяючи голосом важливу інформацію; ✓ вміння тримати паузу, за допомогою якої можна

управляти аудиторією; ✓ володіння тілом – поза, амплітуда рухів, жести можуть сприяти засвоєнню інформації, що викладається, або відволікати, дратувати; ✓ здійснення постійного зворотного зв'язку з аудиторією, тому погляд лектора повинен бути спрямований на студентів, переміщаючись від одного слухача до іншого; ✓ почуття гумору – необхідний компонент мови викладача, який особливо цінується студентами.

Організаційна готовність полягає у врахуванні динаміки працездатності при плануванні лекції: в перші п'ять хвилин засвоюється зазвичай не більше 10% інформації, далі – по наростаючій, але в середині заняття, працездатність починає падати, можна застосовувати фізкультхвилинки, релаксаційні паузи, зміну видів діяльності. В кінці заняття необхідно плавно знижувати активність студентів: зробити узагальнення інформації, запитати, що запам'яталося або викликало питання, дати можливість інтерпретувати отриману інформацію.

Спонування до дії – головне завдання мови викладача, в першу чергу до пізнавальної діяльності а також до дослідницької, трудової, творчої. Активності слухачів сприяє зацікавленість самого викладача темою, що обговорюється, пояснення практичної значущості інформації та організація спільної творчості. Ефективне спілкування у закладі вищої освіти передбачає не тільки наявність ораторського мистецтва у викладача, а й готовність до його формування у студентів.

Отже, на сьогодні перед викладачем вищої школи стоїть завдання не лише донести до аудиторії інформацію чи суму знань, а саме за допомогою прийомів ораторського мистецтва викликати певну реакцію, змусити над чимось замислитися, в чомусь переконати, щось переосмислити та усвідомити, а головне – зацікавити, мотивувати і надихати своїх студентів.

Список використаних джерел:

1. Будянський Д. В. Суть і структура риторичної культури викладача вищого навчального закладу. – 2016. – С. 12-21. URL: <http://orcid.org/0000-0002-5699-6359>
2. Полетаева Н. М., Родина Е. А. Ораторское искусство педагога // Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина / – 2017. – С. 150-156.

КЕЙСИ ІМІТАЦІЙНИХ СИТУАЦІЙ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Термін «кейс-стаді» (case study) буквально перекладається з англійської мови як вивчення випадку. Кейс-стаді має два аспекти сутності. Перший аспект пов'язаний із дослідницькою діяльністю, відповідно до якої він виступає як метод емпіричного дослідження в різних галузях науки. Другий аспект кейс-стаді характеризує його як інтерактивний метод навчання, що базується на обговоренні деякого тексту, в якому відображається реальна неоднозначна ситуація в будь-якому виді людської діяльності. Case study сприяє розвитку вміння вирішувати проблеми з урахуванням конкретних умов і за наявності фактичної інформації [1, с. 19].

Метод характеризується також значним педагогічним ефектом, оскільки розвиває такі кваліфікаційні характеристики особистості, як здатність до аналізу і діагностики проблем, вміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію, яка надходить у вербальній і невербальній формах. В деякому сенсі цей метод сприяє формуванню професійних та особистісних властивостей людини. Він формує у неї почуття впевненості в собі, сприяє подоланню зайвої боязкості або надмірної самовпевненості. [1, с. 20].

На нашу думку, під час викладання навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік», на практичних заняттях, застосування кейсів імітаційних ситуацій із бухгалтерського обліку є ефективним стратегічним інструментом якісного оновлення освіти у закладі вищої освіти. Викладання практики із бухгалтерського обліку базується на виконанні ситуаційних вправ, упровадження яких також підвищує якість навчання, але застосування кейсів

імітаційних ситуацій сприятиме динамічному вивченню навчальної дисципліни.

Проблеми застосування і впровадження кейс-методу вивчають Каніщенко Г., Сидоренко О. І., Скринник З. Е., Сурмін Ю., Шеремета П. та ін. [1; 2; 3]. Однак проблема подальшого використання кейс-методу в Україні залишається недостатньо дослідженою.

Сьогодні метод case-study завоював провідні позиції в навчанні, активно використовується в зарубіжній практиці бізнес-освіти і вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення типових проблем. Так Гарвардська школа бізнесу виділяє майже 90% навчального часу на розбір конкретних кейсів, зберігаючи пріоритетне значення методу case-study в навчанні бізнесу [2, с. 3].

Проблема впровадження методу case-study в практику вищої професійної освіти в даний час є досить актуальною, що зумовлено двома тенденціями:

- перша впливає із загальної спрямованості розвитку освіти, її орієнтації не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, умінь і навичок розумової діяльності, розвиток здібностей особистості, серед яких особлива увага приділяється здатності до навчання, зміну парадигми мислення, умінню переробляти величезні масиви інформації;
- друга впливає з розвитку вимог до якості фахівця, який, окрім задоволення вимог першої тенденції, повинен володіти також здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю та ефективністю дій в умовах кризи [2, с. 4].

Використання методу case-study в навчанні студентів економічних спеціальностей дозволяє: підвищити пізнавальний інтерес до дисциплін, що вивчаються, покращити розуміння економічних законів, сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних та творчих навичок прийняття рішень [2, с. 5].

Застосування кейсу імітаційних ситуацій на практичному занятті з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік» під час вивчення теми «Облік процесу постачання» допомагає студентам придбати широкий набір

різноманітних навичок. Розроблений кейс має декілька рішень і безліч альтернативних шляхів, що приводять до нього. У процесі вирішення ситуаційного завдання щодо придбання активів, їх оцінки, оприбуткування, визначення витрат на кожному етапі придбання активів, визначення первісної вартості активів з урахуванням різноманітних шляхів надходження активів – студенти розбирають і аналізують кейс. На цьому етапі застосовується принцип проблемного навчання: є проблема, яка потребує вирішення. Позитивним є те, що студенти отримують навички вирішення реальних економічних проблем і можливість роботи групи на єдиному проблемному полі. Процес вивчення проблеми та її розв’язання – імітує механізм ухвалення рішення в життя, оскільки вимагає не тільки знання і розуміння теорії щодо придбання активів, оцінки та критеріїв їх визнання в обліку, але й вміння оперувати ними, вибудовуючи логічні схеми процесу постачання, аргументуючи свою думку. Під час пошуку вірного рішення та вивчення інших, альтернативних рішень студенти отримують навички роботи в команді, вироблення навичок узагальнень, вміння презентації свого рішення, вміння позиціонувати свою точку зору, формулювати питання та аргументувати відповідь.

Розбираючи кейс імітаційних ситуацій з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік», студенти отримують варіанти рішення, які можна застосувати в аналогічних обставинах. Кейс імітаційних ситуацій з навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік» збільшує ймовірність використання готової схеми рішень до ситуації, щосклалася, формує навички вирішення буденних, економічних проблем на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні / Ю. П. Сурмін // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2015. – №2. – С. 19-28. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_5
2. Скринник З. Е. Психологія і педагогіка. Проведення індивідуального заняття за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій (case study) : Навчально-методичний посібник. Львів : ЛІБС УБС НБУ, 2013. – 145 с.
3. Шеремета П. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі / П. Шеремета, Г. Каніщенко за ред. О. І. Сидоренка. – 2-ге вид. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80 с.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ СТАТИСТИКИ АГРОБІЗНЕСУ СТУДЕНТАМ-МАГІСТРАНТАМ

Сучасна глобалізація світової економіки вимагає постійного вдосконалення технологій викладання професійних дисциплін у вишах, у тому числі статистики агробізнесу. Студенти-магістранти повинні не лише освоїти певну систему знань, але й уміти їх самостійно генерувати. Сучасні технології викладання статистики агробізнесу дозволяють не тільки розширити процес пізнання студентами реальних економічних явищ агробізнесу, але і структурувати його. Більше того, технології викладання постійно удосконалюються і видозмінюються відповідно до інноваційних технологій Болонського процесу. Це означає, що від викладачів статистичних дисциплін потрібне цілеспрямоване використання інтерактивних методик навчання, різних форм контролю, конкретних ситуацій, щоб на основі теоретичних положень аналізувати різні економічні ситуації в агробізнесі.

Поняття «технологія» із старогрецького переводиться як мистецтво, уміння і має на увазі вирішення практичних завдань за допомогою наукових знань. Єдиних підходів до технологій викладання в науковій і педагогічній діяльності вишів не існує. Тому в авторському баченні технологія викладання статистики агробізнесу є сукупністю взаємозв'язаних засобів, методів, форм навчання статистики. Її головна мета – забезпечити високий теоретичний рівень викладання, строгу науковість, яскравість і дохідливість викладання матеріалу. Отже, як сукупність певних прийомів, технологія викладання статистики агробізнесу нерозривно пов'язана з її змістом.

Особливістю технології викладання статистики агробізнесу є те, що навчання магістрів тісно пов'язане з вивченням фундаментальних законів

економічного життя суспільства. З одного боку, студенти мають певні знання економічних законів, які отримані раніше, на першому бакалаврському ступені підготовки у виші. З іншого боку, прикладний аспект статистики дозволяє розширювати понятійний апарат, виявляти нові принципи та категорії статистики агробізнесу. Зауважимо, що найважливішою характеристикою технології викладання статистики агробізнесу виступає широке використання офіційних даних статистики усіх галузей економіки. Факти і цифри дозволяють проілюструвати і розкрити не лише окремі сторони процесів і явищ агробізнесу, а також показати в цілому економічний розвиток регіону або країни. При навчанні магістрантів такі статистичні дані використовуються системно: і в лекційному матеріалі, і під час проведення практичних занять, написанні курсових і дипломних робіт [1; 2].

Усі вищеназвані особливості взаємозв'язані, оскільки для технології викладання статистики агробізнесу характерні аргументованість і доказовість.

Статистичні навчальні дисципліни, передбачені магістерською програмою, носять авторський характер, що також накладає свої особливості на технології викладання, насамперед, статистики агробізнесу. Відповідно вимогам до результатів навчання викладач визначає, що саме потрібно магістранту. З цією метою викладач вивчає структурну послідовність навчальних дисципліни, встановлює, яких навичок повинен набути майбутній магістр для швидшої адаптації в професійному середовищі. Так, у структурі навчальної дисципліни «Статистика агробізнесу» на лекції припадає 16,7 %, практичні заняття – 16, 7 %, самостійну роботу – 53,3 % та індивідуальну роботу – 13,3 % від загальної кількості годин. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 0,5.

Слід зазначити, що у рамках освітніх технологій на кафедрі статистики широко використовується академічний і активний методи навчання [1; 3; 4]. Академічний метод припускає тиражування інформації шляхом передачі знань від викладача до студентів-магістрантів. Активний метод означає отримання знань завдяки самостійній роботі студентів. Сьогодні значущість самостійної роботи

студентів зростає. Постійно збільшується об'єм інформації, що вимагає її регулярного осмислення. Так, за підрахунками фахівців, подвоєння інформації по конкретній галузі знань відбувається кожні 5-6 років. При цьому спостерігається не лише прискорене зростання інформації, але і її якісна зміна. До однієї зі значущих форм самостійної роботи магістрів можна віднести дослідження. Студент самостійно опрацьовує суттєві поняття та категорії агробізнесу, за допомогою аналізу, синтезу, узагальнення економічного матеріалу виробляє певні судження про методи, рішення, ідеї. Результати таких досліджень проявляються в написанні наукових статей, курсових і дипломних робіт.

У результаті реалізації технологій викладання статистики агробізнесу випускники магістерських програм набувають такі компетенції:

- ✓ зіставляти вітчизняні традиції реформування та розвитку соціально-економічних інститутів зі світовим досвідом у цій області;
- ✓ організовувати статистичні обстеження різних економічних явищ і процесів агробізнесу, обробляти, систематизувати та надавати їх результати у вигляді таблиць, графіків та баз даних;
- ✓ застосовувати статистичні методи для аналізу, моделювання і прогнозування під час моніторингу соціально-економічних процесів агробізнесу;
- ✓ проводити статистичну оцінку ризиків агробізнесу та процесів їх управління.

Список використаних джерел:

1. Бізнес-статистика : підручник / К. Д. Семенова, К. І. Тарасова. – Київ : ФОП Гуляєва В. М., 2018. – 210 с.
2. Погорелова Т.В. Ефективність розвитку агробізнесу в Україні / Т. В. Погорелова // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали сьомої міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 вересня 2018 р. – Одеса, Атлант, 2018. – С. 232-233.
3. Тарасова К. І. Особливості впровадження інноваційних елементів STEM-освіти на етапі університетського навчання / К. І. Тарасова // Матеріали міжнародної науково-методичної конференції : Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку» (8-9 лютого 2018). – Одеса : ОНЕУ, 2018. – С. 127-129.
4. Погорелова Т. В. Багатовимірні статистичні методи як інструмент економічних досліджень майбутніх магістрів / Т. В. Погорелова // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції : Матеріали міжнародної науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу ОНЕУ, 5 лютого 2015 р. – Одеса : ОНЕУ, 2015. – С. 222-223.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-ЕКОНОМІСТА В НЕФІЛОЛОГІЧНОМУ ВИЩІ

Одним із різновидів культури мовлення є *наукове мовлення*, яке представляє «функціонування національної мови у сфері наукової комунікації» [3, с. 203]. Останнім часом виникла нагальна потреба в розширенні меж гуманітарної освіти, розвитку інтелектуального потенціалу кожного студента як *культуромовної творчої особистості*. Наведемо тлумачення цього наукового поняття: «*Мовна особистість* – людина, яка володіє сукупністю здатностей і характеристик, що обумовлюють створення і сприйняття нею текстів, які вирізняються структурно-мовною складністю, глибиною й точністю відображення дійсності» [3, с. 201].

Важливими компонентами мовної особистості є *ціннісний* (система цінностей), *світоглядний* (система життєвих смислів), *культурологічний* (рівень засвоєння культури), *особистісний* (індивідуальний), *пізнавальний* (розуміння лексико – фразеологічного потенціалу, граматичних форм і конструкцій, стилістичного багатства рідної мови), *поведінковий* (мовна поведінка, поведінка в типових ситуаціях комунікації), *мовна майстерність*, *мовні та інтелектуальні здібності*, *мовне чуття* (інтуїція).

Неабияку роль у формуванні *культуромовної особистості* відіграють *стилістична та лексикографічна компетенції*. Стилістична компетенція дає змогу простежити процес засвоєння наукового стилю мовною свідомістю студента. У свою чергу, сформована лексикографічна компетенція характеризує високий рівень професійної мовної підготовки, засвідчує посилений інтерес і високу повагу молодшої людини до державної мови, її історії, визначає рівень розвитку мовного чуття. Це вимагає сумлінного розгляду мови вітчизняної науки та наукового стилю як одного із способів комунікації, *ідіостилю*

українських учених – словесників як еталона, особливостей побудови, культури усних наукових текстів.

Знайти найефективніші шляхи та методи викладання дисципліни «*Основи академічного письма*», домогтися, щоб процес засвоєння знань був необтяжливим і цікавим – головне завдання викладача української мови сучасного вітчизняного вишу. Проблема формування творчих здібностей фахівців завжди була і залишатиметься однією з найактуальніших проблем теорії і практики педагогічної науки. Сучасна людина відіграє не акумулятивні та трансформативні функції, а виступає суб'єктом управлінського процесу, соціально – економічних систем. В основі її багатогранної діяльності лежать функції планування, організації, мотивації, аналізу, контролю тощо. Саме ці обставини визначають актуальність проблеми формування творчих здібностей особистості. *Творчість* є найважливішим сенсом людської діяльності. Під творчістю слід розуміти обдарованість, оригінальність, натхнення, інтуїцію, наукове відкриття тощо. Творчість є специфічною спроможністю кожної людини, яка може і має постійно розвиватися. Важливими передумовами формування і розвитку творчих здібностей майбутнього фахівця в галузі економіки є високий рівень *педагогічної творчості* як системи особливих стосунків між *педагогом і студентом*.

Видатний український педагог В. О. Сухомлинський розглядав педагогічну творчість як здатність допомогти молодій людині пізнати свій внутрішній світ, свій розум, виявити інтелектуальний потенціал, навчити його розуміти, створювати прекрасне своєю працею. Педагогічна творчість реалізується через дидактичні засоби активізації пошуково-творчої діяльності, різноманітні методики розв'язування творчих завдань, конструювання моделей взаємовідносин у дослідницькому колективі, розвиток творчих можливостей студентської молоді у процесі індивідуальної та групової роботи.

В основі педагогічної творчості, як зазначає В. М. Нагаєв, лежить *творчий стиль* навчання, «...стержнем якого є стимулювання студентів до творчості в пізнавальній діяльності, а також створення педагогом відповідних умов до прояву їх ініціативи» [2, с. 183].

Сучасний *викладач-словесник* має володіти достатнім рівнем професійної мовнокомунікативної компетенції, тобто бути здатним спілкуватися зі студентською молоддю у типових умовах професійної діяльності, володіти потенціалом дидактичного курсу, репрезентувати нормативні та доступні для сприйняття навчальні тексти, бути здатним розв'язувати комунікативні завдання в ситуаціях професійної комунікації.

Впровадження інтерактивних методик у викладання лінгвістичної дисципліни дає можливість істотно змінити ставлення до *об'єкта* навчання, перетворити його на *суб'єкт*. Студент стає співавтором лекції, практичного заняття тощо. Індивідуальний підхід до студента, який знаходиться у центрі навчального процесу, базується на повазі до його думки, на спонуканні до активних дій, на заохоченні до творчості. Цей підхід полягає передусім у підвищенні навчально-виховної ефективності занять, у значному зростанні рівня реалізації принципів свідомості, активності, якості набутих студентами знань. В аудиторії має панувати творча атмосфера для створення можливості обговорення кожної проблеми, доведення, аргументування власного погляду.

Отже, формування культуромовної особистості студента економічного фаху є стрижнем усієї навчально-виховної системи ОНЕУ, багатовимірним процесом якісних змін психологічної сфери особистості, який відбувається поетапно, комплексно, в логічній послідовності, за певних психолого-педагогічних умов, з урахуванням парадигмальних позицій креативної педагогіки, психології та особистісно орієнтованого навчання, на основі використання ефективних методів, прийомів, видів, форм і засобів навчання.

Список використаних джерел:

1. Дрозд В. Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2016. – С. 47-49.
2. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2007. – С. 183.
3. Семеног О. М. Культура наукової української мови: Навч. посіб. / О. М. Семеног. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – С. 201.

КЕЙС-МЕТОД – ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ТУРИЗМУ

Кейс-метод – це метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій (рішення кейсів). Кейс-метод почав широко використовуватися ще в 20-х роках минулого сторіччя в Гарвардському університеті (США), але в нашій країні цей метод практично не застосовувався і не отримав розвитку [5, с. 11].

Однак зміна загальної концепції освіти є потужним стимулом для розробки і застосування інноваційних технологій, впровадження в навчання інтерактивних методик, тому й кейс-метод завоює провідні позиції й вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення проблемних ситуацій на основі фактів з реального життя.

Практичний досвід викладання показує, що тільки при теоретичному викладанні економічних дисциплін, зокрема такої як «Менеджмент у туризмі», вони зазвичай сприймаються студентами, як абстрактні навчальні дисципліни, далекі від реального життя. У зв'язку з цим існує необхідність наповнення теоретичних курсів практичним змістом. Для спеціальності «Туризм» актуальність отримання навичок прийняття обґрунтованого управлінського рішення в умовах невизначеного зовнішнього середовища підприємства тим актуальніше, що туристичні фірми, як правило, мають невеликий кадровий склад з чітко окресленими функціями та лінійну організаційну структуру. Це дає керівникові, з одного боку, широту прийняття одноосібних рішень, але з іншого, забирає можливість їх консолідованого прийняття. У ситуації вибору менеджер туристичної фірми повинен мати досвід прийняття рішення на основі всебічного аналізу даних, з прорахунком сильних і слабких сторін підприємства, а також прийняття того факту, що в практичній діяльності не

існує однозначно правильних рішень [3, с. 15]. Отримання таких навичок студентами на заняттях зі спеціальних дисциплін найбільш ефективно досягається при застосуванні кейс-методу.

Кейс дає студентам реальну можливість спробувати себе в ролі менеджера, відповідального за прийняття рішення. В процесі роботи над кейсом через аналіз і спільне обговорення поставленої проблеми студенти отримують можливість, не покидаючи стін навчальної аудиторії, розвивати навички науково обґрунтованого аналізу ситуації та планування процесу прийняття управлінського рішення. Іншими словами, корисність кейса полягає в тому, що він є сполучною ланкою між реальним керівником, який розробляє і реалізує управлінське рішення сьогодні, і потенційним керівником, а нині студентом-дослідником, який намагається досягнути цю нелегку науку [1, с.70]. Розбір описаної ситуації повинен викликати у студентів гарячі суперечки, безкомпромісні обговорення, бажання думати, міркувати, розробляти нестандартні варіанти управлінських рішень.

Виділяють різні типи кейсів. Це можуть бути великі неструктуровані кейси, які мають більше 50 сторінок тексту із значним обсягом інформації, або можуть бути суворо формалізовані кейси, де потрібне використання певної формули або моделі рішення. Але найчастіше використовують невеликі кейси (1-10 сторінок тексту з додатками), що дозволяє студентам розробити широкий набір альтернативних рішень [2, с. 5]. Основні типи та цілі кейс-методів навчання представлені на рисунку 1.

Кейс повинен відповідати таким умовам:

- наявність реально існуючої фірми, на основі якої розроблена ситуація;
- визначення хронології розвитку ситуації, що фіксує її часові рамки;
- наявність в ситуації реальної бізнес-проблеми, що вимагає управлінського рішення [4, с. 19].

Використовуючи кейс-метод, необхідно пам'ятати: будь-який кейс містить більш ніж один варіант рішення. Тому кожен студент повинен мати власну думку щодо вирішення викладеної в кейсі проблеми.

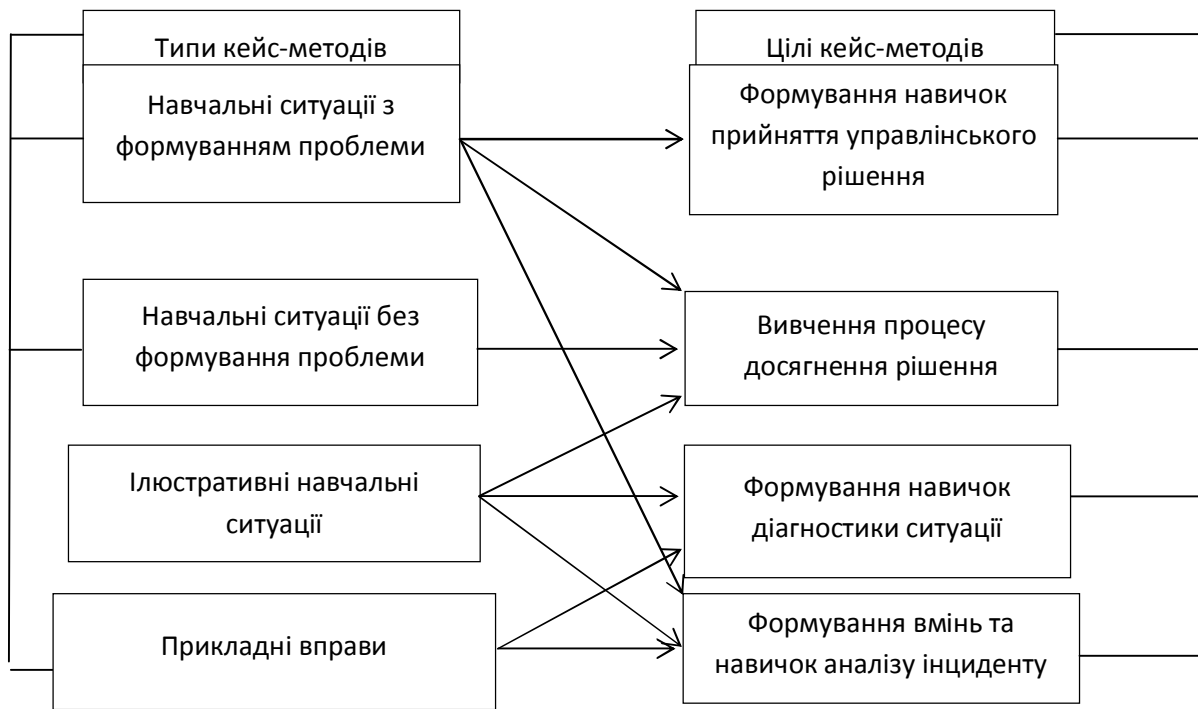

Рис. 1. Основні типи та цілі кейс-методів

Головна вимога кейс-методу – вміти застосувати до вирішення реальних проблем отримані за час навчання теоретичні знання.

Таким чином, цінність кейс-методу у навчанні полягає в тому, що він вимагає застосування всіх отриманих знань, орієнтований на самостійну роботу студентів, сприяє виробленню аналітичних навичок і вміння працювати з першоджерелами, дозволяє оцінити глибину засвоєння навчального матеріалу студентами закладів вищої освіти, сприяє формуванню вміння застосовувати отримані знання на практиці.

Список використаних джерел:

1. Баєва О. В., Новальська Н. І., Ангелова В. І. Практичні аспекти менеджменту: Навч. практ. посібник. – К.: МАУП, 2006. – 170 с.
2. Гладких, И. В. Разработка учебных кейсов. Методические рекомендации / И. В. Гладких. – М.: Высшая школа менеджмента, 2016. – 96 с.
3. Зайцев, М. Г. Методы оптимизации управления и принятия решений. Примеры, задачи, кейсы / М. Г. Зайцев, С. Е. Варюхин. – М.: Дело, Академия народного хозяйства, 2016. – 640 с.
4. Капустин, С. Н. Успешный менеджер. Кейс-стади по принятию решений. Учебно-методическое пособие / С. Н. Капустин, А. С. Сенин, Ю. М. Казаринов. – М.: Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2017. – 140 с.
5. Ситуационный анализ, или анатомия Кейс-метода \ под ред. Ю. П. Сурмина – Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 287 с.

РОЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ БЕЗПЕЧНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Історія розвитку суспільства показала, що нехтування безпекою може призвести до серйозних негативних наслідків і навіть трагедій, тому досягнення належного рівня безпеки життєдіяльності можливе лише за умови високої культури та обізнаності всього населення держави. На межі тисячоліть постала реальна проблема виживання людства загалом. У зв'язку з означеним освіта покликана взяти на себе роль національного ресурсу оновлення суспільного життя, роль механізму управління соціальним розвитком та безпекою.

Аналізуючи різні дослідження, можна зробити висновок, що єдиного поняття «компетентність» поки ще не існує.

Зазвичай, це поняття розглядають як інтегральну багатокomпонентну особистісну якість, що «засвідчує здатність і готовність вирішувати проблеми, які виникають у процесі життя і професійної діяльності, з використанням знань, досвіду, індивідуальних здібностей» [2, с. 324].

Компетентісно-професійний підхід у вищій освіті передбачає особливу організацію педагогічного процесу закладу вищої освіти. Посилюється практичний, міжпредметний, прикладний аспект освіти. Це досягається не за рахунок уведення нових навчальних дисциплін чи збільшення їх обсягу, а за рахунок їх змістової переорієнтації:

- від «декларативних» знань – знати «що»;
- до процедурних – знати «для чого і чому».

Особливість сучасного підходу до вирішення проблем суспільної безпеки полягає в тому, що він охоплює всі складові процесу управління: якість, культуру, дисципліну праці, екологічну та промислову безпеку тощо.

Парадоксальність ситуацій в Україні полягає у тому, що при надлишку фахівців з вищою освітою, економіка відчуває гостру нестачу кваліфікованих спеціалістів, здатних виконувати певні професійні і соціальні функції. З огляду на це найпоширенішими підходами у дослідженні компетентності є соціально-психологічний та професійний.

Важливим чинником формування знань з безпеки життєдіяльності є створення умов для усвідомлення необхідності створення безпечних умов власної життєдіяльності і, зокрема, під час отримання освіти.

Це зумовлено:

✓ *по-перше*, інтенсифікацією навантаження інформаційним потоком і соціально-економічним тиском, спричиненим змінами в суспільній діяльності, що значно впливають на фізичний, психічний стан і розуміння власного соціального положення студентів;

✓ *по-друге*, необхідністю формування компетенцій у сфері безпеки життєдіяльності й підготовки фахівців, які здатні до безпечної діяльності та прийняття об'єктивних і раціональних рішень у повсякденній та професійній діяльності.

Освіта має бути безпечною за своїм змістом, технологією і формами організації управління. Для організації ефективного отримання вищої освіти доцільно включити такі підходи щодо формування знань з безпеки життєдіяльності в студентів: забезпечення усвідомлення студентом у сучасному суспільстві як особистості, що дозволить забезпечити процес формування знань з безпеки життєдіяльності, а освітньому закладу дозволить сформувати позитивну характеристику та авторитетне положення в освітній галузі; усвідомлення студентом необхідності убезпечення власної діяльності під час навчання відносно всіх компонентів навчально-виховного процесу, що також закладе підґрунтя для безпечної життєдіяльності освітньої установи; забезпечення відкритості й вільного доступу до інформації про стан освітнього процесу формування знань з безпеки життєдіяльності в студентів; формування у студентів самомотивації з освоєння принципів безпечної життєдіяльності;

отримання освіти на умовах взаємної згоди й відповідальності студента, спільноти й держави щодо забезпечення безпечної життєдіяльності всіх учасників навчального процесу [1].

Актуальність формування компетентностей, знань, умінь і навичок з безпеки життєдіяльності в студентів вищих навчальних закладів як на етапі здобуття освіти, так і під час трудової та повсякденної діяльності в майбутньому, що зумовлено зростанням кількості та небезпеки екологічних і техногенних катастроф, які створюють потребу пошуку нових принципів співіснування людини з довкіллям [3].

Відповідно до цього, випускники закладів вищої освіти повинні мати світогляд, рівень якого дозволяє їм орієнтуватися у швидкозмінному середовищі, аналізувати небезпечні об'єкти та явища в усіх їхніх проявах, оцінювати ризики, прогнозувати найближчі й віддалені наслідки надзвичайних ситуацій; уміти орієнтуватися в небезпечних ситуаціях, захистити себе та своїх близьких від їхніх несприятливих впливів.

Важливо сформувати в майбутніх фахівців потребу формування компетентності з безпечної життєдіяльності протягом усього життя. Тоді сучасне суспільство споживання зможе рухатися в напрямку створення суспільства особистостей безпечного типу, що керуються розумом, а головна роль у цьому процесі належить освітній галузі та закладам вищої освіти зокрема.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко Н. М. Концепція компетентісно-професійного підходу в підготовці викладача вищого навчального закладу / Н. М. Дем'яненко // Реалізація європейського досвіду компетентісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. – К.: Педагогічна думка, 2009.
2. Кобилянська І. М. Формування у майбутніх фахівців-економістів культури безпеки / І. М. Кобилянська, О. В. Кобилянський // Наукові записки. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2015. – С. 42-49.
3. Кулалаєва Н. В. Виховна складова педагогіки безпеки : [монографія] / Н. В. Кулалаєва, В. О. Михайлюк, О. А. Мармазинський. – Миколаїв : НУК, 2013. – 354 с.

*Терещенко О. М.
Одеський торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету
м. Одеса, Україна
e-mail: helen_954@ukr.net*

КЕЙСИ ЯК ФОРМА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Економіка нашої країни в останні роки зазнала значних змін, що пов'язані з розвитком ринкових відносин, процесами глобалізації, євроінтеграції та подальшої інформатизації суспільства. Вища економічна освіта повинна реагувати на всі ці зміни і тому потребує модернізації фундаментальних положень для формування фахівців, здатних до інформаційної діяльності в реаліях глобальної економіки. Отже, необхідність переходу вищої економічної освіти на якісно новий рівень пов'язана із суттєвою трансформацією функцій професійної діяльності економістів, а тому й потребою у формуванні нової професійної компетенції фахівця-економіста. Все це вимагає якісних змін у професійній підготовці фахівців економічного профілю, зокрема, в організації процесу отримання, засвоєння професійних знань і набуття навичок їх застосування в практичній діяльності на основі використання сучасних інформаційних технологій [1].

У підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти (ЗВО) країни продовжує використовуватися система підготовки кадрів, в якій використовуються традиційні форми проведення занять: лекції, практичні заняття, лабораторні роботи, консультації, заліки, екзамени, різноманітні форми позааудиторної роботи. Однак все більше виникає потреба у зміні технологій, форм і методів проведення занять, що дозволить уникнути наслідків наявної суперечності між теоретичною підготовкою й ефективністю практичної роботи фахівців. Це і зумовлює необхідність розроблення і використання інноваційних технологій навчання в підготовці компетентних фахівців, які сприятимуть

підвищенню якості їх підготовки. До них належать такі технології: ділові ігри; case-study; навчальні дискусії; тренінги; метод проектів.

Розгляньмо технологію Case-study – метод кейсів (англ. – case-method, кейс–метод, кейс-стаді – метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) – технологія навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Студенти повинні проаналізувати ситуацію, розібратися в суті проблеми, розібрати можливі рішення і вибрати кращі з них. Кейси базуються на реальному фактичному матеріалі або наближені до реальної ситуації. Отже, студенти навчаються аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми та шляхи їхнього розв'язання. У процесі аналізу ситуації поєднується групова та індивідуальна робота студентів, під час якої обговорюється пропозиція кожного, розвиваються навички групової, командної роботи, навички аналізу і планування. Методика «case-study» – це методика ситуаційного навчання, що базується на реальних прикладах, узятих із практики, і вимагає від студента пошуку деякого цілеспрямованого рішення в запропонованій йому ситуації [2].

Дисципліна «Фінансовий аналіз» вивчається студентами на IV-ому курсі, коли ними отримано весь блок теоретично фундаментального матеріалу. І саме на заняттях викладач може використовувати багаж отриманих знань для проведення взаємодії із студентом. Лекційна частина курсу із групою проводиться у формі випереджаючого навчання, коли студент перед лекцією повторює накоплені знання за окремими предметами, вивчає матеріал лекції по запропонованому підручнику, а на самій лекції – становиться повноправним учасником учбового процесу, його досвід стає основним джерелом навчального пізнання.

Основна увага при вивченні курсу приділяється проведенню практичних занять, які саме і сприятимуть формуванню аналітичних, практичних, комунікативних, творчих, соціальних навичок. На прикладі фінансової звітності та інших джерел інформації окремого підприємства за декілька років студент може прогледіти всі його проблеми, проаналізувавши фінансовий стан,

запропонувавши заходи по поліпшенню фінансової стійкості, кредитоспроможності тощо.

Для цього на заняттях може організовуватися парна і групова робота, використовуватися дослідницька робота. Викладач при цьому не дає готових знань, але збуджує учасників до самостійного пошуку, виконуючи функцію помічника в роботі. Групова робота поділяється на два етапи:

1) постановка проблеми та виділення часу, на протязі якого студент готує аргументовану відповідь;

2) складання групового рішення разом із викладачем.

Різновидом групового обговорення є круглий стіл, метою проведення якого є навчання студентів вмінню поділитися проблемами, власним баченням питання, ознайомитися із досвідом, дослідженнями. Така інтерактивна технологія на протязі останніх років в обов'язковому порядку проводиться як заключний етап у вивченні предмету «Фінансовий аналіз». Тематика круглих столів – різна. Так у 2018 році темою круглого столу стало: «Дебіторсько-кредиторська заборгованість на підприємстві: аналіз та шляхи оптимізації».

В рамках самостійної роботи кожен студент виконує індивідуальне практичне завдання по аналізу фінансового стану окремого підприємства за означеною схемою, а потім його захищає.

Таким чином, метод «case-study», без сумніву, сприятиме кращому осмисленню учбового матеріалу студентами, формуючи спеціальну, методичну і комунікативну компетенції майбутніх фахівців народного господарства країни.

Список використаних джерел:

1. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: монографія / Т. Б. Поясок. – Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2009. – 348 с.
2. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: Словник-гlossарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак. – Львів: СПОЛОМ, 2011. – 136 с.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Пошуки резервів підвищення конкурентоспроможності підприємств привели к актуальності проблеми розвитку креативності персоналу, тому в багатьох університетах світу впроваджено навчальну дисципліну «Креативний менеджмент». Програмою курсу передбачено надати студентам системні знання про сутність креативного підходу до управління, основи формування креативної організації, методи пошуку та генерування креативних ідей, а також управління креативними командами.

Сучасні підходи до розуміння креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності спираються на теорії Дж. Гілфорда і Е. Торренса, зокрема ідею дивергентного мислення [2]. Дж. Гілфорд указав на принципове розходження між двома типами розумових операцій: конвергенцією і дивергенцією. Конвергентне мислення актуалізується, коли людині, яка вирішує задачу, потрібно на основі множини умов знайти єдине правильне рішення. Дивергентне мислення, за Дж. Гілфордом, визначається як «тип мислення, який іде в різноманітних напрямках» [1]. Такий тип мислення припускає варіювання шляхів вирішення проблеми, приводить до несподіваних висновків і результатів. Дж. Гілфорд вважав операцію дивергенції, разом з операціями перетворення й імплікації, основою креативності як загальної творчої здібності.

Пізніше науковець виділяє шість параметрів креативності, зокрема: 1) здатність до виявлення і постановки проблем; 2) спроможність до генерування великої кількості ідей; 3) гнучкість – продукування різноманітних ідей; 4) оригінальність – спроможність відповідати на подразники нестандартно; 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі; 6) уміння вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу й синтезу. У практичній діяльності

сучасного менеджера головним завданням постає подолання бар'єрів розвитку креативності персоналу із застосування методів активізації пошуку та вирішення творчих задач в організації.

Сучасне життя вимагає від менеджера введення в управлінський процес педагогічних інновацій – створення, поширення й використання нових засобів для розв'язання складних проблем. На нашу думку, для успішної реалізації цих нововведень не останню роль повинно відіграти інтерактивне навчання майбутніх менеджерів. Це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, а пізнавальна діяльність веде до розвитку пізнавально-творчих здібностей, тобто креативності особистості.

У сучасній методиці виділяють чотири основні аспекти креативності:

- середовище (креативність особистості передбачає існування в сприятливому середовищі);
- особистість (самостійність суджень, упевненість у собі, вміння знаходити позитив у труднощах, естетична орієнтація й здатність ризикувати);
- креативний процес (мотивація, мислення з підключенням уяви, інтуїції);
- креативний продукт (результат творчої діяльності людини: офіційно визнані суспільством і «особисті», що мають значення лише для їхнього автора).

Для розвитку творчого мислення є необхідним тренінг креативності, тому в межах курсу створено умови задля опанування методів активізації пошуку та вирішення творчих задач в організації, зокрема, 6 капелюхів (Е. Боно), мозкового штурму, синектики, контрольних запитань А. Осборна і Т. Ейлоарта, морфологічного аналізу, фокальних об'єктів та ін.

Список використаних джерел:

1. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта: пер. с англ. / Дж. Гилфорд // Психология мышления / Под ред. А. М. Матюшкина. – М.: Прогресс, 1965. – С. 433-456.
2. Torrance, Ellis Paul. Teaching creative and gifted learners. In M. C. Wittrock (ed.), Handbook of Research on Teaching (3rd edn). – Macmillan, 1986.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ТРЕНІНГИ

Навчати студентів за допомогою тренінгів, як можна більше? Впроваджувати цей практичний метод навчання в усі навчальні дисципліни, або вибірково та лише там де можливо напрацювати практичні навички? Ці питання і досі потребують обговорення. На самперед потрібно визначитися наші студенти це дорослі люди чи такі, що тільки починають усвідомлювати себе дорослою людиною. Навчання дорослих дуже відрізняється від навчання дітей. Такий метод навчання, як тренінг, краще впроваджувати у навчальні програми для дорослих людей.

Тим самим виникає питання: які особливості навчання в період дорослості?

Дослідження, організоване і проведене під керівництвом Б. Г. Ананьєва, було присвячено вивченню розвитку дорослих у віці від 18 до 40 років. В результаті досліджень проаналізовано потенціал здатності до навчання дорослих, були виявлені внутрішні закономірності розвитку. Перш за все, було визначено, що на різних життєвих періодах у людини спостерігається нерівномірний розвиток психічних функцій («гетерохронність» розвитку). Так, на одному етапі швидше розвивається пам'ять (18-21 рік), на іншому мислення (22-25 року). Були отримані дані, що дозволяють стверджувати, що психічні функції з віком стають все більш взаємопов'язаними та інтегруються в якесь ціле, що допомагає людині компенсувати відставання в розвитку будь-якої функції (наприклад, мислення) за рахунок розвитку іншої (наприклад, пам'яті) [1].

У педагогіці з'явився особливий розділ дидактики, який отримав назву андрагогіка. Була запропонована андрагогічна модель організації навчання, в рамках якої учень несе відповідальність за визначення області свого навчання, вибір методів, планування термінів, а також за оцінку результатів. Він виступає

в якості основної «рушійної сили» навчання, в той час як викладач грає роль координатора процесу, «архітектора», що створює нові форми, методи та можливості.

Необхідно враховувати андрагогічні принципи навчання, найбільш загальні правила організації процесу навчання дорослих людей, які довели свою ефективність в організації освітнього процесу. До них відносяться:

- ✓ усвідомлене ставлення до процесу свого навчання;
- ✓ потреба в самостійності;
- ✓ потреба в осмисленості навчання, що забезпечує мотивацію;
- ✓ практична спрямованість щодо навчання, прагнення до застосування отриманих знань, умінь і навичок;
- ✓ наявність життєвого досвіду – важливого джерела навчання;
- ✓ вплив на процес навчання професійних, соціальних, побутових і тимчасових факторів.

Усі, вище перераховані особливості навчання дорослих, відповідають саме навчанню через тренінги, тому мають застосовуватися тільки на старших курсах вишу, а саме наприкінці 4-го та на 5-му і 6-му курсах. Під професійним навчанням (training) мають на увазі будь-які систематичні дії слухачів, які закінчили початковий цикл безперервної освіти, з метою вдосконалення своїх знань, навичок, оцінок для того, щоб адекватно виконувати професійні завдання [2].

Саме на старших курсах студент вже закінчив початковий цикл навчання, він достатньо дорослий що до обізнаності та вмотивованості, має невеличкий практичний професійний досвід, який він набув на навчальній практиці. Таким чином, тільки у цей період потрібно активно використовувати систематичне навчання через тренінги, що допоможе студентам напрацювати професійні компетенції та переосмислити теоретичні знання.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б. Г. Вибрані психологічні праці. Т. 2. – 1990.
2. Горбушина О.П. Психологічний тренінг. Секрети проведення. – СПб.: Пітер, 2017. – 176 с.
3. Грецов А.Г. Психологічні тренінги з підлітками. – СПб.: Пітер, 2008. – 368 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЧЕРЕЗ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Однією із загальних компетентностей згідно з Проектом стандарту вищої освіти 071 «Облік і оподаткування» магістерського рівня визначено «вільне володіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування, інструментом підвищення свого професійного та особистісного рівня», що обумовлює постійне вдосконалення методів та засобів освітньої діяльності щодо опанування та розвитку мовленнєвих компетенцій.

Особливої актуальності це питання набуває у процесі реалізації основних напрямів партнерства Одеського національного економічного університету (ОНЕУ) з міжнародними професійними організаціями, що здійснюють сертифікацію фахівців зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Так, співпраця з Привілейованим Інститутом Управлінських бухгалтерів Великобританії CIMA (Chartered Institute of Management Accountants) дозволяє здобувачам вищої освіти відповідної спеціальності зарахувати іспити CIMA сертифікаційного та операційного рівня (7 іспитів) за умови успішного завершення навчання в університеті та складання одного іспиту – зовнішнього тестування – кейс-стаді операційного рівня англійською мовою в онлайн-режимі.

Це обумовлює необхідність підвищення мовленнєвих компетенцій з іноземної мови саме професійного спрямування. Адже випускник закладу вищої освіти повинен: вміти користуватися фаховою термінологією, здійснювати комунікацію, працювати зі спеціальною (фаховою) літературою тощо [2, с. 36-37].

Так, професорсько-викладацький склад кафедри іноземних мов ОНЕУ зазначає, що «формування професійного мовлення важливо стимулювати не лише з мовних, але й з фахових дисциплін» через застосування інтерактивних методів навчання (неімітаційних, імітаційних неігрових та імітаційних ігрових)

та впровадження системи наскрізного навчання, що обумовлює розвиток між кафедральних зав'язків та формування системного підходу до вивчення іноземної мови [2, с. 38, 69-74].

З цієї метою було визначено деякі напрями реалізації компетентісно-орієнтованого підходу в призмі наскрізного навчання та проаналізовано бачення студентів 1-5 курсів обліково-економічного факультету ОНЕУ щодо напрямів поліпшення володіння іноземною мовою професійного спрямування. На думку здобувачів вищої освіти слід: 1) ввести викладання окремих фахових дисциплін іноземною мовою – 48,0 % респондентів; 2) додати до навчально-методичного забезпечення (НМЗ) дисциплін професійного спрямування глосарії понятійно-категоріального апарату, практичних завдань, кейсів іноземною мовою – 42,9 %; 3) доповнити карти самостійної роботи студентів (СРС) позиціями щодо перекладу або огляду іноземних літературних джерел/статей, підготовки презентацій іноземною мовою, доповідей на конференціях та круглих столах професійного спрямування – 25,0 %; 4) інші – 10,5%, зокрема: проведення конференцій, ділових ігор; організація на факультеті факультативних курсів з іноземної мови та Speaking Club.

Отже, вищенаведена інформація дозволяє зробити висновок, що для формування загальних компетентностей здобувачів вищої освіти необхідно: доповнити НМЗ фахових дисциплін глосаріями понятійно-категоріального апарату, практичними завданнями іноземною мовою; розширити картки СРС за рахунок завдань щодо опрацювання літератури професійного спрямування та поступово впроваджувати викладання фахових дисциплін іноземною мовою.

Наведені заходи будуть значно акселерувати кар'єрний розвиток випускників, підсилювати конкурентні переваги на ринку праці – адже молоді фахівці будуть володіти знаннями та навичками кращих світових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Проект стандарту вищої освіти 071 «Облік і оподаткування» (Управління та адміністрування) (магістр) [Електронний ресурс] / Офіц. Веб-сайт Мін-ва освіти і науки України. – URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/proekty_standartiv_VO/071-oblik-i-opodatkovannya-magistr-22.05.2017.doc. – Назва з екрану.
2. Методи та засоби підвищення мовленнєвих компетенцій з іноземної мови в практичній діяльності майбутніх економістів : колект. наук. монографія; [за заг. ред. О. В. Керекеши]. – М. : Вид. «Атлант ВОИ СОІУ», 2017. – 147 с.

ВИКОРИСТАННЯ КАРТИ КОНЦЕПЦІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Карта концепцій – інструмент для організації ідей та понять, який показує як концепції пов'язані між собою та чим вони відрізняються. Візуально вона являє собою низку так званих «вузлів» (представлених, як правило, прямокутниками або колами), які містять пов'язані ключові поняття з якоїсь теми (окремі слова або словосполучення) і відповідні приклади з даної теми та семантичні зв'язки (наприклад, причинно-наслідкові, ієрархічні зв'язки та відмінності), позначені лініями та сполучними словами.

Карти концепцій (понять) були розроблені в 1972 році дослідницькою групою Дж. Новака в Корнельському університеті. При цьому було доведено, що карти концепцій дають змогу як дітям, так і дорослим відобразити розуміння вивченого.

Цей інструмент допомагає зрозуміти та запам'ятовувати інформацію, а також сприяє розвитку креативного мислення. Крім того, використання карти концепцій дозволяє студентам навчитися узагальнювати та систематизувати інформацію, демонструвати критичне мислення.

На сьогоднішній день карти концепцій широко застосовуються при викладанні таких дисциплін як математика, фізика, біологія та хімія [1], проте їх використання при викладанні економічних дисциплін менш поширене. На нашу думку, використання даного інструменту у викладанні базових економічних дисциплін може допомогти студентам сформувати фундаментальне розуміння складних та багатогранних економічних понять, що вивчаються, дослідити взаємозв'язки та закономірності в процесах господарювання. Карти концепцій можуть бути створені за допомогою

спеціального комп'ютерного забезпечення (наприклад, SmartTools, VUE, MindMeister та ін.), а також від руки.

Використання карти концепцій в процесі навчання може відбуватися за декількома варіантами:

1. Студенти самостійно або в малих групах будують карту концепцій, яка візуально представляє ідеї та інформацію, які були розглянуті на лекції (карта концепцій використовується як конспект).

2. Студенти будують карти концепцій з окремих тем, розглянутих самостійно, як частину комплексного проекту. Наприкінці вивчення дисципліни карта представляє собою візуальну презентацію отриманих студентом знань.

3. Під час заняття викладач може запропонувати студентам частково закінчену карту концепцій, яка включає основні взаємозв'язки, але не має позначених понять, які студент повинен позначити самостійно. Іншим варіантом є надання студентам переліку термінів, зв'язки між якими вони повинні оформити у вигляді карти протягом заняття [2].

Слід зазначити, що використання карти концепцій повинно поєднуватися з іншими інструментами у викладанні, оскільки дані карти не дозволяють студентам знаходити вирішення поставлених проблем. Доволі ефективною є спільна робота студентів над картою концепцій. Крім того, робота над картою концепцій повинна бути оцінена певною кількістю балів.

Список використаних джерел:

1. Chiou, Chei-Chang. (2008) The effect of concept mapping on students' learning achievements and interests. *Innovations in Education and Teaching International*, Vol. 45, No. 4: 375–387.
2. Concept Mapping Tools: веб-сайт. URL: <https://uwaterloo.ca/centre-for-teaching-excellence/teaching-resources/teaching-tips/educational-technologies/all/concept-mapping-tools> (Дата звернення 12.01.2019).

**ТРЕНІНГОВА ФОРМА УДОСКОНАЛЕННЯ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Перевага тренінгової форми навчання полягає у тому, що середовище тренінгової групи, де відбувається взаємодія суб'єктів діяльності, спонукає людину бути готовою до захисту і реалізації своїх проєктів в контексті Діалогу і Партнерства.

Тренінг, що має за мету розвиток Діалогу і Партнерства, активізує інтелектуальні та психологічні ресурси особистості, які збагачують енергією усі етапи професійного зростання і викликають почуття впевненості у майбутньому.

Діалог і партнерство як психологічні феномени не надаються людині з народженням. Вони розвиваються у процесі соціалізації, і тому досвід кожного з учасників тренінгової групи є унікальний та може бути корисним, коли відбувається проєктування власного життя людини.

Слід зазначити, що здатність до проєктування власного життя це ознака психологічно зрілої особистості. Вона пов'язана з формуванням такої особистісної якості як вміння взяти відповідальність за свої справи і за групу. У цих умовах Діалог і Партнерство є чинником реалізації особистості у професійній праці, що сприяє професійній майстерності, авторитету серед студентів і колег, формуванню кола однодумців, тобто команди, здатної вирішувати найскладніші завдання.

Таким чином, суть тренінгової форми удосконалення психолого-педагогічної майстерності викладачів ЗВО полягає у навчанні, перш за все, праці над собою, роботи з усвідомлення своєї людської місії – бути Вчителем.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Підвищення якості навчання студентів економічних спеціальностей є однією з головних в навчальному процесі при підготовці майбутніх економістів. Педагоги відзначають у сучасних студентів деяку байдужість до знань, недостатню мотивацію, низький рівень розвитку пізнавальних інтересів. З метою успішного розв'язання даної проблеми у навчально-виховному процесі застосовуються активні та інтерактивні методи роботи, які активізують діяльність студентів, розвивають їх творче мислення, вміння спілкуватися та приймати рішення.

Для підвищення якості навчання викладачі намагаються використовувати більш ефективні форми, моделі, способи, умови навчання з використанням перспективних освітніх технологій. Проте найчастіше активізація зводиться або до посилення контролю за роботою студентів, або до спроб інтенсифікувати передачу і засвоєння все тієї ж інформації за допомогою технічних засобів навчання та комп'ютерних технологій. Інтернет, сучасні інформаційні та мультимедійні технології дозволяють швидко отримувати великий об'єм даних, опрацьовувати його та обмінюватися інформацією. Інтерактивне навчання сприяє формуванню цінностей, навичок та вмінь студентів, допомагає створенню атмосфери співпраці між студентом та викладачем [1, с. 81].

Найбільші труднощі, що виникають при використанні сучасних технологій у навчанні, пов'язані з підтримкою динамічної взаємодії викладача із студентами на занятті. Так, досвід роботи зі студентами під час роботи з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» свідчить, що застосування електронної інтерактивної дошки допомагає урізноманітнити можливості комп'ютерних

технологій в аудиторії під час проведення, як інтерактивної лекції так і практичного заняття з захистом презентацій студентами в PowerPoint у режимі слайд-шоу. Великий екран цієї дошки допомагає у роботі з мультимедійним матеріалом, який можуть бачити всі присутні в аудиторії та виводить взаємодію студентів з викладачем на новий освітній рівень. Кожен студент інтуїтивно обирає найзручніший для себе спосіб сприйняття інформації при роботі з інтерактивною дошкою [2]. Однак, слід сказати, що електронна інтерактивна дошка існує лише у третьому корпусі ОНЕУ.

Отже, можна виділити певні труднощі впровадження перспективних освітніх технологій:

- повільне відходження від застарілих методик викладання;
- слабкий матеріально-технічний супровід для впровадження нових освітніх технологій, у тому числі недостатньо комп'ютерних аудиторій, інтерактивних дощок, слабкий Wi Fi та інше;
- низька мотивація викладачів, які впроваджують перспективні освітні технології;
- недостатня мотивація студентів для роботи в більш активному режимі;
- небажання студентів проявляти ініціативу на заняттях;
- недостатнє залучення студентів до наукової та дослідницької роботи.

Слід зазначити, що підвищення якості навчання студентів можливе через впровадження перспективних освітніх технологій без обмежень ні з боку викладача, ні з боку активних споживачів знань – студентів. Необхідно лише знайти оптимальну стратегію реалізації даного напрямку.

Список використаних джерел:

1. Перспективні освітні технології : Науково-методичний посібник / За ред. Г. С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.
2. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПІДПРИЄМЦІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ЗАГАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

В умовах соціально-економічного реформування українського суспільства до вищої освіти пред'являються вимоги, пов'язані з необхідністю підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. Такі вимоги ставлять завдання формувати у студентів бакалаврату та магістрантів нової системи універсальних знань, умінь і навичок. Крім того, важливим є досвід самостійної діяльності і особистої відповідальності.

На заняттях з загальної психології значна увага приділяється формуванню вмінь самоаналізу. З позиції майбутньої професійної діяльності студента. На наш погляд, найбільш вагомим для виявлення уявлень щодо особистісних рис майбутніх підприємців є аналітичний тест «Хто я такий?» цей тест припускає відповіді на питання «Хто я» з двох позицій: з позиції самого випробуваного, а потім з позиції його батьків або товаришів. Листи з відповідями перемішуються і характеристики, подані у них, зачитуються у групі. Такий самоаналіз дозволяє більш глибоко пізнати самого себе.

Іншим, не менш значним для виявлення психологічних особливостей особистості майбутніх підприємців, на нашу думку, є опитувальник КОС (оцінка комунікативних та організаційних здібностей). Він містить у собі біля сорока запитань і обробка результатів відбувається окремо щодо комунікативних (Кк) та організаторських (Ко) схильностей. І, в залежності від отриманих результатів, виділяють різні п'ять типів комунікативних та організаторських схильностей.

Саме такі якості є значимими для активної та плідної підприємницької діяльності.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК АЛГОРИТМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Здоров'язберігаючі технології об'єднують в собі всі напрями діяльності загальноосвітнього закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів. Сучасна освіта характеризується широким впровадженням технологічного підходу. І це є об'єктивним процесом, новим етапом в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу природного розвитку дитини.

З практичною реалізацією здоров'язберігаючих освітніх технологій у навчальних закладах можна ознайомитися у працях І. В. Волкова, О. Є. Марінушкіна, Л. Д. Покроева, З. В. Рябова та інші.

Поняття «технологія» в педагогіку прийшло з виробництва, де визначається як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхню послідовність, тобто це своєрідна майстерність людини. Технологія виступає як алгоритм, за допомогою якого отримується запланований результат.

У кінці 70-их роках минулого століття збільшується увага до педагогічної технології і на Україні. Однак і на сьогодні стосовно поняття «педагогічна технологія» єдиної думки науковців поки що не існує. У науковій літературі зустрічається понад 300 тлумачень цього поняття в залежності від того, як автор уявляє собі структуру й складові освітнього технологічного процесу. Але їх об'єднує те, що всі автори єдині у визначенні мети педагогічної технології – це підвищення ефективності навчально-виховного процесу і гарантування досягнення учнями запланованих результатів навчання.

За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти. Будь яка педагогічна технологія має відповідати основним критеріям технологічності: концептуальності, системності, керованості, ефективності, відтворюваності.

Однак, необхідно розуміння, що нова якість освіти, яка забезпечила б розвиток сучасного суспільства, може бути досягнута лише при створенні певних умов організації такого навчально-виховного процесу, який не зашкодить здоров'ю молоді і буде спрямований на збереження, зміцнення і формування здоров'я учасників навчально-виховного процесу. А це вимагає від педагогів застосування своєрідних підходів в освіті і виховання на основі здоров'язбереження. Технології навчання спрямовані на підвищення рівня знань, умінь і навичок протидії негативним явищам та формування відповідальної поведінки.

Сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій постає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан учнів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості», поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища.

Аналіз класифікацій здоров'язберігаючих технологій дає можливість виокремити такі типи:

- *здоров'язберігаючі технології*, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу;
- *оздоровчі технології*, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я;

- *технології навчання здоров'я* – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок, профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання;

- *культура здоров'я* – виховання особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини.

Ми навели одну з деяких запропонованих науковцями класифікацій здоров'язберігаючих освітніх технологій. Однак слід зазначити, що поняття «здоров'язберігаюча» можна віднести до будь-якої педагогічної технології, яка в процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу. І саме головне, що будь-яка педагогічна технологія має бути здоров'язберігаючою.

Отже, знання, володіння і застосування здоров'язберігаючих технологій є важливою складовою професійної компетентності сучасного педагога. Вчителі в тісному взаємозв'язку з учнями, батьками, медичними працівниками, практичними психологами, соціальними педагогами та соціальними працівниками, усіма тими, хто зацікавлений у збереженні і зміцненні здоров'я, спроможні створити здоров'язберігаюче освітнє середовище – сприяння здоров'ю.

Список використаних джерел:

1. Освітні технології: навчально-методичний посібник /О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; [За заг. ред. О. М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
2. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ СТУДЕНТАМ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ ПІД ЧАС САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Не дивлячись на свої специфічні особливості, навчальна дисципліна «Фізичне виховання», як і будь-яка інша навчальна дисципліна у навчальному плані ЗВО, потребує активної і систематичної роботи студентів над собою, адже заняття за розкладом повинні постійно доповнюватися самостійною роботою студентів. У сукупності з навчальними заняттями правильно організовані самостійні заняття забезпечують оптимальну безперервність і ефективність фізичного виховання. Ці заняття можуть проводитися у поза навчальний час за завданням викладачів або в секціях.

Фізичні вправи приносять значну користь в гармонійному розвитку студента, але також вони можуть нанести шкоду, якщо на заняттях не дотримуватись правил запобігання травм. Будь-які ушкодження під час занять травмують студентів і психологічно і фізично. Якщо студент отримав травму, він вибуває з ладу на якийсь час, унаслідок чого знижується його працездатність [2].

Травмою вважається ушкодження організму або окремих його органів. Виникають травми внаслідок порушення техніки безпеки, вимог до організації і методики проведення занять.

Травми можуть бути:

- легкими;
- середніми;
- важкими.

Їх розділяють на:

- ✓ загальні;
- ✓ локальні.

Основними причинами травматизму під час організації самостійних занять є:

1. Недотримання правил техніки безпеки.
2. Недотримання правил організації занять, змагань.
3. Відсутність систематичного самоконтролю за власним здоров'ям лікарського контролю.
4. Недостатній рівень виховної роботи серед студентів.
5. Неправильне застосування прийомів страховки і допомоги під час виконання вправ, або переоцінка власних сил.
6. Невідповідність одягу та взуття спортивним вимогам.
7. Порухення відповідних вимог до підготовки місця занять або змагань і відсутність регулярної перевірки стану спортивного інвентарю й устаткування.

Порухення принципів послідовності, систематичності і приступності приводить до того, що задачі складні і непосильні для студента. Але, він не відмовиться від виконання складної для нього вправи, соромлячись однокурсників. Що часто приводить до серйозного ушкодження [1].

Важливою причиною травматизму є нерегулярність або відсутність лікарського контролю і самоконтролю. Іноді студенти займаються з поганим самопочуттям через хворобу або інші відхилення в стані здоров'я. Намагаються виконувати усі вправи, що виконували раніш, що приводить до надмірного стомлення і часто закінчується небажаними наслідками. Щоб попередити такі явища, треба привчити студентів вчасно звертатися до лікаря і радитися з ним. Статистика свідчить, що випадків травматизму у новачків значно більше, ніж у досвідчених студентів (старшокурсників).

Усувати спортивний травматизм можна цілим комплексом методів, що складають зміст техніки безпеки під час організації самостійних занять. Дотримання головного педагогічного правила – від простого до складного,

забезпечує створення належного рухового фундаменту, на базі якого успішно формуються нові складні навички:

- забезпечується руховий досвід;
- підвищується здатність керувати силовими, тимчасовими і просторовими параметрами рухів;
- розвивається координація.

Створюють сприятливі умови для усебічного фізичного розвитку студентів, а також для досягнення високих спортивних досягнень строго дотримання основних дидактичних принципів педагогіки:

- ✓ послідовність;
- ✓ свідомість;
- ✓ доступність;
- ✓ систематичність;
- ✓ наочність.

Для запобігання травматизму велике значення має правильне проведення розминки. Студент повинен знати що нові та складні вправи слід виконувати на початку занять, коли втомлюваність ще не відчувається.

Високий рівень навчальної дисципліни і свідоме відношення студентів до процесу навчання є важливим чинником попередження травматизму й нещасних випадків. Отже, потрібна систематична і наполеглива виховна робота. Випадки травматизму найчастіше зустрічаються саме там, де виховна робота ведеться не на належному рівні [3].

Список використаних джерел:

1. Білокопитова Ж. А., Мовчан Л. М., Щербакова Н. А. Гімнастика: краса і здоров'я . – К.: Здоров'я, 1991. – 101 с.
2. Белокопытова Ж. А., Паламарчук Т. Н., Левчук Т. М. Методические рекомендации для самостоятельной и индивидуальной подготовки студентов, слушателей ФПК к методическим и практическим занятиям по ритмической гимнастике. – К: КВИРТУ, 1993. – 22 с.
3. Душанин С. А., Пирогова Е. А., Иващенко Л. Я. Самоконтроль физического состояния. – К.: Здоровье, 1985. – 26 с.
4. Царегородцев Г. И. Общество и здоровье человека. – М.: Медицина, 1973. – С.136.
5. Конституція України // Відомості ВРУ. – 1996. – № 30.

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗБІРНОЇ КОМАНДИ ОНЕУ З БАСКЕТБОЛУ

З розвитком студентського самоврядування прийшли змінення і в роботу зі збірними командами ОНЕУ з провідних видів спорту, як те: баскетбол, волейбол, настільний теніс, бадмінтон, футбол, тощо. Ці та інші команди ОНЕУ виступають у щорічних спартакіадах серед студентів області. І, такі команди як з баскетболу, футболу та футзалу, бадмінтону, шахів, видів боротьби організуються самостійно. Хоча роль викладачів у технічній (забезпечення інвентарем, допомога у звільненні від академічних занять на час змагань, тощо) та педагогічній підтримці збірних команд залишається.

Найбільшого прогресу у цих відносинах досягли спортсмени команди з баскетболу. Основою навчально-тренувального та змагального процесу цієї збірної є психологічно-фізіологічна складова – мотивація, жага до перемоги, патріотизм, бажання тренуватися та технічно вдосконалюватися, тобто мова йде вже про певний ступень професіоналізму. На цих складових команда вже досягла певних успіхів – посіла 5-6 місця з баскетболу в XXVI обласних студентських іграх серед ЗВО 2017-2018 навчального року. Доречі, у змаганнях прийняли участь команди тринадцяти ЗВО Одеської області. На шляху до цього місця команда подолала збірні команди ОНУ ім. Мечникова, ОНАХТ, ОНАЗ ім. Попова та інші команди.

Природно, для такої самоорганізації команди потрібен лідер та капітан. Такий капітан та організатор в команді є – студент 5 курсу ФЕУП Костенко Дмитро. За його зусиллями команда протягом останніх трьох років зросла у професійному сенсі, набула певного досвіду, залучила до своїх тренувальних та змагальних заходів майбутніх абітурієнтів ОНЕУ. І, доречним наслідком цього, стала перемога команди у змаганнях зі стрітболу на Кубок Мера м. Одеси серед студентських команд (червень, 2017 р.).

Постає логічне питання: яка роль та вплив викладача при роботі з таким самоорганізованим колективом? По-перше, це професіональна (методична, наукова, психологічна) підтримка команди. По-друге, як зазначено вище, це – технічна підтримка (забезпечення спортивним інвентарем, надання часу у спортивній залі, представництво на нарадах та змаганнях, тощо). По-третє, це – педагогічний нагляд за командою. Щодо останнього, то вимогами техніки безпеки при проведенні навчально-тренувальних занять на кафедрі фізичного виховання заборонено проведення занять без догляду вчителя, викладача чи тренера. Сама оптимальна організація тренувального заняття не передбачає відсутність на занятті викладача. Це стосується насамперед, самостійних занять (до 30%), як це передбачено сучасними навчальними планами. Щодо організації індивідуальних занять, то такий дидактичний метод має сенс та приносить реальні результати. На прикладі тієї же чоловічої команди з баскетболу зауважимо, що така робота враховує, по-перше, потребу студента до фізичного самовдосконалення, по-друге, мотивацію студента до засвоєння додаткових знань, по-третє, взаємну мотивацію викладача до викладання додаткового курсу, можливо, з авторським ухилом. Тобто, для проведення індивідуальних занять потрібна продуктивна взаємодія викладача та студента. Іншою особливістю відношень тренер-спортсмен під час індивідуальних занять є певна міра психологічного насилля тренера над спортсменом на протязі тренувального процесу. З огляду на це, і у відношеннях викладач-студент присутня частково чи цілком ця складова. Фізичне подолання самого себе під час тренування має бути студентом усвідомлено. Тільки при цьому він буде погоджуватися виконувати нові тренувальні завдання поза межею стомлення. Без нагляду тренера чи викладача досягнути певних професійних результатів не можливо. І цим методом є індивідуальний підхід. Самі великі спортсмени базували свої відносини з тренером на індивідуальному підході, як основі і запоруці подальших перемог. Як висновок, можна підсумком зазначити, що індивідуальний підхід це най дієвий підхід, який лежить в основі навчального процесу ЗВО.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ СКЛАДАННІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Уповільнення фізичного розвитку сучасних студентів, дефіцит їхньої рухової активності, погіршення соціальної обстановки призвели до зниження енергопотенціалу зростаючого організму, а тому щорічно, за результатами диспансерного огляду студентів вищих навчальних закладів, тих, що мають відхилення і вади в стані здоров'я стає все більше. Статистичний аналіз динаміки кількості студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціального медичного відділення за останнє десятиріччя демонструє тенденцію до збільшення приблизно на 75-80%. Більшість з цієї кількості потребують фізичної реабілітації і корегування відхилень в стані здоров'я.

Знання, вміння та навички, набуті в процесі занять фізичною реабілітацією необхідні для організації відновлення під час занять оздоровчою фізичною культурою, спортом, туризмом. Ці знання необхідні для організації заходів щодо запобігання захворювань й підвищення загальної та соціальної працездатності.

Організація занять з фізичної реабілітації потребує спеціальних знань з анатомії, фізіології, біохімії, біомеханіки, спортивної медицини, масажу, лікувальної фізичної культури, патології.

Для проведення процедур фізичної реабілітації необхідне спеціальне матеріальне забезпечення, яке мають не всі вищі навчальні заклади в достатньому обсязі.

Процедури фізичної реабілітації і заняття вправами, що спрямовані на відновлення пошкоджених функцій організму, можуть проводитися

індивідуальним і груповим способами. В умовах вищих навчальних закладів на заняттях з фізичного виховання застосовується, в основному, груповий спосіб занять. Тим, що мають не специфічні вади в стані здоров'я, пропонуються індивідуальні програми для самостійних занять, виконання яких контролюється викладачем з фізичної реабілітації і корегується згідно з пропозиціями лікаря.

Фізична реабілітація спрямована на скорочення терміну повернення до оптимального стану функціонування органів і систем організму студентів, відновлення стану фізичного здоров'я. Структура занять з фізичної реабілітації підпорядковується педагогічним і методичним закономірностям.

У вищих навчальних закладах фізичної реабілітації потребують студенти, які за станом здоров'я віднесені лікарями фахівцями до спеціальної медичної і, іноді, підготовчої груп, студенти-спортсмени, які отримали спортивні травми, студенти з обмеженими фізичними можливостями.

Найпоширеніші вади у стані здоров'я студентів припадають на серцево-судинні захворювання (до 30%) і на захворювання опорно-рухового апарату і постави (до 25% від загальної кількості тих, хто потребує спеціальної програми фізичного виховання).

Будь-які засоби фізичної реабілітації повинні враховувати фізичний, психологічний стан того, хто займається корегуватися згідно з тяжкістю перебігу захворювання, попереднім руховим досвідом фізичної підготовленістю, періодом відновлення. Всі засоби впливу на фізичну складову стану організму узгоджуються з психоемоційними практиками, збалансованим харчуванням, дотриманням режиму роботи і відпочинку. За наявності протипоказань до занять вправами фізичної реабілітації, заборони лікаря щодо застосування певних навантажень, має сенс розробити спеціальні довготермінові програми, в яких урахувати періоди тимчасової неспроможності. Програми реабілітації можуть складатися на модуль тижня, місяця, семестру, року. Спеціальні програми короткострокової реабілітації (після незначних травм, забиття, короткострокових гострих захворювань), як правило, складаються індивідуально для кожного конкретного випадку.

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ НА КАФЕДРІ ПРОПЕДЕВТИКИ ПЕДІАТРІЇ

Історія розвитку медицини знає чимало прикладів залучення молоді до наукових досліджень. Багато видатних учених, чийі праці здобули світове визнання, зробили свої перші кроки, будучи студентами. Прославлений терапевт початку ХІХ століття М. Я. Мудров у студентські роки двічі удостоювався золотої медалі за розробку окремих питань патології. М. І. Пирогов одержав диплом лікаря у 18 років. І. І. Мечников опублікував свою першу роботу у вісімнадцятирічному віці, будучи студентом першого курсу природничого факультету Харківського університету. Студентом 5-го курсу М. Ф. Гамалєя виконав свою першу науково-дослідну роботу «Про вплив припливу кисню на бродіння і гниття». І. П. Павлов у 14-річному віці прочитав книгу «Рефлекси головного мозку» І. М. Сеченова, потім, коли вчився в університеті, зі своїм однокурсником В. Великим після дворічної роботи одержали золоту медаль за дослідження нервових впливів на панкреатичну залозу.

Якість підготовки майбутніх лікарів багато в чому залежить, і надалі залежатиме, не лише від постійного удосконалення навчального процесу, що, звісно, є запорукою успішної підготовки студентів-медиків, але й від зростання їх науково-дослідницького потенціалу. Адже лікар майбутнього – лікар-практик і лікар-дослідник водночас.

На кафедрі пропедевтики педіатрії Одеського національного медичного університету до участі в роботі наукового студентського товариства ставляться саме як до початку серйозної наукової діяльності. З 2006 року до неї залучаються студенти міжнародного факультету, що навчаються англійською мовою. Спільно з вітчизняними студентами вони теж виконують

наукові роботи. Неодноразово наші гуртківці посідали призові місця на студентських наукових конференціях університету і в інших вищих медичних навчальних закладах.

Основною метою роботи гуртка є закріплення теоретичних і практичних знань, розвиток клінічного мислення та навичок творчого використання набутих знань біля ліжка хворої дитини. Говорячи про залучення студентів до наукової роботи, ми маємо на увазі, що організація науково-дослідної роботи в медичному університеті відповідає інтересам підготовки майбутніх практичних лікарів і планується з урахуванням вимог практичної охорони здоров'я.

У роботі наукового гуртка нашої кафедри використовуються такі форми залучення студентів до наукової роботи, як:

- їхня присутність на клінічних розборах історій хвороб;
- підготовка доповідей на підставі аналізу історій хвороб та вивчення по літературних джерелах сучасного стану проблеми;
- клінічні праці пошукового характеру, наслідком яких можуть бути нові цікаві дані, описи клінічних випадків рідкісних патологій.

Кожне засідання гуртка супроводжується демонстрацією та розбором хворих дітей і підлітків. Студентам пропонуються теми для рефератів з методики обстеження хворих, з більш глибокого вивчення тих або інших захворювань. Гуртківцям також доручається підготовка популярних санітарно-просвітницьких лекцій, які, після їх обговорення і внесення необхідних коректив, рекомендуються для виступу з ними перед хворими у клініці. Виготовлені студентами муляжі використовуються в навчальному процесі на кафедрі.

Володіння навичками організаційно-методичної роботи під час виконання наукових досліджень дозволить майбутнім лікарям:

- правильно усвідомлювати досвід власної роботи;
- раціонально організовувати трудовий процес;

- виявляти недоліки і знаходити шляхи вдосконалення практичної діяльності.

Лікар, знаходячись біля джерел клінічної практики, має вміти об'єктивно оцінювати правильність теоретичних положень і гіпотез, великих і малих відкриттів у медицині.

Науковий пошук:

- надає роботі лікаря значного інтересу;
- збагачує її;
- стимулює розумові здібності;
- породжує допитливість, бажання безперервно поповнювати скарбницю своїх знань.

Публічні виступи з доповідями сприяють:

- набуттю навичок вільного користування матеріалом;
- умінню концентруватися під час відповідей на запитання і ведення дискусій.

Звичайно ж, не кожному пощастить у майбутньому пов'язати своє життя з наукою, проте досвід дослідника залишиться цінним надбанням будь-якого фахівця, в якій би галузі він не трудився.

Успішна робота студентського наукового гуртка, головним чинником у діяльності якого є глибокі медичні знання студентів, сприяє:

- ✓ підвищенню якості підготовки фахівців практичної охорони здоров'я;
- ✓ створенню резерву для підготовки наукових кадрів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ОНЕУ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

Приєднання українських університетів до європейського освітнього простору підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти потребує якісної модернізації освітньої діяльності. Обмін знаннями завдяки міжнародній співпраці, мобільність викладачів і студентів створюють умови для підвищення якості освіти на новому сучасному рівні, який передбачає гнучкі навчальні траєкторії та альтернативні шляхи доступу до освіти, у тому числі визнання попереднього навчання.

Усе це вимагає розробки та впровадження на рівні університету внутрішніх механізмів забезпечення якості, які пов'язані з зовнішньою системою забезпечення якості освітніх процесів, сприяють студентоцентричному навчанню у закладах вищої освіти (ЗВО), яке характеризується інноваційними методами викладання через залучення студентів як активних учасників процесу свого власного навчання.

Предметом обговорення науково-методичної конференції були питання в таких напрямках:

Секція 1. Удосконалення освітньої діяльності у напрямку створення індивідуальної траєкторії навчання студентів.

Секція 2. Інформаційно-комунікативні технології в організації самостійної роботи студентів.

Секція 3. Розвиток педагогічної майстерності та професійної компетентності викладачів.

Наукові здобутки та методичні розробки щодо проблем та перспектив забезпечення якості вищої освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту», європейських освітніх стандартів, вимог роботодавців, власного освітянського досвіду представили 251 учасник конференції. У роботі конференції взяли участь більше 110 викладачів.

З метою вирішення проблеми забезпечення якості освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту» науково-методична конференція рекомендує:

Поширювати використання активних методів навчання в освітньому процесі, які ґрунтуються не лише на передачі готових знань, але й на формуванні умов для їх практичного застосування та розкриття творчого потенціалу студентів, а саме: організацію роботи в малих групах (командах); застосування проектних технологій; аналіз конкретних ситуацій (case study); рольові та ділові ігри; міждисциплінарне навчання з використанням у навчальному процесі як реальних, так і віртуальних ресурсів (навчально-тренінгове підприємство, Moodle, вебінари) та ін.

Збільшити кількість практичних занять із вирішенням бізнес-кейсів практичної спрямованості з використанням сучасних програмних продуктів у режимі як офлайн, так і онлайн-доступу: традиційних – EXCEL, 1С Підприємство 8.2, Statistica і нових для ОНБУ – R-studio, 1С версія 2.0, програми ARRELE (з таксономії фінансової звітності), ширше застосовувати бізнес-ігри та ситуаційні завдання.

Розширити використання навчальних тренінгів за рахунок упровадження нового програмного забезпечення: ERP-система «IT-Enterprise»; онлайн «Master: Бухгалтерія»; онлайн-бухгалтерія «Облік SaaS»; ERP-система «1С-ПРО»; «Галактика ERP»; «KIT. Аудит».

Розширити сферу використання системи АСУ ОНБУ для створення реально діючого інформаційного онлайн-простіру, комунікації та оперативної взаємодії в електронному просторі, виконання і контролю індивідуальних робіт в електронному режимі тощо.

Продовжувати вдосконалення системи освіти в університеті на основі розвитку електронного навчання і переходу до смарт-освіти, а саме: використання для самостійної роботи студентів відкритих освітніх ресурсів; відкритих онлайн курсів; навчальних платформ; електронних підручників; мобільного навчання; хмарних освітніх систем та Інтернет-сервісів; лекцій у

режимі онлайн-доступу та проблемних лекції, використання програми Wooclap для інтерактивної роботи з студентами.

Активізувати роботу щодо створення електронних портфоліо студентів, де наводиться склад їх реальних здобутків та підтвердження навичок у вигляді документів про участь у проектах, бізнес-тренінгах, сертифікатів про знання програмних продуктів, іноземної мови, участь у стажуванні тощо. Допомогати викладачам у створенні особистих електронних кабінетів.

Приділяти значну увагу модернізації освітніх програм за рахунок їх адаптації до вимог роботодавців, для чого сформувати на рівні ОНЕУ всебічну систему гнучкого та оперативного реагування на динаміку ринку праці країни та Одеського регіону, яка б передбачала: при координації з відділом маркетингу ОНЕУ проведення викладачами кафедр статистики, економічного аналізу та економіки праці і управління персоналом аналізу потреб у кваліфікаціях на національному, регіональному та місцевому рівнях; здійснення періодичних опитувань роботодавців регіону та випускників щодо попиту на професії та кваліфікації.

Для своєчасного виявлення відповідних тенденцій на ринку праці залучати викладачів та студентів відповідних спеціальностей ОНЕУ до наукових досліджень процесів на ринку праці та написання курсових і дипломних робіт.

Зміцнювати партнерські відносини між ОНЕУ та підприємствами для проходження студентами практики, вивчення кадрових вимог та потреб, а також запровадити у навчальний процес щотижневу одноденну практичну діяльність студентів на підприємствах.

Залучати фахівців підприємств до участі в освітньому процесі ОНЕУ, що передбачає появу нових напрямків і форм співробітництва, які б сприяли ЗВО в підготовці фахівців, а підприємствам – в оснащенні кадрами. Інтеграція діяльності ЗВО і підприємств у сфері підготовки молодих фахівців дозволить роботодавцям безпосередньо брати участь у формуванні затребуваних компетенцій майбутнього молодого фахівця. Активізувати взаємодію

університету і підприємств для проведення промислових екскурсій, які б сприяли формуванню професійних компетенцій майбутніх спеціалістів, тимчасовій зайнятості студентів та працевлаштуванню випускників за профілем підготовки.

Відповідно до розпорядження ОНЕУ №14 від 12.03.2018 р. та наказу ОНЕУ №71 від 10.07.2018 р. викладачам кафедр забезпечити варіативність видів самостійної роботи студентів за всіма дисциплінами та можливість вибору студентами індивідуальної навчальної траєкторії з дисципліни.

З метою вдосконалення організації самостійної роботи студентів в університеті впровадити в навчальний процес нову форму карти розподілу балів поточної роботи студентів із навчальних дисциплін, довести ці карти до відома студентів для вибору особистої траєкторії самостійної роботи протягом семестру для складання «Особистої карти поточної роботи студента» з дисципліни на семестр.

Вважати доцільним дослідити витрати часу студента на виконання різних видів самостійної роботи (методом студентського самофотографування) з метою встановлення раціонального навантаження на студента протягом навчального року. При розробці критеріїв оцінювання результатів самостійної роботи студентів урахувати трудомісткість окремих видів робіт та відповідно встановлювати бали за виконання індивідуальних завдань.

В організації навчального процесу, зокрема в організації самостійної роботи студентів, посилити впровадження інформативно-комунікативних технологій, більше уваги приділяти формуванню у студентів інформаційної культури як чинника, що сприяє підвищенню компетентності майбутніх фахівців управлінської сфери.

Спрямовувати роботу випускових кафедр на розширення спектру форм взаємодії зі студентами у розробці спільних науково-дослідних проєктів, госпрозрахункових тем із метою відбору та підготовки молодих науковців. В організації індивідуальної роботи студентів більше уваги приділяти виконанню науково-творчих завдань, що стимулюють зацікавленість до знань та дають

змогу більш глибокого засвоєння знань, формування необхідних навичок майбутньої професійної діяльності.

Посилити роль наукових проблемних груп студентів щодо підвищення професійних компетенцій, де вони можуть: ознайомлюватися з методикою планування наукової роботи; брати участь в обговоренні проблем й представленні отриманих результатів з конкретної тематики, над якою працює кафедра та керівник групи.

На рівні ОНЕУ організувати «круглий стіл» з метою обговорення результатів та розробки напрямів удосконалення змішаної системи контролю знань студентів, а саме: проведення перездачі іспитів у вигляді тестових завдань. Надати можливість кафедрам використовувати два формати проведення іспиту як завершальної форми контролю знань, а саме: з урахуванням і без урахування рейтингової оцінки. У першому випадку використовувати 40- бальні екзаменаційні завдання, у другому – 100-бальні.

Забезпечити постійне оновлення навчально-методичних ресурсів для організації дистанційного навчання як сучасної освітньої технології.

Здійснити заходи щодо організації навчальної та позааудиторної роботи, спрямованої на активізацію студентського стартапівського руху при Центрі молодіжного підприємництва ОНЕУ.

Розвивати проектний метод у навчальному процесі шляхом надання студентам можливості вибору конкретних тем проектів, пов'язаних з їх особистими інтересами або кар'єрними амбіціями.

Посилити контроль за виявленням плагіату в наукових працях студентів.

Продовжити роботу семінару-тренінгу «Розвиток педагогічної майстерності» при Центрі сучасних освітніх технологій ОНЕУ щодо забезпечення високої якості освітнього процесу, розвитку та вдосконалення професійних компетентностей психолого-педагогічної діяльності науково-педагогічних працівників університету з метою підвищення їх кваліфікації.

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

(матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції)

31 січня – 1 лютого 2019 р.

Видано в авторській редакції